

Vormgeven
aan de toekomst
van Noord-Holland

**OP WEG NAAR
EEN RUIMTELIJK
VOORSTEL**

Status: vastgesteld door Gedeputeerde
Staten op 2 juli 2024

RUIMTELIJK

VOORWOORD

Het leuke van oude kaarten bekijken is dat plotseling opvalt hoe sterk Noord-Holland veranderd is. Waar eerst een groot meer lag, ligt nu een internationaal concurrerend vliegveld. Kleine steden en dorpen zijn sterk gegroeid. En al die wegen die we erbij hebben gekregen. In het dagelijks leven vallen dit soort ontwikkelingen toch minder op. Natuurlijk zie je wel dat de omgeving niet hetzelfde blijft. Een uitzicht verandert door een nieuw gebouw. Een nieuw natuurgebied dat is ingericht. De zonnepanelen die nu al op heel veel daken liggen. Maar toch, ik denk dat het menseigen is om onze huidige omgeving als normaal te zien. En hoe het was voordat we dat met eigen ogen konden zien, is toch moeilijk te bevatten.

Pas bij terugkijken zie je hoe dingen veranderen. En daar put ik ook moed uit. Want als ik kijk naar de toekomst dan zie ik dat er heel wat op ons afkomt. Ik maak me serieus zorgen over onze drinkwatervoorziening. De energietransitie heeft behoorlijke impact op ons landschap. En de 191.000 woningen die we willen bouwen voor 2030 zijn er best veel. Er zijn natuurlijke ook kansen, door steeds meer elektrische auto's zal de luchtkwaliteit rondom wegen beter worden. En ik heb geen glazen bol, maar ik verwacht wel dat er de komende jaren allerlei innovaties zijn die ons helpen om de transities vorm te geven.

We willen dat Noord-Holland met al deze ontwikkelingen een fijne plek blijft om te leven. En als ik zie hoe we Noord-Holland de afgelopen 150 jaar vorm hebben gegeven, geeft dat het vertrouwen dat we dat kunnen. Dat vraagt wel iets van ons, van de provincie en van de politiek. We zullen in Noord-Holland geen plek meer hebben voor alles, ook niet als we slim gebruik maken van de ruimte

die er is. En ook niet alles kan overal. We zullen dus moeten kiezen.

Dit rapport dat voor u ligt is een eerste stap op weg naar het maken van die keuzes. Het geeft aan waar de dilemma's liggen en wat er moet gebeuren, aan onderzoek, aan wetgeving, om de keuzes uiteindelijk te maken. Dat kan een keuze op hoog abstract niveau zijn of juist heel concreet in een gebiedsproces. Soms zal dat vrij simpel zijn, maar er zullen ook dilemma's uit voortvloeien in de klassieke zin, een keuze waaraan voordelen maar ook altijd nadelen kleven.

Het is ook een eerste stap om weer meer grip te krijgen als provincie op de ruimtelijke ordening. Dat betekent niet dat we overal de baas willen spelen. Het betekent wel simpelweg dat we daar waar we over gaan, de bovenlokale vraagstukken, richting geven en niet dingen zomaar laten gebeuren. Zodat we als we over dertig jaar terugkijken de lijnen kunnen zien die we in de komende periode hebben uitgezet.

De volgende stap die we zetten is dat we daadwerkelijk keuzes gaan maken. Daar gaan we de komende tijd mee aan de slag. Deze keuzes zullen we opnemen in een aanpassing van onze Omgevingsvisie NH2050. Dit rapport vormt daarvoor het inhoudelijke startpunt.

De uiteindelijke invulling van die lijnen en de keuzes die we als Noord-Holland maken is aan ons. We zullen daar de komende jaren met u over in gesprek gaan. Het is belangrijk dat we het samen doen. Het gaat namelijk ergens over.

Gedeputeerde Esther Rommel

INHOUD

VOORWOORD	3
1. ALS INLEIDING: WAAROM DIT RUIMTELIJK VOORSTEL?	6
ONS VERTREKPUNT: OMGEVINGSVISIE NH2050	16
2. AANPASSEN AAN HET WATERSYSTEEM	18
Wat is er aan de hand?	18
Waar komt het op neer?	20
Botsingen en kansen met andere opgaven	20
Betrokken programma's en visies	20
Welke vraagstukken agenderen we?	25
2.1 Inzetten op waterkwaliteit vraagt om sturing op bronaanpak en inrichtingsmaatregelen	25
2.2 Welke visie hebben we op het klimaatbestendig maken van Noord-Holland?	26
2.3 Hoe spelen we in op het zoetwatertekort?	32
2.4 Tegengaan bodemdaling	34
2.5 Een gezamenlijke visie op de toekomst van het watersysteem	36
3. BEWEGEN NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG EVENWICHT TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR	38
Wat is er aan de hand?	38
Waar komt het op neer?	40
Botsingen en kansen met andere opgaven	40
Betrokken programma's en visies	42
Welke vraagstukken agenderen we?	43
3.1 Hoe zorgen we voor integrale afstemming in het landelijk gebied?	43
3.2 Inzetten op systeemherstel van natuur zowel binnen als buiten natuurgebieden	44
3.3 Hoe kan een groene inbedding bijdragen aan een gezond en vitaal Noord-Holland?	46
3.4 Hoe gaan we om met veranderende wateromstandigheden en tot wanneer is er de tijd om ons aan te passen?	46
3.5 Bescherm landbouwgrond	48
3.6 Hoe behoud en bevorder je de wisselwerking voor agrarische bedrijven in Noord-Holland in (inter)nationale context?	50
4. RUIMTE MAKEN VOOR DUURZAME ECONOMIE EN ENERGIE	52
Wat is er aan de hand?	52
Waar komt het op neer?	57
Botsingen en kansen met andere opgaven	57
Betrokken programma's en visies	57
Welke vraagstukken agenderen we?	60
4.1 Hoe faciliteren we een toekomstbestendige economische ontwikkeling	60
4.2 Locatiekeuzes voor het toekomstige energetische systeem en de betekenis daarvan voor toekomstige ruimtelijk-economische ontwikkelingen	62
4.3 Waar, hoe en met welke omvang vinden we ruimte voor toekomstige netuitbreiding om netcongestie op te lossen?	67
4.4 Energie als onderdeel van gebiedsontwikkeling, aansluitend bij landschappelijke transformaties	68
4.5 Duurzame opwek na 2030	70
4.6 Waar geven we ruimte aan energie uit warmte?	72
4.7 Beter benutten bestaande bedrijventerreinen en werklocaties	74
4.8 Robuuste keuzes voor multi-modaal goederenvervoer	78

5. ZORGEN VOOR LEEFBARE REGIO'S, STEDEN EN DORPEN	80
Wat is er aan de hand?	81
Waar komt het op neer?	83
Botsingen en kansen met andere opgaven	83
Betrokken programma's en visies	84
Welke vraagstukken agenderen we?	88
5.1 Duurzame verstedelijking door het borgen van randvoorwaarden	88
5.2 Oplossen van de woningnood door inzetten op de (versnelde) uitvoering van bestaande plannen en locaties	90
5.3 Op welke manier borgen we een voorzieningenniveau dat dorpen leefbaar houdt?	91
5.4 Hoe creëren we een gezonder en veiliger leefomgeving in combinatie met behoud van ruimte voor (circulaire) economie?	92
5.5 Ruimte houden voor bedrijvigheid op (nieuwe) bedrijventerreinen en zorgen voor betaalbare bedrijfsruimte bij binnenstedelijke verdichting	96
5.6 Beter borgen van mobiliteitsmaatregelen in het ruimtelijk instrumentarium	97
5.7 Rekening houden met effecten van lokale ruimtelijke mobiliteitskeuzes op de regionale schaal	98
5.8 Logistiek in een leefbare stad	99
5.9 Inzetten op gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen	100
6. (OPNIEUW) VORMGEVEN AAN NOORD-HOLLAND	102
Wat is er aan de hand?	102
Waar komt het op neer?	103
Botsingen en kansen met andere opgaven	103
Betrokken programma's en visies	104
Wat agenderen we?	106
6.1 Passen we onze beschermingsregels voor landschap en cultuur aan vanwege transities?	106
6.2 Maken we omgevingskwaliteit volwaardig onderdeel in de besluitvorming bij alle programma's en projecten?	108
7. OP WEG NAAR DE TOEKOMST VAN NOORD-HOLLAND: WE KUNNEN DE GROTE OPGAVEN AAN DOOR KEUZES TE MAKEN MET LEF!	110
BIJLAGEN	114

ALS INLEIDING: WAAROM DIT RUIMTELIJK VOORSTEL?

Onontkoombare veranderingen vragen om moedige keuzes en een wenkend perspectief

Wat voor Noord-Holland willen we in de toekomst zijn? We zien dat er veranderingen aankomen. De Noord-Hollandse bevolking blijft groeien en dat zorgt ervoor dat de vraag naar woningen nog verder oploopt. En voor al deze mensen willen we passende werkgelegenheid hebben. Andersom zoeken bedrijven naar voldoende en geschikte mensen, terwijl de beroepsbevolking afneemt. De huidige geopolitieke situatie vraagt meer aandacht en ruimte voor onze defensie. De druk op ons mobiliteitssysteem, ons energiesysteem en de zoetwatervoorziening neemt toe. Ook verandert het klimaat: het wordt warmer, droger, natter, zilter en de zeespiegel stijgt. De biodiversiteit neemt nog steeds af. Er is relatief grote ongelijkheid in brede welvaart tussen het noordelijke en het zuidelijke deel van de provincie. En juist daar waar de meeste mensen wonen, zijn de gezondheidsrisico's het grootst. Zo op een rij klinkt het als een negatief verhaal, maar met moedige keuzes en een wenkend perspectief kunnen we deze onontkoombare veranderingen het hoofd bieden. En zien we kansen om Noord-Holland mooier te maken.

Al deze opgaven zoeken ruimte in Noord-Holland. Wanneer we alle sectorale ruimtelijke claims (voor zover nu bekend) los van elkaar bekijken, hebben we minimaal 27% meer Noord-Holland nodig. Een groter Noord-Holland zit er voorlopig niet in, daarom is het zaak te kijken wat echt nodig is, waar we functies kunnen combineren en onder welke voorwaarden, waar en wanneer een ontwikkeling plaats kan vinden. Dit is geen puzzel die je even snel in elkaar legt, maar een groot ruimtelijk en maatschappelijk vraagstuk over onontkoombare veranderingen en hoe we daar als samenleving mee omgaan. Hoe ziet dat eruit? Wat moeten we daarvoor inleveren, maar vooral wat krijgen we ervoor terug? Daar horen scherpe keuzes bij. Keuzes die consequenties hebben. En ook niet kiezen is een keuze. Dan 'gebeuren' ontwikkelingen zonder duidelijke sturing.

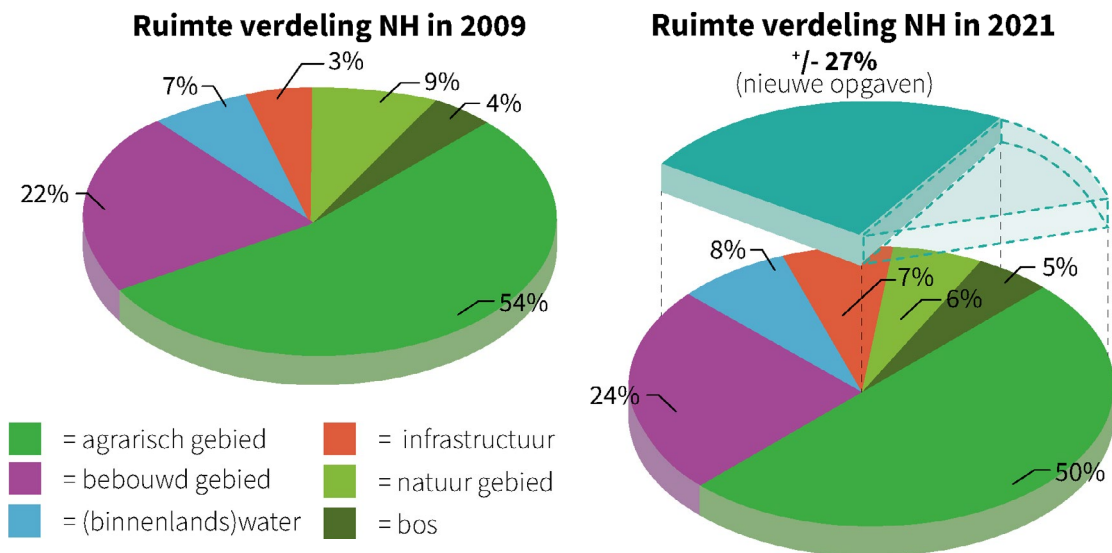
Opgave/doel	Ruimtegebruik hectares
10% piekwaterberging diepe polders	6600
vernatting (alle veenweidegebieden)	35000
uitbreiding van het watersysteem (boezemberging & noodoverloopgebieden)	...
voorraadberging / seizoensberging zoeter aan de randen van polders	...
toekomstige drinkwaterwinningen (& bijbehorende infrastructuur)	...
berscherming landbouwgronden	...
anticiperen op reserveren van toekomstige ruimtebehoefte rond keringen	...
bos binnen NNN	140
bos buiten NNN	1398
nog te realiseren natuur reeds beschermd via omgevingsverordening	4250
ruimte voor extensivering landbouw	...
nieuwe natuurverbindingen (huidig beleid, zijn indicatieve lijnen op de kaart)	340
6,4% groen/blauwe dooradering (3,6% reeds bestaand)	10000
14 windturbines NHN	1,5
19 windturbines NHZ (inschatting op basis van ambitie & cijfers NHN)	2
zon op dak, geluidschermen, parkeerplaatsen en land in NHN	2485
zon op dak, geluidschermen, parkeerplaatsen en land in NHZ	3310
wieringerhoek zonnepark 1,1 TWh	3700
65 transformatorstations	235
46km nieuwe hoogspanningsleiding (bovengrond, tracebreedte 100m)	460
mogelijke aanlanding waterstof 2x & elektriciteit 2x (excl. evt. extra 380kV stations)	19
elektrolyzers (nog onbekend hoeveel, inschatting 4 GW)	40
batterij-opslag < 200 MW	2
nieuwe bedrijventerreinen (uitgaande van hoogscenario's), waarvan 1117 in NHZ	1250
ruimte voor glastuinbouw	420
184000 nieuwe woningen, gemiddeld 50 won/ha	3680
ruimte voor recreatie - groen/blauwe netwerken in de steden en dorpen	5000
waterstofbackbone (ondergronds)	...
ruimte voor kerniseconomie	...
Voorlopig totaal	78332,5

Afbeelding: 3. De tabel ruimtegebruik betreft indicatieve inschattingen van de tot nu toe bekende ruimteclaims in Noord-Holland.

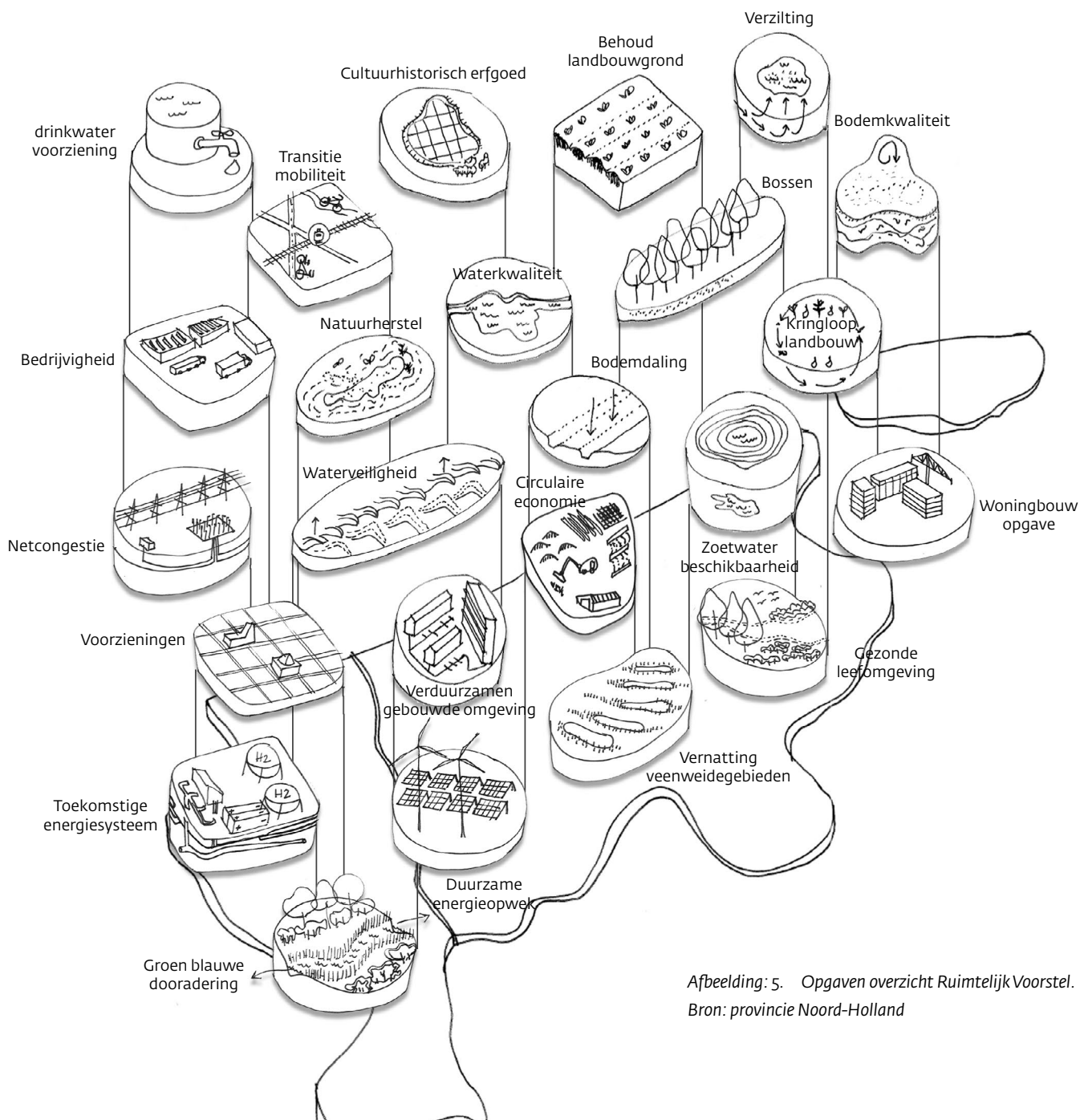
Bron: provincie Noord-Holland

Status Ruimtelijk Voorstel: de eerste stap op weg naar de actualisatie van ons langetermijnbeleid in onze Omgevingsvisie

Dit Ruimtelijk Voorstel geeft vanuit ruimtelijk perspectief aan wat de bepalende vraagstukken zijn en welke ontwikkelingsrichting zich ontvouwt. We geven aan wat ons te doen staat en wat we nodig hebben van het Rijk om te voldoen aan onze ambities voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. We willen de welvaart en het welzijn in Noord-Holland in de toekomst voor iedereen bereikbaar maken en houden.

Afbeelding: 4. De ruimteclaims in Noord-Holland zijn erg groot. Daarom moeten we zuinig omgaan met de ruimte die we hebben. We doen dat door ruimte intensiever te gebruiken, bijvoorbeeld meer woningen bouwen per hectare. Door functies te integreren, bijvoorbeeld door combinaties van gebruik in een gebouw of gebied. Uiteindelijk past niet alles overal dus zijn er keuzes noodzakelijk die leiden tot functiewijziging.

Afbeelding: 5. Opgaven overzicht Ruimtelijk Voorstel.
Bron: provincie Noord-Holland

Het is nadrukkelijk een agenderend Ruimtelijk Voorstel. Het is bedoeld als een uitnodiging om met elkaar in gesprek te gaan over de toekomst van Noord-Holland. Daarmee is het de start van een langer traject om uiteindelijk tot keuzes te komen. Die zijn in dit Ruimtelijk Voorstel dan ook nog niet gemaakt. Het Ruimtelijk Voorstel heeft daarmee ook geen formele juridische status. Het geeft wel richting aan de besluitvorming en aan de onderzoeken en andere activiteiten die nog verricht moeten worden om de keuzes zorgvuldig en goed onderbouwd te kunnen maken. De vraagstukken komen voort uit staand beleid en beleidsvoornemens en staande doelstellingen. Aangezien beleid niet statisch is, maar altijd onderhevig is aan dynamiek, geldt dit ook voor het Ruimtelijk Voorstel. Het Ruimtelijk Voorstel neemt het op dat moment bestaande beleid als uitgangspunt voor het gesprek.

Het begint met het benoemen van de vraagstukken. Daarna is uitwerking en onderzoek nodig, zodat uiteindelijk besluiten kunnen worden genomen. Van de uiteindelijke keuzes hangt veel af: niet alleen *waar* tegemoet kan worden gekomen aan specifieke ruimteclaims, maar ook *wanneer*, *hoe* en zelfs *of* de betreffende claims in de provincie kunnen worden geacommodeerd. En het blijft niet bij de fysieke ruimtelijke claims. We zullen daarbij ook belangrijke andere onderwerpen zoals bijvoorbeeld leefbaarheid, sociale cohesie, een gezonde leefomgeving en leefstijl of de arbeidsmarkt betrekken. Deze onderwerpen zijn niet altijd ruimtelijk te vertalen, maar hebben wel een ruimtelijke component. Hoe een omgeving is ingericht, kan bijvoorbeeld bijdragen aan gezonde levensstijl en het versterken van sociale structuren.

Daarbij hoort ook, de Omgevingswet indachtig, goed overleg en samenwerking met andere overheden en participatie van onze inwoners. Kortom het geeft 'huiswerk' mee voor onszelf en voor het Rijk. Uiteindelijk monden de gesprekken, onderzoeken en participatie uit in een actualisatie van onze Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is wel een wettelijk instrument uit de Omgevingswet. Het heeft doorwerking in andere instrumenten die de provincie heeft zoals de Omgevingsverordening en uitvoeringsprogramma's.

We pretenderen niet volledig te zijn met dit Ruimtelijk Voorstel. Veel afspraken zijn al gemaakt via aparte trajecten. Het gaat in het Ruimtelijke Voorstel om de aanvullende vraagstukken die boven komen als je alles naast elkaar legt.

Relatie met andere trajecten

Het uitgangspunt voor het Ruimtelijk Voorstel in Noord-Holland is nog steeds onze Omgevingsvisie NH2050

('Balans tussen economische groei en leefbaarheid') uit 2018 en de uitwerking daarvan in onder meer de Omgevingsverordening NH2022 en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied. De toen door Provinciale Staten vastgestelde ontwikkelingsprincipes zijn voor de volledigheid opgenomen in het kader met de titel *Ons vertrekpunt: Omgevingsvisie NH2050*. Sinds de Omgevingsvisie is vastgesteld heeft een aantal ontwikkelingen aan urgentie gewonnen. De Omgevingsvisie is daarmee ons vertrekpunt, maar kan uiteindelijk na uitwerking van de diverse vraagstukken op onderdelen aangepast worden. Dat zorgt gelijk voor de logische borging van de uitkomsten van het Ruimtelijk Voorstel in een geactualiseerde Omgevingsvisie.

Daarnaast wordt in Noord-Holland Noord, conform het coalitieakkoord, samen met de gemeenten en Hoogheemraadschap gewerkt aan een Ontwikkelperspectief. Het Analysedocument dat hiervoor is opgesteld, de eerste stap naar het Ontwikkelperspectief, is gebruikt als input voor het Ruimtelijk Voorstel. Ook zijn er door het Rijk in Noord-Holland vier NOVEX-gebieden¹ aangewezen, waarin de provincie samenwerkt met gemeenten, waterschap(pen), provincie(s) en Rijk. Dit zijn:

- Metropoolregio Amsterdam (MRA)
- Schipholregio
- Noordzeekanaalgebied
- Groene Hart

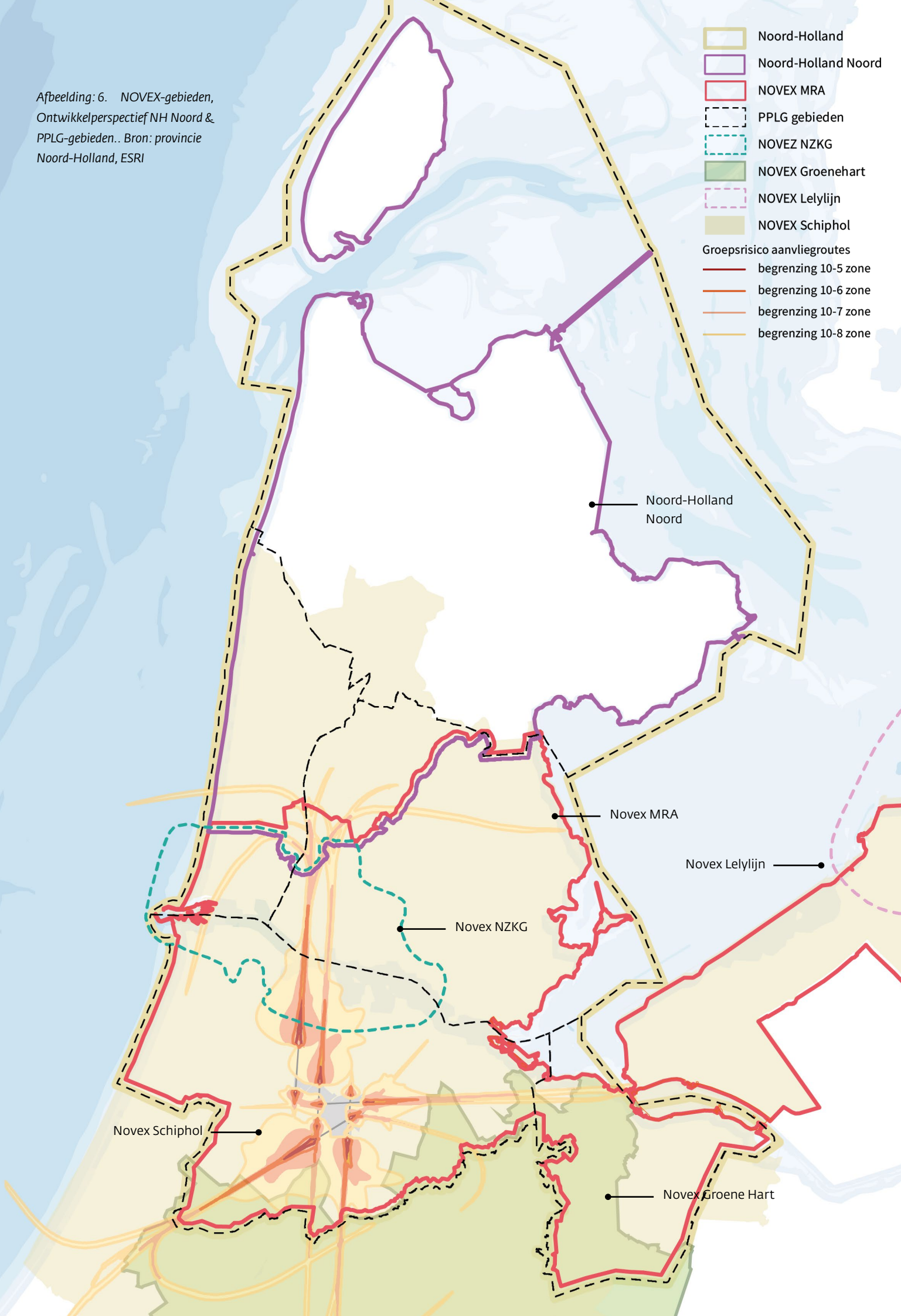
Voor de NOVEX MRA geldt het Verstedelijkingsconcept MRA dat in 2022 is vastgesteld als Ontwikkelperspectief. Daar wordt nu verder gewerkt aan een uitvoeringsprogramma en een regionale investeringsagenda. In het NOVEX-gebied Schipholregio is het Ontwikkelperspectief in juni 2023 afgerond en wordt nu gewerkt aan een uitvoeringsprogramma. In de NOVEX-gebieden Groene Hart en Noordzeekanaalgebied zijn de ontwikkelingsperspectieven net afgerond. De ontwikkelingsperspectieven uit de NOVEX-gebieden en het Analysedocument Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord geven voeding aan het Ruimtelijk Voorstel. Omdat de ontwikkelingen in de NOVEX-gebieden en Noord-Holland Noord doorlopen en nieuwe informatie leveren, zorgen we ook in het vervolgetraject voor goede afstemming, zodat de uitkomsten en nieuwe inzichten goed kunnen worden meegenomen in het verder uitwerken van het Ruimtelijk Voorstel. In bijlage 1 zijn de uitkomsten en belangrijkste aandachtspunten uit de NOVEX-gebieden en Noord-Holland Noord opgenomen.

¹ Dit zijn gebieden waar de nationale opgaven in het fysieke domein dusdanig stapelen dat een gebiedsgerichte ordening en prioritering van verschillende nationale opgaven noodzakelijk is om te kunnen komen tot de gewenste herbestemming en/of ingrijpende herinrichting' (beleidsbrief 'Programma's Uitvoering NOVEX en Mooi Nederland', minister voor VRO, 6 juli 2022). Hier hoort formeel ook de Lelylijn bij, waar bij bepaalde varianten ook Noord-Hollands grondgebied raken. Hier zijn we als provincie niet actief bij betrokken.

Afbeelding: 6. NOVEX-gebieden, Ontwikkelperspectief NH Noord & PPLG-gebieden.. Bron: provincie Noord-Holland, ESRI

- Noord-Holland
  - Noord-Holland Noord
  - NOVEX MRA
  - PPLG gebieden
  - NOVEX NZKG
  - NOVEX Groenehart
  - NOVEX Lelylijn
  - NOVEX Schiphol
- Groepsrisico aanvliegroutes
- begrenzing 10-5 zone
  - begrenzing 10-6 zone
  - begrenzing 10-7 zone
  - begrenzing 10-8 zone

Afbeelding: 7. Interprovinciale opgaven

Werken op verschillende schaalniveaus en denken in tijdschalen

Dit rapport geeft antwoord op de vraag van het Rijk² aan de provincies om een Ruimtelijk Voorstel op te stellen. Enerzijds om voeding te geven aan de nieuw op te stellen nota Ruimte, anderzijds als onderbouwing voor afspraken tussen Rijk en de provincie in het nog op te stellen 'ruimtelijk arrangement'. Voor de provincie helpt het Ruimtelijk Voorstel om op provinciaal niveau de regie in de ruimtelijke ordening te vergroten, zoals aangekondigd in het coalitieakkoord 'Verbindend vooruit'.

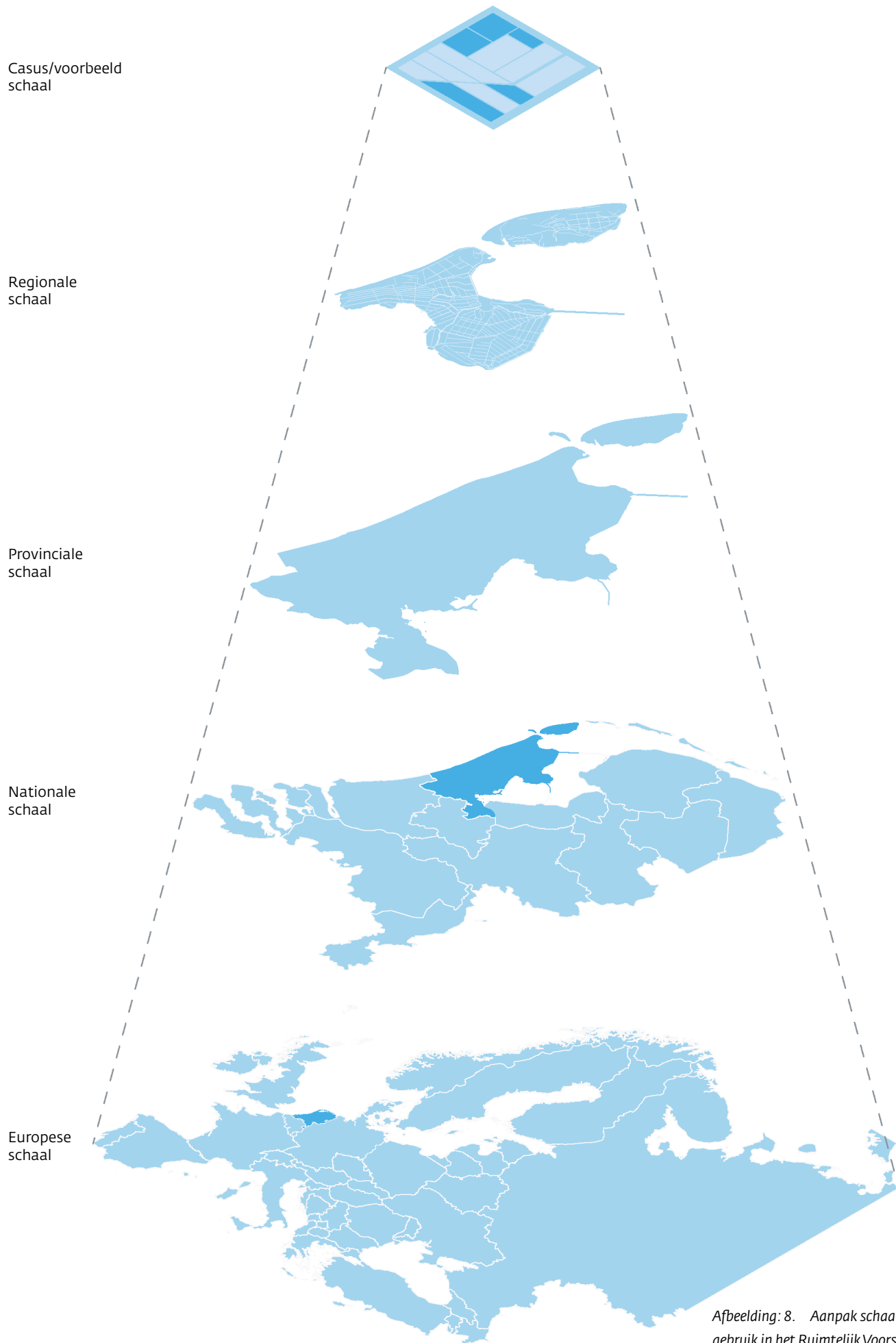
De ruimtelijke voorstellen van de 12 provincies vormen input voor het RO-beleid dat op nationale schaal wordt herzien in de Nota Ruimte. In oktober 2023 is de Contourennotitie Nota Ruimte verschenen. Hierin wordt de ambitie neergelegd om naar 2050 te bouwen aan 'een Nederland zonder grote verschillen in kwaliteit van leven of in ruimtelijke kwaliteit'. Dat betekent dat afscheid genomen wordt van het oude adagium 'sterker maken wat sterk is' en gewerkt wordt op basis van een visie die heel Nederland sterker maakt en heel Nederland benut. Het is daarom belangrijk om te kijken hoe provincies aanvullend kunnen zijn op elkaar. Sommige opgaven houden niet op bij de provinciegrenzen. Zo forenzen er veel inwoners uit de Leidse regio in Zuid-Holland of uit Flevoland naar het zuidelijk deel van onze provincie. Het IJsselmeer delen we met maar liefst 6 andere provincies voor onze zoetwaterbehoefte. En een probleem in de Schipholtunnel, levert direct problemen op in een groot deel van het landelijk spoor netwerk.

Ook wordt de Europese context waarbinnen we ons beleid opstellen bij het Ruimtelijk Voorstel betrokken. Europese Regels geven op veel vlakken de kaders waarbinnen we werken. Goed onderzoek naar de effecten van Europese regels is belangrijk, vooral omdat deze soms met elkaar in tegenspraak zijn. Een aantal opgaven kunnen we ook alleen maar in nationaal en internationaal verband oppakken. Dat geldt zeker voor internationale verbindingen, energie-infrastructuur, natuurontwikkeling, economische ontwikkeling, waterkwaliteit en de inrichting van het hoofdwatersysteem.

Aan de andere kant van het spectrum zijn de gebiedsprogramma's een belangrijke plek waar afwegingen plaatsvinden. Vaak kan pas op het niveau van een gebied bepaald worden wat op een bepaalde plek van belang is. Gebiedsprogramma's vanuit de provincie lopen nu onder andere al onder het PPLG, in de NOVEX-gebieden, maar ook op specifieke plekken zoals Den Helder, Gooi en Vechtstreek, de Westeinderscheg en de Amstelscheg. En uiteraard worden binnen gemeenten afwegingen gemaakt over ruimtelijk inrichting.

Regie op de ruimte vraagt dus om het schakelen tussen schaalniveaus. Omdat een keuze die op hoger abstractieniveau logisch lijkt, op lokaal niveau anders uit kan pakken en andersom. Daarbij hoort ook de factor tijd te worden beschouwd. Hoe prioriteren en faseren we ontwikkelingen in de tijd. Niet alles past overal, maar ook niet alles kan tegelijkertijd.

2 In de RO-brief van het Rijk, d.d. 12 december 2022, wordt de provincies gevraagd een ruimtelijk voorstel op te stellen.

Afbeelding: 8. Aanpak schaalgebruik in het Ruimtelijk Voorstel.
Bron: provincie Noord-Holland

Vertrek vanuit een al bestaand Noord-Holland

Noord-Holland bestaat al heel lang. We hebben bestaande dorpen en steden, waterlopen, landbouw- en natuurgebieden en allerhande infrastructuur. We bouwen voort op wat er al is en waar we met elkaar aan hebben gewerkt. Naast ons langetermijnbeleid als vertrekpunt, starten we het Ruimtelijk Voorstel daarom natuurlijk ook vanuit een al bestaand Noord-Holland. Het Ruimtelijk Voorstel gaat op zoek naar die opgaven die iets aan het bestaande veranderen of erop aanvullen.

Hoe is het Ruimtelijk Voorstel opgebouwd

Ons Ruimtelijk Voorstel begint met een korte schets over het Noord-Holland dat we willen zijn. Deze teksten zijn (vrijwel) letterlijk overgenomen uit onze Omgevingsvisie NH2050. Ook tonen we bestaand Noord-Holland en de situatie van waaruit we starten met het Ruimtelijk Voorstel. Daarna volgen we de indeling uit het startpakket fysieke leefomgeving dat het Rijk in december 2022 aan de provincies heeft gestuurd. Daarbij komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de

orde: Water en Bodem Sturend als overkoepelend principe, Landbouw en Natuur, Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie, Leefbare steden en regio's. In elk van deze hoofdstukken wordt aangegeven wat er aan de hand is en worden de essentiële vraagstukken geagendeerd waar keuzes voorliggen over de toekomstige ontwikkelrichtingen. Daarbij geven we aan wat we zelf doen en wat we van het Rijk vragen. De vraagstukken zijn zodanig geformuleerd dat ze uitdagen tot gesprek en debat. Dat geldt ook voor de ontwikkelrichting die als kop boven elk hoofdstuk staat. We eindigen met aandacht voor het veranderend aanzien van Noord-Holland waar we vorm aan moeten geven. En met een conclusie met daarin de ontwikkelrichting die voor Noord-Holland gloort in dit Ruimtelijk Voorstel en de belangrijkste keuzes die voorliggen om deze provincie ook voor toekomstige generaties een prettige provincie te laten zijn om te leven, werken en recreëren. Dit is tevens de aanzet voor en een aankondiging van het gesprek over onze toekomst met inwoners, regionale partners en belangenorganisaties op weg naar een geactualiseerde Omgevingsvisie.

Leeswijzer & methodiek:

1. Wat is er aan de hand?

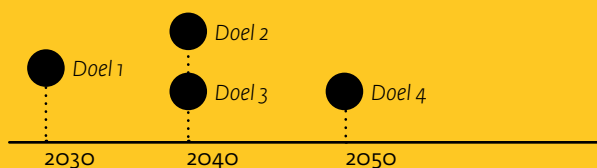
- Context
- Probleemstelling
- Vragen uit het Rijk
- Tijdslijn doelstellingen

2. Betrokken programma's & visies

- Omgevingsvisie NH2050, etc.

3. Wat agenderen we?

- Vraagstukken
- Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?
- Wat doen we zelf?
- Wat vragen we aan het Rijk?

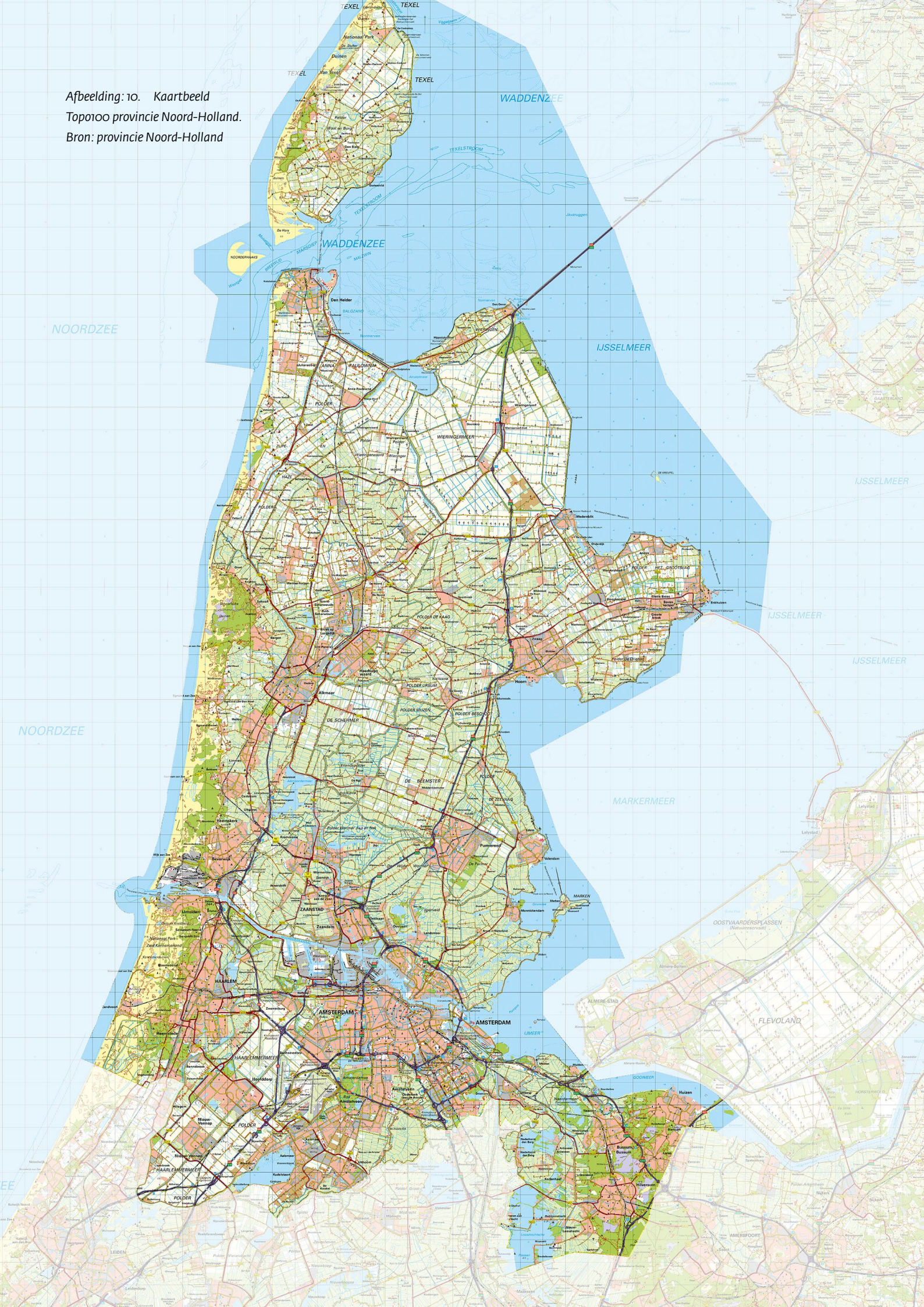
Overzicht betrokken programma's omschrijvingen

Ruimtelijk Voorbeeld: voorbeeld omschrijving

afbeelding,
diagram,
grafiek,
kaart(en)

Afbeelding: 10. Kaartbeeld
Topo100 provincie Noord-Holland.
Bron: provincie Noord-Holland

ONS VERTREKPUNT: OMGEVINGSVISIE NH2050

De provincie Noord-Holland wil dat iedereen die hier woont, werkt en op bezoek komt een prettige leefomgeving aantreft. Nu, maar ook in de toekomst. In dit hoofdstuk staan de in 2018 door Provinciale Staten vastgestelde ontwikkelprincipes die houvast geven om onze provincie door te ontwikkelen naar de toekomst. Het gaat hier om de letterlijk uit onze Omgevingsvisie overgenomen teksten. Ze zijn daarbij de referentie van waaruit we bekijken op welke onderdelen ons langetermijnbeleid moet worden geactualiseerd. De verwachting is namelijk dat bij het verder uitwerken van de vraagstukken uiteindelijk wijzigingen van het provinciale beleid volgen. Die zullen dan verwerkt worden in een actualisatie van de Omgevingsvisie.

Op weg naar een economisch duurzame toekomst

De hoofddambitie zoals beschreven in de Omgevingsvisie NH2050 is een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zo kunnen we voor toekomstige generaties het welvaarts- en welzijnsniveau in Noord-Holland op een hoog niveau houden. Dit betekent dat in Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd; de ruimte voor economische ontwikkeling wordt altijd in samenhang met dit uitgangspunt beschouwd. Duurzame economische ontwikkeling is nodig voor de werkgelegenheid en daarmee voor de bestaanszekerheid van onze inwoners; de provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen om onze provincie sociaal-inclusief te houden. Maar ook om de grote investeringen op te brengen die nodig zijn voor onder meer de transitie naar een duurzame energiehuishouding, de overgang naar een circulaire economie, het behoud van ons karakteristieke landschap en een gezonde, veilige en klimaatadaptieve leefomgeving. In de wetenschap dat de wereld waarmee Noord-Holland is verbonden continu verandert, geeft de Omgevingsvisie enerzijds richting en daarmee houvast naar een onbekende toekomst, en anderzijds voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. De Omgevingsvisie is geen eindbeeld voor 2050. De visie laat in algemene zin zien wat de overkoepelende ontwikkelprincipes zijn voor de hele provincie om een hoge leefomgevingskwaliteit te bieden. In de Omgevingsvisie worden ook de kritische succesfactoren benoemd.

21 Ontwikkelprincipes

Leefomgevingskwaliteit

Een belangrijk aspect van de leefbaarheid is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Daarmee doelen we op aspecten die de fysieke leefomgeving gezond en veilig maken. Denk aan luchtkwaliteit, geur, bodem en ondergrond, waterkwaliteit, geluid, omgevingsveiligheid (gevaarlijke stoffen, brand en explosiegevaar), waterveiligheid en verkeersveiligheid. Maar we doelen ook op aspecten die te maken hebben met het watersysteem, klimaatbestendigheid, ruimtelijke

(landschappelijke) kwaliteit, erfgoed en natuur. Om een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving te borgen, hanteren we twee basisrandvoorwaarden:

- Overall wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier.
- Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest.

Daarnaast gelden vier generieke ontwikkelprincipes:

1. Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap.
2. Nieuwe ontwikkelingen zijn zoveel mogelijk natuurinclusief.
3. Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zoveel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten.
4. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen.

Dynamisch Schiereiland

Noord-Holland is een unieke provincie, omdat zij als enige voor het grootste deel is omgeven door groot water. Deze positie van schiereiland biedt kansen in en aan de kusten: kansen voor energietransitie en economische ontwikkelingen, toeristische en recreatieve ontwikkeling én natuurontwikkeling. Door de aanwezige sterk verschillende landschappen, van duinen naar de polders aan de Noordzeekant, maar ook langs de oevers van de meren en de Waddenzee, zijn de kusten bij uitstek geschikt om deze kansen te benutten. Daarin staat kustverdediging voorop.

5. Bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid en karakteristieken van de kustlandschappen en aanliggende grote wateren.
6. Bij nieuwe ontwikkelingen in de wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Gooimeer) wordt aangesloten op de karakteristieken van de kustlijnen.
7. Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met het oog op het robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief grote wateren.

Metropool in ontwikkeling

We vergroten de agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend internationaal concurrerend metropool systeem. In Noord-Holland ontwikkelt zich een metropool rond Amsterdam: de MRA. Het gaat hier om een stedelijk systeem van grotere en kleinere kernen, met Amsterdam als hoogstedelijke kernstad, een landschap met hoge gebruiks- en belevingswaarde, (stads)landbouw, een multimodale bereikbaarheid, een havengebied met energietransitie en circulaire economie als dragers en Schiphol als internationale hub. De ontwikkeling komt tot uiting door een snelgroeiend aantal inwoners, arbeidsplaatsen en

bezoekers, leidend tot een tendens van clustering van economische functies. De kracht van de metropool zit hem in het feit dat kernen, regio's, gebieden en landschappen een sterke eigen identiteit behouden, terwijl het geheel in steeds sterkere mate als één daily urban system functioneert.

8. Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd.
9. Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd.
10. Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitane systeem.
11. Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen.

Sterke kernen, sterke regio's

In het regionale netwerk zijn de verschillende typen kernen onderscheidend en complementair aan elkaar. Dat maakt ze tot sterke regio's. Goed voor de vitaliteit, de aantrekkingskracht en het vestigingsklimaat van stad en regio. Daarbij zijn krachtige centrumsteden van cruciale betekenis voor de leefbaarheid van de hele regio vanwege de regionale voorzieningen en de stedelijke woon- en werkmilieus die er te vinden zijn. Zij kunnen jonge mensen en bedrijven aantrekken, wat leidt tot dynamiek en gezonde regio's. Door de ontwikkeling van centrumgemeenten kan het voorzieningenniveau in de gehele regio vitaal blijven en behouden de kernen hun herkenbare identiteit.

12. Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers.
13. Om de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie te verbeteren, worden functies of bestemmingen zoveel mogelijk gebundeld nabij OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunten, aangevuld met de ontwikkeling van vraaggestuurde vervoersconcepten.
14. Nieuwe energie

We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied. Dat betekent dat we ruimte bieden aan de energietransitie. De transitie naar opwekking en gebruik van duurzame energie heeft consequenties voor de energiehuishouding en de energie-infrastructuur. Elektriciteit zal op veel meer plekken dan we gewend zijn worden opgewekt. Daarnaast is ruimte nodig voor transport en opslag. Ook zijn er systemen nodig om in onze warmtebehoefte te voorzien. Naast een energietransitie is er ook een economische transitie gaande: een overgang naar een meer kennisintensieve en circulaire economie.

15. De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landenschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen.
16. Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte.
17. Ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie.
18. Op strategische locaties wordt ruimte gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen.
19. Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

In Noord-Holland is er voor een natuurlijke en vitaal landelijke omgeving een goede balans nodig tussen de agrifoodsector en de natuur- en watersystemen. De landelijke omgeving in Noord-Holland is van oudsher bepaald door het watersysteem, het landbouwkundig gebruik en de natuurgebieden.

20. De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling.
21. Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden.
22. Om een robuust ecosysteem te realiseren worden verbindingen tussen natuurgebieden verbeterd en functies slim gepositioneerd.
23. Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied.

Omgevingsvisie NH2050

Afbeelding: 11. Visiekaart Omgevingsvisie.

Bron: provincie Noord-Holland

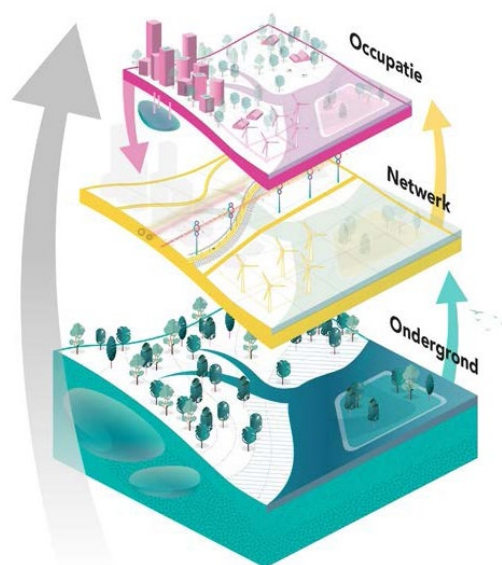
AANPASSEN AAN HET WATERSYSTEEM

Water en Bodem sturend: door de effecten van klimaatverandering moeten we de manier waarop we met water omgaan aanpassen. Dit is niet nieuw, maar hebben we door de eeuwen heen altijd moeten doen. Het betekent vooral dat het huidige landgebruik dat afhankelijk is van het water- en bodemsysteem kan veranderen en dat we de toekomstige inrichting van gebieden anders moeten gaan doen. Hoe, waar en wanneer dat moet, gaan we uitzoeken.

WAT IS ER AAN DE HAND?

Noord-Holland is aan drie kanten omgeven door water, ligt voor 80% onder zeeniveau en bestaat voor 80% uit zettingsgevoelige, slappe gronden. De ligging aan zee, in de delta van de grote rivieren, was door de eeuwen heen bepalend voor de bloei van Noord-Holland. De laaggelegen gronden waren ook toen al vruchtbaar, al was er veel voor nodig om ze droog te leggen en productief te maken. Eeuwenlang is het water- en bodemsysteem met technische maatregelen aangepast aan het gewenste ruimtegebruik.

Inmiddels zijn we aangelopen tegen de keerzijde daarvan. De bodem en het water hebben niet meer de veerkracht en de draagkracht om alle vormen van ruimtegebruik te bedienen. De kwaliteit van de bodem en het water voldoet niet aan de normen, met grote gevolgen voor de biodiversiteit en de gezondheid van de leefomgeving. Het veranderende klimaat zet alles op scherp en maakt ons extra kwetsbaar. Hoewel er al veel is bereikt, betekent doorgaan op dezelfde voet dat steeds vaker gereageerd moet worden op actuele (klimaat) dreigingen. Uiteindelijk kan dat tot veel overlast en meer schade leiden.

Voldoende water:

(Geen jaartal - Weerbaar zijn tegen een droogte, die bij een scenario van grote klimaatverandering en sterke groei van economie en bevolking gemiddeld eens in de 20 jaar voorkomt WBS)

Schoon & gezond water o.a. voldoen aan normen waterkwaliteit (2027: Grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen wettelijke normen - KRW & WBS)

75% van de bodems is gezond (2030: EU bodemstrategie & WBS)

Klimaatadaptieve keuzes bij nieuwe ontwikkelingen (Geen jaartal - WBS)

Vasthouden, bergen en afvoeren Waterveiligheidsopgave (Geen jaartal - WBS)

Bodemverontreiniging teruggebracht tot nul (2050: EU bodemstrategie & WBS)

nu

2030

2050

2100

Afbeelding: 12. De lagenbenadering vanuit water- en bodemsturend.

Bron: Polyfern, Toekomstatelier- NL2100_verkenning_NS+RDVA+OHNIK

Beleid 'Water en bodem sturend' heeft ruimtelijke impact

In het nationale beleid is daarom het beginsel 'Water en bodem sturend' opgenomen, verwoord in de gelijknamige beleidsbrief van de minister van Infrastructuur en Waterstaat (2022). Het doel is om weer een robuust en veerkrachtig water- en bodemsysteem te krijgen. Een systeem dat bijdraagt aan een veilige en gezonde leefomgeving en helpt bij het anticiperen op klimaatverandering. In het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) heeft de provincie aangegeven dit beleidsvoornemen te onderschrijven. Concreet betekent dit dat het water- en bodemsysteem meer sturend wordt voor het ruimtegebruik. Dit heeft twee kanten. Enerzijds wordt gekeken waar en op welke manier nieuwe vormen van ruimtegebruik, denk bijvoorbeeld aan een nieuw hoogspanningsstation, nieuwe industrie of nieuwe woonwijken, het best passen bij het bodem- en watersysteem. Anderzijds kan het zijn dat bestaande vormen van ruimtegebruik zich aanpassen aan het watersysteem. Denk bijvoorbeeld aan piekwaterbergingen, aangepaste vormen van landbouw of nieuwe soorten natuur op plekken waar het water verzilt. Het betekent niet automatisch dat water en bodem prioritair zijn ten opzichte van andere factoren, maar wel dat ze een volwaardig onderdeel zullen zijn in de integrale afweging bij de doorontwikkeling van Noord-Holland.

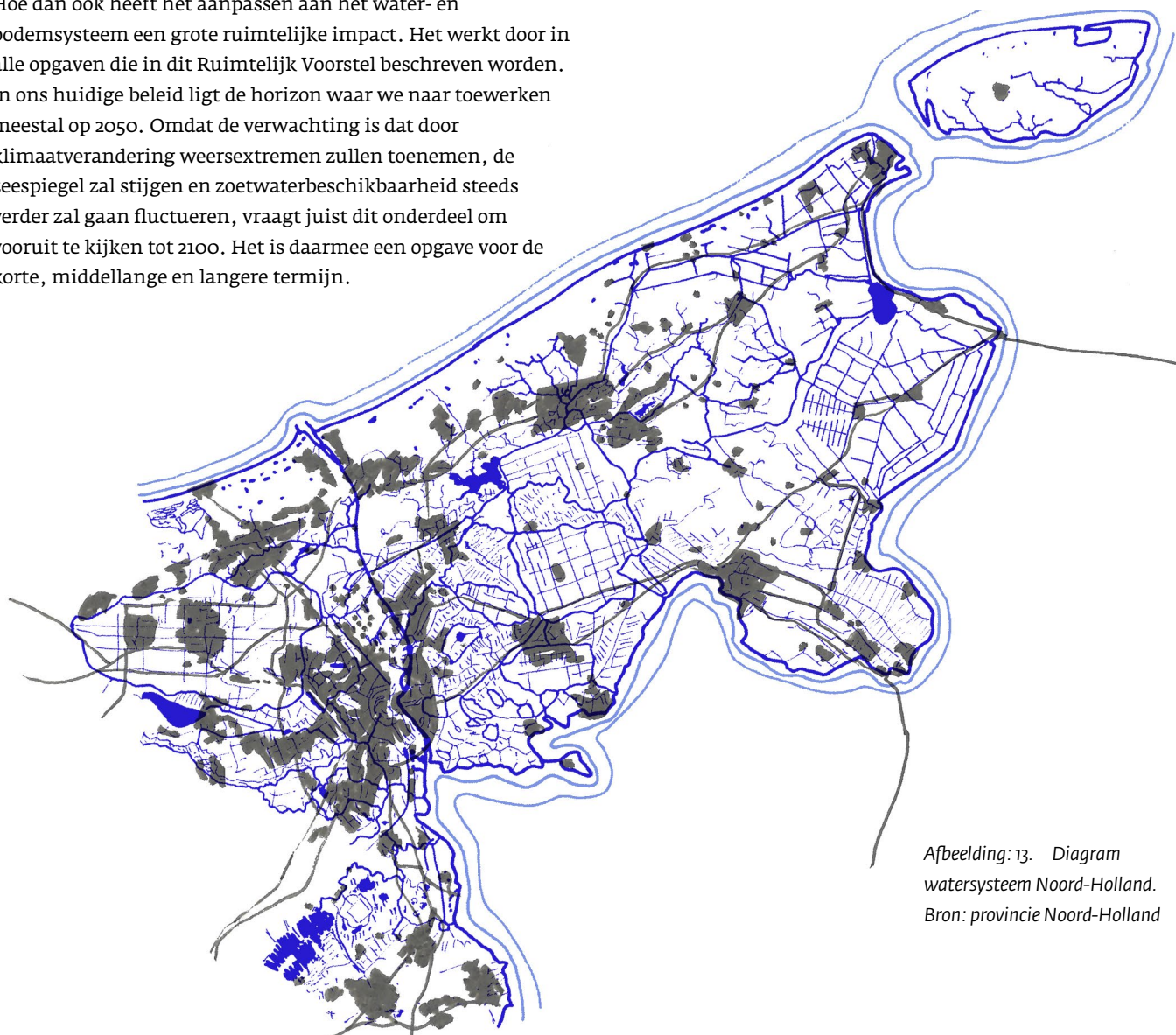
Hoe dan ook heeft het aanpassen aan het water- en bodemsysteem een grote ruimtelijke impact. Het werkt door in alle opgaven die in dit Ruimtelijk Voorstel beschreven worden. In ons huidige beleid ligt de horizon waar we naar toewerken meestal op 2050. Omdat de verwachting is dat door klimaatverandering weersextremen zullen toenemen, de zeespiegel zal stijgen en zoetwaterbeschikbaarheid steeds verder zal gaan fluctueren, vraagt juist dit onderdeel om vooruit te kijken tot 2100. Het is daarmee een opgave voor de korte, middellange en langere termijn.

Kwetsbaar systeem dat niet ophoudt bij de grenzen

Het water- en bodemsysteem is een samenhangend systeem en het houdt niet op bij provincie- of waterschaps- of landsgrenzen. Het is ook een kwetsbaar systeem doordat er weinig ruimte is voor flexibiliteit en door de grote onderlinge afhankelijkheid. Er is een nauwe relatie tussen de bodem en waterkwaliteit en -kwantiteit. Gezonde bodems kunnen door een betere sponswerking meer water opvangen en zijn zo beter bestand tegen droogte. Hierdoor dragen ze bij aan de biodiversiteit en waterkwaliteit. Omdat het om één samenhangend systeem gaat, zijn ook de maatregelen gekoppeld aan waterkwaliteit of -kwantiteit sterk met elkaar verbonden.

Als je kijkt naar Noord-Holland, als grotendeels laaggelegen en sterk verstedelijkt deltagebied, zijn er vanuit het water- en bodemsysteem zes opgaven te onderscheiden die consequenties hebben voor alle vormen van ruimtelijke ontwikkeling:

- Zorgen voor goede bodem- en waterkwaliteit (zie 2.1)
- Anticiperen op klimaatverandering en weersextremen (wateroverlast, droogte en hittestress) (zie 2.2)
- Het vergroten van de waterveiligheid (ook in 2.2)
- Zorgen voor zoetwaterbeschikbaarheid (zie 2.3)
- Omgaan met verzilting (zie 2.3)
- Tegengaan van bodemdaling (zie 2.4)

Afbeelding: 13. Diagram watersysteem Noord-Holland.
Bron: provincie Noord-Holland

WAAR KOMT HET OP NEER?

Er moet echt iets veranderen in de manier waarop wordt omgegaan met het watersysteem in de ruimtelijke ordening. We weten nog niet precies hoe, maar doorgaan op de oude voet is een te groot risico. Op zich is dat ook weer niets nieuws, omdat Nederland van oudsher heeft leren leven met water. Om het water- en bodemsysteem echt meer sturend te laten zijn op het ruimtegebruik, is het nodig om de impact vanuit water en bodem op het ruimtegebruik te kunnen aangeven. Ook zijn op landelijk niveau keuzes nodig over de waterverdeling (hoofdwatersysteem in relatie tot nieuwe watervragers), het opzetten van het waterpeil (vernating veenweide) en het aanpakken van bronnen van waterverontreiniging (bronaanpak verankeren in landelijk beleid en regelgeving). De deltabeslissingen die verwacht worden in 2026 helpen hierbij. Tot die tijd zijn al keuzes nodig die bepalend kunnen zijn voor de toekomstbestendigheid van het gebied. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van energie-infrastructuur en woningbouwlocaties in diepe polders, het waterverbruik voor (nieuwe) industrie en het tegengaan van bodemdaling. Duidelijk is ook dat niet alles technisch op te lossen valt. We zullen moeten leren leven met een dynamisch systeem.

BOTSINGEN EN KANSEN MET ANDERE OPGAVEN

De keuzes die gemaakt worden in de beleidsbrief van water en bodem sturend hebben met name impact op de ontwikkelingsmogelijkheden van economie, landbouw, energie en industrie. Dit uit zich zowel in de beschikbaarheid van zoet water als in de plek waar iets wel of niet mogelijk is. Vooral de keuzes voor verdeling van zoet water zullen hier bepalend zijn. Daarnaast is het belangrijk dat de zorg om waterveiligheid nog meer wordt meegenomen bij beslissingen over het bouwen van woningen en ontwikkelen van economische functies in diepe polders en uiterwaarden. Het nemen van waterveiligheidsmaatregelen en het aanleggen van klimaatbuffers kunnen spanning geven met andere functies, omdat het ook ruimte vraagt.

Het biedt ook veel kansen voor synergie. Maatregelen voor waterberging gaan goed samen met natuurherstel. Hier zijn bijvoorbeeld in polder Zijpe al mooie voorbeelden van. Het kan uiteraard ook spanning geven als het leidt tot vermindering van bijvoorbeeld areaal of gewasgroei in de landbouw. In steden kan een klimaatadaptieve omgeving ruimte bieden voor recreatie en een gezonde leefomgeving. Groenblauwe dooradering kan bijdragen aan waterkwaliteit en waterbufferend vermogen.

BETROKKEN PROGRAMMA'S EN VISIES

Water en Bodem Sturend

Op 25 november 2022 heeft het ministerie van I&W de brief over Water en Bodem Sturend verstuurd aan de Tweede Kamer. De brief stelt dat het water- en bodemsysteem meer sturend moet worden voor de ruimtelijke ordening en geeft daarbij 33 structurerende keuzes die variëren van het opzetten van waterpeil in het veengebied tot het sturen op het verminderen van afdekking van bodems. Het Rijk heeft de provincies de opdracht gegeven om deze structurerende keuzes mee te nemen in de verschillende gebiedsprogramma's zoals het PPLG, de NOVEX-en en het Ruimtelijk Voorstel. In het vervolg op de Kamerbrief wordt, in overleg met de koepels, bekeken hoe die verder geborgd kunnen worden in een periode vanaf heden tot aan 2027 (o.a. gekoppeld aan de nieuwe Deltabeslissing en wettelijk vereiste waterprogramma's).

Kaderrichtlijn Water en EU-bodemstrategie

In 2027 moet de chemische en ecologische kwaliteit van alle oppervlaktewateren voldoen aan de normen van de Kaderrichtlijn Water. De Europese Unie kent sinds 2021 een Bodemstrategie met de doelstelling dat tegen 2030 75% van de bodem in de EU gezond is en dat in 2050 de bodemverontreiniging tot nul is teruggebracht. Volgens deze bodemstrategie zijn bodems gezond als ze in een goede chemische, biologische en fysische conditie zijn en zo in staat zijn om continu zoveel mogelijk ecosysteemdiensten te leveren. Deze jaartallen liggen verder weg dan die van de Kaderrichtlijn Water, maar bodemprocessen verlopen traag, waardoor tijdige maatregelen nodig zijn.

Deltaprogramma

Nederland is een laaggelegen land met veel water. In het nationaal Deltaprogramma staat de ambitie om Nederland te beschermen tegen hoogwater en overstromingen. Daarnaast zet het in op het zorgen voor voldoende zoet water en een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land. Naast thematische onderwerpen wordt er in een aantal regionale programma's gewerkt aan de samenhangende gebiedsopgaven. Relevant voor Noord-Holland zijn de Deltaprogramma's Wadden, IJsselmeergebied, Kust, Centraal Holland, waterveiligheid, zoet water, ruimtelijke adaptatie en, i.v.m. de aanvoer van water, Deltaprogramma Rivierengebied.

Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem (KZH)

Noord-Holland is in droge tijden indirect afhankelijk van de aanvoer van zoet water vanuit het hoofdsysteem van de grote rivieren. Ten noorden van het Noordzeekanaal wordt Rijnwater gebruikt dat via de IJssel naar het IJsselmeer stroomt. Ten zuiden van het Noordzeekanaal wordt water uit de Lek gebruikt. Dat wordt aangevoerd via inlaten aan het Amsterdam-Rijnkanaal en de Hollandsche IJssel. We moeten dit water delen met negen provincies. Landelijk wordt nu gekeken hoe we die verdeling kunnen optimaliseren in het programma Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem (KZH).

Kennisprogramma Zeespiegelstijging

In het Kennisprogramma Zeespiegelstijging onderzoeken overheden, bedrijven, kennisinstellingen en

maatschappelijke organisaties wat de mogelijke gevolgen van de zeespiegelstijging zijn voor ons land. Ook bekijken ze verschillende scenario's voor de lange termijn en verkennen ze de maatregelen om ons voor te bereiden op de gevolgen. Het programma levert kennis op waarmee we op tijd keuzes kunnen maken voor de bescherming en inrichting van Nederland. In het najaar van 2023 is een overzicht verschenen van de tot dan toe verschenen onderzoeksresultaten en inzichten.

Nationale Adaptatie Strategie (NAS) en Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (NUP KA)

Met de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS) beoogt het Rijk de negatieve effecten van klimaatverandering voor Nederland te verkleinen of ten minste beheersbaar te houden. Het gaat om schade en overlast door extreem weer, ziekten, vroegtijdige sterfte en achteruitgang van milieukwaliteit en ecosystemen. De NAS omvat alle beleidsvelden die gevolgen ondervinden van klimaatverandering, waaronder de gebouwde omgeving, landbouw, natuur, gezondheid en cultureel erfgoed. Het Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (NUP A) helpt de uitvoering van de NAS te versnellen.

NOVEX Groene Hart Ontwikkelperspectief

Het Bestuurlijk Platform NOVEX-Groene Hart heeft het Ontwikkelperspectief 1.0 vastgesteld, met richtinggevende uitspraken voor de verdere beleidsontwikkeling binnen de deelnemende partijen. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 4.

Regionaal Waterprogramma

In het Regionaal Waterprogramma geeft de provincie aan hoe zij zich inzet voor een goede waterkwaliteit, het op peil houden van de watervoorraad, de bescherming tegen overstromingen en de bescherming van drinkwaterbronnen. In 2027 is er een nieuw regionaal waterprogramma voorzien.

Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG)

Het PPLG komt aan bod in het hoofdstuk Landbouw en Natuur. In het PPLG zit ook een aantal watergerelateerde doelen en keuzerichtingen. De doelen van het PPLG zijn allemaal sterk afhankelijk van of beïnvloed door deze water- en bodemaspecten.

MRA: Klimaatbestendige nieuwbouw: basisveiligheidsniveaus

In de MRA en Noord-Holland is met meer dan 50 partijen afgesproken klimaatbestendig en natuurinclusief bouwen en inrichten als uitgangspunt te hanteren. Dit is bezegeld met de Intentieverklaring Klimaatbestendige Nieuwbouw in de MRA en Noord-Holland. Hierbij worden minimale 'basisveiligheidsniveaus' voor klimaatadaptief en natuurinclusief inrichten en bouwen gehanteerd. Deze basisveiligheidsniveaus vormen een ondergrens van klimaatadaptief ontwikkelen, met doelvoorschriften voor wateroverlast, hittestress, droogte en overstromingen.

Salta, kenniscluster verzilting (bouwt voort op het zoet-zoutknooppunt/ kenniscluster verzilting)

Salta is een bundeling van kennisinstituten, overheden en onderwijs. Ze ontwikkelen oplossingen voor binnendijkse verziltingsgebieden langs de kust waar voedselproductie plaatsvindt.

GLB-NSP

Onder het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid-Nationaal Strategisch Plan is het agrarisch natuur- en waterbeheer verder uitgebreid en is tevens een systeem van ecodiensten ingevoerd. De eco-regeling heeft betrekking op biodiversiteit, bodem en lucht, klimaat, landschap en water.

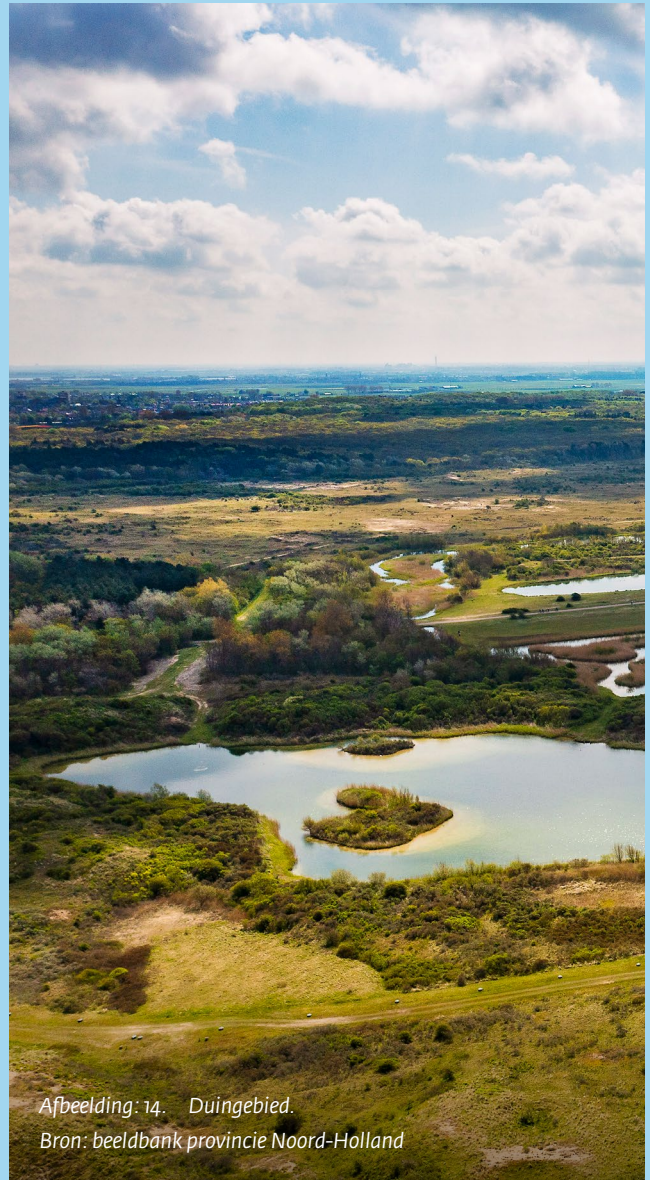
VOORBEELD

Natuurherstel en klimaatmaatregelen in de duinen van Noord-Holland.

In de duinen van Noord-Holland richt het beheer zich vooral op het zoveel mogelijk ruimte scheppen voor natuurlijke processen zoals verstuiving, begrazing en wisselend waterpeil. Nadat de directe winning van duinwater voor drinkwater in het grootste deel van de Noord-Hollandse duinen in de jaren negentig is gestopt, is er een veel natuurlijker waterpeil ontstaan. Nu is er een goede waterbalans doordat er ongeveer net zoveel water in de duinen wordt geïnfiltrerd als er wordt onttrokken voor de drinkwaterwinning. Een lage waterstand in de zomer en een hoge in de winter hebben geleid tot een spectaculaire toename van het aantal bijzondere planten van natte duinvalleien. In de Amsterdamse waterleidingduinen wordt nog wel natuurlijk duinwater onttrokken.

In de binnenduinderand bij Heemskerk ligt de voormalige tuinbouwenclave 'de Vlotter'. Die is inmiddels omgevormd tot een natuur- en recreatiegebied met waterberging als nevenfunctie. Hier is te zien dat natuurbeheer en wateropvang goed samengaan. Toen Noord-Holland in juni 2021 een "klein Limburg" had in het gebied (140 mm neerslag in 24 uur), bleek het goed bestand te zijn tegen de gevolgen van extreme neerslag, terwijl functies in hetzelfde getroffen gebied, zoals de verstedelijkte omgeving van Alkmaar en een landbouwgebied meer naar het noorden, heel veel last hebben gehad van wateroverlast.

Ook in de droge zomers van de afgelopen zes jaar blijkt het duingebied goed bestand te zijn geweest tegen droogte. Het droogtegevoelige plantje "Parnassia" heeft het er afgelopen jaren uitstekend gedaan.

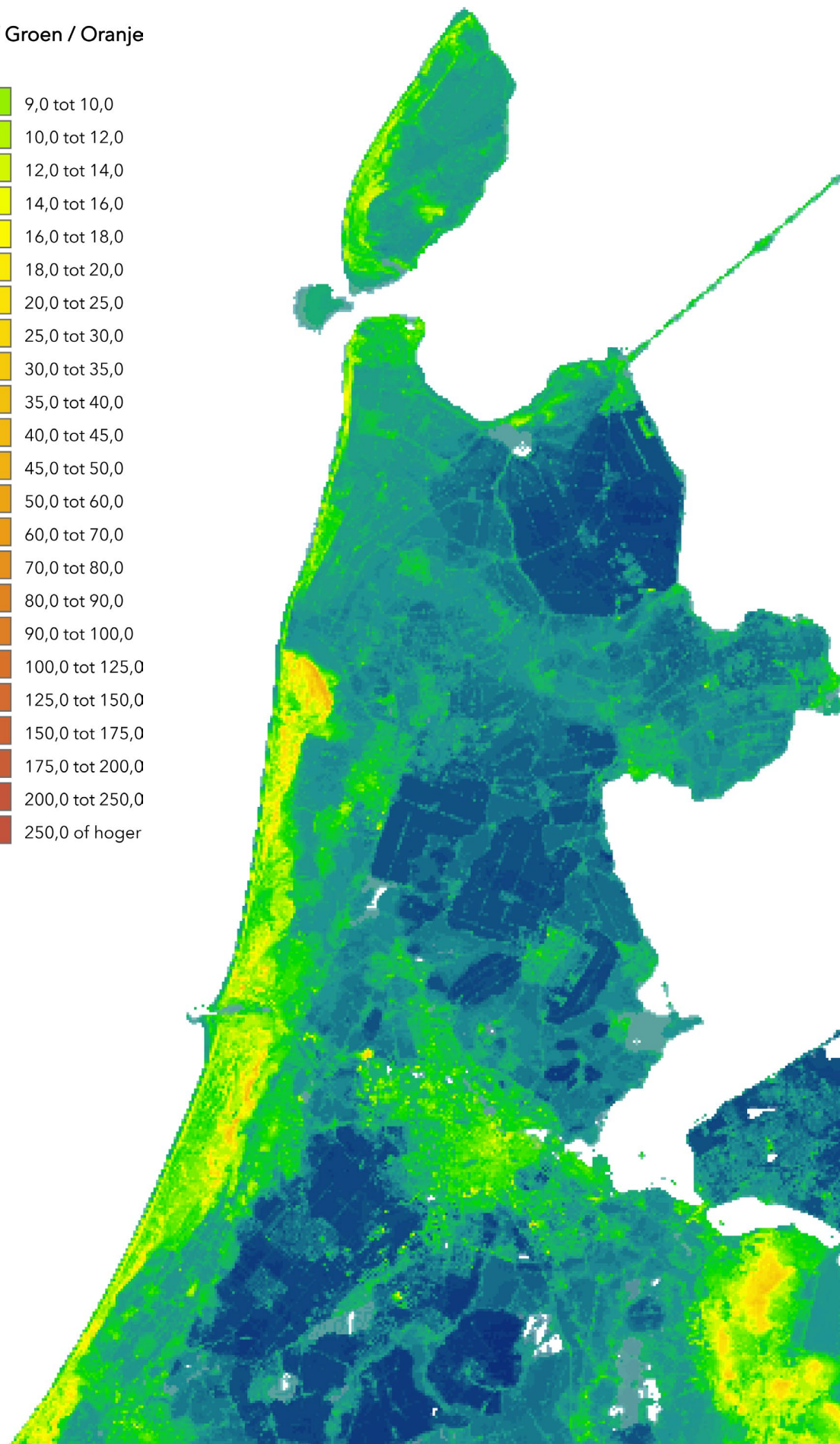
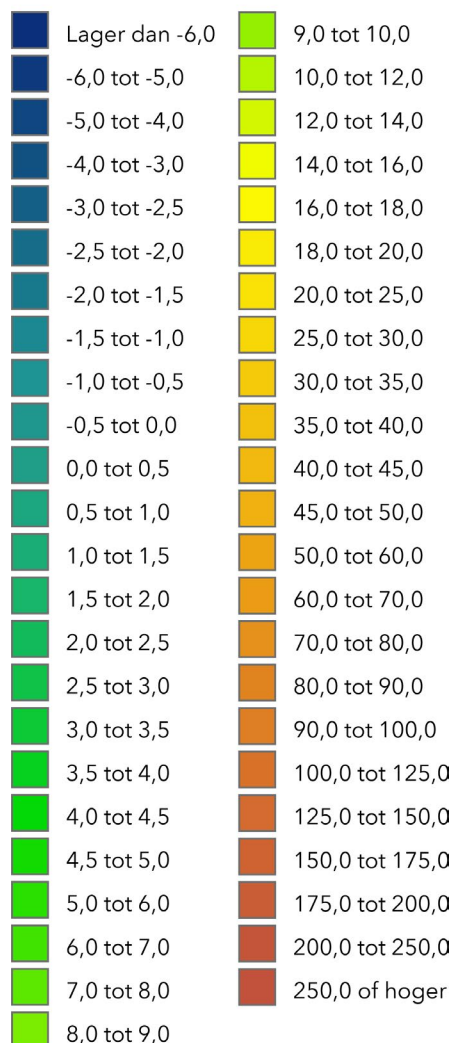

Afbeelding: 14. Duingebied.
Bron: beeldbank provincie Noord-Holland

Legenda

AHN4 DSM - Blauw / Groen / Oranje (statische opmaak)

Afbeelding: 15. Algemeen
Hoogtebestand Nederland.
Bron: AHN4

WELKE VRAAGSTUKKEN AGENDEREN WE?

2.1 Inzetten op waterkwaliteit vraagt om sturing op bronaanpak en inrichtingsmaatregelen

Voldoende water van goede kwaliteit en een gezonde bodem zijn belangrijk voor de gezondheid, de natuur, de drinkwaterproductie, de (levensmiddelen)industrie en de landbouw. Hoewel al veel is bereikt, zijn de doelen die Noord-Holland in 2027 moet hebben gerealiseerd op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) nog niet gehaald. Op dit moment voldoen 89 oppervlaktewaterlichamen in Noord-Holland niet aan de KRW. De grondwaterlichamen voldoen allemaal aan de norm.

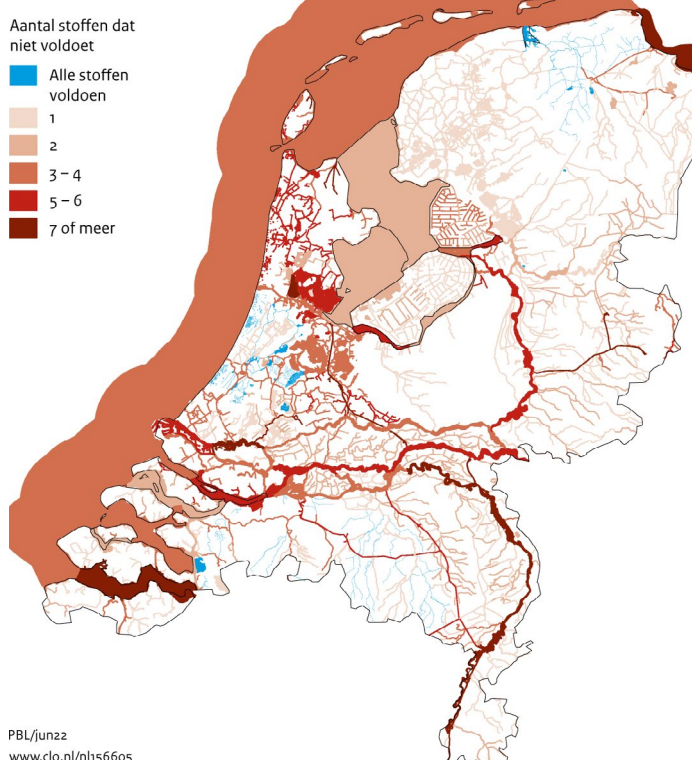
In eerste instantie lijkt dit niet direct een ruimtelijk vraagstuk. Toch kan de kwaliteit van water en bodem sturend zijn voor ruimtegebruik. Het kan zijn dat nieuwe vergunningen voor bepaalde ruimtelijke projecten niet kunnen worden afgegeven omdat die een verslechtering van de waterkwaliteit veroorzaken. Of dat initiatiefnemers aanvullende maatregelen moeten nemen om extra vervuiling te voorkomen, zoals bijvoorbeeld bij de bouw het grondwater zuiveren voordat het op het oppervlaktewater kan worden geloosd. Daarnaast hebben maatregelen die genomen worden om verdere achteruitgang van de water- en bodemkwaliteit tegen te gaan ook ruimtelijke consequenties. Denk hierbij aan het tegengaan van activiteiten die de water- en bodemkwaliteit bedreigen, zoals bijvoorbeeld bij landbouw, lozingen van bedrijven, waterrecreatie en riooloverstorten. Ook moeten drinkwaterbedrijven een steeds grotere zuiveringsinspanning leveren om het water tot drinkwater te zuiveren. De nieuwe productievoorzieningen die daarvoor nodig zijn vragen ook ruimte.

De inzet voor het verbeteren van de waterkwaliteit is gericht op het voorkomen van verdere achteruitgang en het toewerken naar verbetering. Maatregelen om verdere achteruitgang te voorkomen, zijn bronaanpak en aanpassing in het gebruik. Hierbij worden activiteiten of plekken die zorgen voor waterverontreiniging aangepakt. Negatieve invloeden zijn alleen niet altijd te voorkomen door o.a. historische verontreiniging en bodemsamenstelling. Voor het halen van de

KRW-doelen en de ambities voor een gezonde bodem is aanscherping van de wet- en regelgeving noodzakelijk. Specifiek gaat het om landelijk generiek beleid op gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten, PFAS, exoten en mest. Ook moet er oog voor zijn dat bepaalde doelen in bepaalde gebieden niet of lastig te halen zijn.

Daarnaast zijn er binnen het PPLG kansen om met de groenblauwe dooradering extra te werken aan de verbetering van de waterkwaliteit. Het gaat dan met name om het toevoegen van natuurvriendelijke oevers en het creëren van bufferzones die zorgen voor een verbetering van de

Chemische kwaliteit volgens Kaderrichtlijn Water, 2021

Afbeelding: 16. Chemische waterkwaliteit KRW, 2021.

Bron: IHW (waterschappen, RWS); bewerkt door PBL

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Koppel het werken aan het verbeteren van waterkwaliteit aan de opgave om te werken aan een gezonde leefomgeving. Hierbij kan groenblauwe dooradering als een belangrijk concept gebruikt worden. Zodat maatregelen die goed zijn voor de waterkwaliteit gekoppeld kunnen worden aan maatregelen die bijdragen aan mogelijkheden voor recreatie, het verbeteren van het leefklimaat en gezondheid. Op dit moment is hier geen financiering voor beschikbaar.

Wat doen we zelf?

- We maken inzichtelijk wat de ruimtelijke impact is van de KRW-maatregelen.

- We gaan door met het uitvoeren van het Regionale Waterprogramma voor de KRW. Hiervoor volgt in 2024 ook een herziening om afspraken te maken over inzet in de laatste fase van deze KRW-periode tot 2027.

Wat vragen we van het Rijk?

- De doelen van de KRW kunnen alleen gehaald worden als er ook landelijk generiek beleid op gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten, exoten en mest komt. We vragen dan ook om hier wet- en regelgeving op aan te passen.

grondwaterkwaliteit. Hier komen het werken aan een gezonde leefomgeving en het verbeteren van waterkwaliteit samen.

2.2 Welke visie hebben we op het klimaatbestendig maken van Noord-Holland?

Uit het nieuwe KNMI-scenario van 2023 blijkt dat het klimaat sneller en ingrijpender verandert dan gedacht. Omgaan met de gevolgen wordt daarom een steeds grotere ruimtelijke opgave. Hogere pieken in de aanvoer van rivierwater en een stijgende zeespiegel, leiden tot nieuwe vraagstukken rond wateroverlast en -veiligheid. Lange periodes met hoge temperaturen en weinig neerslag leiden tot droogte en hittestress. Buien worden intenser. Clusterbuien zoals die bij Alkmaar en Schagen van juni 2021, met 80 tot 100 millimeter regen in een uur tijd, zullen vaker voorkomen en voor wateroverlast zorgen. Op lange termijn spelen waterveiligheidsvraagstukken in verband met de stijgende zeespiegel.

De provinciale ambitie is om in 2050 Noord-Holland klimaatbestendig te hebben ingericht. Dit kan door de veerkracht van het hoofdwatersysteem en regionale watersysteem te vergroten door een (her)inrichting van het watersysteem zodat dat voldoende ruimte biedt voor natuurlijke processen (natuurlijk peilbeheer, het aanleggen en beheren van natuurvriendelijke oevers, natuurlijke hydromorfologie als hermeandering, vispassages, etc.). Hierdoor kunnen weersextremen beter worden opgevangen. Zowel bij droogte als bij extreme neerslag en overstromingen. Ook hier liggen kansen om de opgaven te koppelen aan de doelen in het PPLG, zoals de groenblauwe dooradering.

Klimaatbestendigheid gaat niet alleen om het natuurlijke systeem. Ook gebouwen, gebieden, sectoren en functies moeten bestand zijn tegen weersextremen, zoals overstroming, zeer hoge temperaturen of aanhoudende droogte. De vraag is wat het perspectief van Noord-Holland is op de langere termijn en welke ruimtelijke consequenties dat perspectief gaat hebben. Hier liggen duidelijke kansen om het te combineren met het vergroenen van steden en dorpen.

Om hier grip op te krijgen, ontwikkelen we een langetermijnvisie op de gevolgen van weersextremen (waterveiligheid en zeespiegelstijging, wateroverlast, watertekort en hitte) als onderlegger voor onze ruimtelijke ordening. Het ontwikkelen van deze visie is noodzakelijk om:

1. Richting te kunnen geven aan toekomstbestendige ruimtelijke keuzes. De visie moet inzicht geven in hoe de langetermijnklimaatveranderingen uitwerken op de keuzes van nu. Dit geeft beter inzicht in waar bijvoorbeeld toekomstige investeringen³ hun waarde verliezen, met te grote veiligheidsrisico's (lock-ins) of met onvoldoende waterbeschikbaarheid te maken krijgen.

Waterveiligheid

Legenda:

Waterkering primair (gpcarto)

— waterkering

Waterkering secundair (gpcarto)

— waterkering

Overstromingsdiepte middel-grote kans (Signaalkaart)

0.8 - 2.0m

2.0 - 5.0m

meer dan 5.0m

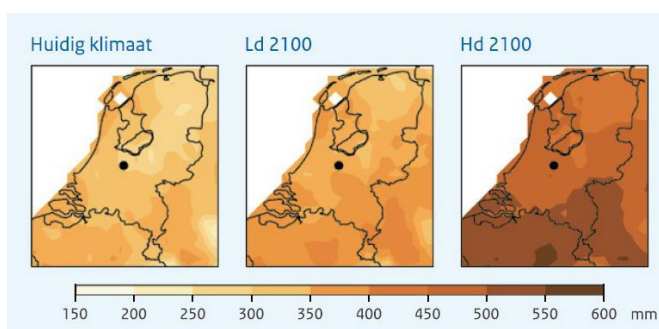
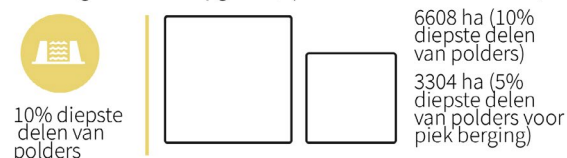
Oppervlaktewater (gpcarto)

meer, plas, ven, vijver

waterloop

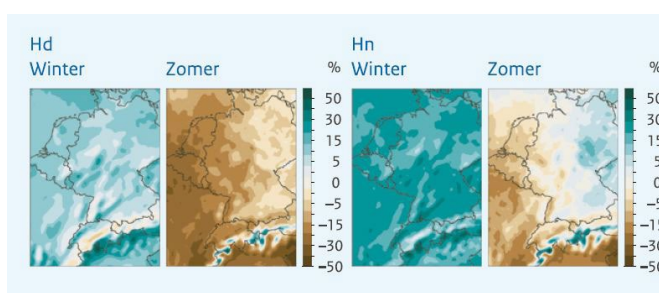
droogvallend

Ruimtegebruik van opgaven (op schaal van het kaartbeeld)

Afbeelding: 17. Maximaal neerslagtekort nu en rond 2100, Maximaal neerslagtekort neemt toe. (Het maximale neerslagtekort in de 5% droogste jaren in het huidige klimaat en in de twee droge KNMI'23-klimaatscenario's rond 2100)

Bron: KNMI klimaatscenario's 2023

Afbeelding: 18. Neerslagverandering in West-Europa. Meer neerslag in de winter, minder in de zomer.

Bron: KNMI klimaatscenario's 2023

3 Stapeling klimaatrisico's en financiële draagkracht woningmarkt - ABN AMRO Bank

Afbeelding: 19. Waterveiligheidskaart, met diepste polders, waterkeringen, en overstromingsdiepte bij middel grote kans.
Bron: provincie Noord-Holland

Waterveiligheid opgave

Noordzeekust
'van lijn naar zone'

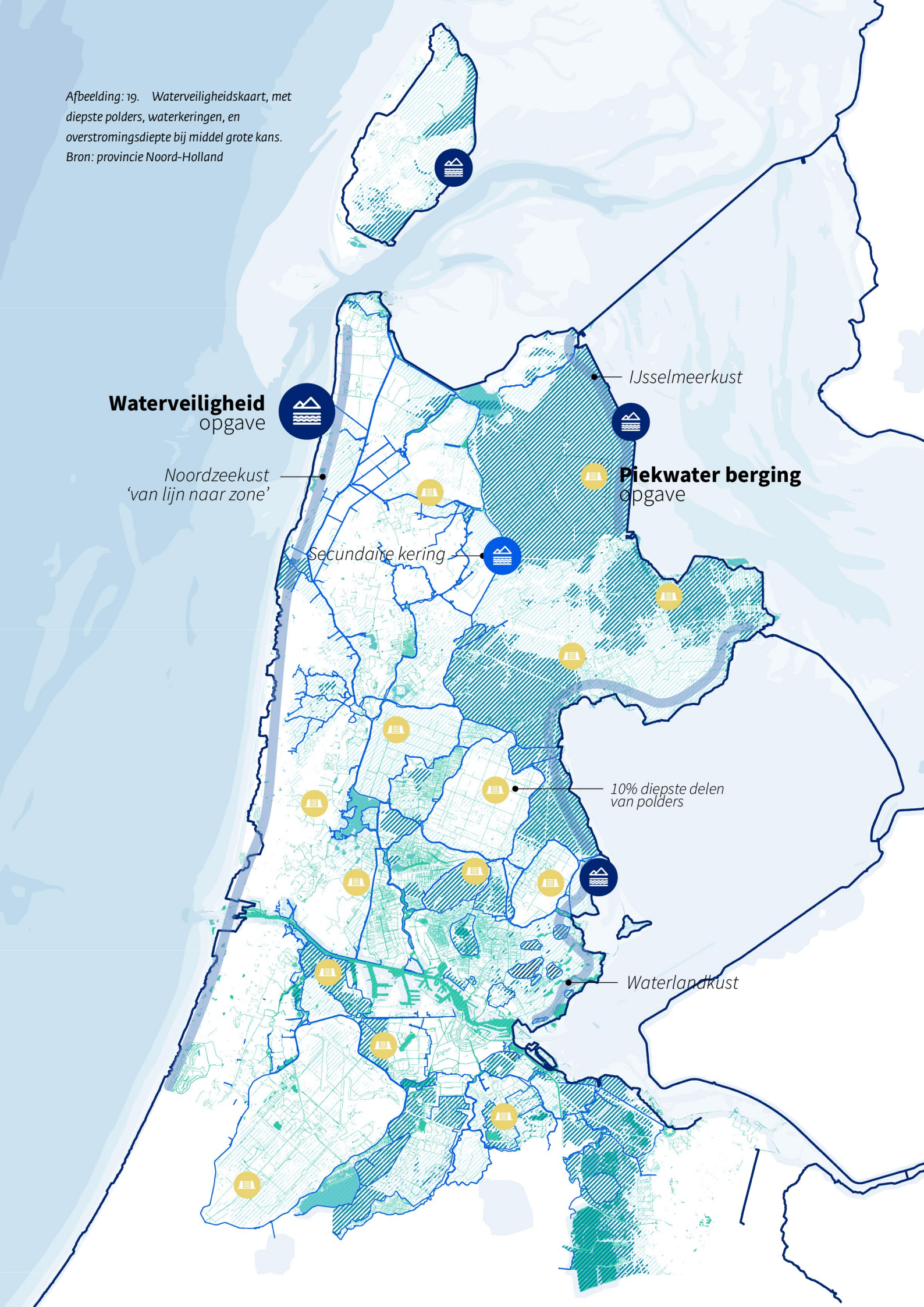
Secundaire kering

IJsselmeerkust

Piekwater berging
opgave

10% diepste delen
van polders

Waterlandkust

2. Te weten waar ingezet moet worden op waterveiligheid en beperking van wateroverlast en welke ruimtelijke claims hierbij horen.

Vooruitlopend op de visie op het omgaan met weersextremen is er nu al een aantal vraagstukken dat speelt:

- Vanuit toekomstbestendigheid en volgend uit de ‘Water en bodem sturend brief’ wordt aangegeven dat er rekening gehouden moet worden met grotere peilfluctuaties en de optie om in het IJsselmeer en Markermeer het peil op te zetten met 20 tot 50 cm.
- Op dit moment wordt onderzocht waar in de Kop van Noord-Holland een 380 kV-station worden gerealiseerd. Eventueel in combinatie met de aanlanding van op zee geproduceerde wind. Een aantal van de zoeklocaties liggen nabij Agriport, in de Wieringermeerpolder (zie hiervoor ook het hoofdstuk 4.1 over sturende netwerken). De vraag is of de keringen (primair als regionaal) dan nog wel voldoen aan de waterveiligheidsnorm als de economische waarde van de polder toeneemt en ook het waterpeil van het IJsselmeer omhoog gaat. Is deze locatie wel geschikt voor vitale en kwetsbare infrastructuur, die er voor meer dan 50 jaar staat en die ook andere bedrijven kan aantrekken, terwijl de prognose is dat deze diepe polder steeds kwetsbaarder wordt als gevolg van de verregaande zeespiegelstijging (Tussenbalans kennisprogramma Zeespiegelstijging).

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Geef aan hoe bij de aanleg van energie-infrastructuur en –productie rekening wordt gehouden met water en bodem sturend, en met de effecten van de keuzes. Geef aan wat hierbij voorrang heeft, wat randvoorwaardelijk is en op welke manier deze randvoorwaarden geborgd worden.
- Ditzelfde geldt voor buitendijks bouwen in het IJsselmeer en Markermeer. Maak een keuze in wat voorrang heeft en laat de consequenties hiervan doorwerken in de mogelijkheden van doelbereik voor woningbouw en de energietransitie.

Wat doen we zelf?

- We ontwikkelen een langetermijnvisie op de gevolgen van weersextremen (waterveiligheid en zeespiegelstijging, wateroverlast, watertekort en hitte) als onderlegger voor onze ruimtelijke ordening.
- We gaan samen met de waterpartners verder met het ontwikkelen van de Signaalkaart Klimaatadaptatie als onderliggende signalerend instrument voor water en bodem sturend.
- We maken samen met de waterpartners bovenregionale watersysteemanalyses, stresstesten en impactanalyses. We kijken hierbij onder andere naar de gevolgen van extreme weersomstandigheden gelijk aan die van Limburg in 2021.
- We gaan verder met het opstellen van nieuw beleid voor

Klimaatadaptatie met onder andere aandacht voor binnenstedelijke vraagstukken zoals hittestress. Waarbij ook het verankeren van klimaatadaptatie in de Omgevingsverordening een aandachtspunt is.

- We ontwikkelen het ruimtelijk concept Waterveiligheidslandschappen. Hierbij onderzoeken we hoe het versterken van de waterveiligheid door gebruik te maken van de eigenschappen en samenhang van het landschap kan bijdragen aan de leefbaarheid van Noord-Holland.
- We gaan verder met het ontwikkelen van toekomstperspectieven vanuit water voor Centraal Holland en spiegelen deze aan actuele ruimtelijke dilemma’s en vraagstukken uit lopende ruimtelijke sporen.

Wat vragen we van het Rijk?

- Zorg voor nauwe samenwerking op de nationale kennisprogramma’s, zoals het Deltaprogramma Kennisprogramma Zeespiegelstijging, Waterveiligheidslandschappen et cetera (vooral de vraagstukken rondom de kusten) en regionale doorwerking daarvan.
- Het Rijk is verantwoordelijk voor het hoofdwatersysteem. Zorg dat deze is ingericht op de toekomstige klimaatverandering. Houdt hierbij ook rekening met de invloed die de verminderde aanvoer van zoet water heeft op de bereikbaarheid van havens.

VOORBEELD

Impact systeemkeuzes Amsterdam Rijnkanaal Noordzeekanaal

Het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal (ARK/NZK) en het hieraan aangetakte regionale watersysteem vormen één samenhangend systeem. De waterafvoer van dit systeem is bijna volledig afhankelijk van het spui- en gemaalcomplex in IJmuiden. De verwachting is dat door de stijgende zeespiegel de spuicapaciteit in de komende twee decennia sterk afneemt. Na 2050 zijn we naar verwachting volledig afhankelijk van pompen om water af te voeren. Dit maakt ons kwetsbaarder voor extreme neerslag met mogelijke schade aan woningen en bedrijven, gewassen, uitval van wegen en riolering tot gevolg. Een bovenregionale stresstest gaat inzicht geven in de gevolgen van grootschalige neerslag. Deze kwetsbaarheid is niet alleen binnen het watersysteem op te lossen. In toenemende mate beseffen waterbeheerders en 'ruimtelijke ordenaars' in Centraal Holland dat oplossingen in elkaars systemen moeten worden gezocht.

Ook is het ARK/NZK-systeem en omliggend gebied gevoelig voor droogte en verzilting. Het watersysteem is in droge perioden sterk afhankelijk van zoetwateraanvoer. Voldoende zoetwateraanvoer is noodzakelijk ten bate van landbouw, natuur en het op peil houden van het peil op de kanalen en het boezemsysteem. De combinatie van zeespiegelstijging, scheepvaartverkeer en het fluctueren van de aanvoer van zoetwater maakt dat het moeilijker wordt om de indringing van zout water vanuit de Noordzee tegen te gaan. Verzilting is onder andere een risico voor het innamepunt voor drinkwaterbereiding Nieuwersluis, maar ook voor natuur en landbouw in de regio. In 2022 werden vanwege verzilting en beperkte mogelijkheden tot zoetwateraanvoer al schutbeperkingen bij IJmuiden opgelegd om extra zouttoevoer vanuit zee zoveel mogelijk te beperken. Dit leidde tot serieuze economische gevolgen voor de scheepvaart en specifiek voor de haven van Amsterdam. Scenario's wijzen op afname van zoetwateraanvoer wat systeem/gebied extra gevoelig zal maken voor droogte en verzilting. Kortom het watersysteem van het ARK/NZK loopt tegen zijn fysieke grenzen aan.

Voor een goed functionerend ARK/NZK-gebied moet worden ingezet op een viertal sporen: 1) technische maatregelen in het hoofdwatersysteem en samenhangende regionale

Afbeelding: 20. Houthavens Amsterdam
Bron: onbekend

watersystemen waar die noodzakelijk zijn. Het water heeft ook (2) meer ruimte nodig. Aanvullend zijn (3) randvoorwaarden nodig voor ruimtegebruik op basis van de (on)mogelijkheden die het water- en bodemsysteem biedt. Tot slot (4) draagt elke ontwikkeling en investering bij aan een vitaal water- en bodemsysteem

Om een goede afweging te kunnen maken welke maatregelen genomen kunnen worden en op welke plek, gaan we onder de vlag van 'Centraal Holland' gezamenlijk met het Rijk, RWS, de waterschappen, de betrokken gemeenten en provincies een strategie ontwikkelen om uiteindelijk afspraken te kunnen maken, zowel in het kader van het nationaal deltaprogramma als om op te nemen in regionaal beleid en kaders.

- In de brief Water en bodem sturend wordt aangegeven dat er niet meer gebouwd kan worden in het IJsselmeer/Markermeer. Een aantal plannen voor buitendijkse woningen is hiermee strijdig. Het Rijk werkt tegelijk aan een beleidskader buitendijks bouwen voor het IJsselmeergebied. Op korte termijn is een duidelijke keuze van het Rijk nodig. Dit kan vervolgens als richtsnoer dienen voor een perspectief op middellange termijn. Waarin het opzetten van het peil van het IJsselmeer en Markermeer en de consequenties die dit onder andere heeft voor de Noord-Hollandse kuststeden wordt uitgewerkt. Vervolgens is het van belang een gezamenlijk perspectief na 2100 te ontwikkelen wanneer de zeespiegelstijging vooral voor het oostelijke deel van de provincie een steeds grotere opgave is en op termijn mogelijk vraagt om een differentiatie in waterveiligheidsnormen met inzicht in de ruimtelijke consequenties.
- Waterstofproductie vraagt veel koelwater dat in droge zomers steeds minder beschikbaar is.

Water (beschikbaarheid)

Legenda:

Drinkwater (gpcarto)

- Drinkwater wingebied
- Beschermd grondwatergebied

Oppervlaktewater (gpcarto)

- meer, plas, ven, vijver
- waterloop
- droogvallend

Boezemsysteem (TU-Delft)

- Verenigde Raaksmaat- & Niedoperkoggeboezem, Amstelmeerboezem
- Schermerboezem
- Boezem van Amstelland, de Vecht, het ARK & en het NZK
- Rijnlandsboezem

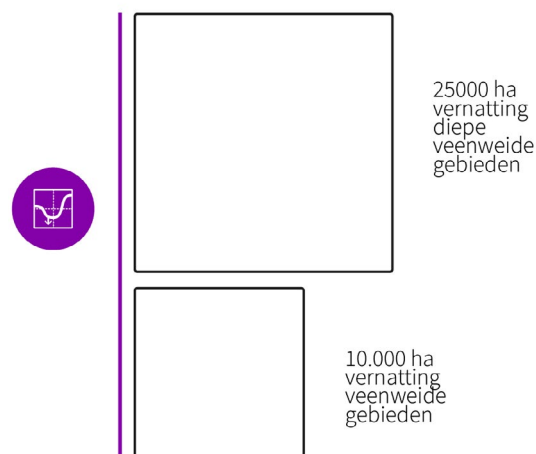
Veenbodembodendikte deklaag (atlas VLG)

- Diepe veengronden, geen minerale deklaag
- Diepe veengronden, minerale eerdlaag
- Diepe veengronden, zavel -of kleidek
- Matig diepe veengronden, minerale eerdlaag
- Matig diepe veengronden, zanddek
- Matig diepe veengronden, zavel -of kleidek

Verzilting (gpcarto)

- Verziltende gebieden

Ruimtegebruik van opgaven (op schaal van het kaartbeeld)

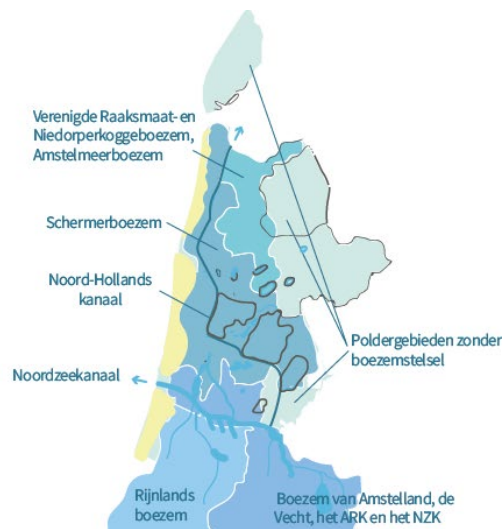

Afbeelding: 21. Zoetwaterbeschikbaarheidskaart, met zoetwaterwingebieden, waterboezemsysteem en richting, en veenweidegebieden die water nodig hebben.

Bron: provincie Noord-Holland

Afbeelding: 22. Watersysteem diagram. Bron: provincie Noord-Holland

Drinkwaterwinning

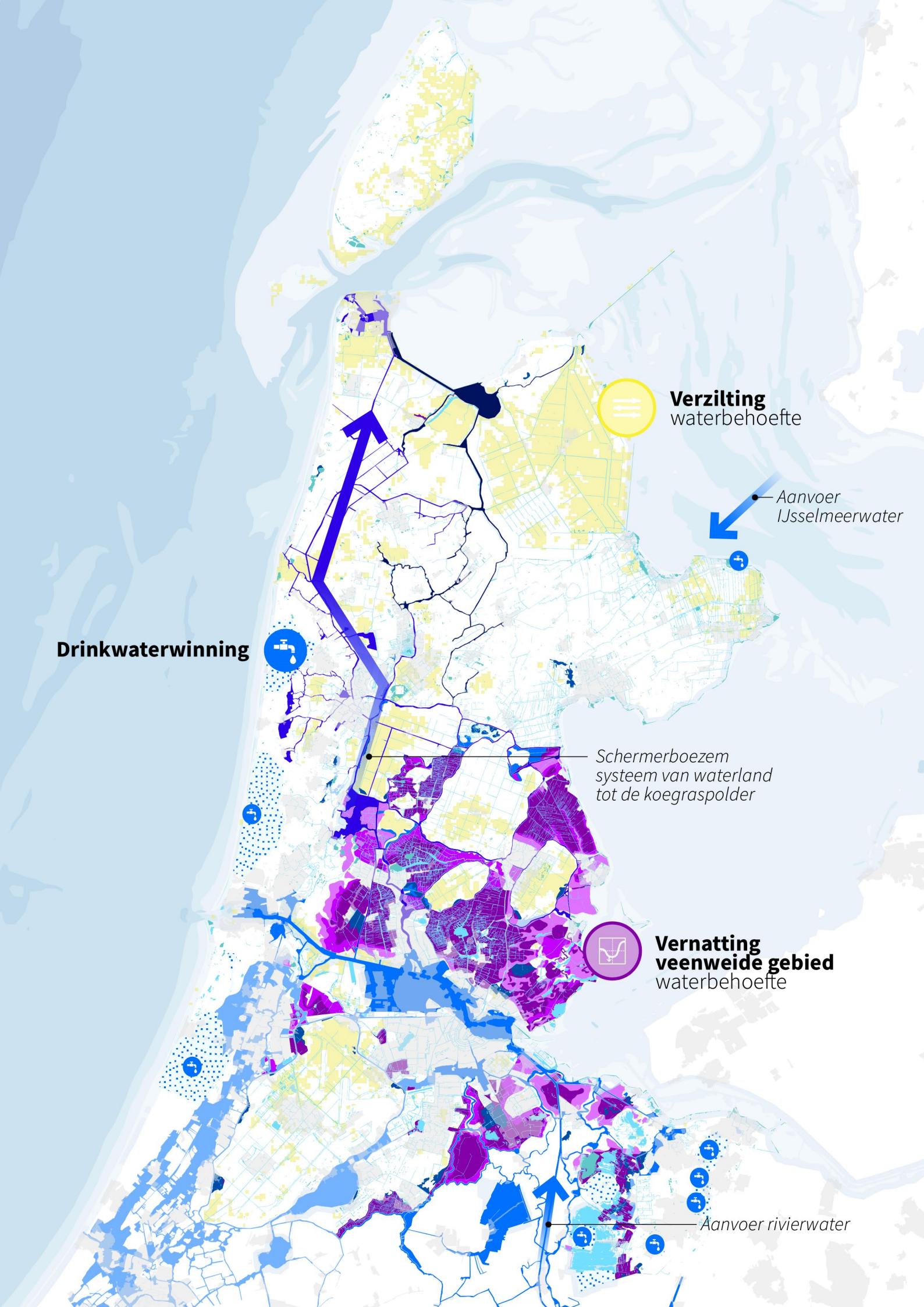
**Verziltig
waterbehoefte**

Aanvoer
IJsselmeerwater

Schermerboezem
systeem van waterland
tot de koegraspolder

**Vernatting
veenweide gebied
waterbehoefte**

Aanvoer rivierwater

2.3 Hoe spelen we in op het zoetwatertekort?

Zoetwaterbeschikbaarheid gaat in Noord-Holland een steeds urgenter vraagstuk worden. De behoefte aan zoet water blijft toenemen. In de landbouw en het natuurbeheer wordt zoet water gebruikt voor doorspoeling van sloten om verzilting tegen te gaan en gewassen te besproeien. Zoet water is daarnaast essentieel voor de drinkwaterproductie en als koelwater en proceswater voor de industrie. Bijvoorbeeld voor datacenters die geen gebruik maken van een gesloten koelsysteem en die in sommige gevallen gebruik maken van zoetwater om te koelen. Er komen ook nieuwe waterbehoeftes aan, bijvoorbeeld voor elektrolyzers (waterstoffabrieken) en de vernatting van veengronden. Tegelijk neemt de aanvoer van zoet water in delen van het jaar af, door langere periodes van droogte en een sterker wisselende aanvoer via de grote rivieren. Dit juist in de periode dat er voor landbouw, natuur en koeling het meeste water nodig is. De gevolgen van onvoldoende zoetwaterbeschikbaarheid (langere periode van droogte en weinig aanvoer) als verzilting, droogte en schutbeperkingen hebben we afgelopen zomers jaren al meermaals ervaren. Noord-Holland is niet de enige provincie waar dit voor geldt.

Alle provincies hebben in hun Ruimtelijk Voorstel aangegeven zoetwaterbeschikbaarheid te zien als een groot nationaal vraagstuk. Dan gaat het niet alleen over hoe hier mee om te gaan of hoe het zoet water te verdelen over de verschillende functies.

Maar ook over de verdeling tussen de verschillende provincies. Zo is bijvoorbeeld het noorden van onze provincie samen met zeven andere provincies afhankelijk van het IJsselmeer. Feitelijk is heel Nederland afhankelijk van de aanvoer via de Rijn en de Maas en de verdeling van dat water en daardoor van het bovenstrooms watergebruik van haar buurlanden. Er zijn meerdere manieren om te reageren op de dreigende toename van het zoetwatertekort in delen van het jaar:

- Het beperken van het watergebruik
- Het vasthouden van water waar het valt
- Het hergebruiken van water
- Het aanpassen functies (ruimtegebruik) aan waterbeschikbaarheid
- Het beschermen van zoetwaterbronnen
- Het accepteren van de schade

Deze strategieën zijn allemaal nodig, maar daarbinnen zijn nog wezenlijke keuzes te maken. Die keuzes werken door in de vormen van ruimtegebruik die ergens mogelijk zijn, de ontwikkelingskansen op een bepaalde plek en in de omgang met het landschappelijke erfgoed. Zo kan het zoetwatergebruik door de landbouw, industrie en andere bedrijven worden beperkt, bijvoorbeeld door in te zetten op maximale zelfvoorzienendheid. Dit vraagt een andere vorm van bedrijfsvoering en om korte termijnbeleid hoe om te gaan met

VOORBEELD Veenweide

Omdat de zoetwaterbeschikbaarheid minder zeker is en er meer vraag komt naar water zal de waterbeschikbaarheid en de keuzes die we maken over wat daarin voorrang heeft sterk bepalend zijn voor welke doelen behaald worden. De watervraag voor de veenweide in droge perioden zal gevolgen gaan hebben voor andere watervragende functies in Noord-Holland. Water dat ingezet wordt voor vernatting van het veen, om de uitstoot van broeikasgassen (CO₂-

equivalenten) te reduceren en de daaraan verbonden bodemdaling te verminderen, is niet meer beschikbaar voor gebruik lager in de verdringingsreeks. Het kan om veel water gaan. Ter vergelijking: als het water voor een peilopzet tot 20 à 40 centimeter onder NAP in alle Nederlandse veenweidegebieden volledig uit het IJsselmeer zou worden gehaald, is daar een 'waterschijf' van 25 centimeter voor nodig.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Erken dat zoetwaterbeschikbaarheid een nationaal verdelingsvraagstuk is waar landelijke afspraken voor nodig zijn. Breng daarbij de consequenties en de samenhang tussen oorzaak en gevolg in beeld.
- Geef aan of er beperkingen worden gesteld aan het waterverbruik van nieuwe economische ontwikkelingen of uitbreiding ervan.

Wat doen we zelf?

- We zullen onderzoeken wat de toekomstige watervraag en de toekomstige waterbeschikbaarheid is in bepaalde gebieden en brengen in beeld waar dit tot keuzes of conflicterende vragen leidt.
- We nemen waterbeschikbaarheid als opgave mee in onze gebiedsprogramma's.

- Daar waar we een provinciale rol hebben, gaan we bekijken hoe we die beter kunnen inzetten om de opgave voor waterbeschikbaarheid zoals beschreven in de water en bodem sturend-brief beter te kunnen borgen.

Wat vragen we van het Rijk?

- Zoetwaterbeschikbaarheid en zoetwaterverdeling zijn provincie-overstijgende (nationale) en internationale vraagstukken. Afspraken en regie zijn nodig op welke rol de verschillende provincies en waterschappen en onze buurlanden hebben in het vergroten van de zoetwatervoorraad en het voorkomen van tekorten op plekken aan het eind van het watersysteem.
- Onderzoek of de nationale verdringingsreeks nog past bij de nieuwe watervragers.

nieuwe watergebruikers. Verder onderzoek is nodig om deze keuzes goed te kunnen maken, onder andere naar:

- De trits zoet water besparen, vasthouden en opslaan. Dit gaat implicaties hebben voor functies en vraagt ook veel ruimte. Het is van belang om de consequenties van de trits in beeld brengen, zodat uiteindelijk ruimte kan worden gereserveerd.
- Gebiedsgericht uitwerken daar waar zoet water niet altijd meer kan worden gegarandeerd. Dit betekent dat op die plekken sprake is van tijdelijke en regionale verzilting. Hierop moet worden voorgesorteerd met de juiste functie op juiste plaats.
- O.a. uitwerken nationale zoetwaterverdeling en regionale consequenties (zoals opzet peil IJsselmeer en regionaal water bufferen) ook op functies als industrie en veenweide. Op het schaalniveau van West-Nederland, Centraal Holland en IJsselmeergebied wordt dit met de verschillende overheden opgepakt. Uitwerking en doorwerking hiervan is essentieel voor de gebiedsopgaven zoals de NOVEX-en en het PPLG.
- Bepalen wat nodig is voor het garanderen van (drink) waterbeschikbaarheid en hier tijdig maatregelen voor nemen.

2.4 Tegengaan bodemdaling

In de brief water en bodem sturend is aangegeven dat in veenweidegebieden wordt toebewogen naar een grondwaterstand van 20 tot 40 cm onder maaiveld. Dit zorgt voor een vermindering van CO₂-uitstoot en draagt bij aan het tegengaan van bodemdaling. In het coalitieakkoord 'Verbindend Vooruit' is dit geconcretiseerd tot een provinciale opgave van 0,09 megaton CO₂-equivalenten verdeeld over de programmeergebieden uit het PPLG.

Tegelijkertijd zorgt het verhogen van de grondwaterstand voor een aantal extra opgaven. Het zal een aanzienlijk deel van het beschikbare zoet water vragen. Op bepaalde plekken leidt het tot wateroverlast. Het zorgt op de korte termijn voor een verslechtering van de waterkwaliteit door meer fosfaatuitstoot. Het zal consequenties hebben voor het onderhoud van wegen door snellere verzakkingen en spoorvorming in het asfalt. Ook zal het effect hebben op het huidige gebruik van het gebied (zie

hiervoor ook het voorbeeld in hoofdstuk 4). Kortom de keuze voor peilopzet heeft enorme impact en raakt een complex systeem van in elkaar grijpende afhankelijkheden. Dit vraagt continu overleg met alle betrokken partijen.

Basiskaart natuurlijk systeem Nederland

Legenda:

(Hoofdklasse bodemsysteem)

	Strandwallen & binnenduinrand
	Zeekleipolders
	Laagveen
	Droogmakerijen & IJsselmeerpolders
	Rivierengebied
	Rivierenterrassen
	Stuwwallen
	Kleileemgebied
	Dekzandgebied
	Voormalig hoogveen
	Heuvelland & lossgebied

Afbeelding: 23. Kaart Bodemsysteem met verschillende bodemsoorten.

Bron: provincie Noord-Holland

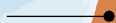
Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

De keuze voor peilopzet in veenweidegebieden die is gemaakt in de brief water en bodem sturend heeft enorme consequenties voor de mogelijkheden van gebruik en beheer van deze gebieden. Maak in de nota Ruimte duidelijk wat deze consequenties zijn, welke keuzes hierin worden gemaakt en hoe hiermee wordt omgegaan.

Vitale bodem
opgave

Zandige
strandwal

Zeeklei

Veenweide

De provincie werkt hieraan op basis van de Regionale Veenweide Strategie 1.0 (RVS 1.0). Deze bevat een strategie voor het verminderen van broeikasgasemissies (CO₂) uit onze veenbodems en het daaraan gekoppelde afremmen en waar mogelijk stoppen van bodemdaling. We streven daarbij zoveel mogelijk naar een realistisch en haalbaar doel, met respect voor de rechten van eigenaren en gebruikers en aandacht voor wat het vraagt van de bewoners.

Het is van belang om op korte termijn in beeld te krijgen wat het toebewegen naar een ophoging van de grondwaterstand betekent. Het vraagt om een besluit over de toekomstige waterverdeling en aanpassingen in wet- en regelgeving, zoals het tijdelijk loslaten van bepaalde KRW-doelstellingen. Het vraagt tevens om een goede aansluiting van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid op de gestelde doelen. Op

Door de samenhang in het systeem werken maatregelen op de ene plek, zoals peilverhoging, door op andere plekken. Het vraagt dus samenwerking en afstemming tussen alle partijen.

Om als provincie 'Water en bodem sturend' te kunnen invullen, is het van essentieel belang om meer zicht te hebben op de nationale koers, vooral die voor de middellange (2050) en langere termijn (na 2100). Er lopen diverse onderzoeksprogramma's, met name onder de vlag van het Deltaprogramma, op basis waarvan in 2026 de Deltabeslissing herzien wordt. Dit is onder meer het Kennisprogramma Zeespiegelstijging en uitwerkingen onder het Deltaprogramma Zoetwater. Ook zullen de structurerende keuzes uit de brief Water en Bodem Sturend in 2026 verder uitgewerkt zijn.

De provincie gaat in de komende jaren de nationale opgaven

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- Gezien de nationale en internationale verwevenheid van het water- en bodemsysteem vragen we om een gezamenlijke landelijke langetermijnvisie op dit systeem met daarin de ruimte om lokaal maatwerk toe te passen. Geef daarbij als Rijk perspectief en geef aan waar prioriteit ligt. Geef duidelijk aan wat daarbij van de regio wordt verwacht. Werk gezamenlijk toe naar een fasering met keuzes en maatregelen die op korte termijn noodzakelijk zijn, richtinggevend uitspraken richting 2050 en een doorkijk naar 2100 en verder. Koppel deze ook aan een water- en bodemperspectief (nadere uitwerking brief Water Bodem Sturend).

Wat doen we zelf?

- Wij werken aan een vertaling van de landelijke keuzes naar provinciale schaal en naar de gebiedsprocessen. Daarbij brengen we conflicterende keuzes of conflicterend ruimtegebruik in beeld zodat daar besluitvorming over kan plaatsvinden.
- Wij zorgen voor inzicht in de samenhangende systemen en voeren waar nodig watersysteemstudies uit.
- In de ruimtelijke ontwikkelingen houden we meer ruimte vrij voor het vasthouden en bergen van.

middellange termijn vraagt het om een kansrijk nieuw perspectief dat ook recht doet aan de water- en bodemopgaven. Blijven we de veenweide faciliteren, met alle ingrepen die daarvoor nodig zijn of moeten we toebewegen naar een meer natuurlijk veenlandschap met alle landschappelijke gevolgen van dien? Of bewegen we op de langere termijn toe naar een ander landschap, dat meer samengaat met het toekomstige waterveiligheidsvraagstuk?

2.5 Een gezamenlijke visie op de toekomst van het watersysteem

Het water- en bodemsysteem is een samenhangend systeem. Het houdt niet op bij provincie-, waterschaps- of landsgrenzen.

vertalen naar een regionale uitwerking, in nauwe samenhang met de landelijke kennisagenda's, zodat regionale uitwerkingen en nationale opgaven met elkaar verbonden worden. Dit doen we samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners. Het is een integrale opgave die ook weer zijn uitwerking moet krijgen in de verschillende gebiedsopgaven van het PPLG en de NOVEX-en. Regionaal maatwerk is daarbij de sleutel, en het doen van eerste stappen vooral daar waar er nu energie zit of winst te behalen valt. Hierbij kunnen de noodzakelijk gebiedsopgaven wel doorgaan, maar moet er al wel ruimte worden ingebouwd voor toekomstige maatregelen en lock-ins worden voorkomen.

BEWEGEN NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG EVENWICHT TUSSEN LANDBOUW EN NATUUR

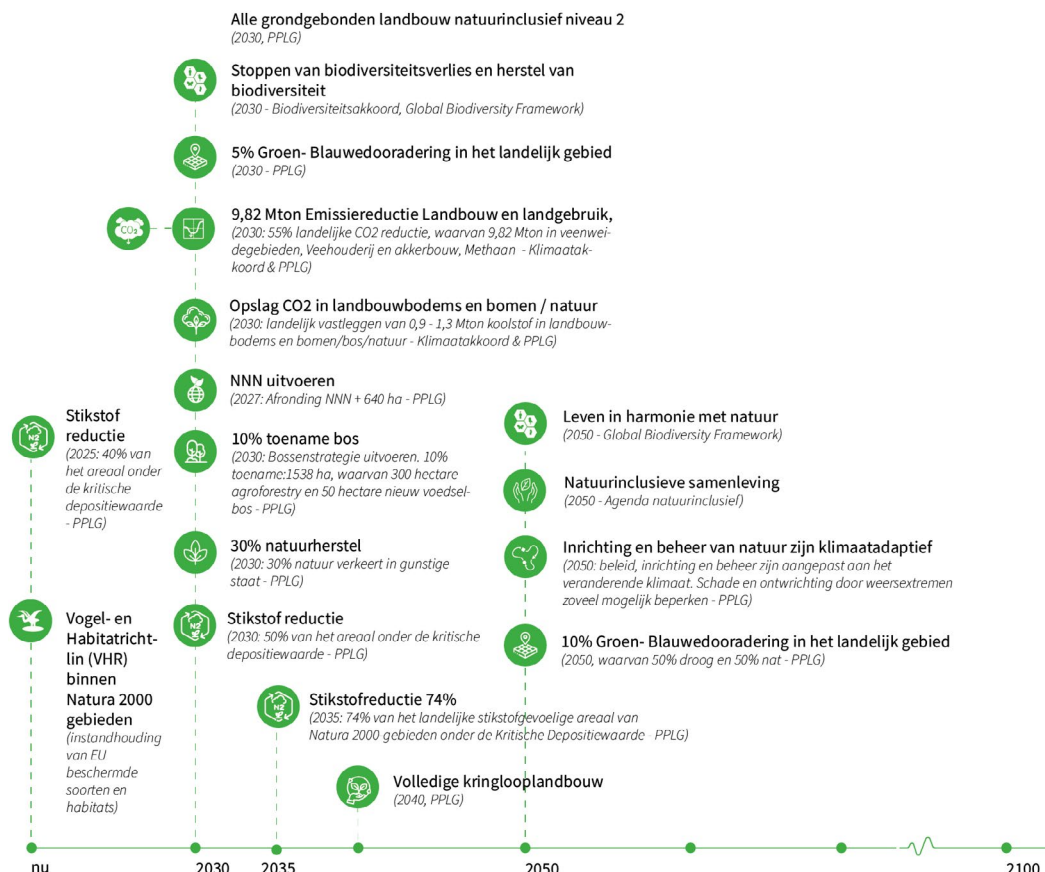
Landbouw en Natuur: we hebben in Noord-Holland te maken met topnatuur en toplandbouw. Om topspelers te blijven, zal de landbouw zich blijven ontwikkelen naar kringlooplandbouw, geven we meer ruimte aan natuurlijke processen en wordt natuurbehoud een brede doelstelling die ook geldt buiten natuurgebieden. Zowel landbouw als natuur zullen rekening moeten houden met wat houdbaar is in veranderende klimaatomstandigheden. In het gebied tussen de topnatuurgebieden en de toplandbouwgebieden kan synergie gevonden worden door extensivering van landbouwactiviteiten in combinatie met natuurinclusief landgebruik, voedselproductie en de herinrichting met groenblauwe dooradering.

betreft de startversie met een bijbehorende financiële aanvraag bij het Rijk. De startversie wordt verder uitgewerkt in een ontwerp PPLG en uiteindelijk een definitief PPLG. Het is daarbij van groot belang wat de financiële bijdrage van het Rijk zal zijn. Het realiseren van doelen is afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen.

Het landelijk gebied in Noord-Holland omvat driekwart van de totale oppervlakte van Noord-Holland (exclusief buitenwateren). Ongeveer de helft daarvan wordt gebruikt voor land- en tuinbouw en circa 15 % is natuur- en/of recreatiegebied. Zowel de landbouw- als natuurgebieden zijn sterk verweven met het onderliggende water- en bodemsysteem. Er is een range aan natuurgebieden en landschappen, waarvan er vier ook op Europese schaal uitzonderlijk zijn: de Wadden, de veenweidegebieden, de duinen en de Vechtplassen. Qua landbouw is sprake van

WAT IS ER AAN DE HAND?

De startversie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) is door Gedeputeerde Staten (GS) vastgesteld op 27 juni 2023. Het

VOORBEELD

Wieringerhoek

Wieringerhoek is het gedeelte van het IJsselmeer tussen Medemblik en Den Oever. Sinds eind 2022 werken het Rijk (de departementen van EZK, IenW en LNV, het Rijksvastgoedbedrijf en Rijkswaterstaat) en de decentrale overheden (gemeente Medemblik, gemeente Hollands Kroon en provincie Noord-Holland) samen aan de 'integrale verkenning Wieringerhoek'. Deze moet een antwoord opleveren op de vraag in hoeverre het binnen de geldende kaders mogelijk is in de Wieringerhoek zonnepanelen op water aan te leggen in combinatie met natuurontwikkeling en recreatie en wat de mogelijkheden en kansen zijn. De

voorlopige inschatting is dat hier 1,6 TWh aan duurzame energie opgewekt kan worden. Het initiatief raakt vragen over de opbouw van het energiesysteem (hoe verhoudt het zich tot de strategie van clustering van vraag en aanbod en het efficiënt benutten van het netwerk) en belangen die voortkomen uit andere perspectieven, bijvoorbeeld de natuurwaarden van het IJsselmeer, oefenterrein van Defensie, voldoende water kunnen bergen ten behoeve van de zoetwatervoorziening, zonder obstructie water af te kunnen voeren ten tijde van extreem hoog IJsselmeerpeil en de landschappelijke effecten.

een schakering van akkerbouw, tuinbouw en veeteelt, bollenteelt en glastuinbouw (Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer). Seed Valley in Noord-Holland Noord is van belang voor de wereldwijde voedselvoorziening met ontwikkeling van weerbare gewassen. Het noordelijk deel van Noord-Holland is één van de vijf meest productieve landbouwgebieden van het land. De landbouw in Noord-Holland is een vanouds krachtige innovatieve sector. Die innovatieve kracht wordt ook al aangewend om om te kunnen gaan met veranderende productieomstandigheden.

Transitie naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur

In het landelijk gebied is een transitie ingezet naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur waarbij water en bodem meer sturend zijn. De inzet is het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in 2027 en het toewerken naar kringlooplandbouw⁴ (zie kader) in 2040. Het doel is om uiteindelijk een robuust systeem te creëren waarin zowel de landbouw als de natuur in staat zijn om mee te bewegen met de effecten van klimaatverandering en de toenemende bevolkingsdruk en waarin de biodiversiteit zich herstelt. Door stikstofuitstoot te verminderen wordt de natuurkwaliteit versterkt en zal ruimte worden gecreëerd voor verdere ontwikkelingen zoals woningbouw. Aan biodiversiteit buiten de natuurgebieden wordt gewerkt door het aanleggen van 10% groenblauwe dooradering, meer bos (bossenstrategie) en agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit draagt ook bij aan de ambities voor de algehele verbetering van de kwaliteit van bodem en water. Door de bevolkingsgroei is er steeds meer behoefte aan recreatie. Een belangrijke neven doelstelling is dan ook het beleefbaar houden en maken van de natuur en het landelijk gebied door het toevoegen van recreatiemogelijkheden.

Oppakken opgaven landelijk gebied in samenhang in het PPLG

Om deze opgaven in het landelijk gebied in samenhang op te pakken werkt de provincie Noord-Holland aan het Provinciaal

Programma Landelijk Gebied (PPLG). Dit is de provinciale uitwerking van het Nationale Programma Landelijk Gebied en is bedoeld als samenhangend beleidskader voor de doelen die gerealiseerd moeten worden in het landelijke gebied. In juni 2023 is de startversie van het PPLG vastgesteld. In deze startversie is een uitwerking opgenomen van de nationale opgaven voor biodiversiteit, stikstof, water en bodem, klimaat en het perspectief voor de landbouw. Daarnaast bevat het een uitwerking van de provinciale doelstellingen voor het landeli-

jk gebied op de thema's landschap, erfgoed en recreatie. De uitwerking van het PPLG vindt plaats in gebiedsprocessen en is complementair aan het generiek rijksbeleid voor het landelijk gebied. De thema's woningbouw, energievoorziening, infrastructuur en economie zijn niet uitgewerkt in het PPLG. De integrale afweging van majeure ruimtelijke ontwikkelingen vanuit het PPLG, in samenhang met de overige genoemde thema's zal plaatsvinden in de te actualiseren Omgevingsvisie. De ruimtelijke afweging tussen de belangen uit het PPLG en de overige belangen in dit Ruimtelijk Voorstel zullen komende jaren plaatsvinden. Het PPLG is daarmee een bouwsteen van het Ruimtelijk Voorstel. In de uitwerking is eveneens afstemming met NOVEX-gebieden en het Ontwikkelperspectief NHN nodig.

Nog geen landbouwakkoord

Voor het perspectief voor de landbouw zou een landbouwakkoord, waarin generieke, landelijke instrumenten zouden zijn uitgewerkt, een belangrijke stap zijn. Het landbouwakkoord is niet tot stand gekomen, maar op allerlei onderdelen wordt er verder gewerkt. Eén van de onderwerpen is bescherming van landbouwgrond. Het Rijk werkt met partners aan een afwegingskader dat ook impact zal hebben op Noord-Holland.

De ruimtelijke effecten van het PPLG

De uitwerking van al deze opgaven heeft een ruimtelijke impact. Soms heel direct doordat er grond nodig is voor bijvoorbeeld het aanleggen van bos in het kader van de

4 Extensivering landbouwactiviteiten: productie- en bemestingsvolume per ha verlagen, door minder vee op bedrijf en/of door meer land beschikbaar voor bedrijf

KADER KRINGLOOPLANDBOUW

De term kringlooplandbouw heeft een bredere betekenis dan alleen het sluiten van de plantaardige en dierlijke kringlopen op verschillende schalen: het gaat om het tegelijkertijd realiseren van een beter verdienvermogen voor boeren en tuinders, én minder schadelijke emissies naar bodem, lucht en water, én om vergroting van de biodiversiteit. In kringlooplandbouw kunnen dieren een dragende rol hebben en zij worden respectvol behandeld.

Zo ontstaat een landbouwsysteem dat niet meer tegen de grenzen aanloopt, maar uitgaat van een vruchtbare bodem en gezonde gewassen en dieren. Voor boeren moet het mogelijk zijn op deze wijze rendabel te produceren. Voor kringlooplandbouw bestaat geen blauwdruk: geen ondernemer is hetzelfde en ook de omstandigheden waarin boeren ondernemen, verschillen van bedrijf tot bedrijf. Daarom is het cruciaal om ruimte te bieden aan de inventiviteit van ondernemers om resultaten te boeken die passen bij het karakter van het eigen bedrijf en de toekomstvisie daarop, maar ook de lokale omstandigheden.

(Bron: Toekomstvisie agrarische sector, brief van de minister van LNV aan de Tweede Kamer, 25 november 2022.)

Een ontwikkeling naar kringlooplandbouw in 2040 is onze hoofddoelstelling. Wij volgen de omschrijving die het Rijk hanteert. Kringlooplandbouw is landelijk uitgewerkt in zeven doelen: (1) het herstellen van biodiversiteit,

(2) verbeteren van waterkwaliteit en -beheer, (3) bodemkwaliteit, (4) plant- en diergezondheid, (5) circulariteit, (6) het tegengaan van en omgaan met klimaatverandering en (7) het verbeteren van de sociaaleconomische positie van agrarische ondernemers.

Om agrarische ondernemers te helpen met de ontwikkeling naar kringlooplandbouw onderscheiden we zeven transitiepaden. De keuze voor het gewenste pad – of een combinatie van paden – is een keuze van de ondernemer zelf, die hij/zij zal laten afhangen van overtuiging, talent, persoonlijke omstandigheden, omgeving en perspectief.

Transitiepad 1: Hightech gesloten systemen;
technische innovatie

Transitiepad 2: Hightech open systemen;
technische innovatie

Transitiepad 3: Extensivering; landschappelijke innovatie

Transitiepad 4: Biologische landbouw

Transitiepad 5: Natuurbeheer en natuurontwikkeling

Transitiepad 6: Multifunctionele landbouw

Transitiepad 7: Stoppen

bossenstrategie. Soms meer indirect door structurerende keuzes die in het PPLG worden gemaakt over bijvoorbeeld het opzetten van het grondwaterpeil in veenweidegebieden omwille van de klimaatdoelen. In de startversie van het PPLG zijn ruimtelijke opgaven benoemd. De opgaven zijn vooral doelgericht en nog niet ruimtelijk vertaald, in die zin dat er nog geen locatie bekend is.

WAAR KOMT HET OP NEER?

Het doorontwikkelen naar kringlooplandbouw, het anticiperen op veranderingen in beschikbaarheid van zoet water en maatregelen voor meer biodiversiteit en klimaatbestendigheid vragen om een doorontwikkeling van de landbouw. Dit valt samen met de verwachting dat het landbouwareaal, weliswaar in geringe mate, verder zal afnemen door autonome ontwikkeling van stoppende agrariërs en de ruimteclaims van andere opgaven, zoals noodzakelijke waterberging, woningbouw, verzwaring van het energienetwerk en uitbreiding van bedrijventerreinen. Dit vraagt om een duidelijke visie op Rijks- en provinciaal niveau over hoe de landbouw zich verder kan ontwikkelen en hoeveel ruimte hiervoor nodig is (zie 3.6). De landbouw is een deel van de oplossing voor de grote opgaven. Hierbij is blijvende aandacht nodig voor het verdienvermogen van de agrarische ondernemer en voldoende ruimte en tijd voor de landbouwtransitie.

BOTSINGEN EN KANSEN MET ANDERE OPGAVEN

De ingezette doelstellingen voor natuur, landbouw, water en recreatie kunnen onderling botsen. Denk aan recreatiedruk en behoud van het historische cultuurlandschap versus natuurontwikkeling of dynamisch duinbeheer en recreatie. Of de opgave vanuit de bossenstrategie versus het behoud van goede landbouwgronden. De transitie naar kringlooplandbouw kan maken dat de landbouw in verschijningsvorm verandert, wat weer effect kan hebben op het landschap. Ruimte maken voor waterpeilverhoging leidend tot groot open water versus behoud van de weidevogels en behoud van agrarische productie. De groeiende bevolking en de daarbij horende groei van de woningvoorraad en werklocaties zorgt voor meer druk op het systeem en stijgende grondprijzen. Tegelijkertijd biedt het kansen voor natuur- en klimaat-inclusieve inrichting en combinaties van natuur, drinkwater, waterberging en recreatie. Uitbreiding van bedrijventerreinen zal waarschijnlijk ten koste gaan van landbouwgrond. De inzet is dan ook gericht op het zo efficiënt mogelijk omgaan met de ruimte die nodig is voor een duurzame economie. Hetzelfde geldt voor woningbouw. Die wordt zo veel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd.

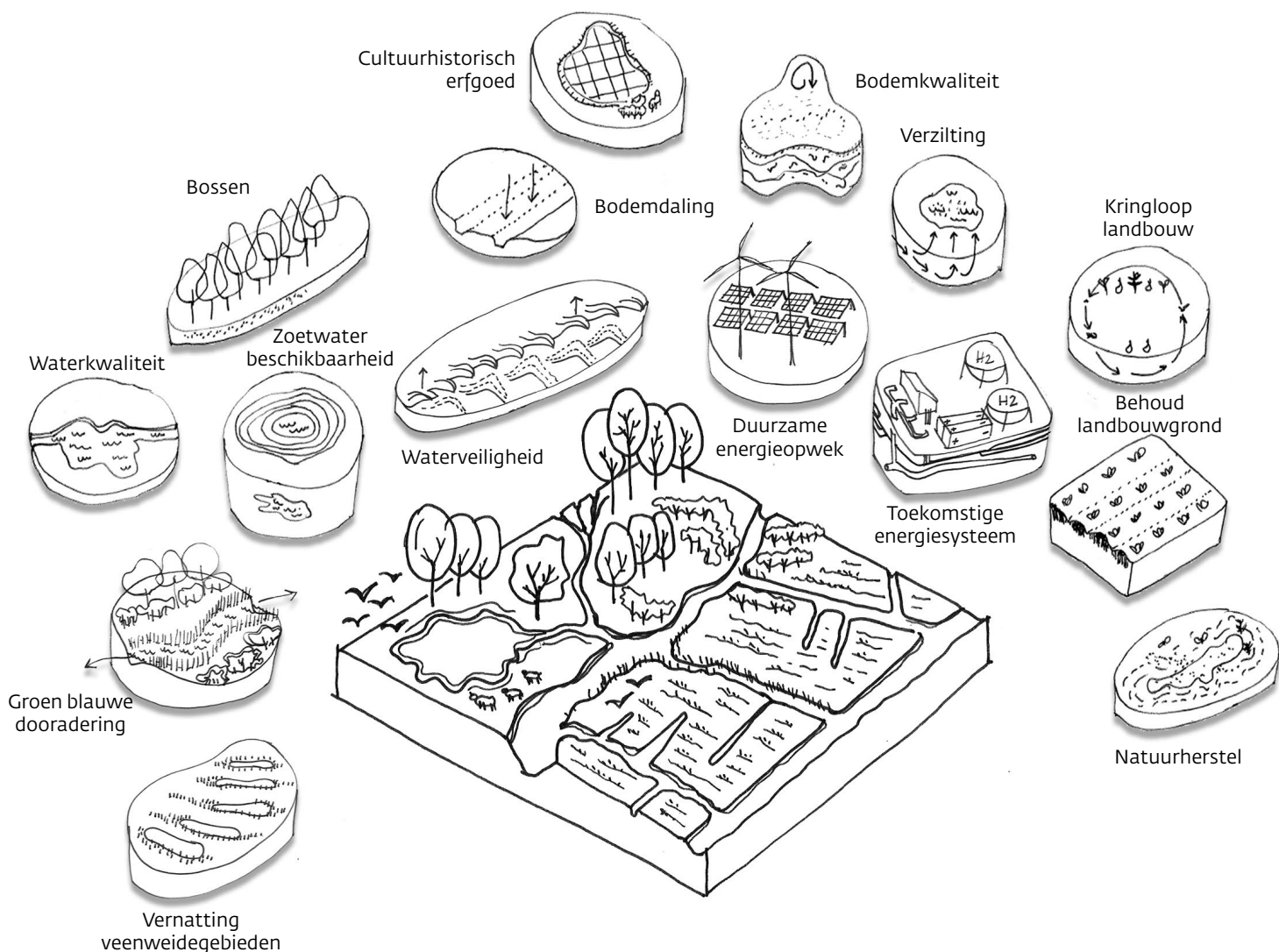
VOORBEELD Dynamisch Duinbeheer in relatie tot mobiliteit en recreatie

In de duinen willen we de natuur de ruimte geven door minder menselijke ingrepen. Dit heet dynamisch beheer van de duingebieden. Dit zorgt ervoor dat de duinen kalkrijker en daardoor minder stikstofgevoelig worden. Door de natuurlijke verplaatsing van zand stijgt het gebied mee met de zeespiegelstijging. Al met al nemen de biodiversiteit, de klimaatadaptatie en waterveiligheid toe in dit gebied.

Op een aantal plekken in de duinen vormt het instuivend zand een dikke laag over het fietspad waardoor het fietsverkeer wordt geblokkeerd. De verwachting is dat door toenemende dynamisering dit op meer plekken zal gaan

plaatsvinden. Ook stuiten we op ingewikkelde wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld bij het verplaatsen van een fietspad binnen een natuurgebied.

Tegelijkertijd neemt door het toenemend toerisme én de verstedelijking in de gebieden tegen de duinen aan (Haarlem, Alkmaar) de recreatiedruk op deze duinen behoorlijk toe. Om deze behoefte aan te kunnen en in balans met de natuur te kunnen laten functioneren is spreiding van recreatie nodig. Deze spreiding gaat over meer routes, maar ook over het maken van aantrekkelijke alternatieve groene gebieden, zodat er ook daadwerkelijk alternatieven zijn voor mensen om naar toe te gaan.

Afbeelding: 24. Diagram met opgaven en integratiekansen.
Bron: provincie Noord-Holland

BETROKKEN PROGRAMMA'S EN VISIES

Naast het PPLG zijn er binnen de provincie nog de volgende programma's en visies over het landelijk gebied.

Natuurherstelwet (nog niet van kracht): EU

Inspanningsverplichting om natuur te herstellen overal. Hangt ook samen met steden en regio's ook als het gaat over natuurinclusief benutten.

Voedselvisie Noord-Holland 2030 en uitvoeringsprogramma 2023-2024

Regeneratieve landbouw is één van de drie hoofdthema's van de Voedselvisie

De provincie zet in op de (innovatie)kracht van de ondernemers, no regret maatregelen en 'small wins'. Als regionale verbinder brengt de provincie kennis- en ketenpartijen samen. De provincie wil onder andere meewerken aan projecten en activiteiten die bijdragen aan een betere balans tussen voedselproductie en de zorg voor bodem, water en biodiversiteit. Daarnaast stimuleert de provincie een betere aansluiting van 'groen' onderwijs op de arbeidsmarkt en initiatieven die zorgen voor meer consumptie van regionale seizoensproducten. Om dat te bereiken wil de provincie onder andere bijdragen aan de uitvoeringsprogramma's van bijvoorbeeld Voedsel Verbindt, de Greenport en Seed Valley.

Natura 2000-beheerplannen Provincie Noord-Holland en natuurdoelanalyses

De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000-gebieden⁵ een beheerplan moet worden vastgesteld. Het beheerplan vertaalt de bescherming van de Natura 2000-doelen op nationaal niveau naar gebiedsniveau. Het doel van dit Natura 2000-beheerplan is tweeledig:

1. Het bevat een uitwerking van de Natura 2000-doelen in omvang, ruimte en tijd en beschrijft de maatregelen die genomen moeten worden om die doelen daadwerkelijk te bereiken.
2. Het geeft aan in hoeverre bestaande of nieuwe activiteiten in en om het gebied kunnen (blijven) plaatsvinden zonder dat de Natura 2000-doelen in gevaar komen.

Elk beheerplan wordt geëvalueerd op basis van monitoringgegevens. Voor de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden is dat in 2023 extra gebeurd door de natuurdoelanalyses. De uitkomsten van deze evaluaties en analyses worden verwerkt in geactualiseerde beheerplannen (eens per zes jaar).

SNS Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer

(SNL) In het kader van het SNL maakt de provincie jaarlijks een Natuurbeheerplan (NBP), waarin staat waar welk soort natuurbeheer wordt gevraagd (beheertypenkaart) of welke

ontwikkeling gewenst is (ambitiekaart). Het SNL kent twee voor Natura 2000 belangrijke uitvoeringsregelingen. Op grond van de Uitvoeringsregeling Natuur en Landschapsbeheer (SVNL) kunnen agrariërs die landbouwgrond met natuurwaarden beheren en natuurbeheerders daar een vergoeding voor krijgen, conform de beheertypenkaart. Op grond van de Uitvoeringsregeling kwaliteitsimpuls natuur- en landschapsbeheer (SKNL) kan subsidie worden aangevraagd voor functieverandering en voor kwaliteitsverbeteringsmaatregelen conform de ambitiekaart.

Masterplan biodiversiteit

Het Masterplan biodiversiteit richt zich op het herstel en de versterking van de biodiversiteit. Er is geprobeerd om compleet te zijn in alle activiteiten, projecten en programma's die de provincie wil gaan uitvoeren of al uitvoert ter versterking van de biodiversiteit. Een van de thema's is het versterken van de biodiversiteit in de natuurgebieden. Hierbij is een aantal ambities vastgelegd, waaronder: optimalisatie van het beheer van natuurgebieden, verzachten van de effecten van een hoge recreatiedruk op bijzondere natuurgebieden en het vergroten van het bereiken van de doelen in Natura 2000-gebieden. Bij dit laatste is het bijvoorbeeld van belang dat de waterkwaliteit, waterkwantiteit en bodemkwaliteit verbeteren. Ook het bestrijden van invasieve exoten is nodig. Het Masterplan besteedt daarnaast aandacht aan monitoring. Het zet in op de optimalisatie van de werkwijze bij de monitoring voor het SNL en Natura 2000. De doelen van het Masterplan biodiversiteit maken onderdeel uit van het PPLG.

NOVEX Groene Hart Ontwikkelperspectief

Het Bestuurlijk Platform NOVEX-Groene Hart heeft het Ontwikkelperspectief 1.0 vastgesteld, met richtinggevende uitspraken voor de verdere beleidsontwikkeling binnen de deelnemende partijen. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 4.

Tien provinciale archeologiegebieden

De provincie Noord-Holland wordt gekenmerkt door een rijk bodemarchief, waarvan de bewaarcondities over het algemeen gunstig zijn. Dat maakt dat bijna de gehele provincie een potentiële archeologische verwachting heeft. Er zijn tien gebieden aangewezen die een bovenregionale archeologische waarde vertegenwoordigen. Deze gebieden bevatten waardevolle archeologische vindplaatsen en vertegenwoordigen in het algemeen een of enkele specifieke perioden en daarmee de kenmerkende bewoningsgeschiedenis van het gebied. Deze gebieden vormen tezamen een staalkaart van de bewoningsgeschiedenis van Noord-Holland, die ook vandaag de dag vaak nog af te lezen is in het landschap.

⁵ De twaalf Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige leefgebieden zijn de duingebieden Duinen en Lage Land Texel, Duinen Den Helder, Callantsoog, Zwanenwater & Pettemerduinen, Schoorlse Duinen, Noordhollands Duinreservaat, Kennemerland-Zuid (deels in Zuid-Holland) en de veenweidegebieden Eilandspolder, Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Polder Westzaan en Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Naardermeer en Oostelijke Vechtplassen (deels in Utrecht).

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

Noord-Holland is onderverdeeld in 20 gebieden, de zogenaamde ensembles, en 10 provinciale structuren, zoals de Westfriese Omringdijk, de Stelling van Amsterdam en (agrarische) erven. Elk ensemble en elke structuur biedt een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis, van de dynamiek en van de belangrijkste drie kernwaarden: landschappelijke karakteristiek, openheid en ruimtebeleving, en ruimtelijke dragers.

Bij het inpassen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied moet rekening worden gehouden met de ambities en ontwikkelprincipes die staan beschreven bij de afzonderlijke ensembles en structuren.

Bijzonder Provinciaal Landschap

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en

ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn.

Overige programma's en visies

- Uitvoeringsagenda economie
- Strategische visie en uitvoeringsprogramma Greenport Noord-Holland Noord
- Strategische visie en uitvoeringsprogramma Greenport Aalsmeer
- IPO position paper landbouw en voedsel; hierin beschrijven provincies wat er nodig is om perspectief te bieden aan de landbouw
- Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid-Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP): kader voor maatregelen ten behoeve van landbouw, biodiversiteit, klimaat, bodem en water

WELKE VRAAGSTUKKEN AGENDEREN WE?

In het Ruimtelijk Voorstel agenderen we die onderwerpen die aanvullend zijn op het PPLG of te maken hebben met de integrale afweging die niet in het PPLG is opgenomen.

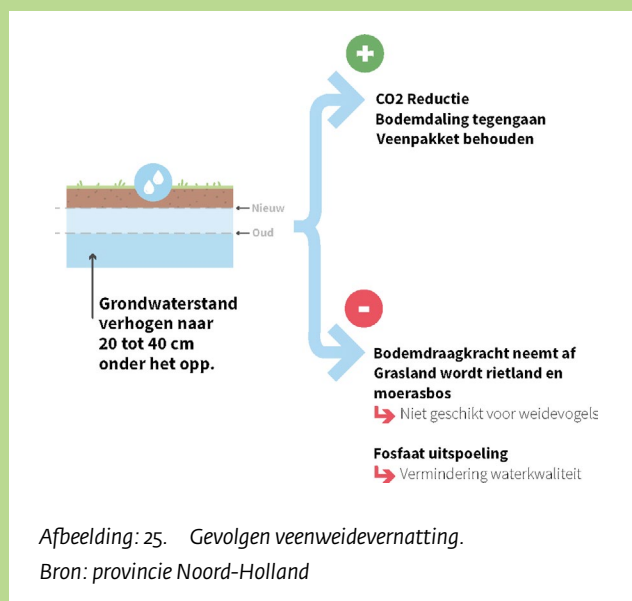
3.1 Hoe zorgen we voor integrale afstemming in het landelijk gebied?

Naast de opgaven die in het PPLG in samenhang worden beschreven (natuur/stikstof klimaat, water en bodem, landbouw, landschap, erfgoed, en recreatie) landen de effecten van andere (Rijks)opgaven deels ook in het landelijk gebied. Dit zal gaan om windmolens en zonneparken op land conform besluiten in de RESsen. Net als de aanleg van (energie-) infrastructuur, woningbouw en bedrijventerreinen. Bovendien

moet de ruimtelijke toekomst van de greenportcluster ook in samenhang worden gezien. Eén van de grote vraagstukken is hoe al deze opgaven op het juiste schaalniveau, tijdstip en abstractieniveau kunnen worden meegenomen in de gebiedsprocessen. Het gaat ook om afstemming en samenhang tussen en binnen de verschillende opgaven. Er moet een integrale afweging worden gemaakt om vervolgens te besluiten welk onderdeel waar het zwaarste weegt. Dit vraagt om kennis van consequenties. Zowel direct als indirect. Direct doordat de keuze voor een vorm van ruimtegebruik automatisch betekent dat een andere vorm van ruimtegebruik wordt gestopt of afneemt. Indirect door de neveneffecten die een bepaalde vorm van ruimtegebruik heeft.

VOORBEELD 1.

Het voornemen is om in delen van veengebieden toe te gaan naar een peilverhoging richting grondwaterstand van 20 tot 40 cm onder maaiveld. Hiermee wordt uitstoot van CO₂ en verdere bodemdaling tegengegaan en daarmee het veenpakket behouden. Met een grondwaterstand van 20 cm beneden maaiveld neemt de draagkracht van de bodem af en is beheer gericht op grasland minder goed mogelijk. De consequentie van niet meer op die manier beheren betekent dat successie⁶ kan plaatsvinden naar rietlanden en moerasbos. Hoewel dit ook een hoge ecologische potentie heeft, is zo'n gebied minder geschikt voor weidevogels. Daarnaast zal dit (naar verwachting tijdelijk) mogelijk zorgen voor meer fosfaatuitspoeling en daarmee verslechtering van de waterkwaliteit. De openheid van het landschap neemt af en archeologische resten zullen minder goed bewaard blijven dan onder grasland.

6 Successie is de natuurlijke opeenvolging van verschillende typen natuur binnen een dynamisch ecosysteem, zoals het ontstaan van duingraslanden vanuit een stuifvlakte in de duinen.

3.2 Inzetten op systeemherstel van natuur zowel binnen als buiten natuurgebieden

We zien over het geheel van Noord-Holland een gestage afname van veel verschillende soorten. Factoren als recreatie, stikstofdepositie en waterkwaliteit hebben hier invloed op.

Met andere woorden: maatregelen voor systeemherstel kunnen niet beperkt blijven tot de natuurgebieden zelf. Ook daarbuiten is het nodig om een 'basiskwaliteit' te realiseren. Dat is zowel in het belang van de natuur zelf, als van de voedsel- en drinkwaterproductie en gezondere leefomgeving. Zij zijn afhankelijk van een vruchtbare bodem, voldoende schoon, zoet water en natuurlijke processen.

Zoals in het PPLG staat, is natuurlijke dynamiek een belangrijk uitgangspunt om veerkrachtige ecosystemen te krijgen. Voorbeelden hiervan zijn verstuing in de duinen, natuurlijke successie zoals veengroei en klimaatbossen, natuurlijk peilbeheer en rewilding⁷. Een ecosysteem waar ruimte is voor natuurlijke processen is ook beter in staat om met veranderingen in de leefomgeving om te gaan, zoals bijvoorbeeld de stijgende temperatuur, verzilting en een hoger grondwaterpeil. Ook water en bodem sturend impliceert het meebewegen met het natuurlijke water- en bodem. De positieve effecten hiervan gelden niet alleen voor natuur. Ook landbouw is gebaat bij een meer natuurlijk systeem, omdat het beschermt tegen extreem weer zoals droogte en overstroming. Het draagt ook bij aan de bodemvruchtbaarheid. Ook voor mensen is het belangrijk. Het beperkt de kans op overlast door overstroming en helpt bij het verminderen van overlast door hitte.

Kortom, voor het versterken van natuur is meer nodig dan alleen het in stand houden van natuurgebieden. Dit vraagt wel wat van de ruimtelijke inrichting buiten natuurgebieden. In steden gaat het om natuurinclusief bouwen en inrichten van de openbare ruimte. Bij de stads- en dorpsranden met recreatieve voorzieningen gaat het om natuurlijk inrichten van overgangszones. In het regulier landelijk gebied gaat het om het inrichten van groenblauwe netwerken en de overgangszones rond Natura 2000-gebieden. In natuurgebieden moet meer ruimte komen voor natuurlijke processen.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Positioneer systeemherstel als een leidend beginsel bij het werken aan het versterken van biodiversiteit. Geef hier een eenduidige definitie van het woord 'herstel'.

Wat doen we zelf?

- We voeren het Programma natuurherstelmaatregelen uit.

Wat vragen we van het Rijk?

- Om behoudsdoelstellingen van natuur te kunnen halen, moeten de middelen van het Rijk toereikend gemaakt worden en blijven.

Natuur netwerken en beschermingsgebieden

Legenda:

Beschermingsgebieden

- Natura2000 gebieden
- NNN natuurgebieden
- Stiltegebieden
- Unesco beschermd gebied

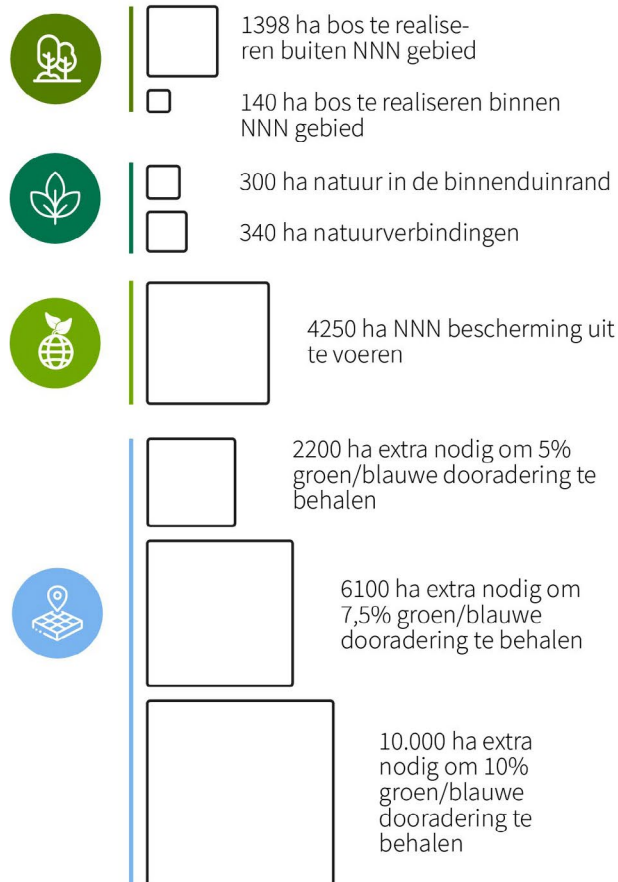
Landschappelijke cultuurhistorische elementen (Leidraad Landschap en Cultuurhistorie)

- Westfriese Omringdijk
- Vaarten en kanalen
- Stelling van Amsterdam / Nieuwe Hollandse waterlinie

PPLG deelgebieden (PPLG)

- Zuid-Kennemerland & Amstel-Meerlanden
- Wadden, Kop van Noord-holland & West Friesland
- Noord-Kennemerland
- Laag Holland
- Gooi & Vechtstreek

Ruimtegebruik van opgaven (op schaal van het kaartbeeld)

Afbeelding: 26. Natuurnetwerken & -beschermingsgebiedenkaart.

Bron: provincie Noord-Holland

⁷ Rewilding is een vorm van natuurbescherming die erop is gericht om natuurlijke processen waar mogelijk te herstellen en de natuur zo veel mogelijk zijn eigen gang te laten gaan.

Natura2000
opgave

Wadden, kop van
Noord-Holland,
West Friesland

Noord-Kennemerland

NNN
opgave

Laag Holland

Gooi en Vechtstreek

3.3 Hoe kan een groene inbedding bijdragen aan een gezond en vitaal Noord-Holland?

Zowel in de Europese Biodiversiteitsstrategie voor 2030 als in het ontwerp NPLG en het PPLG is de doelstelling opgenomen in 2050 10% van het landelijk gebied weer te laten bestaan uit groenblauwe dooradering⁸. Dit verhoogt zowel de biodiversiteit als de landschappelijke kwaliteit en diversiteit van het Nederlandse landschap. Hiermee wordt ingezet op het leveren van bijdragen aan het halen van de Europese verplichtingen rondom biodiversiteit (vogel- en habitatrictlijnen, VHR), de klimaatopgave (Parijs) en schoon water (Kaderrichtlijn Water, KRW).

Groenblauwe dooradering is een specifieke en nauwgezet omschreven opgave. Vanuit een breder meervoudig perspectief zou het groenblauw inrichten van gebieden ook kunnen bijgedragen aan doelen op het gebied van gezondheidsbevordering en recreatie en het versterken van stad-land relaties. Bijvoorbeeld door een netwerk aan recreatieve verbindingen te combineren met een groene inpassing van energie-infrastructuur, vaarwegen en infrastructuur of woningbouw.

Deze brede insteek kan een drager zijn voor het opnieuw vormgeven van een groen, gezond en vitaal Noord-Holland. Waarbij niet zo zeer wordt gekeken naar de inzet van landbouwgronden, maar juist ook wordt gekeken naar hoe koppelingen kunnen worden gemaakt met andere opgaven die hieraan bij kunnen dragen. In combinatie met de bossenstrategie geeft het ook vorm aan de vergroening van het landelijk gebied. Dit vraagt om een uitwerking van in een

groene inbedding als ruimtelijk ordenend principe. Met als hoofddoel een gezonde leefomgeving te creëren.

Om een impuls te geven aan het brede palet aan doelstellingen, is niet alleen kwantiteit maar ook kwaliteit, connectiviteit en een duurzame inrichting en beheer noodzakelijk. Dit vraagt om langjarige investeringen.

3.4 Hoe gaan we om met veranderende wateromstandigheden en tot wanneer is er de tijd om ons aan te passen?

Veranderende wateromstandigheden vragen om aanpassingen van de landbouw en natuur. Zie het voorbeeld over de effecten van het opzetten van grondwaterpeil of verwachte toename van verzilting van landbouwgronden als gevolg van de zeespiegelstijging. Of de beperkte zoetwaterbeschikbaarheid om in de toekomst verzilte landbouwgronden door te spoelen. Het verziltingsprobleem speelt nu al in droge perioden en zal toenemen na 2030, vanwege de zeespiegelstijging en frequentere perioden van droogte en een grilliger aanbod van zoet water. Dat heeft mogelijk gevolgen voor de geschiktheid van grond voor de grondgebonden landbouw en ook zijn er gevolgen voor bepaalde natuurtypen. Dit kan betekenen dat in het ene gebied een bewuste keuze voor verzilting wordt gemaakt (met bijbehorende brakke natuurdoelstellingen en voor zover mogelijk meer zouttolerante teelten of juist een beroep op zelfvoorzienendheid) en meer zoet water in een ander gebied.

De toenemende fluctuatie van waterbeschikbaarheid vraagt om ruimte voor water om het op te vangen en vast te houden waar het valt. Het vraagt ook om het beperken van de watervraag door een beter watermanagement, innovatie en het voorkomen

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Geef een stevige impuls aan een groene inbedding bij het vormgeven van netwerken bij opgaven van recreatie, water, energie en woningbouw en positioneer het als een ruimtelijk principe dat bijdraagt aan meerdere doelen.
- Benoem groene inbedding van netwerken als instrument om in te zetten op gezonde leefomgeving doordat het kan bijdragen aan een prettige omgeving die uitnodigt tot bewegen. Zet in op het beter verbinden van stad en land en het toevoegen van kwaliteit aan stads- en dorpsranden in combinatie met recreatieve functies.
- Benoem dat een groene inbedding van netwerken een belangrijke bijdrage kan zijn in de geest van de Europese natuurherstelwet.
- Investeer hierbij in kwaliteit en een duurzame inrichting en beheer.

Wat doen we zelf?

- We analyseren hoe we een bijdrage kunnen leveren aan het combineren van doelen voor een gezonde en vitale

leefomgeving en het beheer ervan en vertalen dit naar kansenkaarten. Dit gebeurt in nauwe samenhang met de signaalkaart van Water en Bodem Sturend, aanleg en onderhoud van recreatieve, vaar- en energienetwerken en bouw van woningen. Hiermee geven we ook invulling aan het principe uit de Omgevingsvisie NH2050 om ontwikkelingen zo veel mogelijk natuurinclusief te laten zijn.

Wat vragen we van het Rijk?

- Voor de realisatie van een groene inbedding is geld nodig. Wij verwachten een substantiële bijdrage vanuit het Rijk als het om meekoppelen van doelen gaat waar rijksinfrastructuur mee verbonden is. Zowel voor aanleg als voor
- Het doorzetten van het beleid op de doelen uit de Agenda natuurinclusief, in samenspraak met de provincies en gemeenten evenals met de sectoren die hieraan kunnen bijdragen.

⁸ Onder groenblauwe dooradering verstaan we kleine landschapselementen, zoals houtige elementen waaronder bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen en hoogstamboomgaarden. Of natte elementen zoals slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen. Ecologisch beheerde sloten kunnen ook tot groenblauwe dooradering worden gerekend, evenals keverbanken of kruidenrijke akkerranden.

dat afwenteling plaatsvindt door om te schakelen naar een andere zoetwaterbron.

Dat landbouw en natuur te maken krijgen met veranderende wateromstandigheden is een zekerheid. Maar één die zich nog niet vertaalt in een exact tijdstip. Het is belangrijk om te weten wanneer veranderingen zijn te verwachten, zodat daar in de bedrijfsvoering op geanticipeerd kan worden. Binnen de veranderende wateromstandigheden zal de van oudsher innovatieve kracht in de landbouwsector moeten worden aangewend om nieuwe kansen voor de landbouw vorm te geven.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Geef duidelijkheid over de termijnen waarop zoetwaterbeschikbaarheid een probleem wordt en op welke manier hierop geanticipeerd kan worden. Dit vraagt onderzoek en vertaling van nu al bekende scenario's naar werkbare termijnen. Neem hierin ook het strategische belang van voedselproductie mee en betrek hierbij het waterverdeelvraagstuk in een (inter)nationale context.

Wat doen we zelf?

- Wij dragen bij aan het project Zoetwaterboeren in Anna Paulowna. Dit project zet in op het ontwikkelen, onderzoeken en demonstreren van een duurzaam watersysteem in de volle breedte: van wateraanbod, -opslag, -vraag, -gift tot waterkwaliteit. Het project geeft agrariërs oplossingen en handvatten om in te spelen op (sterk) wisselende omstandigheden.
- Wij nemen deel aan het project Zoete Toekomst Texel. Binnen dit project wordt getest of regenwater vanaf het najaar in de grond kan worden opgeslagen. In de zomer kan het water dan op een zuinige en slimme manier worden gebruikt om de akkers te irrigeren. De oprichting van watercoöperaties voor het beheer en verdeling van de zoetwatervoorraden vormt samen met de opzet van financieringsarrangementen een belangrijk onderdeel van het project.
- De twee genoemde projecten zijn al vormen van aanpassen van de landbouw aan watertekort en verzilting. Wij moeten blijven inzetten op communicatie en stimuleren van waterbesparing. De provincie zet in op continuering en uitbreiding van het Landbouwportaal Noord-Holland. Dit is het digitale platform dat agrarische ondernemers in Noord-Holland ondersteunt in een toekomstgerichte en waterbestendige vorm van ondernemen en investeren. Hiervoor doen we een beroep op het Transitiefonds. We werken toe, samen met de waterschappen, naar verbreding van het Landbouwportaal met andere thema's zoals groenblauwe dooradering, klimaatmitigatie en zoetwaterbeschikbaarheid.
- Samen met de drinkwaterbedrijven zijn we in gesprek met de industrie om beter zicht te krijgen op het watergebruik en beperking van het gebruik te stimuleren.

- Wij geven inzicht in de hoeveelheid water die nodig is voor de peilverhoging in veen(weide) gebieden.
- We treffen maatregelen om de bodemdaling tegen te gaan (transitie van circa 7000 ha landbouwgebied). Om aan de reductieopgave te voldoen zijn o.a. benoemd (zie tabel startversie PPLG):
  - 1) Waterinfiltratie op 4.000 hectare in Laag-Holland, 500 hectare in Gooi & Vechtstreek en 300 hectare in Zuid-Kennemerland en Amstel-Meerlanden.
  - 2) Hoog peil. 500 hectare (in Laag-Holland). Om het verhogen van de grondwaterstanden mogelijk te maken is aanpassing aan de inlaten van de waterschappen nodig.
  - 3) Natte teelten. 200 hectare (gehele provincie).
  - 4) Klei-in-veenmaatregelen. 300 hectare (gehele provincie)
  - 5) Bodembeheermaatregelen (stromest in plaats van kunstmest en beweiding). 2.000 hectare (gehele provincie).

Wat vragen we van het Rijk? (Zie ook 2.3)

- Zet in op een optimale en flexibele waterverdeling over het hoofdwatersysteem. De onderzoeken naar de Klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem, Integraal Riviermanagement en het kennisprogramma Zeespiegelstijging leveren de informatie hiervoor
- Zet in op robuuste zoetwatervoorziening en het op peil houden van de waterbeschikbaarheid
- Ga externe verzilting zoveel mogelijk tegen bij de overgangen van zout naar zoet water, bij de sluizen en bij het schutten.

Wat doen we samen?

- We brengen in beeld in welke tijdsperiode de zoetwaterbeschikbaarheid aan zijn grenzen zit, afgezet tegen het huidige gebruik. We inventariseren mogelijke keuzes om zo veel mogelijk zoet water beschikbaar te houden en de daarbij behorende ruimteclaims en/of mogelijkheden binnen een zilttere productieomgeving. Deze verkenning dient landelijk te worden opgepakt gezien het feit dat de problematiek in meerdere provincies speelt.

3.5 Bescherm landbouwgrond

Vanwege verduurzaming heeft de landbouw ruimte nodig. Dit is onder andere voor extensivering daar waar het in Noord-Holland nodig is, regelgeving over een ruimere vruchtwisseling en minder mestgebruik en verplichtingen voor bufferstroken en teeltvrije zones. Ook bedrijventerreinen, woningbouw, energie-infrastructuur, natuur en water vragen om ruimte. De verwachting is dat het areaal landbouwgrond zal afnemen. Door functieverandering is het aandeel landbouw sinds 2000 met 4,7 % verminderd tot 47 % (156.700 ha) van het landgebruik in Noord-Holland. In de praktijk is er weinig sturing vanuit het agrarisch perspectief op de vraag welke gronden aan de landbouw onttrokken worden en welke voor de landbouw behouden blijven. In Noord-Holland hebben we een ruimtelijk beleid en regelgeving voor bollenteelt op zand, glastuinbouw en zaadveredeling. Daarnaast hebben we specifiek beleid voor de omvang van het agrarisch bouwperceel. Dit beleid is ingegeven vanuit omgevingskwaliteit, milieu, energie en logistiek. De vraag is of dit beleid voldoende is of dat we goede vruchtbare landbouwgronden (vanwege kwaliteit bodem, water, natuurlijke waterbeschikbaarheid en agro-economische betekenis) verder planologisch willen beschermen.

Type landgebruik (LGN 2021)

Afbeelding: 27. Landbouwactiviteiten, Landelijk Grondgebruik Nederland 2022.

Bron: (LGN2022), provincie Noord-Holland

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Stuur aan op een afwegingskader voor ruimtelijke bescherming van landbouwgrond.

Wat doen we zelf?

- Als provincie werken wij zelf aan een (ruimtelijk) perspectief voor de landbouw voor:
  - De toonaangevende clusters glastuinbouw, zaadveredeling en de bollenteelt in het bijzonder op duinzandgronden, binnen de (milieu)regelgeving en zoetwaterbeschikbaarheid.
  - De extensieve veeteelt en natte teelten in veenweidegebieden.
  - De landbouw in de vruchtbare diepe zeekleipolders.

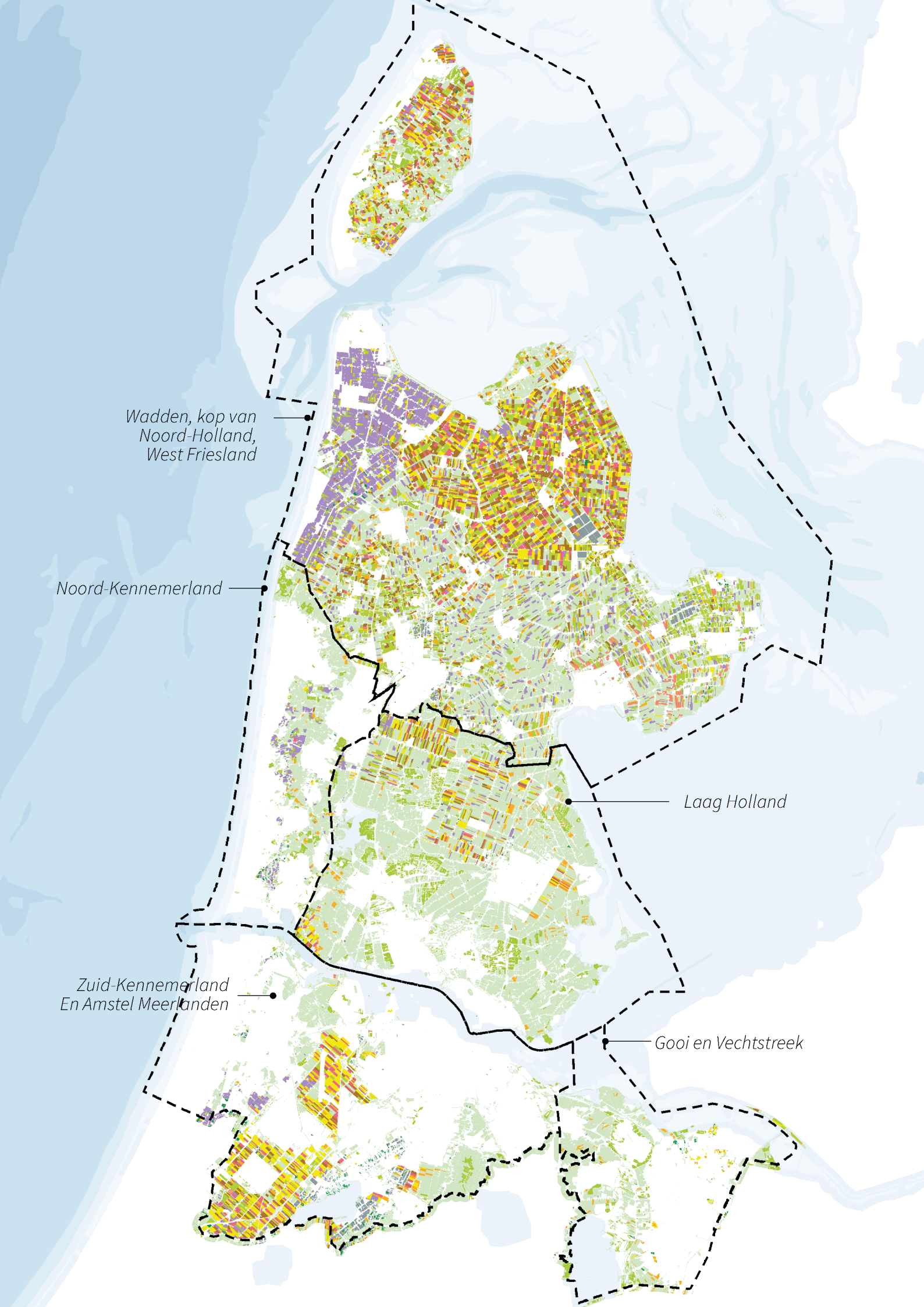
Wat vragen we van het Rijk?

- Maak een afwegingskader voor het beschermen van landbouwgronden. Het Rijk heeft een voorstel voor een afwegingskader voor de ruimtelijke bescherming van landbouwgrond gedaan. Dit wordt onderdeel van een actualisatie van de handreiking voor de gebiedsprogramma's (PPLG). Voor ons is een afwegingskader van belang. We vragen het Rijk ons in het verdere traject van vormgeven van het afwegingskader te betrekken. Een goed afwegingskader willen we graag onderbouwd zien door een agro-economische effectanalyse vanuit het Rijk op macroniveau die we kunnen benutten voor grootschalige ruimtereservering. Dit dient inzicht te geven in de nationale belangen. Op gebiedsniveau spelen afwegingen voor het perspectief van individuele bedrijven en de toegevoegde waarde van deze bedrijven aan de vitaliteit van het landelijk gebied en de brede welvaart van Nederland en Noord-Holland in het

bijzonder. De toegevoegde waarde is gebiedsspecifiek en de optelsom van ecosysteemdiensten, landschap en cultuurhistorie en leefbaarheid als (verbreed) ondernemerschap en economie. Deze toegevoegde waarde heeft een ruimtelijke context en willen we herkennen in het afwegingskader.

- Onderzoek naar welke omvang van de landbouwsector, onderverdeeld in subsectoren, in Noord-Holland ideaal of wenselijk is. Met als uitgangspunt dat alle sectoren een succesvolle structurele verandering naar kringlooplandbouw doorlopen.
  - Hoe staat de ruimtebehoefte van de huidige land- en tuinbouw in verhouding tot de ruimtebehoefte van andere functies in het landelijk gebied?
  - Hoe verhoudt de ruimtebehoefte van de glastuinbouw zich tot bestaande glastuinbouwconcentratiegebieden enerzijds en geschikte locaties anderzijds? Een belangrijk middel hierin is het onderzoek in de Greenport Aalsmeer naar de mogelijkheden en opgaven die gekoppeld zijn aan enerzijds efficiënte concentratie van glastuinbouw, en anderzijds het opruimen en herbestemmen van de verrommelde glastuinbouwgebieden.
- Ontwikkel instrumentarium om grondspeculatie te voorkomen, waarbij er een mogelijkheid komt om te sturen op het gebruik van de grond. Bijvoorbeeld daar waar agrarische bedrijven stoppen vanwege stikstof, die gronden behouden en beschikbaar stellen aan de duurzame blijvers.
- Zet in op gebiedsfondsen waarbij gebundelde financiering mogelijk is. Dit in plaats van gescheiden subsidiestromen.

Wadden, kop van
Noord-Holland,
West Friesland

Noord-Kennemerland

Zuid-Kennemerland
En Amstel Meerlanden

Laag Holland

Gooi en Vechtstreek

3.6 Hoe behoud en bevorder je de wisselwerking voor agrarische bedrijven in Noord-Holland in (inter)nationale context?

Mede door de mondiale ontwikkelingen is voedsel internationaal meer en meer in beeld als een strategisch onderwerp. Nederland speelt daarin een belangrijke innovatieve rol. Agrarische bedrijven staan niet op zich maar vormen een dynamisch weefsel waarin uitwisseling plaatsvindt van grondstoffen, halfproducten, kennis en reststoffen. Glastuinbouw is bijvoorbeeld een voorloper in inzet van smart farming, teelt met biologische bestrijdingsmiddelen en natuurlijke plaagbestrijders. De akkerbouwsector zet onder andere in op duurzaam voedsel, biobased materialen, eiwittransitie, en groene energie. Noord-Holland Noord is uniek met vollegrondsgroenteteelt, aardappelteelt, glastuinbouw (Het Grootslag, Agriport, Alton bij Heerhugowaard). Seed Valley is een groep bedrijven in Noord-Holland die samen het wereldwijde centrum van plantenveredelings- en zaadtechnologie vormen. In Noord-Holland Noord vindt o.a. productie van uitgangsmateriaal plaats dat elders in Nederland als teeltmateriaal wordt geplant (voorbeeld in Het Grootslag

bedrijven die jonge planten leveren aan vollegrondsgroentetelers en opkweekdiensten voor zaad- en veredelingsbedrijven). De Greenport Aalsmeer is het centrum van de sierteelt met internationale handel, research en development en productie die voor een deel ook naar andere werelddelen is verhuisd. Dit maakt dat de Noord-Hollandse agrarische sector niet op zich staat, maar een landelijke en internationale rol heeft.

Met de structurele veranderingen in de landbouw is het van belang deze wisselwerking van agrarische bedrijven te behouden en te bevorderen. Het is bijvoorbeeld van belang de expertise die in de glastuinbouw wordt opgedaan ingezet wordt voor open teelt akkerbouw/volle grondgroenteteelt. De vraag is wat het belang is van de Noord-Hollandse landbouw op schaal van Nederland en Europa en de wereld. Belangrijk is dan ook de verwevenheid van de agrarische sector op de schaal van Nederland in kaart te brengen om te bepalen welke ruimtevraag dit betekent voor grondgebonden en niet grondgebonden landbouw en wat daarin nodig is om te sturen en welke gebieden te beschermen.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Erken dat alleen voldoende areaal voor de landbouw niet voldoende is voor het behoud van de internationaal vooraanstaande positie die de sector inneemt. En dat mede door die positie de sector onder meer van cruciaal belang is voor de leefbaarheid op het platteland en de beoogde mate van (inter)nationale voedselzekerheid. Koppel hier (ruimtelijk) beleid aan dat is gericht op behoud en ontwikkeling.

Wat doen we zelf?

- We zetten in op sterke regionale Greenports waarin overheden, ondernemers, kennisinstellingen en onderwijs samenwerken aan sterke en duurzame land- en tuinbouw. Duurzame ruimtelijke economische ontwikkeling is één van de grote thema's in de Greenports. Met de Greenports werken we aan onder meer klimaatneutrale glastuinbouw en energievisies voor gebieden waarbij kansen voor regionale warmtenetten, benutten van aardwarmte en distributie van restwarmte naar de gebouwde omgeving worden verkend.
- We voeren de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie uit.

Wat vragen we van het Rijk?

- Breng de verwevenheid van de primaire productie en sector van voedselverwerking, machinebouw, toeleveranciers en dienstverleners in kaart.

- Breng het strategische belang van Seed Valley, Greenports en voedselproductie in Nederland in kaart.
- Inventariseer de belemmeringen en kansen voor de verwerking van reststromen in de land- en tuinbouw en los de belemmeringen op. Herzie bijvoorbeeld complexe regelgeving op het gebied van afvalverwerking.
- Geef duidelijkheid over het landbouwakkoord. Geef de inhoud aan en wat de ruimtelijk relevante onderdelen zijn.
- Geef duidelijkheid en ondersteuning voor bedrijven die willen kiezen voor een transitiepad gericht op natuurinclusiviteit en medenatuurbeheer.
- Breng de bijdrage van het ecosysteem van de land- en tuinbouw en bollensector aan de economische kracht en verdienvermogen van Nederland in kaart.
- Agendeer het ontwikkelen van een Europese Voedselstrategie bij de EU.

Wat doen we samen?

- Onderzoek van de WUR naar agri-economische structuur: Noord-Holland biedt aan om als testgebied te fungeren.
- We willen in gesprek over de strategische kant van voedselzekerheid in de toekomst. Welke koers willen we hanteren en wat kan Noord-Holland hieraan bijdragen?

RUIMTE MAKEN VOOR DUURZAME ECONOMIE EN ENERGIE

Ordenende netwerken en (circulaire) economie: schaarste in ruimte, zoetwater, energie, huisvesting en arbeidspotentieel vraagt ons om na te denken welke economische ontwikkeling toekomstbestendig is. De randvoorwaarden om met die schaarste om te kunnen gaan, moeten we bepalen en zullen veranderen. Dit doen we op zodanige wijze dat er langjarig duidelijkheid wordt gecreëerd voor de kansrijke economische sectoren in onze provincie.

Vanuit zuinig ruimtegebruik, mogelijkheden voor synergie en efficiënte inzet van transport zetten we in op clustering. Dit gaat om industrie bij energieknooppunten en circulaire economie activiteiten op bedrijventerreinen. Van belang is dat het nabij stedelijk gebied is, met toegang tot mobiliteitsnetwerken en voldoende (milieu)ruimte. We geven ruimte aan de energietransitie. Hiervoor is tot 2030 duidelijk wat nodig is. Voor de periode na 2030 is de vraag hoe en aan welke vormen van energieopwek, transport, opslag en gebruik we na 2030 ruimte gaan geven. We zetten het instrumentarium van de energievisie, pMIEK, RES en de CES, in voor de periodieke herijking en actualisering van de benodigde condities en te maken keuzes. Deze ruimte voor energietransitie is wel onder voorwaarden. Het zal altijd moeten gaan

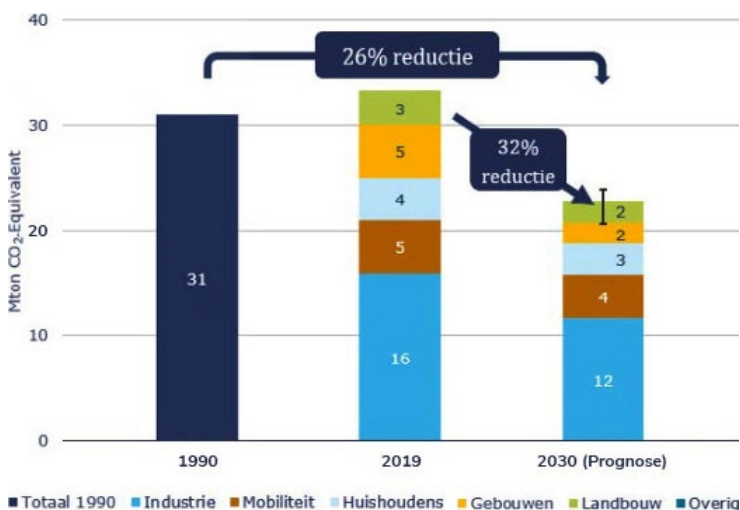
om het meewegen van de omgevingskwaliteit. Een aantal industrieclusters is in of nabij stedelijk gebied gesitueerd. Wonen en (zware) industrie zijn vanuit een gezonde en veilige leefomgeving niet combineerbaar. Er moet een keuze worden gemaakt hoe en of deze functies zich nabij elkaar kunnen ontwikkelen.

WAT IS ER AAN DE HAND?

Voorsorteren op een toekomstbestendige economische ontwikkeling

De over de jaren heen florerende Noord-Hollandse economie wordt in toenemende mate geconfronteerd met schaarste. Klimaatverandering, de veranderende geopolitieke situatie en demografische ontwikkelingen zijn daar debet aan. Dit vraagt ons om na te denken over welke economische ontwikkeling in Noord-Holland toekomstbestendig is.

Het gaat om schaarste in beschikbare hectares om te ondernemen en schaarste aan betaalbare ruimte. Beide mede veroorzaakt door gebiedstransformaties naar woningbouw. Sectoren die afhankelijk zijn van zoetwater, krijgen in de nabije toekomst te maken met een schaarser aanbod. Er is schaarste aan energie door netcongestie op het energienetwerk waardoor aanvragen voor nieuwe aansluitingen niet

Afbeelding: 28. Grafiek CO₂ emissies Noord-Holland.

Bron: provincie Noord-Holland

altijd kunnen worden gehonoreerd. Dit terwijl de energievraag toeneemt. Er is ook schaarste op de arbeidsmarkt, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin is er een gebrek aan personeel in bijna alle sectoren. Ook hier is de verwachting dat dit in de nabije toekomst toeneemt. Voor de beroepsbevolking die naar onze provincie trekt om het tekort aan beroepsbevolking aan te vullen, is een tekort aan (betaalbare) huisvesting. Om een toekomstbestendige ontwikkeling van onze economie mogelijk te maken is het nodig om te zoeken naar een nieuwe balans. Want juist nu hebben we een krachtige economie met voldoende verdienvermogen nodig om de verschillende transities (circulair, klimaatadaptief, biodivers) te versnellen op weg naar een duurzame toekomst. Het goede nieuws is dat we verschillende voor de toekomst kansrijke economische sectoren binnen onze provincie hebben.

Op weg naar klimaatneutraal⁹ en circulair werken

De provincie wil in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn. Voor 2030 willen we 55% CO₂-eq reduceren ten opzichte van 1990. Dit is in lijn met de Klimaatwet en internationale afspraken om klimaatverandering tegen te gaan. De energietransitie en de transitie naar circulaire economie zijn belangrijke pijlers in het verminderen van de CO₂-uitstoot. Energienetwerken zijn randvoorwaardelijk voor deze transitie. De huidige ernstige congestie op de elektriciteitsnetwerken en noodzakelijke uitbreiding van de energie-infrastructuur voor de transitie zijn urgent en doen een grote claim op de ruimte. Ondertussen neemt het aandeel hernieuwbare energie in onze energievoorziening gestaag toe. In 2021 was dat in Noord-Holland 10,8%¹⁰. De omslag naar een circulaire economie moet de komende jaren van de grond komen. In 2020 bestond 13% van de ingezette grondstoffen in de Nederlandse economie uit hergebruikte materialen. Dit is gelijk aan 2014. Een vijfde van alle bedrijven van Nederland is gevestigd in Noord-Holland; 4,5% van deze bedrijven is circulair. Dit percentage ligt lager dan het landelijke gemiddelde van 6%.¹¹ Kortom, er is nog veel nodig om onze doelstellingen te halen.

Werken aan de Noord-Hollandse klimaataanpak

Met het huidige maatregelenpakket op CO₂-reductie koerst Noord-Holland af op een reductie van 30% in 2030.¹² Daarom werkt de provincie aan de actualisatie van het Actieprogramma Klimaat, de Noord-Hollandse Klimaataanpak. In de nieuwe klimaataanpak worden aanvullende maatregelen benoemd die bijdragen aan verdere vermindering van de CO₂ uitstoot. Wat dit ruimtelijk gaat betekenen gaat worden uitgezocht. Daarnaast ontwikkelen technieken zich op dit gebied ontzettend snel. Dat vraagt om een adaptieve ruimtelijke strategie die ook ruimte biedt om te experimenteren.

Sturende netwerken: netwerken voor energie, mobiliteit en circulaire economie zorgen voor clustering

De netwerken van energie, infrastructuur en (circulaire) economie zijn met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar wederzijds. Nieuwe ontwikkelingen leiden tot nieuwe infrastructuur en nieuwe infrastructuur trekt weer nieuwe vraag aan. Ze profiteren van elkaars nabijheid: door aanbod en vraag bij elkaar te concentreren worden ruimte en bestaande infrastructuur efficiënt gebruikt en wordt extra infrastructuur voorkomen. Niet voor niets is het bundelen van vraag en aanbod ook één van de principes uit zowel de provinciale als de nationale Omgevingsvisie. Dat beperkt de benodigde hoeveelheid energie- en mobiliteitsinfrastructuur en het verlies van energie door transport en biedt kansen voor het gebruik van reststromen. Andersom werkt het ook. Multimodale transportmogelijkheden en de beschikbaarheid van energie zijn randvoorwaardelijk voor industrie en bedrijven. Ruimtelijk zijn de energietransitie en de transitie naar circulaire economie verbonden, omdat zowel circulair-industriële bedrijven als nieuwe grootschalige energievoorzieningen milieuruimte nodig zullen hebben: ze brengen geluid, emissies en omgevingsrisico's met zich mee.

Een aantal plekken in Noord-Holland is een belangrijke schakel in het nationale en internationale energienetwerk en de transitie naar circulaire economie, of heeft de potentie om dat te worden. Het gaat om het Noordzeekanaalgebied, de Boekelermeer, Den Helder en Agriport en Schiphol en omgeving inclusief Greenport Aalsmeer. In dit laatste gebied speelt clustering voor een toekomstbestendige Greenport, gekoppeld aan de opdracht om de leefomgeving in de omgeving van Schiphol te verbeteren. Bij de TNO locatie in Petten wordt onder andere onderzoek gedaan naar innovaties op het gebied van energietransitie. Maar ook voor deze locaties geldt dat we het moeten doen binnen de ruimte die er nu is. De ambities om een belangrijke schakel in het energienetwerk te zijn, moeten aansluiten op die beschikbare ruimte.

Een duurzame, toekomstbestendige energievoorziening vraagt ruimte

Hoe onze toekomstige energievoorziening en energiemix eruit gaat zien is nog onzeker. Het uitgangspunt in de energievizies is om alle besparingsmogelijkheden maximaal te benutten. De niet gebruikte energie is het meest groen¹³, maar dan nog is er ruimte nodig. Tot 2030 is al veel duidelijk over wat het vraagt (zie kadertekst), voor de periode daarna is het meer onzeker. Duidelijk is wel dat energie een prominente factor wordt in het landschap van de toekomst én een sturende factor in de ruimtelijk-economische ontwikkeling.

9 Klimaatneutraal zijn wil zeggen dat de uitstoot van broeikasgas niet hoger is dan wat er vastgelegd wordt, netto is de uitstoot dus nul

10 [Dashboard energietransitie Noord-Holland](#) - Noord-Holland (incijfers.nl)

11 [Provinciale Circulaire Economie Rapportage \(PCER-HN\), 2023 - Provincie Noord-Holland](#)

12 bron: Berenschot, 2023, update van 2022 onderzoek.

13 [Energievisie Noord-Holland Noord \(2023\) & Energievisie Noord-Holland Zuid \(2023\)](#)

DE RUIMTEVRAAG VAN EEN DUURZAAM ENERGIESYSTEEM IN NOORD-HOLLAND ANNO 2023

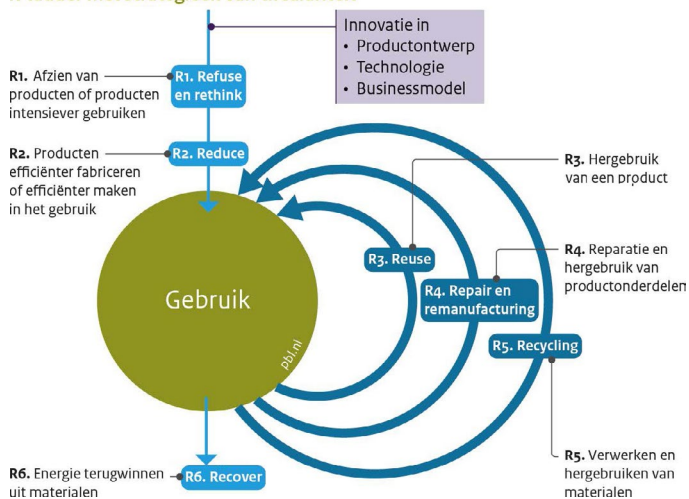
- Wind op zee met aanlandingslocaties. Er is en wordt flink geïnvesteerd in de opwek van schone elektriciteit. In de eerste plaats op zee. Windenergie van zee komt op verschillende plekken aan land in de vorm van elektriciteit. Er zijn nog locaties nodig om de toename van windenergie van zee in 2030-2050 aan land te kunnen brengen. In Noord-Holland komen locaties in de omgeving van het Noordzeekanaalgebied en de Kop van Noord-Holland in aanmerking voor aanlanding van elektriciteit en mogelijk waterstof. Deze worden onderzocht in het Rijksprogramma VAWOZ 2031-2040.
- Zonne-energie en wind op land. Via de RESsen Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid wordt gewerkt aan in totaal 6,3 TWh aan grootschalige duurzame opwek (zon en wind) op land in 2030. Dit is 18 % van het nationale doel voor 2030. Het grootste gedeelte van de RES-opgave (zo'n 65%) bestaat uit zon op dak. Voor zonneparken (25%) en windmolens (10%) zijn zoekgebieden vastgesteld. Daarbij volgen we de voorkeursvolgorde zon zoals opgenomen in de kamerbrief van 26-10-2023. Inmiddels hebben wij een Noord-Hollandse uitwerking van deze brief gemaakt, en hebben wij in kaart gebracht welke uitzonderingsgronden van toepassing zijn op de zoekgebieden.
- Uitbreiding en versterking van het stroomnet. Het stroomnet is nog niet berekend op de veranderingen in het aanbod van stroom (meer verspreid in de ruimte, meer wisselend in de tijd) en de verwachte toekomstige behoefte. Uitbreiding van het nationale en het regionale net is urgent; netcongestie is nu al een beperkende factor bij woningbouw, andere stedelijke en economische ontwikkelingen. Er is ruimte nodig voor nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbindingen (minimaal één van het bestaande hoogspanningsnet rondom Amsterdam naar Noord-Holland Noord en één tussen Diemen en Ens in de Noordoostpolder), transformatorstations (van ca 5000 extra transformatorhuisjes in woonbuurten tot enkele grote hoogspanningsstations met een omvang tot ruim 25 hectare) en netuitbreidingen met ondergrondse kabeltracés in de netwerken van TenneT en Liander.
- Opslag Batterijen. TenneT verwacht dat er tot 2030 minder dan 200 MW aan batterijcapaciteit nodig is in Noord-Holland.¹⁴ Dat is gelijk aan circa 3 hectare. Omdat het verwachte overschot aan energie in Noord-Holland vrij laag is, is ook de behoefte aan batterijen tot aan 2030 laag. Waar deze batterijen moeten komen zodat ze zowel nettechnisch als ruimtelijk het beste bijdragen aan een duurzaam energiesysteem is nog niet bepaald.
- Waterstof. Duurzame (groene) waterstof is onmisbaar in het energiesysteem van de toekomst én een circulaire economie, vooral voor grote energieverbruikers. Het systeem is nog in ontwikkeling. Er zijn nog keuzes te maken in de wijze van productie, import, transport en conversie van waterstof en in de toepassingen. Noord-Holland is één van de zestig Europese regio's met de status van Hydrogen Valley. Het Noordzeekanaalgebied en Den Helder gaan hierin een belangrijke rol spelen. Een elektrolyser van 1GW heeft ca 10-20 ha nodig.
- Groen gas. Het Rijk heeft de provincies gevraagd om bij te dragen aan de ambitie van het klimaatakkoord om in 2030 in Nederland minimaal 2 miljard m³ (bcm) groen gas per jaar op te wekken. Voor Noord-Holland betekent dit doel dat er gezocht moet worden naar geschikte productielocaties voor circa 80 kleine, 6 middelgrote en 1 grote vergistingsinstallatie. Afhankelijk van de schaal kan dit plaatsvinden bij boeren op het erf of op specifieke bedrijventerreinen.
- Warmte. Duurzame warmtebronnen zijn bijvoorbeeld restwarmte, aquathermie en geothermie, afhankelijk van lokale potenties. Warmtenetten kunnen een alternatief vormen voor (all-electric) warmtepompen en daarmee de elektriciteitsnetten ontlasten.¹⁵ Voorwaarde is wel dat het temperatuurniveau van de bron voldoende hoog is (> 70 oC). Hoe lager de brontemperatuur hoe groter de kans is dat een elektrische warmtepomp nodig is om de temperatuur te verhogen. Als onderdeel van de RESsen is een Regionale Structuur Warmte (RSW) opgesteld. Hierin wordt beschreven welke (boven) gemeentelijke warmtebronnen beschikbaar zijn en ingezet kunnen worden. Duurzame warmtebronnen en -transport vragen vooral ondergronds, maar ook bovengronds om ruimte.
- Naast waterstof en groen gas zijn synthetische brandstoffen belangrijke energiedragers in de transitie naar een klimaatneutrale samenleving. Met name de verduurzaming van de luchtvaartsector en de (internationale) scheepvaart gaat gepaard met grote volumes hernieuwbare brandstoffen. Voor het maken van synthetische brandstoffen zijn naast elektriciteit grondstoffen nodig zoals biomassa, CO₂ en water. Productie, opslag en overslag vragen om (milieu)ruimte en om capaciteit op het elektriciteitsnetwerk. Deze brandstoffen kunnen voor een deel in Noord-Holland gemaakt worden, maar import, inclusief de daarbij behorende infrastructuur lijkt onontkoombaar.¹⁶

¹⁴ [TenneT's position on Battery Energy Storage Systems \(BESS\) \(2023\)](#)

¹⁵ [Netimpact van warmtealternatieven \(netbeheernederland.nl\)](#)

¹⁶ Verkenning effecten duurzame energiedragers, Royal Haskoning DV, 2023).

R-ladder met strategieën van circulariteit

Afbeelding: 29. R-ladder met strategieën van circulariteit

Bron: PBL

De energietransitie raakt alle provinciale dossiers

In de RESSen is afgesproken dat 65% van de opgave zal worden gerealiseerd door zonnepanelen op daken van woningen en bedrijven in het bebouwd gebied. Maar voor een groot deel van de overige ruimte die nodig is voor de energietransitie wordt in de praktijk al snel gekeken naar het landelijk gebied. Dat gaat dan ten koste van landbouwgronden, maar ook doorkruisingen van Bijzondere Provinciale Landschappen en Unesco-werelderfgoed lijken onvermijdelijk. Grote energie-installaties kunnen van invloed zijn op de gezondheid en veiligheid van de

leefomgeving. Electrolyzers (oftewel groene waterstoffabrieken) bijvoorbeeld zijn essentieel voor een waterstofeconomie, maar hebben een risicocontour vanwege ontploffingsgevaar en hebben veel schoon water en energie nodig.

Energievoorzieningen worden tot de kwetsbare en vitale functies gerekend, wat extra eisen stelt aan een klimaatbestendige inrichting en locatiekeuze.¹⁷ Met name duurzame warmte vraagt ook ondergrondse ruimte. Dat kan gevolgen hebben voor de kwaliteit van de bodem en het grondwater. En door het steeds meer bij elkaar brengen van vraag en aanbod gaan ook traditionele economische vestigingsfactoren (zoals de arbeidsmarkt en de bereikbaarheid) een rol spelen bij keuzes in de opbouw van het energienet. Kortom, de energietransitie vraagt om integratie met de andere transitie uit dit Ruimtelijk Voorstel.

Hierbij is de uitdaging om de energietransitie zodanig vorm te geven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem. En tegelijkertijd de verbinding wordt gelegd met de andere opgaven in de provincie. Zodat we met de energietransitie bouwen aan een Noord-Holland dat in alle opzichten toekomstbestendig is.

Tekort aan bedrijventerreinen, terwijl de ruimte die nodig is voor omslag naar circulaire economie onbekend is

In een circulaire economie worden spullen die nu nog als afval worden gezien, hergebruikt. Zo hebben we minder of geen

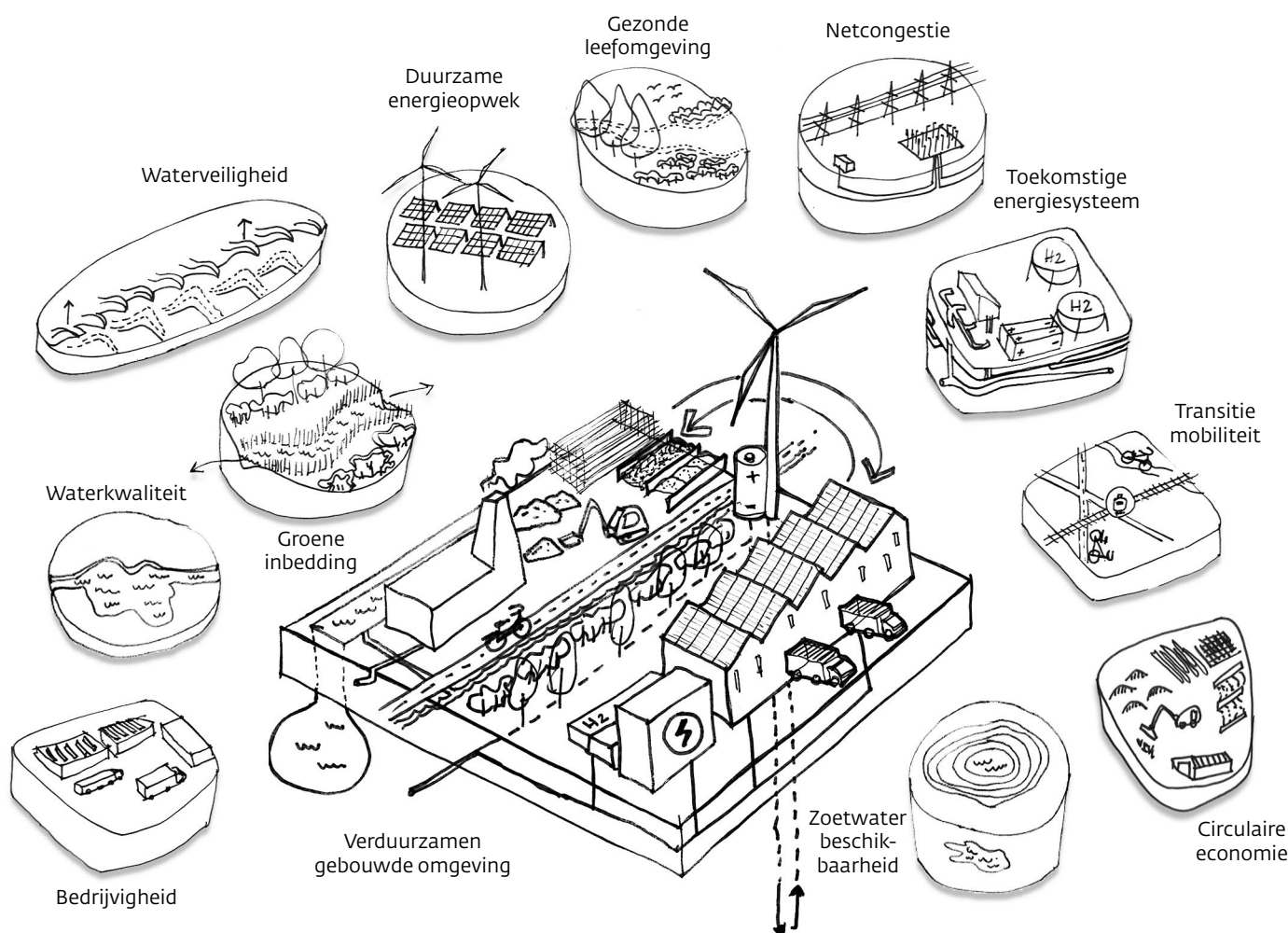

17 In de studie doelvoorschriften vitaal en kwetsbaar (SWECO, 2024), zijn concrete voorschriften voor nieuw te ontwikkelen vitale en kwetsbare functies uitgewerkt. De bedoeling is om dit te verankeren in onze omgevingsverordening.

nieuwe grondstoffen uit de aarde nodig. Het is nog onduidelijk wat de ruimtelijke gevolgen zijn van een circulaire economie.¹⁸ Zeker is dat ook een circulaire economie ruimte nodig heeft. Dit gaat dan om zowel fysieke ruimte als milieuruimte. Het vervangen van lineaire door circulaire productieketens zal een fundamentele herschikking betekenen van transportstromen en locaties voor opslag en verwerking. Dit geldt zowel voor bedrijventerreinen waar ruimte nodig is voor maakindustrie en recycling als in dorpen en steden waar plek zal moeten zijn voor reparatie, verhuur of het leasen van producten. Doordat het maken en recyclen van producten gepaard kan gaan met stof, geluid en stank en invloed heeft op de omgevingsveiligheid, vraagt een circulaire economie ook om meer bedrijventerreinen met een hoge milieucategorie. Tegelijkertijd nemen logistieke stromen van en naar bedrijventerreinen toe. Dat vraagt om strategische plekken met multimodale transportmogelijkheden (bereikbaar via water,

spoor en weg), en voldoende capaciteit op het verkeersnet. Zo kunnen we de aanleg van extra infrastructuur voorkomen.¹⁹ Bijzondere aandacht is hier nodig om de verdere potentie van bedrijventerreinen gelegen aan vaarwater met binnenvaartmogelijkheden te benutten.

Bedrijventerreinen houden dus een belangrijke functie.²⁰ Dit is een aandachtspunt, omdat er een tekort dreigt aan droge bedrijventerreinen, vooral in de MRA. Tot 2030 is in Noord-Holland Zuid een tekort van 670 tot 1117 hectare. De prognose voor Noord-Holland Noord beweegt zich tussen een overschot van 81 hectare en een tekort van 133 hectare.²¹ Onder druk van de woningbouwopgave worden veel binnenstedelijke bedrijventerreinen getransformeerd (zie ook hoofdstuk leefbare steden en regio's), waardoor ruimte voor de (circulaire) economie nog verder onder druk komt te staan en de vraag naar nieuwe ruimte voor bedrijvigheid toeneemt.

Afbeelding: 30. Kansen om meerdere opgaven te integreren bij de locaties voor energie en de circulaire economie.

Bron: provincie Noord-Holland

¹⁸ Onderzoek voor het Noordzeekanaalgebied wijst uit dat de circulaire economie niet noodzakelijk om meer ruimte vraagt dan de lineaire economie in vergelijkbare scenario's. Wel moeten we rekening houden met een tijdelijke dubbele ruimtebehoefte in de periode waarin circulaire economie in opbouw is, maar de lineaire productieprocessen nog niet zijn beëindigd. (Ecorys, 2023. Onderzoeksrapporten - Provincie Noord-Holland)

¹⁹ PBL, Ruimte voor Circulaire Economie, 2023

²⁰ Op dit moment is 3% van Noord-Holland bedrijventerrein. Daarbinnen bevindt zich 9% van alle Noord-Hollandse bedrijven en 23% van alle Noord-Hollandse banen. [Dashboard werklocaties Noord-Holland en Flevoland: bedrijventerreinen](#): 12.500 ha

²¹ Analysedocument Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Ook defensie vraagt ruimte

Een bijzondere vermelding verdient de zoektocht naar ruimte voor defensie-activiteiten. In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau van het ministerie van Defensie, wordt aangegeven waar ruimte wordt gezocht in Nederland. De geopolitieke situatie maakt dat er meer geïnvesteerd gaat worden in defensie en dat er ook meer ruimte nodig is om te oefenen. Dit zal op momenten van oefenen effect kunnen hebben op de leefomgeving. Met het Marinecluster in Den Helder is er een duidelijke locatie voor Defensie. Met de uitbreiding van activiteiten ontstaan er ook kansen voor werkgelegenheid. De nabijheid van en toegang tot energie(bronnen) lijkt hier een logische combinatie.

WAAR KOMT HET OP NEER?

De schaarste die er is op allerlei gebieden betekent dat we moeten nadenken over de randvoorwaarden die we willen stellen aan de economie van de toekomst. Waar willen we ruimte voor geven en wat kan niet meer. In ieder geval is duidelijk dat de energietransitie één van de belangrijkste grote opgaven is waar we ruimte voor moeten maken. Zeker op korte termijn is het vraagstuk van netcongestie zeer urgent. Het is belangrijk voor de woningbouw, de economie en het behalen van de klimaatopgaven. Maar we moeten de energietransitie wel op zo'n manier willen invullen dat het ook bijdraagt aan de andere opgaven en het niet moeilijker maakt ze te bereiken. Clustering van energie-intensieve bedrijvigheid en circulair

gebruik van grondstoffen is hierbij een belangrijk principe, zodat we efficiënt om kunnen gaan met ruimte, stromen van energie, mensen en materialen, en synergie kunnen creëren tussen bedrijven en functies.

BOTSINGEN EN KANSEN MET ANDERE OPGAVEN

De ruimte die nodig is voor de energietransitie en eventuele uitbreiding van industriële clusters gaat vrijwel onherroepelijk ten koste van het landelijk gebied, soms ook met erfgoedwaarden. Met energie infra, windmolens en zonneparken zijn er kansen om in te zetten op meervoudig ruimtegebruik. Bij grote industriële gebouwen zal het meer gaan om de inpassing en de inrichting van het terrein. Daarnaast zullen emissies en risico's gekoppeld aan installaties ten koste gaan van de gezonde leefomgeving. In het geval van de Greenport Aalsmeer wordt het toekomstbestendig ontwikkelen van de Greenport gekoppeld aan de kans om de leefomgeving in de directe omgeving van luchthaven Schiphol te verbeteren als onderdeel van NOVEX-gebied Schipholregio. Keuzes voor het behouden en uitbreiden van industriële clusters kan op sommige plaatsen botsen met de aanleg van woonwijken en waterbeschikbaarheid. Een mogelijk schuarpunt is ook het schoonhouden van grondwatervoorraden bij doorboringen voor geothermische bronnen en WKO's. Een toename van defensie-oefeningen en uitbreiding van ruimte hiervoor, kunnen botsen met een prettige leefomgeving.

BETROKKEN PROGRAMMA'S EN VISIES

Nationaal Plan Energiesysteem

Het Nationaal plan energiesysteem beschrijft hoe Nederland een energiesysteem ontwikkelt dat past bij een klimaatneutrale samenleving. In het Nationaal plan energiesysteem staat een langetermijnvisie op het energiesysteem in 2050. Er zijn vijf richtinggevende keuzes opgenomen voor de ontwikkeling van het energiesysteem: maximaal aanbod, energiebesparing, verdelen bij schaarste, internationale samenwerking en samen sturen.

Nationaal Programma Energiehoofdstructuur

Het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) laat zien welke nieuwe nationale energie-infrastructuur nodig is richting 2050 en waar deze slim geplaatst kunnen worden. Ook geeft het PEH nationale kaders om zorgvuldig om te gaan met de ruimte en met respect voor de natuur, cultureel erfgoed, en leefbaarheid.

Nationaal Programma RES: RES NHN en RES NHZ

In de Regionale Energiestrategie werken we aan het opwekken van duurzame energie op land en zoeken we naar duurzame warmtebronnen. Het Nationaal Programma ondersteunt de regio's bij het maken van de RES.

Via de RESsen Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid wordt tot 2030 gewerkt aan in totaal 6,3 TWh aan grootschalige duurzame opwek (zon en wind) op daken, parkeerplaatsen en land. Ook de Regionale Structuur Warmte (RSW) is onderdeel van de RES. De eerste provinciale RES-monitor is in het najaar van 2022 vastgesteld. Conclusie is dat de uitvoering versneld moet worden. De provincie heeft hiervoor een windkwartiermaker aangesteld en diverse regelingen ingesteld voor onder meer het stimuleren van zonnepanelen op grote daken en parkeerdaken, een zorgvuldige participatie, meervoudig ruimtegebruik en goede landschappelijke inpassing. Ook werken we met gemeente en waterschappen aan een herijking van de RES in 2024. Hier zullen mogelijk nieuwe zoekgebieden worden vastgesteld, omdat een aantal zoekgebieden bij de uitwerking geen mogelijkheden bleek te bieden. In samenwerking met LTO en NMF wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor het combineren van zonnepanelen met landbouw en natuur.

Nationaal Programma Circulaire Economie

Het kabinet wil dat de economie in 2050 volledig circulair is. Het Nationale Programma Circulaire Economie (NPCE) bevat maatregelen om de komende jaren zuiniger om te gaan met grondstoffen.

Nationaal Programma Ruimte voor Economie

Het Programma Ruimte voor Economie richt op de ruimte die bestemd is voor economische activiteiten. In het bestaande stedelijk gebied heeft de economie ruimte nodig voor retail, kantoren en bedrijventerreinen. Dit programma focust zich op bedrijventerreinen, de havengebieden en de campussen omdat hier de grootste knelpunten zijn en de transitie naar een klimaatneutrale, circulaire en natuurinclusieve economie voor de grootste opgave zorgen.

Nationaal Programma Verduurzaming Industrie: CES NZKG en CES6

Met het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie neemt het kabinet een sterkere regie op het verduurzamen van de industrie: schoon produceren en de negatieve impact op de leefomgeving verminderen. Het doel is versnellen door met overheid en bedrijven vraag en aanbod beter op elkaar aan te laten sluiten en besluiten te nemen binnen de hele keten. Het programma richt zich vooral op het op de juiste manier en in de juiste volgorde daadwerkelijk uitvoeren van plannen. De basis voor de plannen komt voort uit de cluster energiestrategieën (CES) die de regionale partners opstellen.

In de Cluster Energie Strategie van het Noordzeekanaalgebied (CES NZKG) staat de strategie beschreven waarmee de industrie en de betrokken overheden in het NZKG de industrie verduurzamen en de klimaatdoelen behalen. Er wordt elke 2 jaar een CES opgesteld, om te kunnen anticiperen op nieuwe ontwikkelingen.

Voor de Noord-Hollandse bedrijven uit Cluster6 bestaat de behoefte aan inzicht in de transitieplannen en de benodigde energie-infrastructuur. De Provincie gaat aan de slag met een Provinciale Cluster Energie Strategie (PCES) om de verspreide bedrijven te benaderen.

Nationaal Programma Verbindingen Aanlandingen Wind op Zee (VAWOZ) 2031-2040

Het programma VAWOZ 2031-2040 onderzoekt hoe de opgewekte windenergie op de Noordzee het beste aan land kan worden gebracht in de vorm van waterstof of elektriciteit voor de periode 2031-2040. In Noord-Holland worden op dit moment mogelijke locaties in het Noordzeekanaalgebied en de Kop van Noord-Holland onderzocht voor aanlanding van waterstof en/of elektriciteit.

Notitie Reikwijdte en detailniveau ministerie van Defensie

Om te bepalen wat de beste plek of manier voor Defensie is om te bouwen, oefenen of vliegen moet eerst onderzoek

worden gedaan. In de [Notitie Reikwijdte en Detailniveau \(NRD\)](#) staat welke activiteiten van Defensie (reikwijdte) worden onderzocht en hoe dat onderzoek plaatsvindt (detailniveau).

NOVEX Noordzeekanaalgebied (NZKG) Ontwikkelperspectief

In het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied worden de thema's gezonde Leefomgeving, haven economie, circulaire economie, energietransitie, landschap en ecologie, woningbouw en water, in samenhang tegen elkaar afgewogen en wordt aangegeven hoe deze functies ruimtelijk kunnen worden ingepast in het Noordzeekanaalgebied. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 2.

Taskforce energie infrastructuur

Samen met de netbeheerders heeft de provincie eind 2020 de Taskforce Energie-infrastructuur Noord-Holland opgericht voor de uitvoering van het Energie-infrastructuur beleid. De taskforce heeft drie werksporen: 1. Versnellen van geplande netuitbreidingen (spoor 1); 2. Regionaal programmeren toekomstig hybride integraal energiesysteem en PMIEK (spoor 2); 3. Slimme netoplossingen (spoor 3).

In het eerste spoor van de Taskforce wordt gewerkt aan versnelling van de netuitbreidingen van Tennet en Liander die tot 2028 gepland zijn. Het gaat om ca. 100 projecten in Noord-Holland, waarvan ca. de helft in Amsterdam. Om effectief samen te werken aan de versnelling van netuitbreidingen zijn tien energie-clusters opgericht. Elk energie-cluster beslaat een deelgebied van Noord-Holland, waarin de desbetreffende gemeenten, netbeheerders en provincie gericht werken aan de lokale netuitbreidingen.

PMIEK en energievisie NHN en NHZ

Binnen spoor 2 van de Taskforce energie infrastructuur wordt er gewerkt aan een langetermijnperspectief op de ontwikkeling van het energiesysteem en een programmering van de benodigde infrastructuur. In het voorjaar van 2023 hebben provincie, gemeenten, Liander, TenneT, Gasunie, EZK een eerste Energievisie en PMIEK voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid gepresenteerd. De Energievisie is een verkenning die overzicht geeft van ontwikkelingen in energievraag, -aanbod en -infrastructuur, belangrijke algemene principes voor het toekomstige energiesysteem schetst en de structurerende keuzes voor het gebied inzichtelijk maakt. Het PMIEK geeft een selectie van de maatschappelijk belangrijkste (prioritaire) energie-infrastructuurprojecten in de provincie. Het doel is om in de zomer van 2024 een concept Energievisie 2.0 op te leveren en in februari 2025 de PMIEK 2.0, die input zal zijn voor het investeringsplan 2026 van de netbeheerders.

Handreikingen Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie bevat onder meer handreikingen voor de inpassing van windmolens, zonneparken en transformatorstations in het landelijk gebied. In de handreiking voor transformatorstations sturen we zo veel mogelijk op locaties op bedrijventerreinen of kassencomplexen. Dat beperkt de invloed op het landschap, maar kan ten koste gaan van de ruimte voor bedrijvigheid. Het vergroot dan de opgave om bedrijventerreinen te intensiveren en beter te benutten. Tegelijkertijd is de realiteit dat vanuit het technische perspectief de locaties op bedrijventerreinen vaak snel afvallen, en dan toch weer wordt gezocht in het landelijk gebied.

Datacenterstrategie

Alleen op bedrijventerreinen in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon kunnen nog nieuwe datacenters worden gevestigd. Daarnaast is het via onze Omgevingsverordening verplicht dat de gemeenten waar datacenters zich nog kunnen vestigen met de provincie afspraken maken over de manier waarop de datacenters worden ingepast in het landschap en over het gebruik van energie, water en het benutten van restwarmte.

Verstedelijkingsconcept MRA

In het Verstedelijkingsconcept voor de MRA, door Rijk en regio samen opgesteld, is de verandering van het

energiesysteem in de regio geagendeerd. Het Noordzeekanaalgebied is benoemd als belangrijke locatie voor energietransitie en circulaire economie activiteiten. In navolging van het Verstedelijkingsconcept MRA wordt een bedrijventerreinenstrategie voor de MRA uitgewerkt.

Bedrijventerreinenstrategie MRA

In het NOVEX-gebied MRA wordt gewerkt aan een bedrijventerreinenstrategie die inzet op zes lijnen: selectieve uitgifte huidig aanbod, bescherming bestaande voorraad, intensivering van het ruimtegebruik, toekomstbestendig maken voorraad, betere benutting stedelijk gebied, toevoegen van nieuwe plannen. Deze strategie is naar verwachting begin 2024 klaar.

Convenanten werklocaties NHN

In Noord-Holland Noord hebben provincie en gemeenten via de verschillende Convenanten Werklocaties (die zich richten op de periode tot 2030) regionaal afspraken gemaakt over hoe zij gezamenlijk voorzien in het realiseren en behouden van toekomstbestendige werklocaties.

Overige programma's en visies

- Uitvoeringsagenda economie 2023
- Strategische visie en uitvoeringsprogramma Greenport Noord-Holland Noord
- Strategische visie en uitvoeringsprogramma Greenport Aalsmeer

WELKE VRAAGSTUKKEN AGENDEREN WE?

In het Ruimtelijk Voorstel agenderen we die onderwerpen die aanvullend zijn op het PMIEK, NOVEX-NZKG, de RES-en en de afspraken rondom bedrijventerreinen en die te maken hebben met de integrale ruimtelijke afweging die niet in deze documenten zijn genomen.

4.1 Hoe faciliteren we een toekomstbestendige economische ontwikkeling

Onze ruimte is schaars. Dit vraagt om inzicht in welke economische sectoren kansrijk zijn naar de toekomst toe. Waarbij een relatie wordt gelegd met de schaarser wordende middelen die er zijn als het gaat om zoetwaterbeschikbaarheid, energie, beroepsbevolking, milieuruimte en uitbreidingsmogelijkheden voor mobiliteit. Ook het toewerken

naar gezondere leefomgeving hoort hierbij te worden betrokken. De toekomstige economie van Noord-Holland en in groter verband in Nederland zal zich aan deze omstandigheden van schaarste aan moeten passen. Aansluiting op waar we goed in zijn als Nederlandse en specifiek de Noord-Hollandse economie is het startpunt. Het gaat erom aan de ene kant rekening te houden met de schaarser wordende middelen, maar aan de andere kant om het creëren van zoveel mogelijk toegevoegde waarde (zowel in verdienvermogen als de bredere welvaart/welzijn).

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Geef aan waar ruimte wordt gevonden voor duurzame industrieclusters in Nederland en hoe deze elkaar aanvullen.
- Geef aan wat de vervoerscorridors in Nederland zijn en wat de economische profielen van deze corridors zijn. Geef daarbij ook aan hoe deze elkaar aanvullen.

Wat doen we zelf?

- We ontwikkelen samen met onze partners (overheden en anderen) een visie op een toekomstbestendige Noord-Hollandse economie die bijdraagt aan de brede welvaart in Noord-Holland en brengen daarbij de keuzes en randvoorwaarden die bij dit toekomstbeeld passen ook in beeld. Dit is een eerste stap in het maken van een (selectieve) vestigingsstrategie die moet leiden tot de juiste bedrijven op de juiste plek. Daarnaast wordt dit een bouwsteen voor ruimtelijke besluitvorming zoals de actualisering van de Omgevingsvisie.

- We hebben een taskforce energie (zie 4.2).
- We passen slim ruimtegebruik toe door clustering als principe bij grootschalige ontwikkelingen (zie 4.2 en 5.6).
- We zijn terughoudend in het bouwen van woningen in de buurt van bedrijvigheid met grote milieueffecten (zie 5.4).
- In MRA-verband voeren we een bedrijventerreinenstrategie uit, zie (5.5). In het verlengde daarvan gaat we met de regio een visie op het ruimtelijk economisch profiel van de regio's ontwikkelen. Hier maakt de regionale meerwaarde en verdienvermogen onderdeel van uit.

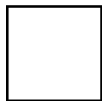
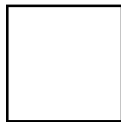

Wat vragen we van het Rijk?

- Geef aan wat het economisch toekomstperspectief voor de Nederlandse economie is en de industrieclusters in het bijzonder.

4.2 Locatiekeuzes voor het toekomstige energetische systeem en de betekenis daarvan voor toekomstige ruimtelijk-economische ontwikkelingen

Met de uitbreiding van het nationale en regionale elektriciteitsnetwerk, de aanleg van een waterstofbackbone en het aanlanden van wind op zee leggen we niet alleen het energiesysteem van de toekomst aan. We geven ook sturing aan ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Dit kan je vergelijken met een snelwegafslag die logistieke bedrijven en fastfoodketens aantrekt of zoals een goed bereikbaar station aantrekkelijk is voor de vestiging van woningen, kantoren en voorzieningen. Op die manier zijn knooppunten van energie-infrastructuur met voldoende aanbod - zoals de plekken waar op zee geproduceerde wind aansluit op het landelijke elektriciteitsnetwerk en de waterstofbackbone - aantrekkelijke en logische locaties voor aan het energiesysteem gerelateerde functies zoals elektrolyzers en voor energie-intensieve bedrijvigheid. Zeker wanneer netuitbreiding niet meer overal vanzelfsprekend is: met een dergelijke knooppuntenaanpak kan extra netuitbreiding worden voorkomen. Daarnaast biedt een meer geclusterde aanpak kansen voor het onderling uitwisselen van reststromen en voor collectieve investeringen. Het leidt tot nieuwe ruimtelijke vraagstukken. Wat zijn de plekken waar vraag en aanbod van elektriciteit en/of warmte toekomstbestendig bij elkaar kunnen komen? Doen we de goede dingen op de goede plek? Het vraagt om een andere strategie dan de huidige, die vooral op inpassing van energievoorzieningen is gericht.

	Noord-Holland Noord: Zonnepanelen op dak, geluidschermen, parkeerplaatsen en land 2485 HA
	Wieringerhoek 1,1 TWh: 3700 HA
	46km nieuwe hoogspanningsleiding (bovengronds) 100m tracebreedte: 460 HA
	65 Transformator stations: 235 HA

Afbeelding: 31. Ruimtegebruik energie-opgaven, de visualisaties zijn op schaal van het bijbehorende kaartbeeld.

Bron: provincie Noord-Holland

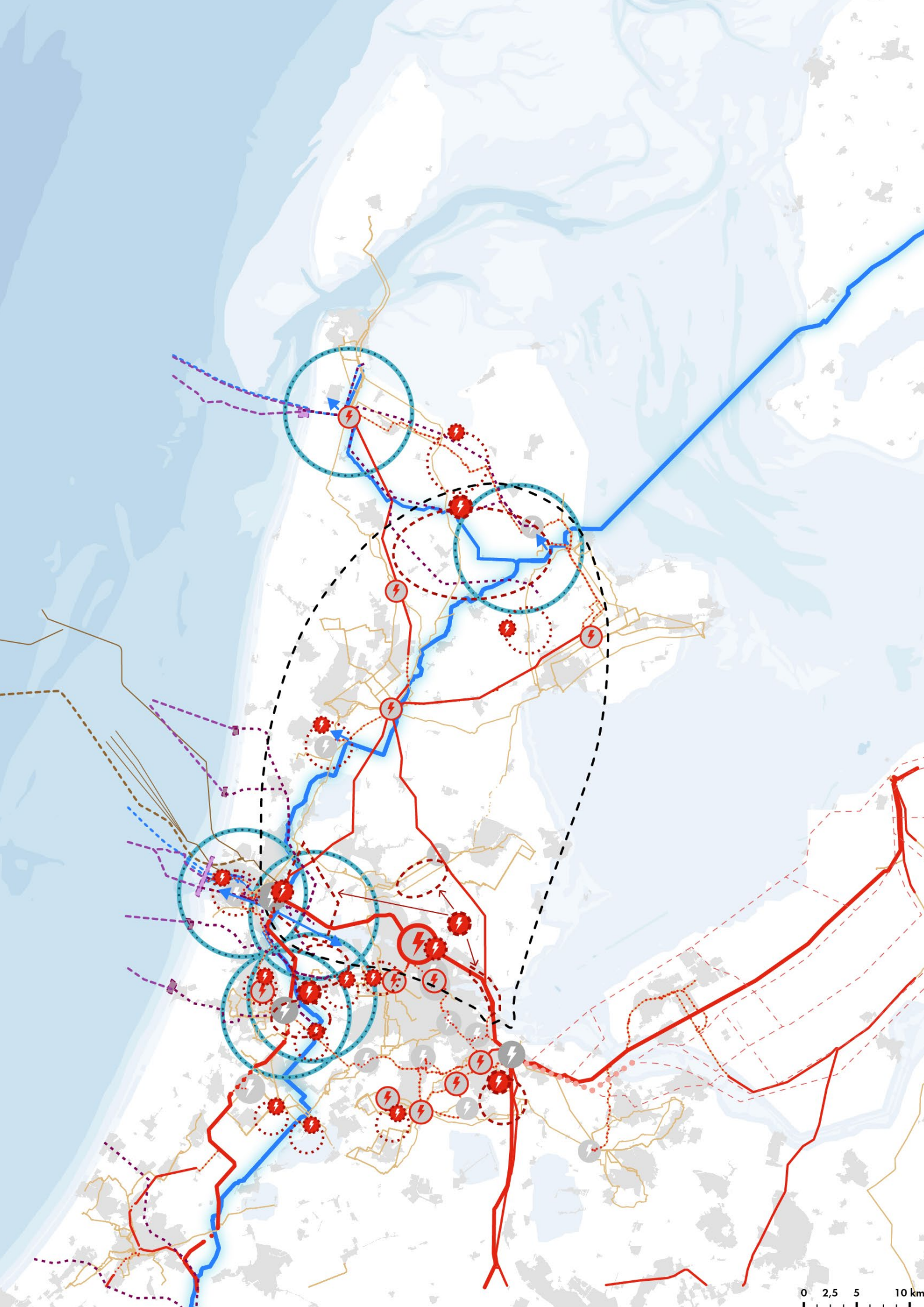
Energie infrastructuur (elektriciteit)

Legenda:

	380 kV bovengronds
	380 kV ondergronds
	380 kV-hoogspanningsverbinding Diemen-Ens - Onderzoeksalternatieven
	150 kV bovengronds
	150 kV ondergronds
	Kabels Liander
	Zeekabels - gerealiseerd
	Zeekabels - gepland
	Indicatieve zeeroute elektriciteitskabel (VAWOZ 2031-2040)
	Indicatieve landroute elektriciteitskabel (VAWOZ 2031-2040)
	Indicatieve route waterstofleiding (VAWOZ 2031-2040)
	Indicatieve landroute elektriciteitskabel (VAWOZ 2031-2040)
	Aanlandingszone voor elektriciteit
	Aanlandingszone voor elektriciteit en waterstof
	Reserveringstrook Structuurvisie Busleidingen 2012-2035
	Aftappunt nationaal waterstofnetwerk (Pmiek)
	Zoekgebied 6km converterstation en grootschalige electrolyze (VAWOZ 2031-2040)
	380kV-netuitbreiding: Zoekgebied zoals opgenomen in het Voornemen en Voorstel voor Participatie 380kV-Netuitbreiding Noord-Holland Noord (juni 2023)
	Bestaand station 380 kV
	Bestaand station 150 kV
	Uitbouw station 380 kV
	Uitbouw station 150 kV
	Nieuwbouw station 150 kV
	Zoekgebied nieuwe station 380 kV
	Zoekgebied nieuwe station 150 kV

Afbeelding: 32. Kaart energie-infrastructuur (elektriciteit), bestaande en geplande energie-infrastructuur (elektriciteit en waterstof).

Bron: provincie Noord-Holland

In de energievisies voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid zijn al enkele potentiële energie-knooppunten benoemd. Afhankelijk van de ruimtelijke keuzes in energie-infra en economische functies zullen deze plekken zich meer of minder ontwikkelen tot knooppunten waar energie en (circulaire) industrie samenkomen: het Noordzeekanaalgebied (nationaal), Den Helder (nationaal, en maat en schaal afhankelijk van aanlanding), Schiphol/ Haarlemmermeer, Amsterdam-Stad, Alkmaar (Boekelermeer-Alton glastuinbouwgebied), Westfriesland en Agriport. Met name bij de ontwikkeling van Agriport als toekomstig energetisch en economisch knooppunt zijn vraagtekens te plaatsen vanuit de bredere samenhang met de andere perspectieven uit dit Ruimtelijk Voorstel.

Ook glastuinbouw heeft een functie in het energetisch systeem en baat bij een geclusterde aanpak en collectieve investeringen in energie. Met het slimmer concentreren van glastuinbouw kan er ruimte vrij komen voor andere functies. Het gaat hier om de hightech landbouw die niet grondgebonden is en in gebouwen plaatsvindt. Naast de koppeling aan het energetisch systeem past de verschijningsvorm vaak beter op een bedrijventerrein en op gronden die minder geschikt zijn voor grondgebonden voedselproductie. Specifiek bij het sierteeltcluster in de Greenport Aalsmeer wordt de koppeling gemaakt met verbetering van de leefomgeving nabij luchthaven Schiphol.

VOORBEELD

Integrale afweging bij nationale energie-infrastructuur: Aanlanding Wind op Zee en een 380KV verbinding in Noord-Holland Noord

Het nationale programma Verbindingen Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ) 2031-2040 noemt de Kop van Noord-Holland als kansrijke regio voor de aanlanding van energie afkomstig van windparken op de Noordzee. Tegelijkertijd is de RCR-procedure gestart voor de aanleg van een 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen de Kop van Noord-Holland en het bestaande 380 kV-netwerk tussen Beverwijk en Diemen om netcongestie op te lossen en in te toekomst te voorkomen. De 380 kV-verbinding moet gaan bestaan uit twee circuits (één mast met twee sets draden), of vier circuits (twee masten) wanneer er windenergie aanlandt in de Kop van Noord-Holland in de vorm van elektronen.

Beide rijksprojecten worden procedureel los van elkaar uitgewerkt, maar hangen inhoudelijk met elkaar samen. Immers keuze voor aanlanding in Agriport of nabij Den Helder heeft gevolgen voor de 380 kV-verbinding. Sterker nog, zonder een 380 kV-station kan er geen aanlanding plaatsvinden in de Kop van Noord-Holland. Over deze onderlinge samenhang zijn Rijk en provincie continue met elkaar in gesprek.

Voor de 380 kV-netuitbreiding is een zoekgebied vastgelegd. Een gecombineerd 150/380 kV-station zo dicht mogelijk bij het reeds bestaande 150kV station op Agriport is vanuit het net gezien het meest effectief om het voorziene knelpunt op te lossen. De vraag zal overal toenemen, maar de grootste concentratie van elektriciteitsvraag in de Kop van Noord-Holland wordt verwacht nabij Agriport, afkomstig van datacenters en glastuinbouw. Gevolg van deze vraaggestuurde aanpak is dat Agriport vanuit het energienetwerk geredeneerd ook de meest logische plek wordt voor een aanlanding van op zee geproduceerde

elektriciteit. Er spelen hier echter meer afwegingen dan enkel net-efficiëntie.

De aansluiting op de nationale energie-infrastructuur biedt kansen om economische activiteiten in de Kop te ontwikkelen, zeker activiteiten die veel energie nodig hebben. Die kunnen aansluiten op bestaande activiteiten (zoals de glastuinbouw, datacenters en grootschalige bedrijven in Agriport) of nieuw zijn en direct verbonden aan het energienet (zoals elektrolyzers of circulaire bedrijvigheid). Die economische activiteiten hebben niet alleen ruimte nodig, maar ook personeel. En ze genereren mobiliteit.

In de Wieringermeerpolder botst de ontwikkeling van nieuwe energie-infrastructuur en mogelijke nieuwe functies die dit kan aantrekken met een aantal van de nationale structurerende keuzes rondom Water en Bodem Sturend. We moeten voorkomen we dat we nu keuzes maken, die onze kwetsbaarheid op termijn vergroten en dat betekent dat we voor een vitale en kwetsbare infrastructuur extra zorgvuldig moeten afwegen of een locatie ook voldoende toekomstbestendig is. Locaties die in de toekomst extra kwetsbaarder zullen zijn voor wateroverlast en overstromingen, zijn minder toekomstbestendig. Dit komt door de toenemende kans op grote hoeveelheden water tijdens extremen neerslag en de combinatie van de effecten van zeespiegelstijging met de voorgenomen peilopzet van het IJsselmeer. Ook gaat industrie en de energiesector veel zoetwater vragen. In droge zomers kan dit in een gebied als de Wieringermeer problemen gaan opleveren omdat het verder verwijderd is van het hoofdwatersysteem. Daarnaast is de Wieringermeer wegens de bodemcondities, geschikt

als landbouwgrond en behouden we daar dan ook graag een landbouwperspectief. Dit betekent dat als we ervoor kiezen dat de Wieringermeer een nieuwe energie-infrastructuur krijgt er in de toekomst kostbare mitigerende maatregelen nodig zijn, bijvoorbeeld het versterken van de dijken aan de IJsselmeerzijde, om hetzelfde beschermingsniveau te handhaven. Wat dus kosteneffectief is voor de netbeheerder, hoeft nog niet het meest kostenefficiënt te zijn voor de maatschappij als geheel.

Als provincie pleiten we voor een zo integraal mogelijke afweging van de verschillende belangen waarin het langetermijnperspectief voor de regio centraal staat. Dat betekent dat naast Agriport (en andere locaties binnen het

zoekgebied) óók de ontwikkeling van een energieknooppunt nabij Den Helder onderzocht wordt. Dat sluit aan bij onze provinciale Omgevingsvisie en de ontwikkeling van het Maritiem Cluster Den Helder. Een brede evaluatie van varianten en het in beeld brengen van zowel de directe als de indirecte ruimtelijke effecten is nodig. Belangrijk onderdeel van de afweging is het effect op brede welvaart. Het streven is dat grootschalige energieontwikkelingen niet ten koste gaan van, maar juist een netto positieve impact hebben op o.a. economie, werk, bodem, water, natuur, landschap, gezondheid en welzijn/leefbaarheid. Dit vraagt om een andere werkwijze dan we gewend zijn. Binnen beide projecten zetten we hier met elkaar al stappen voorwaarts in.

VOORBEELD

glastuinbouw Schinkelpolder-Aalsmeer

De goedkopere grond en de beperkt beschikbare ruimte op bedrijventerreinen leiden ertoe dat bedrijven zich willen vestigen in glastuinbouwgebieden in plaats van op bedrijventerreinen. Een terrein als de Schinkelpolder nabij Aalsmeer is inmiddels verkleurd, van glastuinbouw naar een meer gemengd gebied met glastuinbouw en bedrijven. Collectieve voorzieningen voor energie/ circulair voor de overgebleven glastuinbouwbedrijven lijken niet meer haalbaar.

Slimmer ruimtegebruik is mogelijk. Met het concentreren en verplaatsen van bedrijven wordt klimaatneutrale glastuinbouw sneller gerealiseerd en wordt ruimte vrijgespeeld voor andere functies zoals wonen,

bedrijventerreinen, groen en recreatie. Dit vergt een plan van aanpak, capaciteit, geld voor verplaatsingen (bedrijven op de juiste plek en collectieve energieaanpak) en het opruimen van oud glas.

Vraag is wat de toekomstige plekken zijn waar glastuinbouw zich kan clusteren: gekoppeld aan het energienetwerken als onderdeel van de balancering van het energienet. Waarbij ook rekening moet worden gehouden met bodem- en waterkwaliteiten. Vruchtbare landbouwgronden zijn minder geschikt voor niet-grondgebonden glastuinbouw, maar misschien past het wel in gebieden met sterke verzilting waar het huidige landgebruik onder druk staat.

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- De sterke koppeling tussen energie en economie en de impact die dit voor lange tijd heeft op de ordening van ruimte vraagt om een ruimtelijk-economische visie die samenhangt met de visie op het toekomstige energiesysteem. Hierin worden de nationale knooppunten benoemd waar knooppunten van duurzame energie en ruimte voor circulaire economie/ industrie samen komen vanuit een perspectief op de lange termijn.

Wat doen we zelf?

- We willen een ruimtelijke strategie ontwikkelen voor economische en energetische knooppunten. Onderdelen daarvan zijn het verbinden van knooppunten in het elektriciteitsnetwerk en het waterstofnetwerk aan economische ontwikkeling in met name de hogere milieucategorieën en de ontwikkeling van grootschalige bedrijvigheid (niet grondgebonden landbouw, datacenters, grote distributiecentra/ grootschalige bedrijfsvestigingen en regionale grondstoffenhubs),

afgestemd op beschikbare infrastructuur (energie, goederen) en synergie met andere bedrijven op het gebied van bijvoorbeeld energie, warmte en reststromen. De strategie zal handvatten bieden voor aanvullend ruimtelijk beleid op batterijen, elektrolyse (<100 MW) en warmte, en eventuele aanscherping van het datacenterbeleid en ruimtelijk beleid voor glastuinbouw en logistiek. De basis voor een dergelijke strategie vormen de kansen en belemmeringen vanuit het bodem en watersysteem. Eerste stappen hiervoor zullen worden gezet in de energievisie 2.0 en de actualisatie van de datacenterstrategie.

- We werken via het afgesloten samenwerkingsverband nauw samen met EZK en TenneT binnen het project netuitbreiding NHN, en brengen daar steeds zo vroeg mogelijk de andere regionale belangen in. Ook werken we intensief samen met het programma VAWOZ.
- We werken actief samen met de gemeenten in de Kop van Noord-Holland aan de vraag óf en zo ja waar, en hoe meer energie-intensieve industrie/bedrijvigheid in de regio past. Onderzoek laat zien dat een elektrische

aanlanding in de Kop van Noord-Holland een zeer grote impact kan hebben op de ruimte en op brede welvaart.²² Alle inzichten zijn input voor een gezamenlijk regioadvies van provincie, gemeenten en waterschappen waarin we de verschillende nationale energie-infrastructuurprojecten in samenhang bekijken en tot voorkeurslocaties en tracés komen.

- We zorgen voor overzicht in de verschillende programma's die lopen en wat dit betekent voor het ruimteverbruik.
- Versterking van Greenport Aalsmeer wordt gekoppeld aan een bredere aanpak van de urgente vraagstukken in relatie tot de leefbaarheid van deze regio, die kaders en instrumenten biedt voor de nadere uitwerking binnen de betrokken gemeenten. In Greenport Aalsmeer onderzoeken we met een integrale regionale aanpak:
  - De ruimtelijk-planologische mogelijkheden en strategieën om glastuinbouwbedrijven efficiënt te concentreren in (de aangewezen) concentratiegebieden. Het concentreren van glastuinbouw levert ruimtewinst op waar glastuinbouw verhuist of wordt beëindigd, met kansen voor functies die beter aansluiten bij de omgeving en de leefbaarheid – mede gelet op de nabijheid van Schiphol – verhogen.
  - Kansen van concentratie van glastuinbouwbedrijven voor verdere verduurzaming en circulariteit (water, energie, warmte).
  - Hoe verouderde gebieden met voormalige glastuinbouwopstallen een bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van de lokale en regionale ruimtelijke kwaliteit. Waaronder landschappelijke en recreatieve structuurverbetering van de MRA, realisatie van de groenstructuur Westeinderscheg en stad-landverbindingen met de omringende kernen.

De focus ligt op het kerngebied Aalsmeer/Uithoorn, rondom de Westeinderscheg, gericht op concrete realistische gebiedsspecifieke uitwerkingen, strategieën en instrumenten.

Wat vragen we van het Rijk?

- Zorg dat de R van Ruimte onderdeel wordt van het MIEK-systeem, analoog aan de verbreding van het MIT naar het MIRT. Aan de verschillende departementen bij het Rijk (o.a. EZK, BZK en IenW) vragen we om te sturen op

ruimtelijke projecten en procedures die zo integraal mogelijk afgewogen zijn, zodat we tot goed onderbouwde en toekomstgerichte besluiten komen. Om dat voor elkaar te krijgen is het nodig dat projecten in het MIEK tot stand komen door in de breedte te zoeken naar oplossingen voor het voorziene probleem in het energiesysteem. Het aanleggen van robuuste toekomstbestendige netuitbreidingen vanuit een breed maatschappelijk perspectief zou centraal moeten staan. En daarin ook met de regio samen te werken. Hier kunnen we leren van ervaringen met procedures rondom uitbreidingen van spoor- of weginfra en water, zoals bij de MIRT-systematiek. Dat vraagt om:

- Helder schetsen van het probleem en gezamenlijk onderzoek naar de beste oplossingen.
- Het als betrokken overheden gezamenlijk bepalen van de reikwijdte en detailniveau
- Breed denken mogelijke alternatieven (o.a. groot zoekgebied, langere stukken ondergronds).
- Eerst zorgvuldig afwegen, niet te snel trechteren en alternatieven afschrijven.
- Beoordeling vanuit brede welvaartsaspecten. Waarin ook sociaal-(ruimtelijk)economische effecten, klimaatadaptatie en bodem en water worden meegenomen.
- Aandacht voor cultuurhistorie en UNESCO.
- Aandacht voor de factor tijd: een beoordeling van alternatieven op hun robuustheid in de tijd: deze nieuwe infra leggen we aan voor de komende 50/60 jaar. Ook daarna zal deze niet zomaar weggaan.
- De ruimtelijke/planologische/financiële/technische aspecten van alle ondersteunende voorzieningen die nodig zijn bij de diverse tracés.
- Instrumentarium om speculatie tegen te gaan en financiële middelen voor verplaatsingen, clustering, verduurzaming en opruimen van verrommeld glas.

Wat doen we samen?

- Aandacht voor de locaties en de manier waarop vitale en kwetsbare functies (o.a. energietransitie) worden ontwikkeld in het licht van overstromingsrisico's en wateroverlast. Daarnaast beschermen van reeds bestaande vitale en kwetsbare functies.

4.3 Waar, hoe en met welke omvang vinden we ruimte voor toekomstige netuitbreiding om netcongestie op te lossen?

Het tijdig en op de juiste plaats realiseren van adequate elektriciteitsnetten is de hoofdogave om verduurzaming van bedrijven, de mobiliteitstransitie, de woningbouwopgave en duurzame energieproductie mogelijk te maken. De vraag naar en het aanbod van elektriciteit neemt snel toe, en daarmee de druk op het netwerk. Op dit moment zit het Noord-Hollandse netwerk op slot, en kunnen nieuwe grootverbruikers geen aansluiting krijgen, of bestaande verbruikers een aansluiting uitbreiden. Dit heeft enorme economische en maatschappelijke impact.

Op de korte termijn leidt dit tot de ruimtelijke opgave voor een forse uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk: toevoeging en uitbreiding van transformatorstations en wezenlijke keuzes over uitbreidingsinvesteringen ten behoeve van de regionale en nationale energie-infrastructuur. Er zitten grenzen aan de mate waarin het netwerk uit kan breiden. Dat betekent dat we daarnaast sterk in moeten zetten op het verder besparen, beter verdelen en intelligenter benutten van energie. En op selectiviteit: welke verbruikers hebben voorrang?

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- De grote urgentie van netcongestie kan ertoe leiden dat omwille van de snelheid andere doelen aan de kant worden geschoven. Zorgvuldige locatieafwegingen en ruimtelijke procedures zijn en blijven nodig. Positioneer het oplossen van netcongestie daarom in een bredere ruimtelijke context van het energiesysteem van de toekomst. En creëer mogelijkheden dat de omgeving van gekozen locaties niet alleen lasten, maar ook lusten (verbeteren brede welvaart) van de netuitbreiding kunnen ondervinden.

Wat doen we zelf?

- We zetten samen met Liander, TenneT en gemeenten in op het versnellen van procedures, het integraal programmeren van het toekomstige energiesysteem en op slimme netoplossingen via de taskforce energie-infra. Bij het integraal programmeren van het energiesysteem koppelen we ruimtelijk beleid en investeringen in energienetten. Daarmee beogen we dat investeringen in de netten meer vanuit maatschappelijke prioriteit worden gedaan.
- We sturen aan op zorgvuldige locatieafweging via de handreiking transformatorstations en de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO).

Wat vragen we van het Rijk?

- Doorpakken met nieuwe maatregelen netcongestie: sneller bouwen, beter benutten van het bestaande elektriciteitsnet, flexibel gebruik van het net, slim laden

en slim verduurzamen van woningen.

- Zo snel mogelijk nieuwe energiewet in werking laten treden, waarin optimale benutting van de ruimte op het net centraal staat.
- Visie op het toekomstige energiesysteem, zodat wij als provincie daar vervolgens op door kunnen werken. Het concept Nationaal Plan Energiesysteem geeft richting, maar nog steeds blijven keuzes noodzakelijk. Bijvoorbeeld wat de inzet wordt voor zwaar wegverkeer: waterstof of elektriciteit.

Wat doen we samen?

- Ruimte voor energie meenemen in planontwikkeling en omgevingsplannen. Met name bij bedrijventerreinen (herstructurering/transformatie) en woningbouwontwikkeling, maar ook bij nieuwe zonne- en windenergie of ontwikkelingen in het landelijk gebied.
- Aansturen op integraliteit: energie-infra als kans om een impuls te geven aan o.a. biodiversiteit, natuur, klimaatadaptatie, brede welvaart. Ruimte voor landschappelijke inpassing (zie vraagstuk 4.3).
- Kennis/onderzoek naar: Clusteren van vraag en aanbod (zie vraagstuk 1) en van energie-infrastructuur in energiehub: locaties waar verschillende soorten energie-infrastructuur, energieopslag (bijvoorbeeld batterijen elektrolyse), vraag en aanbod elkaar ontmoeten. Hoe zien deze eruit? Wat zijn de voor- en nadelen? Hoe kunnen we dit verder stimuleren, wat is er nodig en wat vraagt het van partijen?

4.4 Energie als onderdeel van gebiedsontwikkeling, aansluitend bij landschappelijke transformaties

Ruimte maken voor het energiesysteem van de toekomst is niet alleen een inpassingsopgave, maar vooral een gebiedsontwikkelingsopgave. In grote delen van Noord-Holland vindt de komende decennia een landschappelijke transformatie plaats, waarbij integraal gewerkt wordt aan opgaven voor bijvoorbeeld water, bodem, recreatie en toerisme, verbeteren van de leefbaarheid en landschappelijke verbindingen. Dat maakt het mogelijk om de energievoorzieningen (zowel opwek als infrastructuur) in een

samenhangend ontwerp te integreren in een landschap dat zich daar qua schaal toe verhoudt. Dit bevordert het draagvlak voor de energievoorzieningen en vergroot de kansen om financiële middelen te bundelen. Energie wordt op die manier een onderdeel van de transitiegerichte benadering van omgevingskwaliteit die we voorstaan. Dat vraagt iets van alle partijen die daaraan werken: de verschillende overheden, netbeheerders als TenneT en Liander, maar ook natuur- en landbouworganisaties, enzovoort. Namelijk het gezamenlijk gebiedsgericht werken aan meerdere doelen.

VOORBEELD

150/380 kV-station Weesp en uitbreiding Diemen-Ens

Aan de oostkant van de MRA zijn twee grote energie-infra projecten voorzien: de ontwikkeling van een nieuw 150/380kV station en uitbreiding van het hoogspanningsnetwerk (380kV) tussen Diemen-Ens (Flevoland). Beide ontwikkelingen zijn provincie-overstijgend. Voor de nieuwe 150/380 kV-verbinding naar Flevoland worden nu verschillende varianten onderzocht. Sommigen met zeer veel impact op natuur, landschapskwaliteiten en bestaande woongebieden. Voor het 150/380 kV-station wordt ook in de provincie Utrecht gezocht naar een locatie. Daarnaast worden in dit gebied de mogelijkheden onderzocht voor energie-opwek langs de A1 en ligt er een zoekgebied voor windenergie. Al deze projecten staan nu los van elkaar, maar ze vragen om een aanpak op gebiedsniveau. Ze vinden plaats in de context van waardevolle (cultuur)landschappen en kwetsbare natuurgebieden: Het Groene Hart, de Vechtstreek, De UNESCO Waterlinies en de Diemerscheg, een van de groen Scheggen rond Amsterdam. Met de toenemende verstedelijking neemt het belang van dit gebied als groene uitloper en klimaatbuffer toe. In het verstedelijkingsconcept MRA is aangegeven dat een kwaliteitsverbetering op het vlak van recreatie, ecologie, landschap en cultuurhistorie nodig is. Het gebied is (deels) onderdeel van NOVEX Groene

Hart en het PPLG. Daarin komen vraagstukken over bodem, water en natuurontwikkeling samen: bossenstrategie, realisatie van NNN en groenblauwe dooradering.

De vraag is hoe de noodzakelijke grote (nationale) energieprojecten een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteitsverbetering van het gebied als geheel. Binnen de projecten worden inpassing en compensaties onderzocht. Ook dat wordt los van elkaar bekeken. Door het gebied en de opgaven die daar spelen centraal te stellen kan er werk met werk gemaakt worden, en kunnen mogelijke (extra) compensaties ook daadwerkelijk iets bijdragen aan het gebied als geheel. Het is daarvoor nodig dat het Rijk binnen deze projecten aanstuurt op kwaliteitsverbetering in de breedste zin van het woord. Dat gaat om de combinatie van netuitbreiding of duurzame opwek met andere doelen, aansluitend bij de ontwikkelprincipes uit de NOVI. Tot op heden beperkt de opdracht zich enkel tot het oplossen van een knelpunt in het energiesysteem.

Beide locaties stoppen niet bij de provinciegrenzen. Zowel met Utrecht als met Flevoland moeten we hier afstemming zoeken. Vooral omdat de belangen van locatiekeuzes soms tegengesteld zijn.

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- Neem de dubbeldoelstelling omgevingskwaliteit op bij alle programma's en projecten die onder de Nota Ruimte vallen.

Wat doen we zelf?

- Bij het integreren van energievoorzieningen in de transitie van het landelijk gebied, zoeken we zoveel mogelijk aansluiting bij de gebiedsprocessen die volgen uit het PPLG en lopende NOVEX-en.
- We gaan proactief en gebiedsgericht werken om opgaven bij elkaar te brengen en om vanuit brede afweging tot keuzes te komen.

Wat vragen we van het Rijk?

- Vanuit de dubbele doelstelling energietransitie en omgevingskwaliteit kijken we met een brede blik naar de opgaven van aanlanding van wind op zee en grootschalige netuitbreiding. Dat verwachten we ook van het Rijk (EZK en BZK) in nationale programma's en RCR-projecten zoals de netuitbreiding naar Noord-Holland Noord, de nieuwe verbinding Diemen-Ens en de nieuwe 380 kV stations. Het Rijk heeft als bevoegd gezag de sturingsmogelijkheid om omgevingskwaliteit en het creëren van zoveel mogelijk maatschappelijke meerwaarde hierbij centraal te stellen. Het gaat om het combineren van doelen op het gebied van natuur, klimaatadaptatie, water, bodem,

leefbaarheid, gezonde leefomgeving en erfgoed. Dit vraagt om een andere aanpak en wijze van beoordeling dan we tot nu toe gewend zijn, namelijk gebiedsgericht en op basis van brede welvaart.

- We vragen van het Rijk (EZK, BZK en LNV) om in de nationale RCR-projecten aansluiting te zoeken bij de gebiedsprocessen die volgen uit het PPLG en het NPLG of NOVEXen. Hierin ontstaan mogelijk ook kansen om budgetten te koppelen, bijvoorbeeld in een gebiedsfonds.

Wat doen we samen?

- Daar waar grote netuitbreidingen spelen willen we starten met een gedeelde kennisbasis. Zowel vanuit het netwerk, in de vorm van inzicht in nut en noodzaak en technische eisen, als vanuit de ruimte in de vorm van een gebiedsverkenning. De gebiedsverkenning geeft overzicht in de opgaven die spelen en onderzoekt kansrijke oplossingsrichtingen.
- Waar Rijk en provincie op gaan samenwerken zoals bij de A9 Zuid en station Weesp moet omgevingskwaliteit als dubbeldoelstelling worden opgenomen.

4.5 Duurzame opwek na 2030

Via de RESsen zijn middels een zorgvuldig proces zoekgebieden vastgesteld voor de opwek van wind- en zonne-energie tot 2030. Het Rijk wil onderzoeken of voor 2030 op landelijk niveau meer dan 35TWh zon en wind gerealiseerd kan worden. Verder gaat het Rijk de komende maanden in gesprek met o.a. de provincies over een additionele opgave. Daarbij worden nu nog geen getallen genoemd. Het is dus nog onduidelijk hoe groot de ruimtevraag voor een volledig duurzaam energiesysteem gaat zijn en wat er na 2030 nog op land kan gebeuren. Er liggen vooral mogelijkheden in het stimuleren en toepassen van innovaties in het bebouwd gebied en binnen bestaande zoekgebieden zoals opwek via gevels, en efficiëntere zonnepanelen.

De enige mogelijkheid voor grootschalige opwek na 2030 die nu wordt onderzocht is de Wieringerhoek in het IJsselmeer.

RES

Legenda:

(RES elektriciteit-opwek)

- Bestaande zonne-energie
- ▲ Bestaande windturbines

RES zoekgebieden

- Zon
- Zon & wind
- Wind
- RES zoekgebieden - reserve
- OER traject Noord-Holland
- Wieringerhoek

Afbeelding: 33. Energieopwekkaart, Duurzame-energieopwek en RES-zoekgebieden.

Bron: provincie Noord-Holland

VOORBEELD Wieringerhoek

Wieringerhoek is het gedeelte van het IJsselmeer tussen Medemblik en Den Oever. Sinds eind 2022 werken het Rijk (de departementen van EZK, IenW en LNV, het Rijksvastgoedbedrijf en Rijkswaterstaat) en de decentrale overheden (gemeente Medemblik, gemeente Hollands Kroon en provincie Noord-Holland) samen aan de 'integrale verkenning Wieringerhoek'. Deze moet een antwoord opleveren op de vraag in hoeverre het binnen de geldende kaders mogelijk is in de Wieringerhoek zonnepanelen op water aan te leggen in combinatie met natuurontwikkeling en recreatie en wat de mogelijkheden en kansen zijn. De

voorlopige inschatting is dat hier 1,6 TWh aan duurzame energie opgewekt kan worden. Het initiatief raakt vragen over de opbouw van het energiesysteem (hoe verhoudt het zich tot de strategie van clustering van vraag en aanbod en het efficiënt benutten van het netwerk) en belangen die voortkomen uit andere perspectieven, bijvoorbeeld de natuurwaarden van het IJsselmeer, oefenterrein van Defensie, voldoende water kunnen bergen ten behoeve van de zoetwatervoorziening, zonder obstructie water af te kunnen voeren ten tijde van extreem hoog IJsselmeerpeil en de landschappelijke effecten.

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- Neem in de nota Ruimte nationale energielandschappen op die meerdere doelen dienen. De locaties komen voort uit de RES of uit aanvullende verkenningen en zijn passend in de opbouw van het toekomstige energiesysteem. Geef duidelijkheid over waar wel en waar ook géén ruimte wordt geboden aan duurzame opwek.

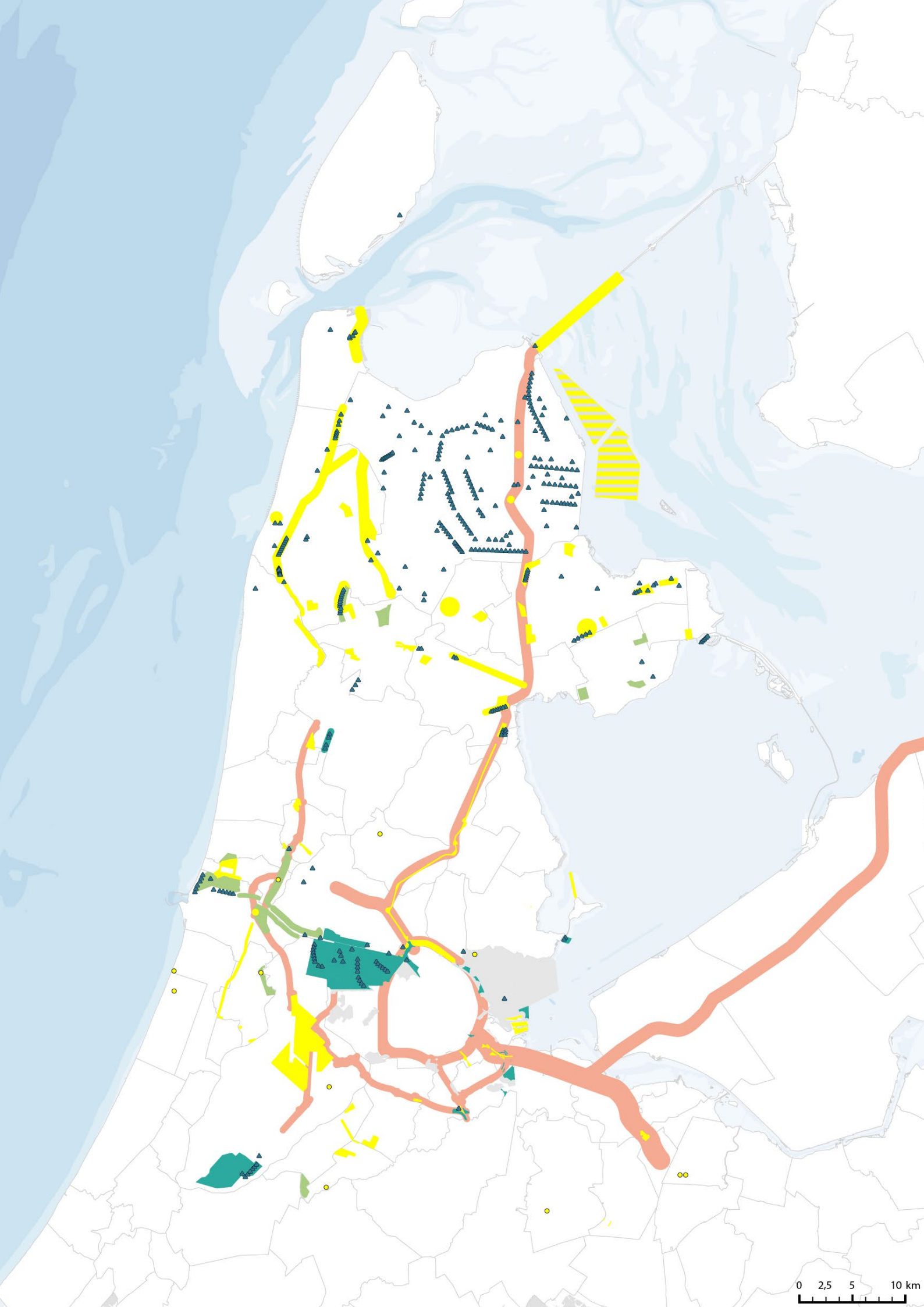
Wat doen we zelf?

- We zullen als Provincie een steviger verbinding moeten leggen tussen de lopende gebiedsprocessen in het landelijk gebied en eventuele kansen voor duurzame opwek van energie na 2030.
- Daarnaast blijven we maximale energieproductie in

gebouwde omgeving (daken, gevels, boven parkeerplaatsen etc.) stimuleren. We gaan onderzoeken in hoeverre we via de omgevingsverordening steviger in kunnen zetten op meervoudig ruimtegebruik en duurzame opwek in de bebouwde omgeving kunnen afdwingen.

Wat vragen we van het Rijk?

- Duidelijkheid over de ambities en doelen voor duurzame opwek op land na 2030.
- Aansturen op meenemen van energietransitie in het NPLG.
- Geen verandering van spelregels na een zorgvuldig RES-proces. Nieuwe/ aanvullende regelgeving, bijvoorbeeld verbod op zon op land, vanaf 2030.

0 2,5 5 10 km

4.6 Waar geven we ruimte aan energie uit warmte?

In het concept Nationaal Programma Energiesysteem is ervoor gekozen om voor het duurzaam verwarmen van de bestaande gebouwde omgeving en de glastuinbouw, de inzet van collectieve warmtenetten op te schalen en hierbij zoveel mogelijk gebruik te maken van lokale warmtebronnen. In Nederland, en ook in Noord-Holland, is een aanzienlijk potentieel aan duurzame lokale warmtebronnen, zoals geothermie, restwarmte en aquathermie, beschikbaar. Door deze bronnen te gebruiken, wordt de inzet van andere energiedragers zoals groen gas, waterstof en elektriciteit, verlaagd.

Warmtenetten, mits gevoed door een bron van voldoende hoge temperatuur (> 70 °C), hebben, een beperkte impact²³ op het elektriciteitsnet. Zo kunnen extra netuitbreidingen en duurzame opwek worden voorkomen. Zijn hoge temperatuurbronnen niet beschikbaar en dienen bronnen van een lagere temperatuur te worden ingezet, dan is een warmtepomp noodzakelijk. Het elektriciteitsverbruik van een warmtepomp neemt toe, en daarmee de belasting op het elektriciteitsnet, naarmate woningen ouder en minder goed geïsoleerd zijn en het verwarmingssysteem een hogere temperatuur nodig heeft om de woning behaaglijk te verwarmen.

Vijftig procent van de bestaande woningen in Noord-Holland is geschikt voor aansluiting op een warmtenet. Met de realisatie van één of enkele regionale warmtetransportleidingen in combinatie met lokale netwerken kunnen veel van deze woningen worden aangesloten op een warmtenet. In Noord-Holland Noord zou er een regionale leiding kunnen lopen van de regio Alkmaar richting Purmerend en van regio Alkmaar richting Beverwijk. In Noord-Holland Zuid zou het warmtenet van Amsterdam op termijn doorgetrokken kunnen worden naar warmtenetten in het westen zoals Haarlem. Ook is er al eens sprake geweest van het doortrekken van het regionale warmtetransportnet Warmtelinq dat nu vanuit Rotterdam wordt doorgetrokken naar Leiden. Maar de benodigde investeringen in deze netten zijn hoog. Zonder

financiering van de onrendabele top komen warmtenetten, zowel lokaal als regionaal, niet van de grond.

De aanleg van warmte-infrastructuur legt een stevig beslag op de bodem en ondergrond. Er is voldoende ruimte voor de leidingen nodig in de ondergrond en ook bepaalde warmtebronnen vergen veel ruimte. Juist in bebouwd gebied, waar de ondergrond vaak al heel vol zit, knelt dit. Geothermie vraagt ruimte voor installaties en veiligheid, waar rekening moet worden gehouden met inpassing of verdeling van schaarse ruimte. Daarnaast mogen warmtenetten en drinkwaterleidingen in de ondergrond elkaar niet negatief beïnvloeden.

Om restwarmte zo veel mogelijk te benutten, met name bij nieuwe vestigingen van datacenters en elektrolyzers, is het goed rekening te houden met een haalbare afstand om de warmte naar de gebouwde omgeving te transporteren.

Warmte-koudeopslagsystemen (WKO's) gebruiken grondwater om warmte en koude op te slaan. Bij iedere doorboring van afsluitende kleilagen neemt de kans op lekkage toe. Dit is in het bijzonder riskant in gebieden die nu al kampen met verzilting of nabij grondwaterbeschermingsgebieden. Het aantal doorboringen kan worden beperkt als provincies kunnen sturen op het aanleggen van lage temperatuur-warmtenetten, waarbij één WKO een hele wijk van duurzame warmte voorziet.

Ook voor geothermie boringen gelden deze risico's. Voor het winnen van geothermie op circa 2 kilometer diepte vinden diepe doorboringen van aardlagen plaats. Een nieuwe ontwikkeling is de hoge temperatuur opslag (HTO). Het is enigszins vergelijkbaar met een WKO, echter wordt warmte bij een hogere temperatuur (> 70°C) opgeslagen. HTO's worden o.a. gebruikt om het overschot aan warmte van een geothermiebron in de zomer, tijdelijk op te slaan in de bodem, om in de winter te worden benut als er extra warmtevraag is. In Noord-Holland is momenteel bij Agriport A7 een HTO actief.

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- Neem stelling en maak een landelijke keuze in doorboringen ondergrond, waar wel, waar niet en op welke schaal.
- Denk na over de vestigingslocatie van restwarmtebronnen in relatie tot de warmteafnemer.
- Geef daarnaast sturing aan waar de aanleg van regionale warmtenetten de voorkeur heeft.

Wat doen we zelf?

- De provincie heeft alle potentiële duurzame warmtebronnen geïnventariseerd en houdt deze bij in het warmte dataregister (link: <https://geoapps.noord-holland.nl/GeoWeb/Viewer/?app=3f8f7b27db6a4bfa41c04ofd8ca3f93>).
- We gaan onderzoeken hoe de impact van warmtetransitie op netcongestie kan worden beperkt en

omgekeerd en we gaan na met welk ruimtelijk instrumentarium we de oplossingen kunnen borgen.

- We nemen warmte mee in de ruimtelijke strategie voor economische en energetische knooppunten (zie vraagstuk 4.2).
- We doen onderzoek naar de potentie van kringlooplandbouw. Onderdeel hiervan is de economische haalbaarheid van mestvergisting op het boeren erf.

Wat vragen we van het Rijk?

- Zonder financiering onrendabele top komt het niet van de grond. Er is nu een stapeling van subsidies bij het Rijk nodig. Tekorten moeten gemeenten zelf bijleggen en dat geld hebben de meeste gemeenten niet. Stuur op goede subsidies voor warmtenetten, zodat ze wel van de grond kunnen komen.

Warmte
Legenda:

Warmtenetten

- Bestaande warmtenet
- Collectieve warmte
- Terugbrengen warmtevraag
- Individueel elektrisch
- Mix collectief & individueel

SDE+ warmte projecten

- Bio warmte
- Bio gas
- Zonnewarmte
- CO2 arm

Warmtekansen & initiatieven

- Lopend initiatief
- Kans

Geothermie

- Geothermiebron

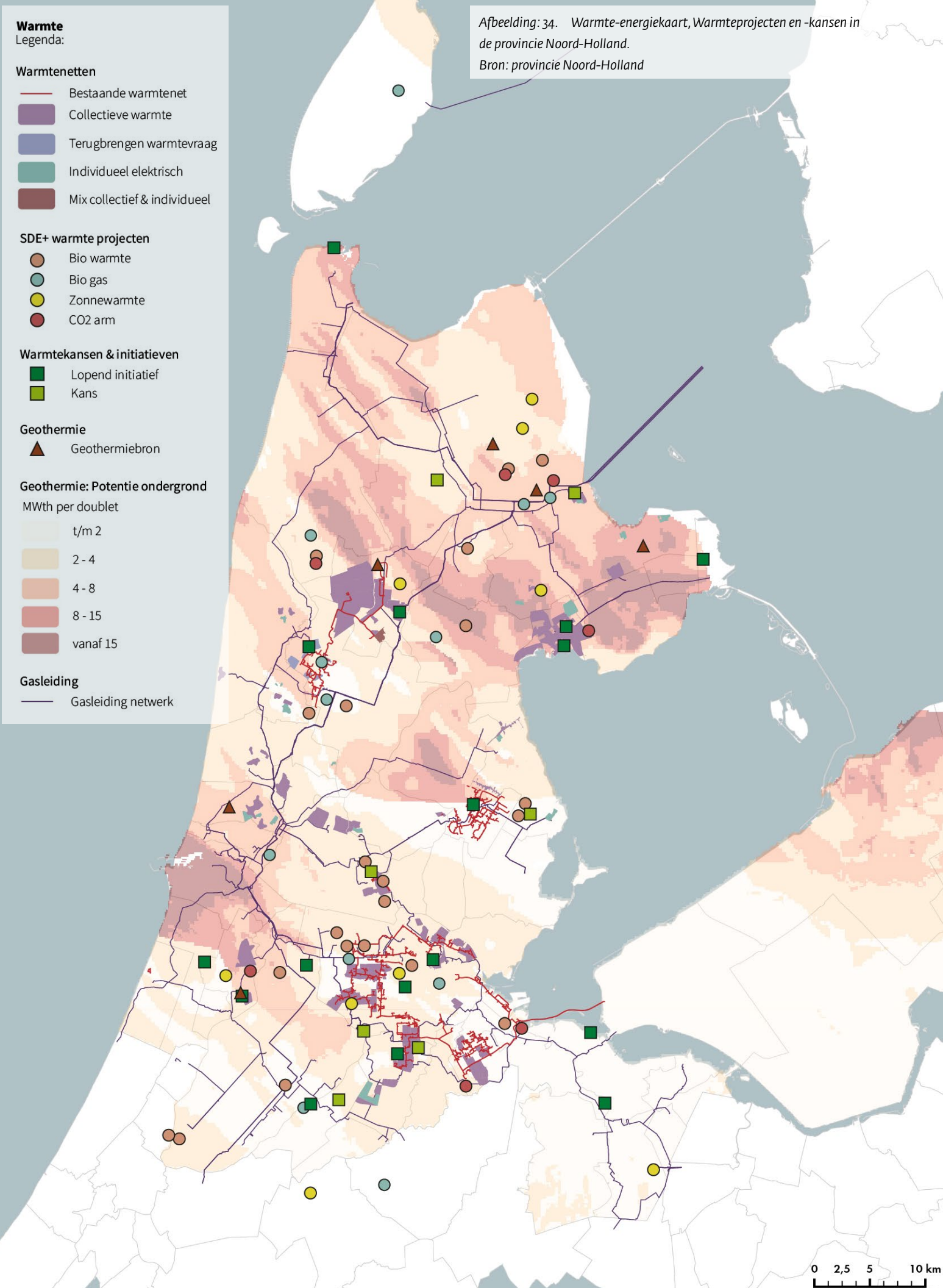
Geothermie: Potentie ondergrond
MWth per doublet

- t/m 2
- 2 - 4
- 4 - 8
- 8 - 15
- vanaf 15

Gasleiding

- Gasleiding netwerk

Afbeelding: 34. Warmte-energiekaart, Warmteprojecten en -kansen in de provincie Noord-Holland.
Bron: provincie Noord-Holland

4.7 Beter benutten bestaande bedrijventerreinen en werklocaties

Op het schaalniveau van de provincie hebben bedrijventerreinen een spilfunctie in de transitie naar een circulaire economie. Er dreigt een tekort, maar de ruimtedruk in de provincie is groot – te groot om uitsluitend te kiezen voor de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen ten koste van het landelijk gebied om het tekort in te lopen.

Allereerst willen we bestaande bedrijventerreinen beter en intensiever benutten (zie ook 5.5). Dat heeft een kwantitatieve en een kwalitatieve component. Kwantitatief gaat het om intensivering van het ruimtegebruik, bijvoorbeeld door functies te combineren of te stapelen. Kwalitatief gaan ook bedrijventerreinen mee in de grote transities en staat meervoudig ruimtegebruik centraal. Bedrijventerreinen hebben niet alleen meer een functie als vestigingslocatie, maar ook voor de opwek, opslag en het transport van duurzame energie, klimaatadaptatie, ruimte voor water, biodiversiteit, en het sluiten van materiaalstromen. Op die manier leveren ze een veel grotere bijdrage aan de brede welvaart en omgevingskwaliteit. De intensivering van bestaande bedrijventerreinen zal dus samen moeten gaan met een grote kwaliteitsslag. Hierdoor is nog ruimtewinst te behalen, maar dat vraagt inzet van alle overheidslagen. Meervoudig en intensiever ruimtegebruik wordt nu belemmerd door regelgeving en gebrek aan financiële middelen.

Een ander vraagstuk dat samengaat met het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen is die van het juiste bedrijf op de juiste plek. Welke bedrijven krijgen waar ruimte en waarvoor? Welke bedrijven zijn aangewezen op bedrijventerreinen en welke niet? Welke bedrijven hebben een

hoge energievraag en welke niet? Hoe kunnen we de potentie van aan vaarwater gelegen bedrijventerreinen beter benutten om goederen via water aan te voeren in plaats van over de weg?

De transitie naar een circulaire economie is een belangrijk criterium in afwegingen rond 'het juiste bedrijf op de juiste plek'. Er is ruimte nodig voor recycling van materialen, het sluiten van kringlopen en grondstofhubs dichtbij industrie én bij of in de stad. Ook voor de productie van groen gas of high tech (niet grondgebonden) voedsel wordt naar bedrijventerreinen gekeken. In de toekomst zullen we de bedrijventerreinen die strategisch liggen, dat betekent goed bereikbaar via weg, water en spoor en goed aangesloten op energienetwerken, hard nodig hebben.

'Het juiste bedrijf op de juiste plek' betekent ook dat bedrijventerreinen in de hoge milieucategorieën daadwerkelijk gebruikt worden door bedrijven die in die milieucategorie thuis horen. Dat is nu lang niet altijd het geval. Terreinen in de hogere milieucategorieën 4 en 5 zijn schaars in Noord-Holland. Gegeven die schaarste is het belangrijk om de beschikbare ruimte op terreinen in de hogere milieucategorieën in te zetten voor bedrijven die de circulaire economie ondersteunen en die deze hoge milieucategorie ook daadwerkelijk nodig hebben én voor de energievoorzieningen waar deze bedrijven van afhankelijk zijn. Bedrijven vragen bovendien nog wel eens meer milieuruimte aan dan ze feitelijk nodig hebben. Hierdoor blijft beschikbare milieuruimte onderbenut en is er onvoldoende beschikbaar voor nieuwe ontwikkelingen.

Bedrijven in een lage milieucategorie kunnen juist beter terecht in gemengd stedelijk gebied of worden meegenomen in nieuwe woningbouwplannen.

VOORBEELD bedrijventerreinen Boekelermeer en Kanaalzone in Alkmaar

De hoogste milieucategorie 5 is maar op een beperkt aantal terreinen toegestaan waaronder op de Boekelermeer in Alkmaar. De Boekelermeer ontwikkelt zich steeds meer als expertisecentrum voor vergassingstechnologieën, zoals biomassa en groen gas en andere energie-innovaties en heeft een belangrijke rol in de circulaire economie.

Daarnaast speelt de transformatie van een aantal bedrijventerreinen (Oudorp, Overdie) en kantoorlocaties in de Alkmaarse Kanaalzone. De ambitie is om wonen en werken hier dicht bij elkaar te brengen. Echter, de ruimte voor economische functies in de plinten van de woongebouwen dreigt te worden omgezet naar woonfuncties. Daarmee staat de ambitie om een gemengd milieu met voldoende ruimte voor werken en maakindustrie te ontwikkelen onder druk.

Afbeelding: 35. Bedrijventerrein Boekelermeer.
Bron: beeldbank provincie Noord-Holland

Circulaire economie

Legenda:

(RES elektriciteit-opwek)

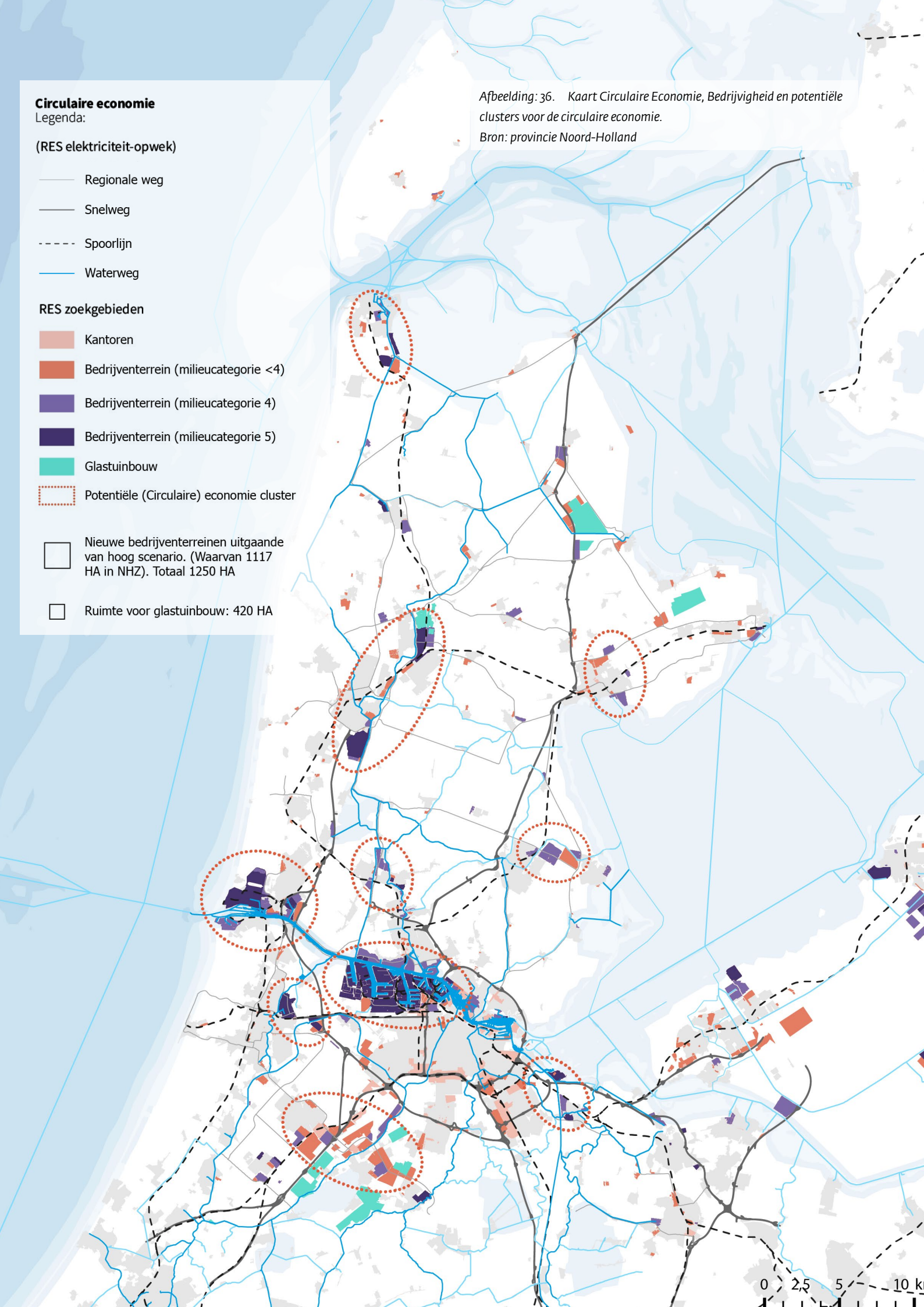
- Regionale weg
- Snelweg
- - - Spoorlijn
- Waterweg

RES zoekgebieden

- Kantoren
- Bedrijventerrein (milieucategorie <4)
- Bedrijventerrein (milieucategorie 4)
- Bedrijventerrein (milieucategorie 5)
- Glastuinbouw
- Potentiële (Circulaire) economie cluster
- Nieuwe bedrijventerreinen uitgaande van hoog scenario. (Waarvan 1117 HA in NHZ). Totaal 1250 HA
- Ruimte voor glastuinbouw: 420 HA

Afbeelding: 36. Kaart Circulaire Economie, Bedrijvigheid en potentiële clusters voor de circulaire economie.

Bron: provincie Noord-Holland

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- Zet in op het beter benutten van de bestaande fysieke ruimte en milieuruimte voor werken.
- Provincies zouden geholpen zijn als er vanuit het Rijk in de nota Ruimte met zoekgebieden duidelijke uitspraken komen waar belangrijke circulaire functies zouden moeten landen en daarvoor de benodigde milieuruimte aangewezen wordt. (Zie vraagstuk 4.1: Landelijke samenhangende visie op wat waar). Voor de transitie naar een circulaire economie moeten we niet alleen zuinig zijn op bestaande milieuruimte (de hogere milieucategorieën) op bedrijventerreinen, maar het is zeker ook denkbaar dat er meer milieuruimte nodig is. Het aanwijzen van nieuwe milieuruimte is een aspect dat een NIMBY-reactie oproept.

Wat doen we zelf?

- We gaan onderzoeken hoe we via de provinciale Omgevingsverordening sterker kunnen sturen op meervoudig en intensiever ruimtegebruik en het beter benutten van bestaande fysieke ruimte en milieuruimte: o.a. concentreren van hoge milieucategorie bedrijven op de daarvoor bestemde plekken, het beschermen van bedrijventerreinen met een strategische ligging.
- We gaan een ruimtelijke verkenning uitvoeren naar circulaire economie op werklocaties. Het gaat daarbij o.a. om het verkrijgen van meer inzicht in de verschijningsvormen van circulaire economie op bedrijventerreinen, de spreidingspatronen van sturende circulaire bedrijven in de provincie, en een overzicht van de kansrijkheid van Noord-Hollandse werklocaties voor circulaire economie. Deze verkenning gaan we gebruiken als bouwsteen voor een ruimtelijke strategie voor circulaire economie die we in 2025 willen oppakken.
- In het kader van 'Grip op grootschalige bedrijfsvestigingen' voeren we de bestuurlijke afspraken uit om meer regie te krijgen op grootschalige (>5ha) verschijningsvormen van bedrijvigheid, o.a. samen met de regio's een visie op het ruimtelijk-economisch profiel van de regio te ontwikkelen, het principe van regionale meerwaarde te verankeren in vestigingsbeleid en het maken van regionale behoefteramingen en programmeringen. Daarbij wordt het inzetten van de provinciale omgevingsverordening als instrument ook verkend.

Wat vragen we van het Rijk?

- Er is financiële inzet van het Rijk nodig, aanvullend op de inzet van gemeenten, provincie en het bedrijfsleven, op de herstructurering van bestaande inefficiënt gebruikte bedrijventerreinen.
- Er is meer ruimte nodig in de regelgeving om functies te combineren. Dat gaat o.a. om makkelijker stapelen, meer de hoogte in en regelgeving rondom reststromen. Maar ook om ruimte voor energievoorzieningen op bedrijventerreinen en het onderbrengen van bedrijven in

lage milieucategorieën in gemengde stedelijke milieus.

- Aanpassen regelgeving. Aan de ene kant is strakkere regelgeving nodig om het bestaand stedelijk gebied beter te benutten en profiteurs te weren (zoals projectontwikkelaars die goedkope grond oneigenlijk benutten). Aan de andere kant is ruimere regelgeving nodig om het combineren van functies beter mogelijk te maken (stapelen van functies waardoor intensiever ruimtegebruik mogelijk is) en belemmeringen voor bijvoorbeeld circulaire economie weg te nemen.

Bij o.a. grootschalige bedrijfsvestigingen en toekomstige grondstoffen hubs is landelijke afstemming wenselijk om een gelijk speelveld te creëren. Dit speelt onder meer rond de volgende onderwerpen:

- In regionale programmeringsafspraken hebben de meeste regio's in Noord-Holland Noord aangegeven geen grootschalige bedrijven te willen accommoderen.
- De helft van de vraag naar grootschalige bedrijvigheid in Noord-Holland Zuid (300 ha) wordt geaccomodeerd in bestaande ontwikkelingen. Sommige provincies (bijvoorbeeld Utrecht) hebben al aangegeven dergelijke bedrijven niet te accommoderen, waardoor er waterbedeffecten ontstaan.
- Er is nationale regie wenselijk op keuze en komst van grondstoffen hubs in Nederland (om te voorkomen dat elke provincie bijvoorbeeld ruimte voor bijvoorbeeld eigen plastic hubs gaat reserveren).

Wat doen we samen?

- Kennisontwikkeling over intensiever ruimtegebruik
- Onderzoeken hoe we bedrijven milieuruimte naar behoefte kunnen geven in plaats van naar de mogelijkheid die de huidige regels bieden: 'een maatpak in plaats van oversized kleding'. Zodat we zuiniger en efficiënter omgaan met de beschikbare milieuruimte. Hierbij wordt rekening gehouden met verwachtingen die partijen met elkaar hebben naar de toekomst toe en daarbij behorende flexibiliteit.
- Onderzoeken wat er nodig is om (milieu)ruimte vrij te spelen op terreinen met hogere milieucategorieën door herschikking van bedrijven in lagere milieucategorieën. Onder andere door bedrijven in een lage milieucategorie meer te mengen in stedelijk gebied en mee te nemen in nieuwe woningbouwplannen (zie ook vraagstuk 5 in het volgende hoofdstuk).
- Verdere kennisontwikkeling over de ruimtelijke consequenties van de transitie naar een circulaire economie.
- Er is nog weinig bekend over de wijze waarop de circulaire economie zich zal organiseren, ook ruimtelijk. Er is behoefte aan ruimtelijk onderzoek naar de rol van bedrijventerreinen én het stedelijk gebied in de circulaire economie. Hoe gaat de circulaire economie werken? Wat betekent dit voor huidige bedrijventerreinen en hun rol in het systeem? Hoe verandert het stedelijk gebied? Op

welk schaalniveau en hoe groot is de behoefte aan grondstoffen hubs en wat vragen die aan ruimte?

- Onderzoeken van de verdere potentie van bedrijventerreinen om goederen via water aan te voeren in plaats van over de weg.
- Voor circulaire woningbouw zijn bijvoorbeeld circulaire bouwhubs nodig, waar bouwmaterialen worden verzameld, bewerkt en gedistribueerd. We weten nog niet waar die zouden moeten komen en wat hun omvang zou kunnen zijn. Dat willen we nader onderzoeken. Op regionaal niveau verkennen we welke rol de provincie in

de toekomst gaat spelen en met welke strategie de ontwikkeling van bouwhubs optimaal de circulaire economie kan dienen. Ook hier is behoefte aan een gezamenlijke landelijke kennisbasis.

- Aanscherping van het vestigingsbeleid vanuit de schaarste aan ruimte, energie, water, milieuruimte en arbeidspotentieel. Bedrijven kunnen zich vestigen wanneer ze passen binnen omgevingsrandvoorwaarden en een (in)directe bijdrage aan de regionale economie leveren.

4.8 Robuuste keuzes voor multi-modaal goederenvervoer

Een groeiende economie en een grote groei van het aantal woningen in onze provincie vergroot de hoeveelheid goederenstromen die moeten worden getransporteerd. Deze stromen hebben zowel een regionaal als een (inter)nationaal karakter. De verwachting is dat het goederenvervoer zal groeien met ongeveer 30 tot 60%. Tegelijkertijd staan onze mobiliteitsnetwerken (weg, water en spoor) nu al vol. Bijkomend zijn er ambities voor de transitie naar duurzaam goederenvervoer, die extra uitdagingen met zich meebrengen. Elektrificatie vergroot de druk op het nu al overbelaste elektriciteitsnetwerk en brengt locatievraagstukken met zich mee rondom laadmogelijkheden voor zwaar verkeer. Bio-brandstoffen en synthetische brandstoffen hebben een ruimtevraag én milieuruimte nodig.

Om grip te houden op de groei van het goederenvervoer zetten we in op verminderen, veranderen en verbeteren. Concreet betekent dit: efficiënter vervoeren, vervoeren op een andere manier en de voertuigen die je inzet verduurzamen. Zo kunnen goederen efficiënter verpakt worden of gebundeld worden vervoerd. Ook kunnen ritten beter gepland worden door samenwerking in de goederenketens. Zo kunnen we lege ritten, nu nog 22% tot 28% van alle goederenritten, voorkomen.

Op dit moment wordt ongeveer 62% over de weg, 35% over het water, en 3% over het spoor vervoerd. Het verschuiven van vervoer over de weg naar bijvoorbeeld trein of binnenvaart is geen vanzelfsprekendheid. Elk van deze mobiliteitsnetwerken loopt tegen capaciteitsproblemen aan. Vanwege gebrek aan ruimte, klimaatverandering, stikstof en financiën is uitbreiding hiervan slechts beperkt mogelijk. Zo loopt het

Afbeelding: 37. Hoofdstructuur van het multimodaal mobiliteitsnetwerk goederenvervoer. De dikte van de lijn correspondeert met de intensiteit van het gebruik..

Bron: Eindrapportage Multimodaal Netwerk Goederenvervoer, versie 25 januari 2024, MetropoolRegio Amsterdam

watersysteem Amsterdam Rijnkanaal-Noordzeekanaal tegen zijn grenzen aan, met grote gevolgen voor het scheepvaart en de Amsterdamse haven. We ontkomen dan ook niet aan de

vraag wat voor soort economische activiteiten en bijbehorende transportbewegingen nog passen in het dichtbevolkte Noord-Holland.

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- In welke mate kunnen we op de lange termijn toegang blijven garanderen tot het havengebied van Amsterdam vanuit de Noordzee en Markermeer inclusief de daarbij horende infrastructuur benodigd voor goede afhandeling van de goederenstromen richting achterland? Het watersysteem zit aan zijn grenzen en zal steeds meer beperkingen opleggen op wat er mogelijk is. Groei van deze infrastructuur en het robuust basisnet gevaarlijke stoffen schuurt met onze ambities voor een gezonde leefomgeving: de veiligheidscontouren, geluid en reukoverlast zullen juist toenemen.
- Om conform de Europese doelstellingen het transport over het spoor te verviervoudigen is meer ruimte nodig op het bestaande spoor en spooruitbreidingen. Het is sterk de vraag of we deze ruimte kunnen creëren in delen van Noord-Holland.

Wat doen we zelf?

- Conform de Netwerkvisie Logistieke Hubs willen we dat logistieke (bouw)hubs grootschalig ingezet worden in Noord-Holland. Die moeten multimodaal ontsloten zijn, waar dat kan bij voorkeur eerst via water, spoor en anders de weg. Dit heeft echter grote ruimtelijke consequenties, denk hierbij aan overslaglocaties, netinfrastructuur en schaarse ruimte rond de steden (Meer over logistiek in de leefbare stad in 5.8).
- We werken aan het consistent maken van ons vaarwegenbeleid wat randvoorwaardelijk is voor het faciliteren van goederen over water te transporteren. Met de 'Kernnetstudie vaarwegen' herijken we ons vaarwegenbeleid. Dit alles om vervoer over water meer mogelijk te maken en de veiligheid van alle watergebruikers (incl. recreatief verkeer) te versterken. Dit biedt specifiek gekoppeld aan de woningbouwopgave grote kansen voor bouwlogistiek.
- De vaarwegen en kleine wateren moeten weer benut worden voor goederentransport, ook in de steden en buitenwijken. We zijn hier met het Metropolitaan Hubsysteem mee bezig. Met het modal-shift programma van NoordWest Connect ondersteunen we ondernemers de stap te maken richting logistiek via spoor of water.

Wat vragen we van het Rijk?

- De mobiliteitsnetwerken staan vol of zitten tegen hun capaciteit aan. Dit zorgt voor files en economische schade. We vragen aan het Rijk om zich te beraden of het wenselijk is meer doelgroepenstroken te creëren voor vrachtvervoer al dan niet in combinatie met busvervoer. Hetzelfde geldt ook voor de vaar- en spoorwegen. Hierin

moeten dan wel de gevolgen voor onder andere personenvervoer, gezondheid en veiligheidscontouren worden meegenomen.

- We vragen van het Rijk ondersteuning om de binnenvaart snel te verduurzamen. Het is een risico dat de binnenvaart te traag verduurzaamt en de kosten stijgen (CO₂-heffing). Hierdoor vindt vervolgens een reverse modal shift plaats. Dit zorgt ervoor dat investeringen teniet worden gedaan en de druk op de wegen verder toeneemt.
- Daarnaast vragen we om volop door te zetten op de transitie naar uitstootvrije mobiliteit. Dit zorgt voor duidelijkheid, helderheid en voorspelbaarheid. Hierop kunnen bedrijven maar ook overheden effectief investeringen gaan doen.
- Voor het stimuleren van modalshift naar spoor en water werken we graag samen om de bedieningsregimes van bruggen, sluizen te harmoniseren met onze infrastructuur. Over het spoor is de behoefte om meer flexibiliteit te kunnen bieden voor goederenpaden.

Wat doen we samen?

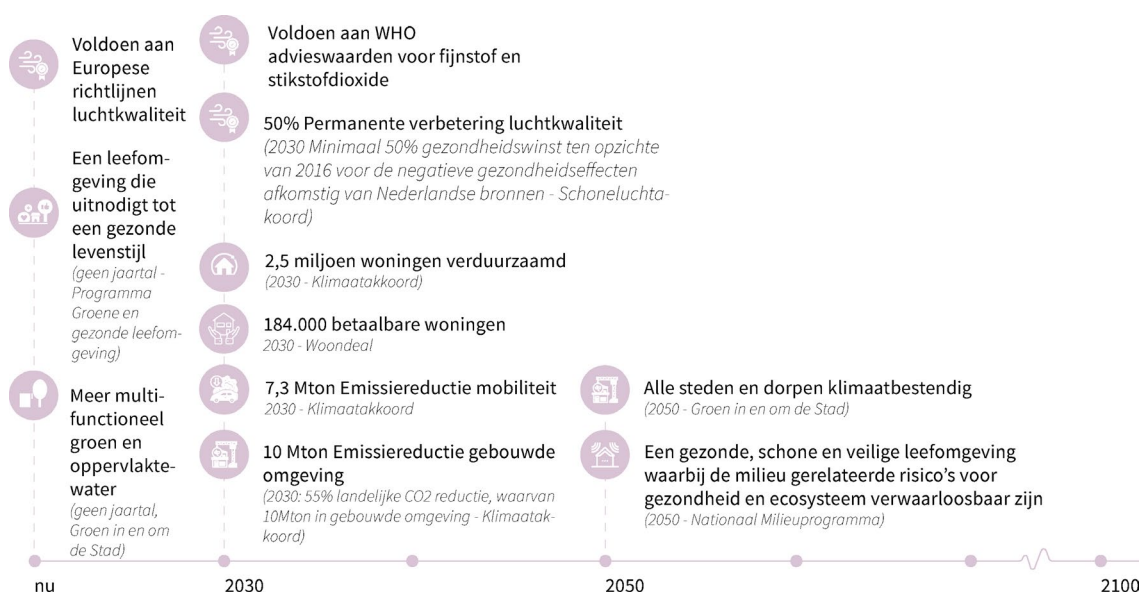
- Binnen Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) wordt gewerkt aan het uitwerken van het Multimodaal Netwerk Goederenvervoer (MNG). Het MNG zelf bevat de definitie van het benodigde multimodale netwerk wat nodig is passend bij de verwachte groei. Bijbehorend bevat dit ook een lijst van maatregelen die nodig zijn om dit netwerk te realiseren.
- Binnen de MIRT Goederenvervoercorridor Zuid werken we op basis van de ruimtelijk-economische ontwikkelingsplannen en het MNG voor het Knooppunt MRA aan het opbouwen van een overeenkomst (Realisatiepact) met maatregelen voor de duurzame bereikbaarheid van de logistieke knopen in de MRA.
- Uitwerken van de gezamenlijke ambitie om de bezettingsgraad van vrachtverkeer te vergroten en het aantal lege ritten terug te dringen door gebruikte maken van hubs en samenwerking tussen bedrijven. Dit kan grote impact maken op de hoeveelheid verkeer op alle mobiliteitsnetwerken.
- In het kader van de uitrol van de Alternative Fuel Infrastructuur Regulation en de modalshift naar spoor en water werken we samen met het Rijk aan de juiste voorzieningen langs de belangrijkste transportnetwerken. Naast tankstations zijn er ook extra aanlegplekken voor vrachtschepen; truckparkings voor vrachtwagens en rangeerterreinen voor treinen nodig. Aansluitend hieraan de juiste overslagfaciliteiten zodat ook modal shift kan worden gefaciliteerd. Het is echter de vraag of hier genoeg ruimte voor gemaakt kan worden.

ZORGEN VOOR LEEFBARE REGIO'S, STEDEN EN DORPEN

Leefbaar Noord-Holland: we bouwen tot 2030 191.000 woningen. Er is in Noord-Holland nu een groot tekort aan woningen. Dit heeft een impact op mensen die nu geen geschikte woning kunnen vinden. Denk bijvoorbeeld aan kinderen die tot hun dertigste gedwongen bij hun ouders moeten blijven wonen of 'spoedzoekers' die door uiteenlopende omstandigheden onverwacht en op korte termijn een woning nodig hebben, maar deze in Noord-Holland niet kunnen vinden. Daarnaast staat de betaalbaarheid van het wonen onder druk, mede door het grote tekort.

Het bouwen van deze grote aantallen woningen kan niet zonder het invullen van de randvoorwaarden die nodig zijn om te kunnen bouwen. Ook is het noodzakelijk dat deze woningen op zo'n manier te ontwikkelen dat ze bijdragen aan een gezonde, bereikbare en fijne leefomgeving voor onze inwoners. Leefbaarheid en het hoog houden van voorzieningen heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Het grootste deel van de woningen wordt

binnenstedelijk gerealiseerd, waarbij de gedeeltelijke verdringing van bedrijven een aandachtspunt is. Daarnaast bieden we onder voorwaarden ruimte aan woningbouw in landelijk gebied. Omdat met name het zuidelijk deel van Noord-Holland één van de ongezondste regio's in Nederland is, is aandacht voor gezonde leefomgeving hier extra van belang. Hierbij zal op een gegeven moment de keuze worden gemaakt wat op een bepaalde plek voorrang heeft, gezondere leefomgeving, woningbouw of industrie en transport. Het mobiliteitssysteem is leidend voor de verstedelijking waarbij het STOMP-principe²⁴ wordt gehanteerd en mobiliteitshubs aan de randen van stedelijk gebied worden gecreëerd. Een schaa sprong in het openbaar vervoersysteem in de MRA is voor de lange termijn noodzakelijk. Het doortrekken van de Noordzuidlijn is daarin de eerste stap. De mogelijkheid voor gebiedsgerichte financiering is bij dit alles belangrijk voor een efficiënte inzet van middelen en om versnelling mogelijk te maken.

24 De mobiliteitstransitie kan gestalte krijgen via het STOMP ordeningsprincipe. Dit betekent dat bij elke fase van de planvorming voor gebiedsontwikkelingen vijf stappen worden doorlopen:
 Stappen: hoe zorgen we voor een gebied met voorzieningen op loopafstand? En hoe zorgen we voor aantrekkelijke looproutes en verblijfsruimtes voor verschillende doelgroepen?
 Trappen: hoe zorgen we ervoor dat voorzieningen bereikbaar zijn met de fiets? Hoe zorgen we voor directe en comfortabele fietsroutes?
 Openbaar vervoer: hoe sluiten we het nieuwe gebied aan op het OV-netwerk? Kunnen we OV-voorzieningen en gebiedsfuncties combineren?
 Mobility as a Service (MaaS): welke mobiliteitsdiensten bieden we aan? Komen er hubs, en waar? Welke vormen van MaaS bieden we aan?
 Privéauto: moet het gebied bereikbaar zijn voor privéauto's? En op welke manier? Wat betekent dat voor parkeervoorzieningen?

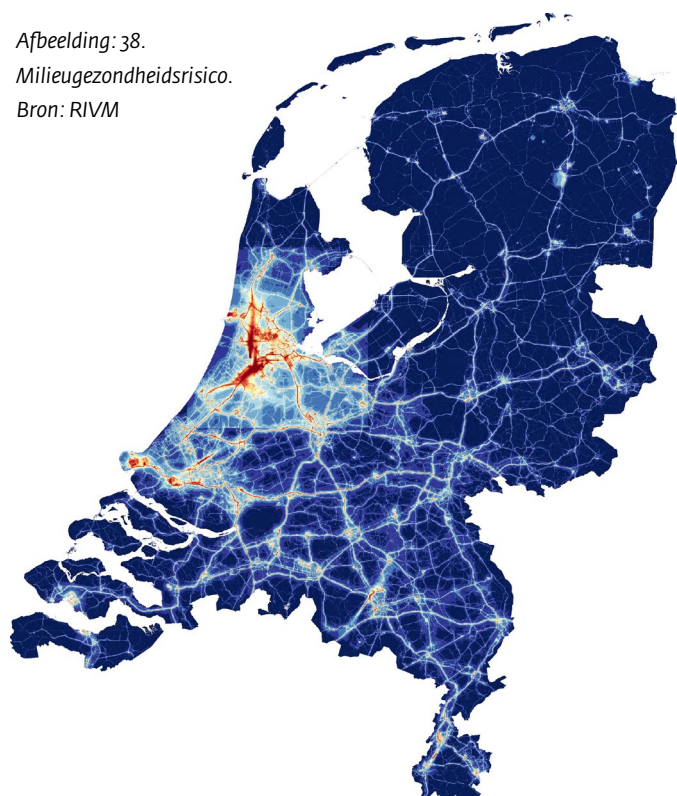

WAT IS ER AAN DE HAND?

De bevolking en het aantal arbeidsplaatsen blijft toenemen de komende jaren

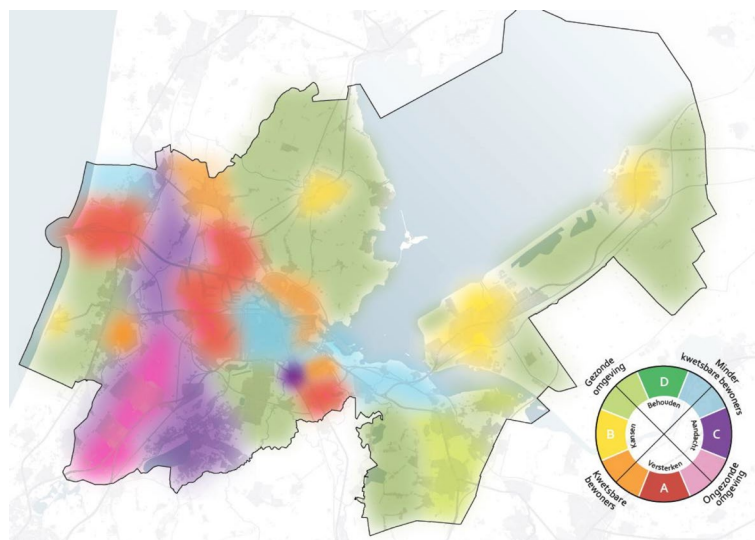
In Noord-Holland wonen ongeveer 2,9 miljoen mensen en er zijn circa 1,7 miljoen arbeidsplaatsen (bron: cijfers NH). De verwachting is dat de provincie doorgroeit naar minimaal 3,3 miljoen inwoners in 2050. Het zuidelijk deel van de provincie, de Metropoolregio Amsterdam (MRA), is het meest verstedelijkt: hier woont 77% van de inwoners en bevindt zich 83% van alle werkgelegenheid. Ook in het noordelijk deel woont en werkt een flink aantal mensen (circa 670.000 inwoners en 290.000 arbeidsplaatsen) waarvan een groot deel in de agglomeraties van Alkmaar, Hoorn en Den Helder (circa 330.000 inwoners en 160.000 arbeidsplaatsen). Om te voldoen aan de woningbouwbehoefte heeft de provincie met het Rijk in woondeals NHN en MRA afgesproken tot en met 2030 191.000 woningen te bouwen. In de periode daarna tot 2050 zijn in heel Noord-Holland naar schatting nog zeker 150.000 woningen extra nodig. Steeds meer asielzoekers zoeken een veilig onderkomen in Nederland. Onder leiding van de commissaris van de Koning werken de Noord-Hollandse regio's aan het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers. Ook ziet de provincie erop toe dat gemeenten voldoende doen aan het huisvesten van statushouders.

Afbeelding: 38. Milieugezondheidsrisico. Bron: RIVM

Economisch gezien draagt de provincie bovengemiddeld bij aan de Nationale economie

In economische zin doet de provincie Noord-Holland het goed met de aanwezigheid van veel verschillende economische sectoren. Noord-Holland heeft inmiddels de grootste economie van alle provincies in Nederland (16% van Nederland: bron CBS). Ondanks dat is de werkloosheid net iets hoger dan het landelijk gemiddelde (3,9 om 3,7%). De economische aantrekkingskracht en daarmee samenhangend, de aantrekkelijkheid als provincie om te wonen is hoger dan het landelijk gemiddelde. De economische ontwikkeling heeft een grote autonome kracht waar door overheden niet tot nauwelijks op valt te sturen. De concentratie van de werkgelegenheid in Nederland is grofweg in een corridor van Schiphol en Amsterdam via Utrecht en Eindhoven zichtbaar. In dit gebied vinden vele Nederlanders hun werk en wordt een groot deel van het Bruto regionaal product (brp) verdiend (20,7% van het brp wordt in de MRA verdiend terwijl 14,7% van de Nederlandse bevolking er woont). In de afgelopen tien jaar is het aantal bedrijven in de MRA sterker gestegen dan in Nederland als geheel. En in alle sectoren zien we meer gestarte dan gestopte bedrijven in 2021.

Situatie bewoners/ leefomgeving	Aanbeveling bij ruimtelijke plannen	Toelichting
A Kwetsbare bewoners Ongezonde omgeving	Versterken (gezonde) leefomgeving	De kwaliteit van de leefomgeving moet worden versterkt om meer gezondheidsbescherming en bevordering te bieden, waarbij in de ruimtelijke inrichting de focus met name moet liggen op de behoeften en mogelijkheden van kwetsbare bewoners
B Kwetsbare bewoners Gezonde omgeving	Kansen gezonde leefomgeving	De leefomgeving biedt kansen om gezondheid van met name kwetsbare bewoners te bevorderen en waar nodig beter te beschermen, met een ruimtelijke inrichting die past bij hun behoeften en mogelijkheden
C Minder kwetsbare bewoners Ongezonde omgeving	Aandacht gezonde leefomgeving	De leefomgeving heeft aandacht nodig om meer gezondheidsbescherming en/of gezondheidsbevordering te bieden aan bewoners
D Minder kwetsbare bewoners Gezonde omgeving	Behouden gezonde leefomgeving	De gezonde leefomgeving moet worden behouden om voldoende gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering te blijven bieden

Afbeelding: 39. Gezondheidscondities leefomgeving.

Bron: RIVM

De keerzijde van de aantrekkingskracht

De aantrekkingskracht in met name het zuidelijke deel van Noord-Holland heeft ook een keerzijde. Het brengt ook een druk op de leefbaarheid met zich mee. Een gezonde leefomgeving is geen vanzelfsprekendheid en er is geen ruimte meer in het mobiliteitsnetwerk. Een passend huis bemachtigen wordt steeds moeilijker, de prijzen stijgen en laten groter wordende verschillen tussen regio's zien (bron: NVM). Afgemeten aan de criteria van brede welvaart, waaronder de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen en passende woonruimte, worden de regionale verschillen groter. Dit kan soms leiden tot het toenemen van ongelijkheid. De recreatieve mogelijkheden in de provincie blijven achter bij de huidige omvang en de toekomstige groei van de bevolking²⁵, terwijl dit essentieel is voor een gezonde leefomgeving. Om die reden moet er overal in de provincie worden geïnvesteerd in extra recreatieve mogelijkheden voor onze bewoners in en om de woonplaats. Een logisch gevolg van de stijging van het aantal arbeidsplaatsen is de behoefte aan seizoenarbeiders. Goede huisvesting van deze seizoenarbeiders blijft een vraagstuk, zowel wat betreft de inpassing als de voorzieningen.

Gezonde leefomgeving staat onder druk

In de afgelopen eeuw is de milieukwaliteit aanzienlijk verbeterd en de huidige milieunormen worden in Noord-Holland vrijwel niet overschreden. Dit betekent niet dat overal in Noord-Holland sprake is van een gezonde leefomgeving. Op de landelijke kaart met gezondheidsrisico's op basis van geluid en luchtkwaliteit springt het zuidelijk deel van Noord-Holland eruit. Dat komt door de samenballing van zware industrie in het Noordzeekanaalgebied, de aanwezigheid van Schiphol en een dicht netwerk van (snel)wegen. Het is ook een dichtbevolkt gebied met wijken met relatief meer mensen die kwetsbaar zijn voor mentale en fysieke gezondheidsrisico's en wijken waarin dit niet zo is. Op basis hiervan heeft het RIVM in de MRA een inschatting gemaakt van gebieden waar mensen meer gezondheidsrisico's lopen dan in andere gebieden (zie afbeeldingen). Om meer zicht te krijgen op de gezondheidssituatie in de hele provincie wordt ditzelfde onderzoek nu ook voor Noord-Holland Noord uitgevoerd.

Het onderzoek van RIVM geeft aan dat alleen het voldoen aan de huidige wettelijke normen een te beperkte ambitie is om de leefomgeving voldoende gezond te maken. Ook bij een milieukwaliteit die binnen de normering blijft, kunnen negatieve gezondheidseffecten optreden. Het recente rapport 'Industrie en Omwonenden' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid stelt dat zelfs de maximale inzet van het huidige stelsel van vergunning, toezicht en handhaving onvoldoende is om een gezonde leefomgeving te garanderen. Dat betekent dat er meer nodig is om de ambitie van een gezonde leefomgeving voor alle mensen in Noord-Holland te bereiken.

Geen ruimte meer op het mobiliteitsnetwerk

De huidige capaciteit van het mobiliteitsnetwerk is, zeker gezien de grote verstedelijkingsopgave²⁶, niet toereikend en de uitbreidingsmogelijkheden zijn beperkt beschikbaar. Inmiddels ligt er ruim 13.000 kilometer aan asfalt en zijn er 14.500 kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten). Dat brengt ook een steeds grotere onderhoudsbehoefte met zich mee. Het Rijk heeft bepaald dat er voor de Rijks(vaar)wegen een verschuiving zal plaatsvinden van aanleg van nieuwe infrastructuur (wegen, waterwegen) naar beheer en onderhoud van de infrastructuur, de verwachting is dat dit in 2024 ook gaat gebeuren bij het spoor.²⁷ Deze pas op de plaats betekent dat investeringen op dit moment naar het in stand houden van de huidige infrastructuur gaat. Het oplossen van infrastructuurknelpunten is hierdoor beperkt mogelijk. De aandacht ligt op het beter benutten van de huidige netwerken. En ook bij de provincie Noord-Holland ligt om dezelfde redenen een stevige nadruk op het onderhoud van de bestaande infrastructuur.

Om Noord-Holland bereikbaar te houden en tegelijkertijd ruimte te bieden aan woningen en bedrijven is ruimtelijk sturing nodig in het waar en hoe gebouwd gaat worden. Bouwen nabij multimodale mobiliteitsknooppunten met ruimte op het energienetwerk is essentieel. Ook het mengen van functies is belangrijk. Door de nabijheid van wonen, werken en voorzieningen worden lange verplaatsingen voorkomen en kunnen meer verplaatsingen met de fiets of lopend worden afgelegd. Daarnaast zijn er kansen voor het beter benutten van de huidige netwerken. Bijvoorbeeld een verschuiving van goederentransport over de weg naar water en spoor (bij bedrijventerreinen). Maar ook het spreiden van de verkeersdrukte door thuiswerken of gedragsmaatregelen bijvoorbeeld met hulp van de werkgeversaanpak bieden grote kansen om de druk op het mobiliteitsnetwerk te verlichten.

Kansen voor Noord-Holland Noord

In de Kop van Noord-Holland is, zoals ook in het Rli rapport 'Elke regio telt' valt te lezen, bovengemiddelde aandacht nodig om welvaart en welzijn in deze Noord-Hollandse regio in de toekomst te waarborgen. De potentie van nieuwe energieknooppunten en de grotere aandacht voor de defensie van ons land zijn aangrijpingspunten voor de groei van stuwende werkgelegenheid in Noord-Holland Noord. Maar ook hier weer onder de randvoorwaarden die ertoe leiden dat in het gebied gezonde leefomgeving, bereikbaarheid en woningbouw tegelijkertijd worden aangepakt. Het gaat om het versterken van de brede welvaart, waarvan economische ontwikkeling slechts één onderdeel is.

Voor de Metropoolregio Amsterdam hebben Rijk en regio al een richting ingezet

Het Rijk en de MRA-partners hebben een Verstedelijkingsstrategie opgesteld. Hierin wordt in samenhang beschreven hoe de regio zich naar de toekomst toe

²⁵ Eindrapport Natuur- en recreatiegebieden, bovenregionale analyse, oktober 2022

²⁶ Zie hiervoor met name het door Rijk en regio samen opgestelde Multimodaal Toekomstbeeld MRA (programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid)

²⁷ Kamerbrief 13 november 2023 BO's MIRT

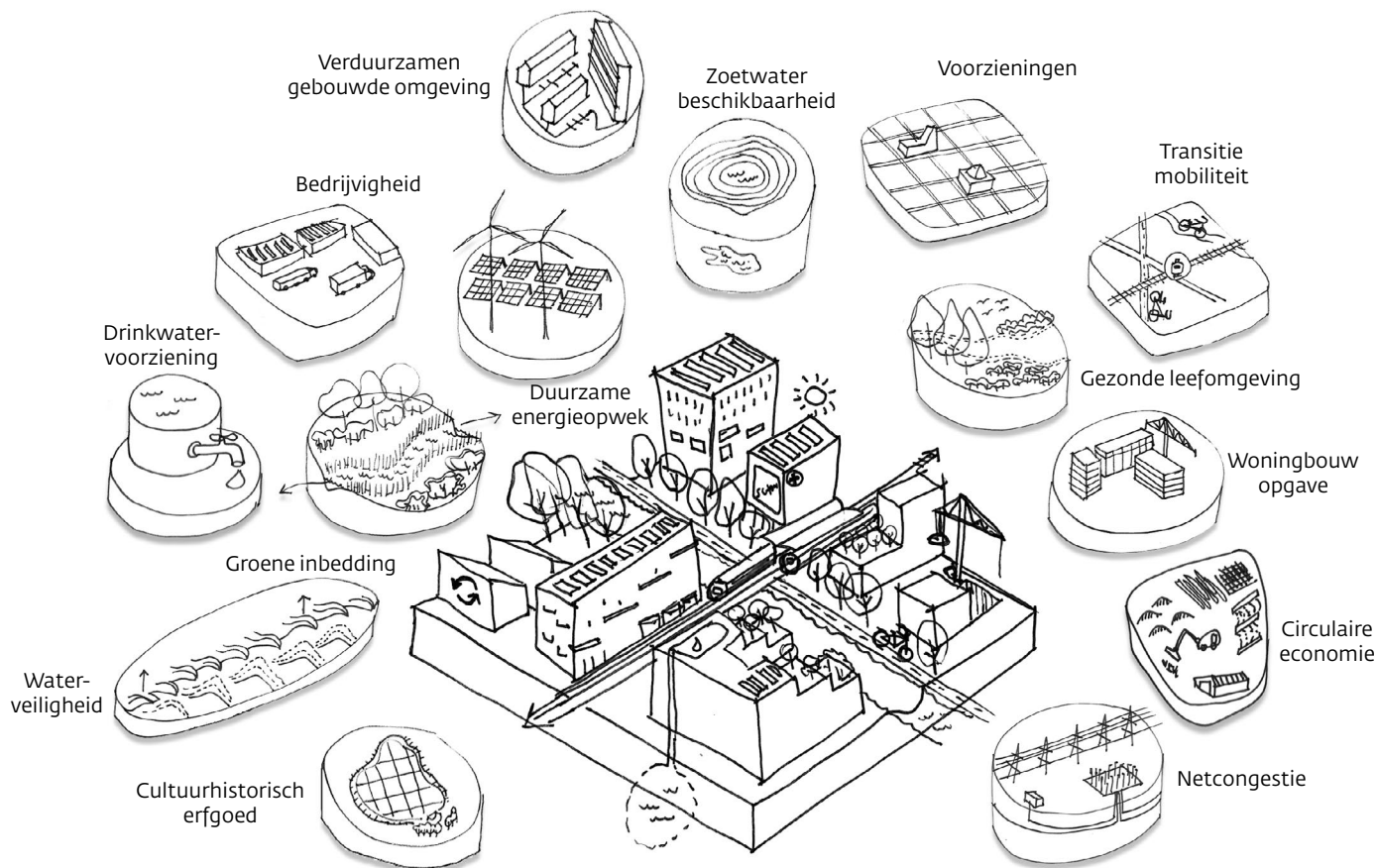
kan ontwikkelen tot een leefbare metropoolregio met voldoende ruimte voor de benodigde woningen. Hierbij wordt het nabijheidsprincipe dat ook in de contourennotitie van de Nota Ruimte wordt aangehaald, toegepast. Dit doen we doordat we de woningbouwlocaties dicht bij de grote concentraties van werkgelegenheid situeren met groene recreatieve gebieden in de nabijheid. Daarnaast worden de randvoorwaarden beschreven en geconcretiseerd om dit succesvolle economische gebied in de toekomst tot een leefbare metropoolregio te ontwikkelen. Dit zijn randvoorwaarden zoals een gezondere leefomgeving, voldoende woningen en een schaa sprong in het mobiliteitsstelsel. Dit vraagt om forse investeringen om deze voor de nationale economie van belang zijnde regio verder te ontwikkelen.

WAAR KOMT HET OP NEER?

We moeten voldoende en betaalbare woningen bouwen in de komende periode en ruimte bieden aan de economie van de toekomst. Echter wel in een leefomgeving die gezonder wordt, bereikbaar en klimaatadaptief is, over voldoende energie beschikt en een acceptabel voorzieningenniveau kent. Dat vraagt om forse investeringen in mobiliteit om de schaa sprong mogelijk te maken, ook hoort daar het stevig verankeren van de verplichtingen voor bijvoorbeeld klimaatadaptatie en duurzaamheid bij. Dit moet op Rijksniveau gebeuren, zodat er een gelijk speelveld ontstaat voor projectontwikkelaars, zodat zij weten waar ze aan toe zijn en het betaalbaar blijft.

BOTSINGEN EN KANSEN MET ANDERE OPGAVEN

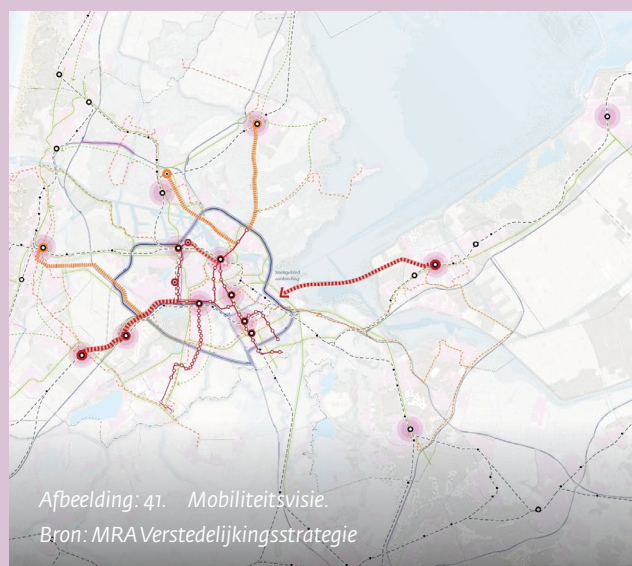
De urgentie voor het bouwen van (betaalbare) woningen en tegelijkertijd invulling geven aan de randvoorwaarden voor het creëren van een gezonde en fijne leefomgeving is moeilijk door beperkt beschikbare middelen, menskracht en tijdsdruk. Als prioriteit wordt gegeven aan het hoe dan ook door te gaan met woningen bouwen zonder de overige randvoorwaarden in voldoende mate in te vullen, kan dit wel sneller meer woningen opleveren. Op de lange termijn kan het consequenties hebben voor de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de betreffende woningen én wijken. De bereikbaarheid is nu al een knelpunt. Met nog meer woningen, zonder de benodigde investeringen in het mobiliteitsnetwerk, zal dit alleen maar toenemen. Zorgen voor een gezonde leefomgeving en tegelijkertijd binnenstedelijk verdichten in combinatie met het clusteren en borgen van industriële clusters die gekoppeld zijn aan energietransitie en circulaire economie kan haaks op elkaar staan. Dit kan op zijn minst invloed hebben op het ontwikkeltempo van een aantal binnenstedelijke locaties. Het vergroten van recreatieve gebieden in en om de stad en het vergroten van biodiversiteit en verbeteren van waterkwaliteit en aanbrengen van klimaatadaptieve maatregelen kunnen goed samengaan met groenblauwe dooradering en de bossenstrategie.

Afbeelding: 40. Een integrale aanpak als randvoorwaarde om een gezonde, bereikbare en fijne leefomgeving te ontwikkelen.

Bron: provincie Noord-Holland

De verstedelijking en inzet op mobiliteitstransitie leiden tot extra druk op het openbaar vervoer. Een stapsgewijze schaa sprong van het regionale openbaar vervoer (metro, HOV), met name van, naar en in de MRA, speelt ruimte vrij op het (inter) nationale spoornetwerk. Het versterkt de (inter)nationale concurrentiepositie en de agglomeratiekracht van de MRA. Ook zorgt het voor de ontsluiting van bestaande steden en nieuwe stedelijke ontwikkelgebieden. De beste manier om meer capaciteit te creëren in het openbaar vervoer en de betrouwbaarheid te verbeteren, is het zoveel mogelijk ontvlechten van lokale/regionale netwerken en het (inter) nationale netwerk. Het gaat hier om investeringen in het regionale metronetwerk vanuit cruciale netwerk-ingrepen of gekoppeld aan grootschalige woningbouwlocaties (doortrekken van de Noord/Zuidlijn tussen Amsterdam Zuid en Hoofddorp, het sluiten van de Amsterdamse metroring tussen Isolatorweg en Amsterdam Centraal en de aanleg van de IJmeerverbinding). Daarnaast gaat het om het uitbreiden en versterken van snel, frequent en filevrij busverkeer en mogelijk tram/lightrail (vooral HOV Haarlem-Schiphol-Amsterdam Zuid en HOV ZaanIJ). Op het hoofd railnet gaat het om het ontvlechten van het spoor (Keuze voor Intercity of Sprinter in plaats van Intercity en Sprinter) om zo meer capaciteit te bieden. Met een dergelijke maatregel kan meer capaciteit worden geboden op het spoor en kunnen dus meer reizigers worden bediend.

Afbeelding: 41. Mobiliteitsvisie.

Bron: MRA Verstedelijkingsstrategie

BETROKKEN PROGRAMMA'S EN VISIES

Omgevingsvisie NH2050

Om met alle opgaven naar de toekomst toe verantwoord om te gaan en de druk op de leefbaarheid niet toe te laten nemen maar juist te verbeteren, hebben we een aantal principes afgesproken in onze Omgevingsvisie (zie het hoofdstuk Ons vertrekpunt: Omgevingsvisie NH2050).

Verstedelijkingsconcept MRA

Rijk, provincies en gemeenten hebben als onderdeel van een Verstedelijkingsstrategie voor de MRA samen een Verstedelijkingsconcept gemaakt. Hierin is benoemd dat de toekomstige ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam polycentrisch van opzet is. Alkmaar en Hoorn zijn hierbij ook benoemd als onderdeel van het daily urban system van de MRA. Ontwikkelingen vinden geclusterd plaats nabij logische (OV- en energie-) knooppunten om vervoersbewegingen te beperken en gezonde manieren van vervoer uit te lokken. De meeste woningbouw en werkgelegenheidsontwikkeling wordt binnenstedelijk opgelost. Groen in en om de stad is onlosmakelijk verbonden met de binnenstedelijke ontwikkelingen zodat recreatieve voorzieningen dichtbij te vinden zijn. Klimaatadaptieve maatregelen en toevoegen van biodiversiteit maken tevens onderdeel uit van het concept groen in en om de stad. Alles is gericht op een gezond, veilig en schoon leefmilieu voor nu en in de toekomst. Het adagium van het

verstedelijkingsconcept MRA luidt: we bouwen niet alleen woningen maar complete steden en samenlevingen. Provinciale Staten van Noord-Holland, het Rijk en alle MRA-partners, hebben eind 2021 begin 2022 het Verstedelijkingsconcept als onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie MRA voor de MRA onderschreven.

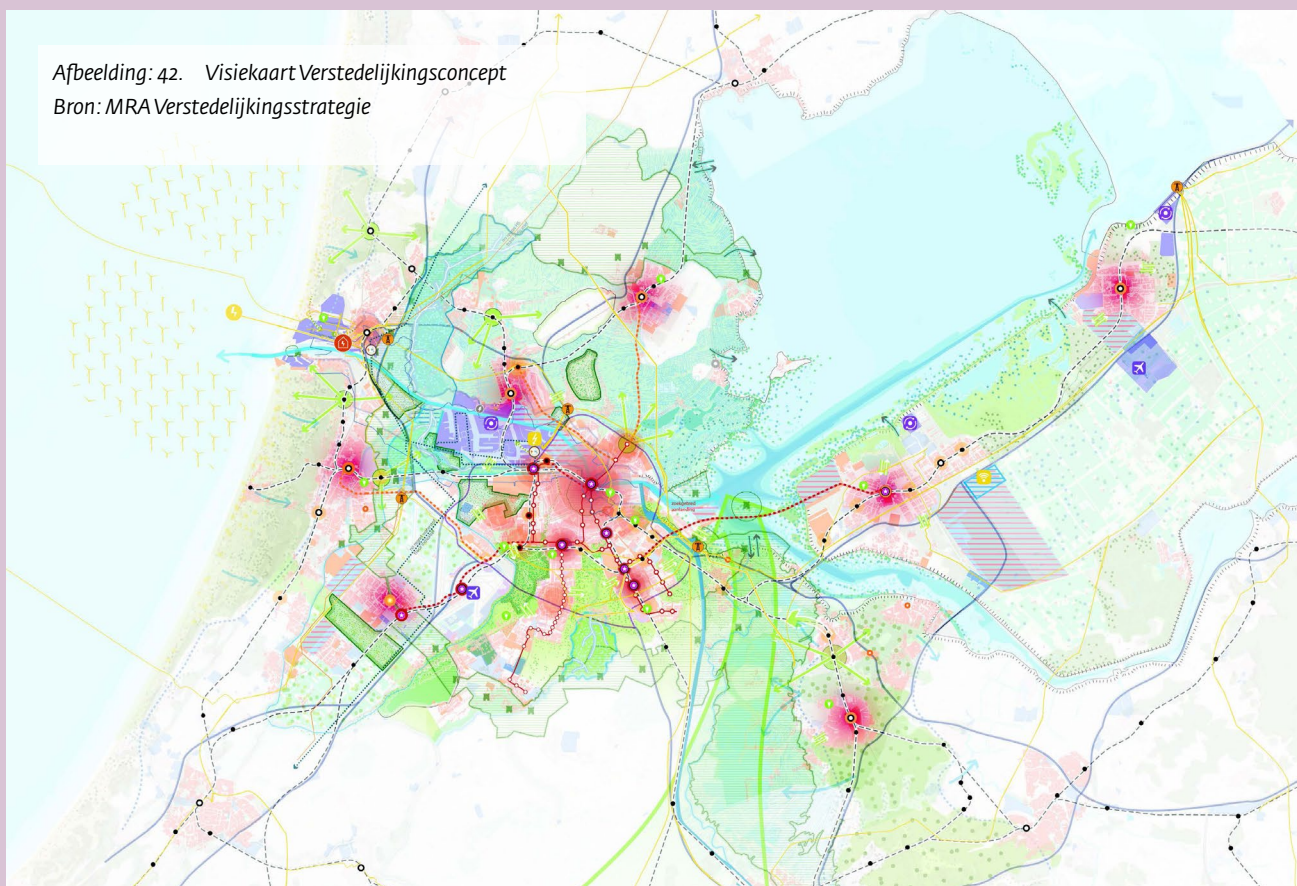
De MRA is door het Rijk aangewezen als NOVEX-gebied. Het Verstedelijkingsconcept is geaccepteerd als Ontwikkelperspectief voor het NOVEX-gebied MRA. Op basis van het Verstedelijkingsconcept, wordt nu gewerkt aan een uitvoeringsprogramma en vervolgens investeringsagenda NOVEX MRA.

NOVEX Noordzeekanaalgebied (NZKG)

Ontwikkelperspectief

In het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied worden de thema's gezonde Leefomgeving, haveneconomie, circulaire economie, energietransitie, landschap en ecologie, woningbouw en water, in samenhang tegen elkaar afgewogen en wordt aangegeven hoe deze functies ruimtelijk kunnen worden ingepast in het Noordzeekanaalgebied. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 2.

Afbeelding: 42. Visiekaart Verstedelijingsconcept
Bron: MRA Verstedelijingsstrategie

NOVEX Schipholregio Ontwikkelperspectief

De NOVEX Schipholregio richt zich op het vinden van een nieuwe balans tussen het belang van een internationale luchthaven voor Nederland en de kwaliteit van de leefomgeving rond luchthaven Schiphol, zie voor een uitgebreide toelichting bijlage 3.

Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Ook voor het noordelijk deel van de provincie wordt een ontwikkelperspectief opgesteld dat input is voor dit Ruimtelijk Voorstel. Het Analysedocument Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord is gereed. In 2024 zal het Ontwikkelperspectief samen met gemeenten, Hoogheemraadschap en belangenorganisaties worden vormgegeven. In navolging van het rapport 'Elke regio telt', heeft het Kabinet aangegeven om regionale verschillen te willen verkleinen door samen met partners hieraan te werken. Hiervoor wordt een toekomstagenda opgesteld voor de regio Kop van Noord-Holland. Het Rijk heeft aangegeven om betrokken te willen zijn bij het opstellen van Het Ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord.

Provinciale woningbouwafspraken Noord-Holland 2022-2030

In november 2022 hebben Rijk en provincie Noord-Holland een set aan afspraken gemaakt over het aantal te bouwen woningen en de randvoorwaarden waaronder dit mogelijk is. Noord-Holland zet zich in om in de periode 2022 tot en met 2030 191.000 in onze provincie te realiseren, zodat de woningvoorraad - na aftrek van sloop - met minimaal

162.000 woningen toeneemt. Een dergelijke hoge productie is uitsluitend mogelijk wanneer het Rijk helpt om tijdig in de juiste randvoorwaarden te voorzien en knelpunten weg te nemen. Het gaat daarbij onder andere over oplossingen voor stikstof, energiecongestie, geluidscumulatie, mobiliteit en betaalbaar en toekomstbestendig bouwen.

In de provincie wordt met deze afspraken ruim twintig procent van de nationale woningbouwopgave van 980.000 woningen gerealiseerd. In lijn met de doelstellingen van de Nationale Woon- en Bouwagenda wordt in het programma ingezet op twee derde betaalbare woningen, inclusief dertig procent sociale huur. Via regionale woondeals zijn en worden hierover nadere afspraken gemaakt met gemeenten en woningcorporaties. Dit vraagt daarnaast ook nauwe samenwerking met andere partijen, zoals ontwikkelaars, institutionele beleggers, waterschappen, nutsbedrijven en vertegenwoordigers van huurders.

Woondeal 2023 MRA

In de Woondeal 2023 MRA zijn met alle MRA-gemeenten en de twee provincies Noord-Holland en Flevoland met het Rijk afspraken gemaakt over de doorvertaling van de bouwafspraken die Rijk en provincies hebben gemaakt naar gemeente. Ook in de woondeal MRA is aangegeven en gespecificeerd per gemeente en bouwlocatie welke randvoorwaarden er spelen en moeten worden ingevuld om de hiervoor genoemde woningbouw aantallen tot en met 2030 te kunnen realiseren.

Woondeal 2.0 regio Noord-Holland Noord

In de Woondeal 2.0 zijn in Noord-Holland Noord afspraken gemaakt over de bouw van woningen tot 2030 met een totale omvang van 40.000 woningen²⁸. Aantallen zijn per gemeente en per locatie aangegeven. Tevens zijn de kritische succesfactoren benoemd die moeten worden ingevuld om aan de aantallen uit de woondeal te komen.

Samen Bouwen aan bereikbaarheid (waaronder Bereikbare steden)

Het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) in de MRA is ingedeeld in een aantal programmaliijnen. Het Multimodaal Toekomstbeeld, Zuidwest Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp, Amsterdam Bay Area en Duurzaam Mobiliteitsgedrag richten zich op de ontwikkeling op de lange termijn. Samen met projecten als Rottepolderplein, en Verbinding A8-A9. De vier programmaliijnen passen als tandwielen in elkaar. Programmaliijn Duurzaam Mobiliteitsgedrag richt zich ook al op de korte termijn en bevat maatregelen die nú al verlichting moeten geven.

Multimodaal toekomstbeeld

Het Multimodaal Toekomstbeeld MRA (MTB) geeft de belangrijkste keuzes voor mobiliteit weer waar Rijk en regio tussen nu en 2040 voor aan de lat staan. Het gaat daarbij zowel om keuzes in beleid als keuzes voor wat betreft investeringen in infrastructuur. Keuzes waarmee we met het mobiliteitsbeleid bijdragen aan het verbeteren van de brede welvaart in de MRA en een mobiliteitssysteem dat mede de forse verstedelijking mogelijk maakt

Perspectief Mobiliteit - Provincie Noord-Holland

Het [Perspectief Mobiliteit](#) biedt een overzicht van het provinciale beleid op het gebied van mobiliteit. Het is daarmee een uitwerking van de Omgevingsvisie en het handelingsperspectief duurzame verstedelijking en mobiliteit. In het Perspectief Mobiliteit staat de Mobiliteitstransitie centraal, dat wordt ingevuld aan de hand van de begrippen verminderen, veranderen en verbeteren (van mobiliteit). Daarnaast baseert het Perspectief Mobiliteit zich op keuzes die samen met partners zijn en worden gemaakt in diverse samenwerkingsprogramma's. De vertaling naar de uitvoering vindt plaats in thematische en programmatische uitvoeringsprogramma's.

Programma OV-knooppunten

Stationsomgevingen leveren een belangrijke bijdrage aan een bereikbaar en leefbaar Noord-Holland. Het gaat hierbij om alle 60 treinstations en 4 grote busstations. De provincie wil dat er rondom deze openbaar vervoer-knooppunten (OV-knooppunten) woningen, bedrijven en voorzieningen zijn.

Mensen moeten hier prettig kunnen wonen en werken en comfortabel gebruik kunnen maken van diverse (duurzame) vervoermiddelen. Deze centrale en goed bereikbare locaties worden steeds belangrijker voor de woningbouwopgave en werkgelegenheid. Ze zorgen voor kortere reistijden, minder verkeersbewegingen en behoud van groen buiten de steden.

Langs verschillende corridors (spoortrajecten) wordt aan de knooppunten gewerkt. Ook werkt de provincie aan de ontwikkeling van Buitenpoorten. Dit zijn OV-knooppunten die vlakbij een bijzonder landschap, natuur- of recreatiegebied liggen.

Visie recreatie en toerisme

De visie beschrijft de belangrijkste kansen en uitdagingen op het gebied van recreatie en toerisme voor Noord-Holland op de middellange termijn (2030) en geeft richting aan de aanpak van de uitdagingen en de rol die we hierin vervullen.

Beleidskader Erfgoed en Cultuur

Noord-Holland heeft een hoogstaande en veelzijdige culturele infrastructuur, die bestaat uit podia, musea, beeldende kunstinstellingen, bibliotheken etc. Het diverse aanbod van deze instellingen draagt bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving van Noord-Holland. In het beleidskader is het beleidsdoel 'een goed regionaal bereikbare en toegankelijke culturele infrastructuur met voldoende diversiteit' uitgewerkt. Daarbij wordt ingezet op:

1. Stimuleren van regionale samenwerking (een in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en een in de
2. cultuurregio Noord-Holland Noord (NHN))
3. Toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk
4. Bevorderen van de kwaliteit van cultuureducatie in het basisonderwijs

²⁸ NB In het BO Woondeal is door het Rijk gevraagd om de doelstelling voor NHN te verhogen naar 42.000 en hiervoor uiterlijk eind februari een bod te doen. Provincie en regio hebben dit bod momenteel in voorbereiding.

WELKE VRAAGSTUKKEN AGENDEREN WE?

5.1 Duurzame verstedelijking door het borgen van randvoorwaarden

Voor de benodigde woningbouw zijn op provinciaal niveau ruim voldoende locaties beschikbaar. Wel baart het zorgen dat veel van deze plannen al lang in voorbereiding zijn. Het omzetten van deze plannen in woningen is alleen mogelijk als knelpunten op het vlak van stikstof, energiecongestie, geluidscumulatie, mobiliteit en betaalbaar en klimaat- en toekomstbestendig bouwen, alsmede natuurinclusief bouwen, een gezond, en veilig leefmilieu, luchtkwaliteit en erfgoed worden opgelost (bron woondeal NHN en MRA). Feitelijk gaat het om twee soorten randvoorwaarden. De eerste categorie betreft randvoorwaarden die moeten worden ingevuld om überhaupt te kunnen bouwen, zoals de basis op orde voor een gezonde fysieke leefomgeving (wegnemen milieubelemmeringen), voldoende energie, stikstofruimte en voldoende financiële mogelijkheden om in verschillende prijssegmenten te kunnen bouwen. De tweede categorie betreft randvoorwaarden die met onze wensen voor een goede toekomstbestendige leefomgeving van de woningen te maken hebben, zoals klimaatadaptieve maatregelen, mobiliteit, groen en recreatie.

Het realiseren van randvoorwaarden, zoals een gezonde leefomgeving, klimaatadaptieve maatregelen, natuurinclusief bouwen en voldoende ruimte voor recreatie willen we een verplicht onderdeel laten zijn van te ontwikkelen woonwijken. Het is van belang dat in heel Nederland op een zelfde manier eisen worden gesteld aan genoemde randvoorwaarden om een gelijk speelveld te hebben en duidelijkheid te creëren voor ontwikkelaars.

Recreatie locaties en natuurnetwerk

Legenda:

	bos
	duin
	recreatie
	zwemwaterlocaties
	sloepen routes
	recreatieve vaarwegen
	vaarwegen
	wandelnetwerk
	stiltegebieden
	Natuur Netwerk Nederland (NNN)
	natura 2000
	UNESCO
oppervlakte water	
	droogvallend
	meer, plas, ven, vijver
	water

Afbeelding: 43. Groenblauwe netwerken in en om de stad.

Bron: provincie Noord-Holland

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Voor het bouwen van voldoende woningen is het belangrijk dat invulling van de randvoorwaarden wordt gegeven. Het is goed als dat in alle beleidsnota's terugkomt, ook in de Nota Ruimte. Maar het opschrijven heeft alleen zin als de voornemens ook worden geborgd in instrumentarium, zodanig dat het ook afdwingbare randvoorwaarden worden.
- Investeren in een stapsgewijze schaa sprong van het regionale openbaar vervoer is noodzakelijk. Met name van, naar en in de MRA, om ruimte vrij te spelen op het (inter)nationale spoornetwerk. Daarnaast draag het bij aan de versterking van de (inter)nationale concurrentiepositie en de agglomeratiekracht van de MRA. Tevens verbetert de ontsluiting van bestaande steden en nieuwe stedelijke ontwikkelgebieden. Het gaat onder andere om investeringen in metro en HOV, waaronder het doortrekken van de Noordzuidlijn naar Hoofddorp.

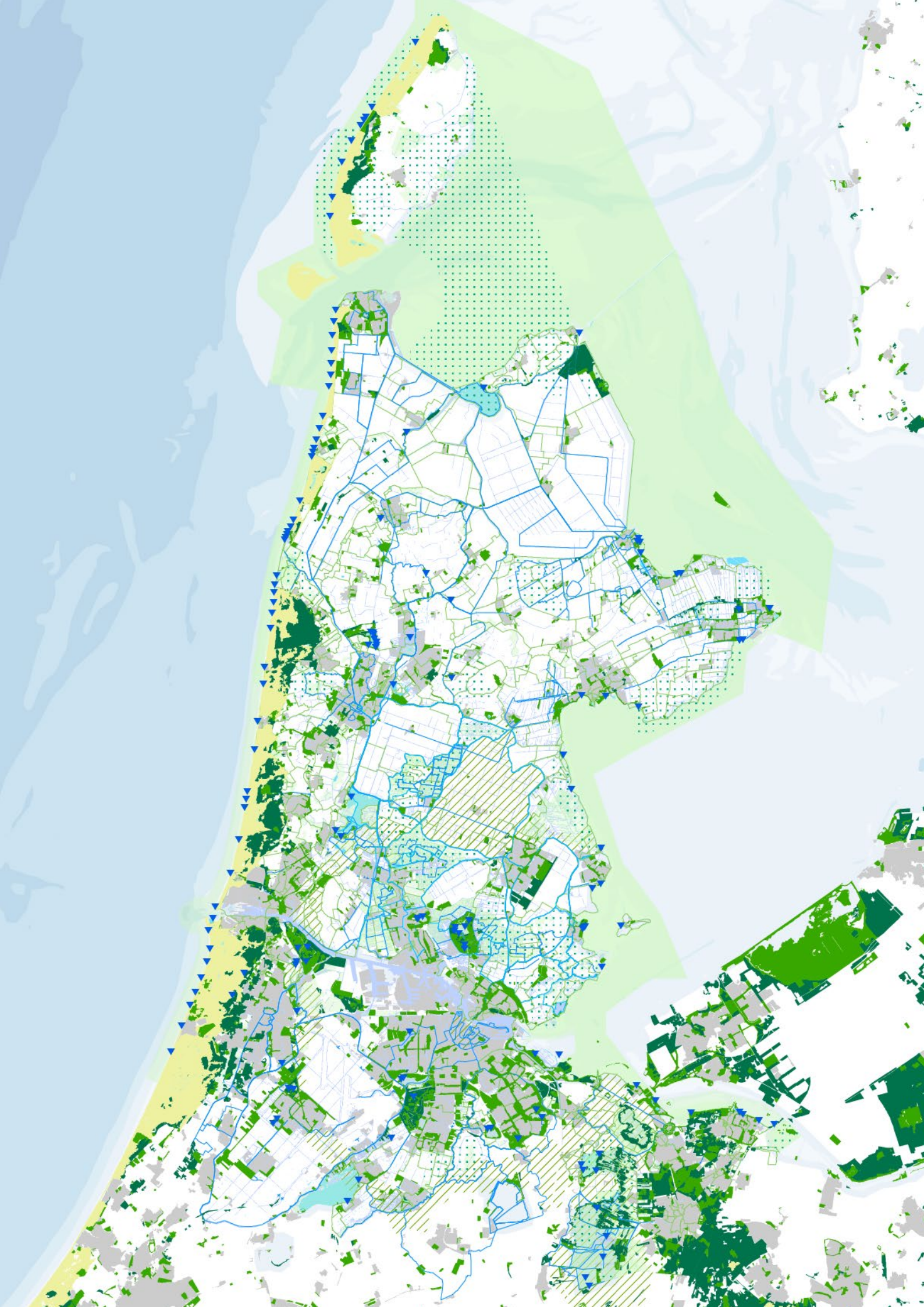
Wat doen we zelf?

- We verkennen of de Omgevingsverordening een instrument kan zijn om randvoorwaarden bij ruimtelijk economische ontwikkelingen af te dwingen.

Wat vragen we van het Rijk?

- Het voorstel is om gezamenlijk met het Rijk te specificeren hoe en door wie een randvoorwaarde moet worden opgepakt en op welke manier het invullen van randvoorwaarden kan worden geborgd. Daar hoort ook de ongemakkelijke discussie bij over wat we als provincie en Rijk een aanvaardbaar niveau van leefbaarheid vinden voor onze inwoners. Het antwoord op deze laatste vraag heeft namelijk effect op het ambitieniveau van randvoorwaarden. We roepen op om in heel Nederland op een zelfde manier met de borging van randvoorwaarden om te gaan om een gelijk speelveld te creëren.
- We roepen het Rijk op om de randvoorwaarden voor een prettige leefomgeving uit te werken. Onderdeel hiervan is voldoende middelen voor zowel realisatie als beheer van het hiertoe benodigde groen. Maar ook voor culturele en maatschappelijke voorzieningen. Hiervoor kan een combinatie van regelgeving (landelijke normeringen) en financiële middelen worden ingezet.

5.2 Oplossen van de woningnood door inzetten op de (versnelde) uitvoering van bestaande plannen en locaties

Uit onze studies blijkt dat er op dit moment in Noord-Holland voldoende grote bouwlocaties zijn om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Bij het Rijk neemt de roep toe om nieuwe grootschalige bouwlocaties aan te wijzen en een oplossing te vinden door bouwlocaties te spreiden. Dit is een stevige discrepantie met onze ontwikkelprincipes én de recent met het Rijk gemaakte afspraken in woondeals en het Verstedelijkingsconcept MRA. Daarin zijn voor de korte termijn (woondealperiode t/m 2030) al voldoende grote bouwlocaties op ruimtelijk gewenste plekken opgenomen, zowel binnen- als buitenstedelijk. Met de al toenemende disbalans in woon- en werklocaties en de onvoldoende dekking voor de noodzakelijke mobiliteitsmaatregelen zijn besluiten over nieuwe grootschalige woonlocaties in landelijke gebied niet lichtvaardig te nemen.

Daarnaast zal de aandacht daarvoor zorgen voor afleiding van de werkelijke problemen, namelijk het voorzien in de benodigde randvoorwaarden en zorgen dat er daadwerkelijk

gebouwd kan worden. Want ook voor eventuele nieuwe locaties zal gelden dat er oplossingen moeten komen voor stikstof, energie, geluid, mobiliteit en voldoende menskracht. De woningbouwlocaties zoals nu bekend blijven daarom het uitgangspunt van het beleid. De focus moet vooral worden gelegd op het opheffen van belemmeringen, zodat de bestaande plannen sneller tot uitvoering kunnen worden gebracht.

Voor het op gang blijven houden van de woningbouwopgave voor de langere termijn (na 2030) blijft het uiteraard belangrijk te blijven zoeken naar nieuwe woningbouwlocaties. De plancapaciteit is niet statisch, maar wordt aangevuld waar zich kansen voordoen. Daarnaast wordt naar maatwerkmogelijkheden gezocht voor locaties bij dorpen en andere kernen met te weinig mogelijkheden om hun bouwopgave te kunnen realiseren. Dit om de leefbaarheid, vitaliteit en het voorzieningenniveau te versterken. In die delen van Noord-Holland waar de bestaande plancapaciteit tot en met 2030 iets krappert is, wordt door de provincie ook gekeken naar reserve locaties en het naar voren halen van locaties die nu ná 2030 zijn gepland.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Richt de Nota Ruimte voor de korte termijn vooral op het (helpen) creëren van de juiste randvoorwaarden waaronder de geplande woningbouw tijdig kan plaatsvinden, zowel randvoorwaarden voor de bouw zelf als de randvoorwaarden voor een goede leefomgeving. Dit leidt het snelst tot het bouwen van zo veel mogelijk woningen.

Wat doen we zelf?

- We verzorgen een coördinerende rol bij het regionaal afstemmen van woningbouwlocaties in kwantitatieve en kwalitatieve zin. Daarbij is oog voor maatwerk en indien nodig reserve locaties.
- Daarnaast helpen we gemeenten met een capaciteitsprobleem door het aanbieden van een zogenaamde 'flexibele schil' waardoor capaciteit kan worden aangevuld om plannen tot uitvoering te brengen.
- We bieden meer ruimte voor woningbouw aan de randen van kernen en dorpslinten door een verruiming van de regels in onze omgevingsverordening voor bouwen in het landelijke gebied van de MRA en bouwen in Beschermd Landschap (BL). In bijzondere gevallen gaan we het gesprek met gemeenten aan over maatwerkoplossingen.
- In de Woondeals NHN en MRA d.d. maart 2023 hebben partijen met elkaar afgesproken om een regionale versnellingstafel op te richten waaraan afspraken gemaakt moeten worden om de voortgang van de afspraken uit de Woondeals te bespreken, specifieke woningbouwprojecten te versnellen en thematische knelpunten op te lossen. Naast het Rijk, de Provincie en gemeenten, sluiten ook marktpartijen, woningcorporaties en, afhankelijk van het vraagstuk,

waterschappen, kennisinstellingen en bewonersorganisaties aan. Deze partijen gezamenlijk prioriteren de te bespreken gebiedsspecifieke thema's. Per regio vinden de regionale versnellingstafels NHN en MRA elk 2x per jaar plaats. Hier bespreken wij de voortgang van de woningbouwopgave tot en met 2030, bespreken we mogelijke doorbraken, inventariseren we nieuwe locaties, doen we voorstellen voor de nationale versnellingstafel en stellen wij vast of wij op koers zijn. Daarnaast zijn deze overleggen bedoeld om eventuele knelpunten vroegtijdig te signaleren, zodat wij hier snel op kunnen acteren. In de Woondeals staan bouwlocaties opgenomen die cruciaal zijn voor de realisatie van de totale regionale opgave. Voor een groot deel van de projecten zijn we afhankelijk van het Rijk voor het invullen van de randvoorwaarden uit de Woondeals (energie-infra, water en bodem sturend, mobiliteit, geluid, stikstof, betaalbaarheid). Wanneer blijkt dat een bouwlocatie vertraging oploopt, kijken we samen naar de mogelijkheden van parallel schakelen en zogenoemde 'reservelocaties' waar woningen, met inachtneming van de mogelijkheden die ruimtelijke ordening biedt) snel en relatief makkelijk te realiseren zijn.

Wat vragen we van het Rijk?

- Maak werk van het invullen van de randvoorwaarden om de bouw van woningen op de beschikbare locaties op korte termijn vlot te trekken en om een prettige leefomgeving te garanderen op basis van de bestuurlijke afspraken woningbouw Rijk Provincie Noord-Holland 2022 en het overzicht uit het randvoorwaardelijk bod van de provincie Noord-Holland. Zorg dat de aandacht niet wordt afgeleid door het telkens opnieuw starten van een

zoektocht naar nieuwe grootschalige woningbouwlocaties, waarmee de woningbouw op de korte termijn niet wordt versterkt. Zorg dat de aandacht voor de zoektocht naar nieuwe grootschalige

woningbouwlocaties voor de lange termijn, niet ten koste gaat van de uitvoering van de woningbouw op de korte termijn.

5.3 Op welke manier borgen we een voorzieningenniveau dat dorpen leefbaar houdt?

De grote transities veranderen gebieden ingrijpend. Lokale leefbaarheid, die in een aantal gebieden toch al onder druk staat, komt daarbij in het gedrang.

Noord-Holland kent aanzienlijke regionale verschillen. Die verschillen zijn er in landschappelijk en cultureel opzicht, maar ook als het gaat om kansen die mensen hebben om een passende baan te vinden, om onderwijs te volgen op een goed bereikbare locatie en om gezond oud te worden. Noord-Holland Noord heeft ten opzichte van Noord-Holland Zuid een lager gemiddeld inkomen en minder beschikbaarheid tot publieke voorzieningen zoals onderwijs, zorg en openbaar vervoer en werkgelegenheid. Ook de beschikbaarheid van culturele voorzieningen en ontmoetingsplekken is met name in de Kop van Noord-Holland beperkt.

Recent verscheen het rapport 'Elke regio telt van de Raad voor de Leefomgeving en infrastructuur (Rli). Het Rli signaleerde dat essentiële voorzieningen in de bestudeerde regio's gelijktijdig afbrokkelen. Deze neerwaartse spiraal van verschraling heeft verstrekende gevolgen voor het gemeenschapsleven in een regio. De leefbaarheid van dorpen en steden komt onder druk te staan en dit leidt in diverse regio's tot achterstanden. Uit het onderzoek komt naar voren

dat de ondersteuning van regio's vanuit het Rijk niet toereikend is. Hier is volgens het Rli langdurig aandacht voor nodig terwijl de steunprogramma's van het Rijk een kortdurend, incidenteel en beperkt karakter hebben. Tegelijkertijd kan de achterstand de realisatie van allerlei nationale doelstellingen bemoeilijken, denk aan de noodzakelijke transitie in onder meer het energiesysteem en landbouw.

Om de brede welvaart te versterken heeft Noord-Holland Noord de Regio Deal 'Samen Noord-Holland versterken' bij het Rijk ingediend. Het coalitieakkoord 'Verbindend vooruit' stelt dat goede voorzieningen, zoals scholen, sportaccommodaties, dorpshuizen en toegang tot cultuur van cruciaal belang zijn voor vitale dorpen en steden. Juist in regio's waar lastige ruimtelijke keuzes nodig zijn, moet de leefbaarheid versterkt worden, bijvoorbeeld aan de hand van regionale voorzieningenakkoorden. Mobiliteitshubs kunnen overigens ook een rol spelen in het behoud van de vitaliteit van dorpen en steden door juist daar voorzieningen te clusteren. Zo wordt een hub niet alleen vervoersknooppunt, maar ook een sociaaleconomisch knooppunt van het dorp, wijk of regio. Daarnaast is werkgelegenheid een onmisbare drager voor de leefbaarheid. De landbouwtransitie zal hierop merkbare invloed hebben.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- In de Nota Ruimte verwachten we aandacht voor oplossingen voor het onder druk staande voorzieningenniveau in dorpen, wijken en regio's.

Wat doen we zelf?

- De Omgevingsvisie NH2050 (2018) stelt voor dat in regionaal verband keuzes worden gemaakt over welke dorpskernen als voorzieningencentra (blijven) fungeren.
- We verkennen hoe we met gemeenten tot regionale Voorzieningenakkoorden op gebied van Cultuur, Sport en Dorpshuizen kunnen komen.
- We zijn als partner betrokken bij het traject van 'Elke Regio Telt' dat door het ministerie van Binnenlandse

Zaken is ingezet.

- We ondersteunen de regiodeal inhoudelijk en zoeken binnen de programmalijnen en projecten samen met de regio naar synergie.

Wat vragen we van het Rijk?

- Naast de betrokkenheid via de regiodeal te investeren in de relatie met de regio Noord-Holland Noord om zo maatwerk te kunnen leveren.
- Om vanuit het perspectief van brede welvaart breder te kijken naar de benodigde integrale aanpak van de problematiek in de regio en hiermee de verschillende ministeries te stimuleren om daar met elkaar het gesprek over te voeren.

5.4 Hoe creëren we een gezonder en veiliger leefomgeving in combinatie met behoud van ruimte voor (circulaire) economie?

De verwachting is dat de bevolkingsdichtheid in het zuidelijk deel van de provincie nog verder zal toenemen, doordat in deze regio ook het grootste deel van de 184.000 woningen die voor 2030 in Noord-Holland moeten worden gebouwd, is gepland. En dat is ook logisch vanuit de gedachte wonen nabij werk te concentreren. Dit betekent echter wel dat in potentie meer inwoners worden blootgesteld aan gezondheidsrisico's.

De ambitie van de provincie is om alle inwoners een gezonde en veilige leefomgeving te bieden. Tegelijkertijd is de ambitie ook om Schiphol en de industrie, binnen grenzen en in balans met de leefomgeving, te behouden. Ze zijn van belang voor de economische vitaliteit van Noord-Holland. Het uitgangspunt is dan ook om de bestaande ruimte voor bedrijven en industrie te behouden, juist ook in de zware milieucategorieën. Terreinen met zware milieucategorieën zijn bovendien noodzakelijk voor de energietransitie en de omschakeling naar een circulaire economie. Met name het Noordzeekanaalgebied, Boekelermeer in Alkmaar en Kooypunt/Kooyhaven in Den Helder lijken daar een rol in te kunnen spelen. En juist de energietransitie kan ook weer bijdragen aan een gezondere leefomgeving, met name voor wat betreft verbetering van de luchtkwaliteit.

Het vraagstuk is dus hoe we in Noord-Holland ruimte kunnen blijven bieden aan mobiliteit, bedrijvigheid, energietransitie en transitie naar een circulaire economie en tegelijkertijd kunnen werken aan een gezondere leefomgeving voor onze inwoners. Met daarachter uiteraard de vraag wanneer een leefomgeving gezond genoeg is en of de gezondheidsverschillen tussen gebieden acceptabel zijn. In de Omgevingsvisie NH2050 is de keuze gemaakt te accepteren dat op een aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen. De vraag is of gezien de ontwikkelingen en het maatschappelijke debat hierover deze uitgangspunten ter discussie moeten worden gesteld. Hoe dan ook zal dit leiden tot het moeten maken van keuzes op die locaties waar woningbouw en industrie om ruimte vragen, op zijn minst wanneer en onder welke omstandigheden dat zal kunnen.

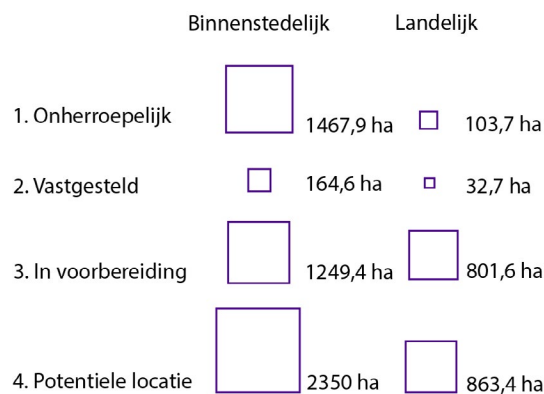
Hoe om te gaan met dit vraagstuk wordt al voor een deel beantwoord in de NOVEX-gebieden Schipholregio en Noordzeekanaalgebied. In de NOVEX Schipholregio wordt ingezet op afname van de overlast. Waarbij de milieuruimte die wordt gevonden door bijvoorbeeld stiller vliegen ten goede komt aan de bewoners en niet wordt ingezet om meer vluchten te kunnen laten vliegen. Voor Tata Steel is de afspraak dat uiterlijk in 2029 de eerste fase van groen staal gerealiseerd is. De Cokesgasfabriek 2 en een Hoogoven zullen zo snel mogelijk (uiterlijk 2029) sluiten. In het hele Noordzeekanaalgebied is het creëren van een gezonde leefomgeving het uitgangspunt om transitie mogelijk te maken. Hierbij wordt ingezet op het aanscherpen van de milieunormen en tegelijkertijd het behouden en soms vergroten van de aanwezige milieuruimte voor de gewenste transitie. Het gaat hier dus om maatwerk.

Wonen, werken en mobiliteit

Legenda:

Dimensionering opgave: Woningbouwplannen

Afbeelding: 44. Woningbouwplannen (aantal) en werklocaties in Noord-Holland in relatie tot OV.

Bron: provincie Noord-Holland

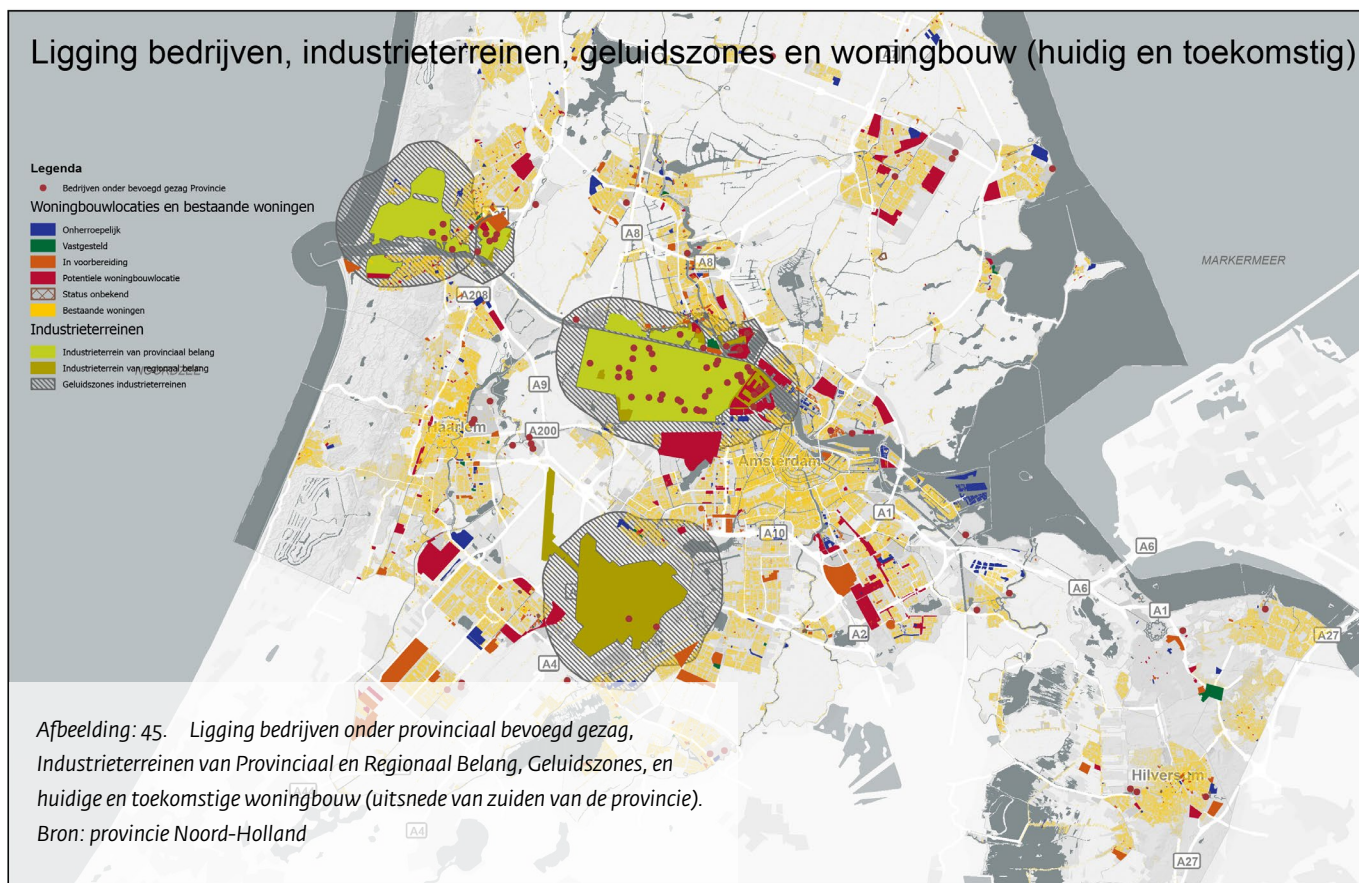
VOORBEELD

Gemeente Zaanstad, locatie Zuiderhout:

De locatie is in de provinciale Omgevingsverordening deels aangemerkt als industrieterrein van provinciaal belang. Tegelijkertijd ligt het dicht bij een ov-knooppunt en past het in het provinciale ov-knooppuntenbeleid om rondom het knooppunt in te zetten op woningbouwontwikkeling in combinatie met werkgelegenheid en voorzieningen. Het vraagstuk is of we accepteren dat er gezondheidsverschillen zijn (uiteraard binnen wettelijke kaders passend) en bouwen we woningen dicht bij industrie. Of accepteren we dit niet en perken we ofwel de (milieu)ruimte voor industriële en circulaire bedrijvigheid in. Of perken we de ruimte die benut kan worden voor wonen in?

Een aandachtspunt is daarbij dat zowel vanuit de bedrijvigheid als vanuit woningbouw de neiging is om tegen de norm aan te bouwen of de norm maximaal op te vullen. Dit heeft twee consequenties, enerzijds laat het geen schuifruimte over voor de transitie in de economie en energie die er aan komt. Anderzijds worden woningen gebouwd in een gebied dat weliswaar aan de huidige normen voldoet, maar een behoorlijke mate aan geluids- en geuroverlast heeft of meer fijnstof.

Via de bevoegdheden die de provincie heeft op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving wordt vooral ingezet op gezondheidsbescherming. Via het ruimtelijk spoor zet de provincie in op het beschermen van industriegebieden met een hogere milieucategorie. Aan gezondheidsbevordering wordt bijvoorbeeld gewerkt via de inzet op duurzame mobiliteit (bevorderen van lopen en fietsen door nabijheid van functies), groen in de stad, voorzieningen in dorpen die bijdragen aan ontmoeting, het creëren van meer recreatiemogelijkheden en de omslag naar duurzame energie.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Zet in op een gezondere leefomgeving door actief te blijven werken aan gezondheidsbescherming. Dit door het aanscherpen of creëren van normen en het verbeteren van milieukwaliteiten in de leefomgeving.
- Ook gezondheidsbevordering is een belangrijk aspect van een gezonde leefomgeving. Het gaat hierbij om het inrichten van je openbare ruimte waardoor het makkelijker wordt om op een gezonde manier te leven.

Zorg als Rijk ook voor de connectie tussen het sociale domein en het ruimtelijke domein.

Wat doen we zelf?

- We werken aan een goede beleidsgrondslag voor te nemen maatregelen gericht op een gezondere leefomgeving, waarmee we aansluiting vinden bij de omgevingswet en invullen van tekorten in beleid. Deze beleidsontwikkeling brengt focus en prioritering aan in

waar de provincie aan werkt.

- We actualiseren de Beleidsnota Uitvoering en handhaving. Daarin wordt gekeken naar waar we onze instrumenten binnen de bestaande wet- en regelgeving nog verder kunnen ontwikkelen om een gezonde leefomgeving te borgen en te bevorderen. Om onze wettelijke beslissingsruimte zo goed mogelijk te benutten en tekorten in ons beleid weg te nemen.
- We zetten in op fasen van activiteiten. In NOVEX-gebied Noordzeekanaalgebied wordt om die reden voorgesteld om besluitvorming over de tweede fase van een aantal transformatieprojecten (voor woningbouw op huidige haven- en bedrijventerreinen) uit te stellen tot er meer zicht is op de behoefte aan milieuruimte vanuit de duurzame energie en de circulaire industrie. Ook wordt voorgesteld om inwaarts te zoneren, dat wil zeggen de meest belastende activiteiten niet direct langs de contour te situeren.
- Bij plannen voor woningbouw en andere gevoelige functies die industrieterrein van provinciaal belang raken zoals aangegeven in onze Omgevingsverordening, zullen we steeds beoordelen hoe dicht bij brongebieden het verantwoord is om te bouwen. Dit betekent dat we op een aantal plaatsen zullen kiezen tussen wat voorrang krijgt: woningbouw of het voortbestaan van ruimte voor bedrijvigheid.
- Het RIVM wordt gevraagd om ook in Noord-Holland Noord in kaart te brengen hoe het met de gezonde leefomgeving staat.
- Komend jaar gaan we werken aan een visie op geluidsplafonds voor mobiliteit.

Wat vragen we van het Rijk?

De provincie voert de VTH-taken onder meer uit binnen de nationale wettelijke kaders. Om tot een stevige en robuuste uitvoeringspraktijk te komen, is er aanscherping van die wettelijke kaders nodig. Die moeten bedrijven stimuleren om te zoeken naar schone technieken. Dat komt nadrukkelijk naar voren in het NOVEX-gebied Noordzeekanaalgebied, maar het kan ook andere hoog belaste gebieden ten goede komen. Het gaat met name om de volgende aanpassingen:

- Rekening houden met piekbelastingen. Veel normen zijn gebaseerd op jaargemiddelden, maar bewoners ervaren vooral de pieken als hinderlijk.
- Rekening houden met cumulatieve effecten. Per stof kan de emissie binnen de marges blijven, maar bij elkaar kunnen ze alsnog voor ernstige overlast zorgen.
- Een versnelde en strenge doorvoering in de nationale wetgeving van de Europese richtlijn industriële emissies, die naar verwachting binnenkort wordt aangescherpt, en een maximale inzet in Europa op strengere grenswaarden voor luchtkwaliteit in de toekomstige wijziging van de Europese richtlijn voor luchtkwaliteit. Met behulp van deze richtlijnen moet het ook mogelijk worden om de vergunningsvoorwaarden voor bestaande installaties aan te scherpen.
- Normen opstellen gebaseerd op wetenschappelijke en gezondheidskundige advieswaarden. Hetzelfde geldt voor verduurzaming industrie wat is geijkt op CO₂ besparing of de KRW, dit moet verbreed worden naar gezondheidsaspecten.

VOORBEELD

Tata Steel

Er zal aanvullend onderzoek worden gedaan naar de effecten op de gezondheid en de leefomgeving van maatregelen die Tata Steel neemt om de uitstoot van schadelijke stoffen te verminderen. Een snelle transitie van Tata Steel naar een productie via aardgas naar waterstof is cruciaal. Uiterlijk in 2029 moet de eerste fase van de transitie naar een productie van groen staal via aardgas naar waterstof naar groen staal gerealiseerd zijn. Om deze transitie snel in te zetten, zijn Rijk en Tata Steel in overleg over de afspraken. Voor de bouw van nieuwe installaties voor gas- en waterstofverbranding is mogelijk tijdelijke additionele geluidsruimte nodig. De huidige beschikbare geluidsruimte is vrijwel volledig benut. Tijdelijk meer geluidsoverlast leidt na de bouw tot een gezondere leefomgeving.

Afbeelding 46: Leefomgeving Tata-steel, Velsen.

Bron: beeldbank provincie Noord-Holland

5.5 Ruimte houden voor bedrijvigheid op (nieuwe) bedrijventerreinen en zorgen voor betaalbare bedrijfsruimte bij binnenstedelijke verdichting

Het beleid om zo veel mogelijk woningen binnenstedelijk te bouwen heeft naast veel voordelen als nabijheid van wonen en werken, vermeden verkeersbewegingen, sparen van groen en landschap in buitengebied, (kosten)efficiency bij aanleg van verschillende infrastructuur, ook nadelen. Bij binnenstedelijke verdichting worden vaak verouderde bedrijventerreinen getransformeerd. Daardoor worden bedrijven die op dergelijke terreinen zijn gevestigd, vaak naar andere locaties verdrongen

omdat er geen betaalbare locaties meer in het stedelijk gebied te vinden zijn en/of ze niet gemengd kunnen worden met woonfuncties vanwege hinder. Niet zelden gaat het om bedrijven die een ondersteunende functie hebben in een stad. Dit levert een additionele ruimtevraag op bovenop de vraag naar ruimte voor nieuwe bedrijven. Er moet een keuze worden gemaakt hoe en waar deze bedrijven kunnen worden opgevangen. Daarnaast moet bepaald worden of ander instrumentarium, bijvoorbeeld in de uitgifte van gronden en de het hanteren voor langdurige prijsplafonds, kan worden ingezet om bedrijvigheid in stedelijk te behouden.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Zet waar mogelijk in op gemengde stedelijke gebieden waarbij bedrijven meer in de stad kunnen blijven. Ontwikkel hier passend instrumentarium bij, zodanig dat langdurig betaalbare bedrijfsruimte beschikbaar is.

Wat doen we zelf?

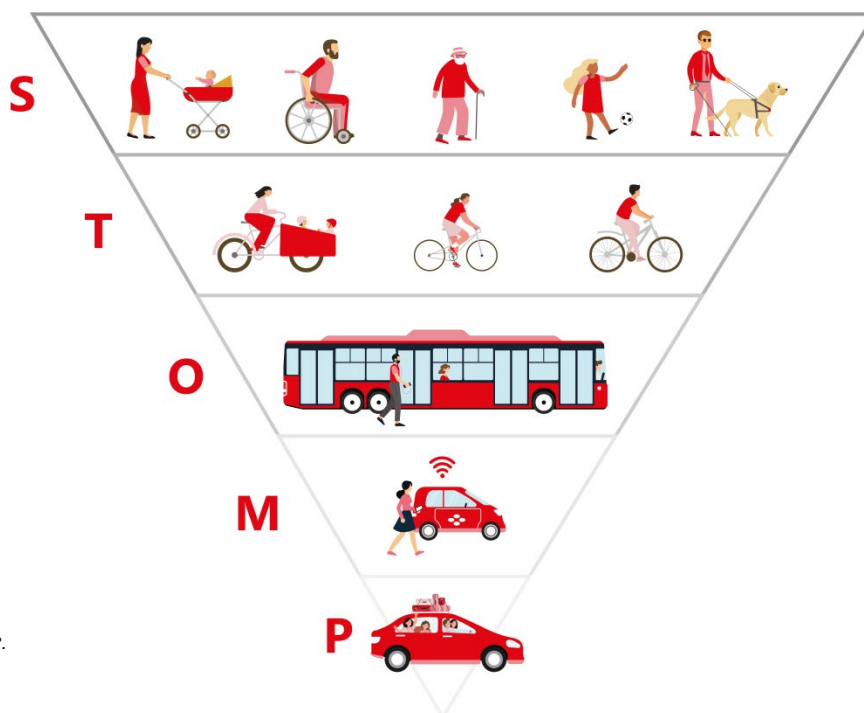
- In het NOVEX-gebied MRA wordt gewerkt aan een bedrijventerreinenstrategie die inzet op zes lijnen:
  1. Selectieve uitgifte huidig aanbod
  2. Bescherming bestaande voorraad
  3. Intensivering van het ruimtegebruik
  4. Toekomstbestendig maken voorraad
  5. Betere benutting stedelijk gebied
  6. Toevoegen van nieuwe plannen
- Als onderdeel van de gezamenlijke MRA bedrijventerreinenstrategie zijn de volgende acties gepland: De gemeenten brengen in beeld welke bedrijventerreinen behouden blijven en tenminste tot 2035 niet in aanmerking komen voor transformatie, als

basis voor een MRA totaaloverzicht in 2024.

- Daarnaast worden de huidige plannen voor transformatie van bedrijventerreinen (conform gemeentelijk besluiten) doorgenomen, om nieuwe kansen voor behoud van zittende bedrijven te identificeren.
- Verder wordt in MRA verband een transformatiekader bedrijventerreinen opgesteld, met aandacht voor o.a. omgang met de transformatielocatie en compensatiemogelijkheden binnen de deelregio.
- Gemeenten spannen zich in om bij transformatie zo veel mogelijk zittende bedrijven kansen te bieden zich te handhaven en waar dat niet lukt compensatiemogelijkheden voor (milieu)ruimte in eerste instantie binnen de eigen deelregio te vinden.

Wat vragen we van het Rijk?

- Samen verkennen welke (juridische en financiële) maatregelen het mengen van bedrijven in stedelijk gebied kunnen bevorderen.

Afbeelding: 46.

STOMP mobiliteitsprincipe.

Bron: Goudappel

5.6 Beter borgen van mobiliteitsmaatregelen in het ruimtelijk instrumentarium

De huidige mobiliteitsnetwerken zijn niet voldoende om de gewenste bereikbaarheid te leveren bij de geplande woningbouw. Er is daarom een mobiliteitstransitie noodzakelijk die is ingebed in een integrale ruimtelijke ontwikkeling. Hierbij is het noodzakelijk dat wonen, werken en voorzieningen in elkaars nabijheid worden gerealiseerd. De mobiliteitstransitie is gericht op het voorkomen van verplaatsingen, op het veranderen naar schone en actieve vervoerwijzen zoals fiets, lopen en openbaar vervoer en op het bevorderen van schoner gebruik van de auto door het gebruik te delen en de elektrische auto te stimuleren. Concreet betekent dit dat grote woningbouwlocaties zoveel mogelijk nabij OV-knooppunten worden gerealiseerd waar nog capaciteit over is. En dat in de planontwikkeling van een gebied al vanaf het begin bij de inrichting rekening wordt gehouden met het zogenoemde STOMP-ordeningsprincipe waarbij *in volgorde* de mogelijkheden voor lopen (stappen), fietsen (trappen), openbaar vervoer, mobiliteitsdiensten en de privéauto worden meegenomen in het ontwerp. Het is van belang dat alle vervoersmiddelen conform dit principe worden overwogen bij de planontwikkeling, waarbij de resultaten van die afweging in gebieden met beperkt openbaar vervoer en grote afstanden naar voorzieningen naar alle waarschijnlijkheid anders is dan in gebieden met een hogere graad van verstedelijking. Het STOMP-principe is ook bruikbaar om ruimtegebruik van mobiliteit te verminderen.

Ook de Ladder van Verdaas voor afwegingen rond investeringen in infrastructuur is van toepassing. De aanleg van nieuwe infrastructuur komt volgens deze ladder pas in aanmerking als

andere oplossingen onvoldoende soelaas bieden. In volgorde van voorkeur zijn dat:

- Mobiliteit beperken via een ruimtelijke visie en programma (het STOMP principe dient onderdeel te zijn van de Ruimtelijke Visie);
- Anders betalen voor mobiliteit (rekeningrijden);
- Mobiliteitsmanagement;
- Verbeteren/optimaliseren openbaar vervoer;
- Beter benutten bestaande infrastructuur;
- Aanpassen bestaande infrastructuur;
- Nieuwe infrastructuur.

De mogelijkheden voor de laatste twee stappen, investeren in nieuwe of bestaande infrastructuur, zijn in het licht van de eerder genoemde verschuiving van aanleg naar beheer en onderhoud nog maar beperkt mogelijk.

In stedelijk gebied vraagt de mobiliteitstransitie om een inrichting van de openbare ruimte die autogebruik en autobezit terugdringt. Dat vraagt enerzijds ruimte (voor o.a. fiets, lopen en OV), maar levert anderzijds ook ruimte op (minder parkeerplaatsen). Ruimte is nodig voor:

- Tankstations met verschillende brandstoffen met (snel) laadplekken voor elektrisch vervoer;
- Waterstoftankmogelijkheden voor zwaar vervoer, inclusief veiligheidsruimte;
- Toeleidende verkeersstromen van en naar de locatie;
- Bredere fietspaden, solitaire busbanen om bestaande stedelijke kernen te ontlasten.

Ook logistieke hubs en regionale en lokale openbaarvervoerhubs buiten de kernen spelen een rol bij de mobiliteitstransitie. Hierbinnen kunnen op de langere termijn

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Voor mobiliteit is meer nodig dan alleen aandacht voor infrastructuur. Ook bij het aanleggen van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen moet aandacht zijn voor het inpassen van andere vormen van mobiliteit aan de hand van het STOMP principe.

Wat doen we zelf?

- Aan de hand van ons Perspectief Mobiliteit werken we aan de mobiliteitstransitie. Dit doen we om het verminderen van de behoefte van reizen door nabijheid van wonen, werken en voorzieningen. Indien dan toch gereisd moet worden is dit idealiter middels een collectieve of actieve vorm zoals trein, openbaar vervoer of fiets. Dit zorgt dat ook de verduurzamingsopgave kleiner wordt doordat het aantal voer- en vaartuigen afneemt dat uitstootvrij moet worden. Het zorgt er ook voor dat voor diegenen die de auto echt nodig hebben voldoende capaciteit op de wegen beschikbaar blijft.
- Met de actieagenda fiets 2022-2027 werken we aan het aanleggen van doorfietsroutes tussen steden om zo een alternatief te bieden aan ritten voor korte en middellange

afstanden tot ongeveer 15 kilometer.

- Met het Mobiliteit Plan van Eisen Logistiek geven we criteria mee voor het inrichten van nieuwe bedrijventerreinen. Met oog voor multimodale goederenstromen op plekken met ruimte op de netwerken.
- Programma OV-knooppunten in combinatie met woningbouw bij de OV-knooppunten. Het versterken van de OV-knooppunten en hierlangs de grootste woningbouwopgaves laten plaatsvinden. Bij volledige realisatie van deze plannen zou 60 % van het totale provinciale woningaanbod uit de Woondeal binnen 1.200 meter en bijna 100 % binnen 10 minuten fietsen van de OV-knooppunten worden gerealiseerd.

Wat vragen we van het Rijk?

- Woningbouw in sterke relatie blijven zien met mobiliteit. Dit laten zien door opvolging te geven aan de integrale woningbouw en mobiliteitsmiddelen in 2024 en verder.
- Inzetten op het uitbreiden van de gedragscampagne over het gebruik van mobiliteit, waaronder de werkgeversaanpak.

eventueel ook vertiports²⁹ voor eVTOL³⁰-netwerken een plek krijgen. Deze ruimtevrage heeft een conflict met de overige ruimtevragen en is nu nog niet goed in beeld bij bijvoorbeeld de nieuwbouwpoging. Dit heeft niet alleen effect op een betere bereikbaarheid van de steden maar ook effect op de gezonde leefomgeving. Actieve mobiliteit draagt bij aan gezondere en vitalere mensen. Schone en emissieloze voertuigen stoten veel minder schadelijke stoffen uit. In steden betekent de introductie van zero-emissie zones voor schonere lucht en veiligere situaties.

5.7 Rekening houden met effecten van lokale ruimtelijke mobiliteitskeuzes op de regionale schaal

Ruimtelijke keuzes op een plek in de provincie hebben logischerwijs effect op de omliggende gebieden. Bij keuzes in het MRA-gebied moet rekening worden gehouden met het effect hiervan op Noord-Holland Noord en andersom, kortgezegd waterbedeffecten.

VOORBEELD:

Minder ruimte voor auto in de stad vereist corridorhubs

In de MRA is een gezonde leefomgeving creëren steeds belangrijker voor gebiedsontwikkeling. Autoluwe steden en duurzame vormen van mobiliteit stimuleren dit. Dit vertaalt zich naar minder ruimte voor de auto binnen de stadsgrenzen door minder parkeerplaatsen en door (de invoering van) betaald parkeren.

Het bovenstaande heeft consequenties voor de dagelijkse forenzen, onder andere vanuit Noord-Holland Noord richting de MRA. De toegankelijkheid van de stad voor mensen met lagere- en middeninkomens die dit niet kunnen of willen betalen kan hierbij in het geding komen. De beschikbaarheid van een parkeerplaats op de bestemming in de MRA is niet meer vanzelfsprekend. Vier tot zeven euro per uur zijn geen ongewone bedragen in de binnenstad van Amsterdam.

Om toch deze forenzen te faciliteren is het noodzakelijk dat goede multimodale overstapmogelijkheden beschikbaar zijn. Weggebruikers moeten eerder de mogelijkheid krijgen om over te stappen van de auto op ander vervoer verder de stad in. Daar kunnen corridorhubs (overstapplaats nabij het landelijk en/of regionale wegennet, zoals een Rijksweg of provinciale weg) een rol in spelen. Op dergelijke hubs wordt autoverkeer dat richting de werkgebieden moet, vroegtijdig de mogelijkheid gegeven om via openbaar vervoer naar de werkgebieden te reizen. Deze hubs moeten niet alleen aan de randen van de MRA en de agglomeratie Amsterdam komen, maar ook dieper in Noord-Holland Noord (bijvoorbeeld in Hoorn of Alkmaar-Noord) juist om autoverkeer vroegtijdig mogelijkheden te geven om via OV verder te geleiden.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Geef inzicht in de waterbedeffecten van ruimtelijke keuzes in mobiliteit. Hoe werken keuzes in het ene gebied door op dat in andere gebieden.
- Pakketten van (ruimtelijke) maatregelen zijn nodig die in samenhang streven naar de brede welvaart doelen zoals in het Multimodaal Toekomstbeeld vastgelegd. De balans vinden tussen bijvoorbeeld bereikbare regio, aantrekkelijke leefomgeving, vitale economie die toegankelijk is voor iedereen.

Wat doen we zelf?

- We werken aan de uitvoering van de hubstrategie (2023) zowel binnen als buiten stedelijk gebied.
- We agenderen het onderwerp mobiliteitsarmoede en toegankelijkheid van mobiliteit in het Rijk/regio programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB).

Wat vragen we van het Rijk?

- Doorzetten (en uitbreiden) van bereikbaarheidsgelden. Mobiliteit is randvoorwaardelijk voor het realiseren en

versnellen woningbouw. Gezien de opgaven die we hebben, kunnen we het niet alleen.

- Integrale blik om per regio integrale gebiedspakketten te gaan maken en deze voor BO-MIRT te agenderen. Daarvoor hebben we de medewerking van BZK en I&W nodig.

Wat doen we samen?

- Uitwerken van het principe regionale hubs per corridor uit het MTB. Zoals afgesproken in BO-MIRT 2022 werken we binnen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid samen aan de uitvoering van het Multimodaal Toekomstbeeld (MTB) en de daarin gezamenlijk vastgestelde sturingsprincipes met als doel de brede welvaartsdoelen op peil te houden. Dit heeft ook ruimtelijk consequenties (zie ook 5.6).

29 Vertiport: een stuk land of water dan wel een constructie waarop VTOL's, bijvoorbeeld drones, (kunnen) opstijgen en landen

30 VTOL: vertical take off and landing

5.8 Logistiek in een leefbare stad

De groei van het goederenvervoer (zoals besproken in 4.7) heeft samen met de keuzes voor een leefbare stad uit dit hoofdstuk ook effect op de logistieke stromen binnen de stad. Hoe kunnen goederen toch hun bestemming bereiken in een leefbare stad?

Een leefbare stad voor logistiek betekent bevoorraden met uitstootvrije voertuigen. In aanloop hiernaartoe gebeurt dit

met emissieklasse 6/7 voertuigen (euro 6/7). Maar ook de omvang van de voertuigen moet passend zijn bij de straten in het dorp of de stad. Ter verbetering van de gezondheid en leefbaarheid in de steden is de inzet van logistieke hubs randvoorwaardelijk. Hier worden goederen overgeslagen van grote op kleine transporteenheden. Dit vraagt een veelvoud van de huidige hublocaties, veelal aan de randen van de stad.

Wat agenderen we voor de nota Ruimte?

- Ruimte voor logistieke hubs. Uit onderzoek van gemeente Amsterdam blijkt bijvoorbeeld dat de vereiste ruimte voor logistieke hubs groeit vanwege de transitieperiode naar uitstootvrije voertuigen. Hierdoor is meer overslag nodig van goederen rond de steden. Op termijn zal dit naar verwachting weer afnemen. Het zorgt nu voor een groei van logistieke hubs rond de stad. Dit zal ook in andere steden zo zijn. Hoe passen we dit in de schaarse ruimte?

Wat doen we zelf?

- Vanuit de Netwerkvisie Logistieke Hubs willen we dat gemeenten en regio toebewegen naar stadsbrede logistieke platforms waardoor gebundelde beleving in de steden gemakkelijker of afgedwongen wordt.
- De vaarwegen moeten beter benut worden voor goederentransport, ook in de steden en buitenwijken. Concreet betekent dit dat we de bedienbesluiten voor bruggen daar op af moeten stemmen. Die zijn nu steeds meer in dienst van het autoverkeer, maar dat zal dan omgedraaid moeten worden.
- Met marktpartijen ontwikkelen we een Metropolaan Hub Systeem. Een netwerk van binnenvaardiensten tot in de haarvaten van de vaarwegen, voor betrouwbare elektrische duwvaart in en tussen steden.

Wat vragen we van het Rijk?

- Harmoniseren van het beleid voor duurzame logistiek. Zorg voor een voorspelbaar groeipad en stimuleer de ondernemers die voorop willen lopen in verduurzamen van het transport van, naar en in de stad.

Wat doen we samen?

- Het uitvoeren van landelijke en regionale uitvoeringsagenda stadslogistiek.
- Het creëren van blauwe golven, het verbinden van de brugopeningen zodat schepen kunnen doorvaren. Vergelijkbaar met de groene golven, al kan dit ook met elkaar conflicteren.

5.9: Inzetten op gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen

Financiering van veel onderdelen gekoppeld aan een goede leefomgeving schiet tekort. De voorwaarden vanuit de grote

investeringsfondsen laten geen ruimte voor integrale projecten. Omdat ruimte beperkt is, zullen veel doelstellingen gecombineerd moeten worden. Dit vraagt om grotere flexibiliteit bij het gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen.

Voorbeeld: In de MRA is een groenstructuur bekend onder de naam groene scheggen. Aan de oostkant van Schiphol ligt een scheg die nog moet worden ontwikkeld, de Westeinderscheg. Het doel van de ontwikkeling is om de leefomgeving in de directe omgeving van de luchthaven te verbeteren. Het gebied wordt overlapt door drie NOVEX-gebieden, te weten NOVEX Schipholregio, MRA en Groene Hart. Daarnaast zijn er ook kansen om bij te dragen aan het halen van de doelen uit het NPLG/PPLG. Het is op dit moment niet mogelijk om integraal doelen uit de verschillende programma's financieel te combineren in een gebiedsfonds. Het efficiënt bundelen van bestaande geldbronnen is daardoor niet mogelijk.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- In de Nota Ruimte verwachten we dat er wordt ingezet op integrale gebiedsontwikkelingen met daaraan gekoppeld de gecombineerde inzet van middelen. Verantwoording richting begroting vindt dan nog steeds plaats via de huidige verantwoordingslijnen. Het moet dus ook duidelijk worden gemaakt in de verantwoording welke doelen uit een bepaald programma worden gediend. Doel is om het geoormerkte geld efficiënter in te zetten waardoor voor hetzelfde geld meerdere doelen haalbaar worden gemaakt.

Wat doen we zelf?

- We zetten onze regierol in de afstemming rondom het Watersysteem, Taskforce energie, PPLG, Vervoersberaden, Woondeals, Regionale afstemming wonen en bedrijven en recreatieschappen voort. In lijn met het coalitieakkoord investeren we in water, recreatie en natuur, onder andere via het PPLG.
- We investeren in provinciale infrastructuur en beleidsmaatregelen zoals smart mobility, in woningbouw via de woondeals, het programma OV-knooppunten en nieuwe maatregelen zoals groen in en om de stad via ons programma Groen Kapitaal.

Wat vragen we van het Rijk?

- Grotere flexibiliteit bij het gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen. Maak het mogelijk deze middelen breed in te zetten op de eerder geschetste randvoorwaarden.
- Meer geld voor groen, recreatie en klimaatadaptatie

gekoppeld aan woningbouw (nu zijn financiën gekoppeld aan woningbouw alleen bestemd voor mobiliteit).

- Een mogelijk steviger wetgeving voor het verplicht mee-investeren in mobiliteit, klimaatadaptatie, natuur en recreatie.

5.9 Inzetten op gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen

Financiering van veel onderdelen gekoppeld aan een goede leefomgeving schiet tekort. De voorwaarden vanuit de grote investeringsfondsen laten geen ruimte voor integrale projecten. Omdat ruimte beperkt is, zullen veel doelstellingen gecombineerd moeten worden. Dit vraagt om grotere flexibiliteit bij het gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen.

VOORBEELD:

In de MRA is een groenstructuur bekend onder de naam groene scheggen. Aan de oostkant van Schiphol ligt een scheg die nog moet worden ontwikkeld, de Westeinderscheg. Het doel van de ontwikkeling is om de leefomgeving in de directe omgeving van de luchthaven te verbeteren. Het gebied wordt overlapt door drie NOVEX-gebieden, te weten NOVEX Schipholregio, MRA en Groene

Hart. Daarnaast zijn er ook kansen om bij te dragen aan het halen van de doelen uit het NPLG/PPLG. Het is op dit moment niet mogelijk om integraal doelen uit de verschillende programma's financieel te combineren in een gebiedsfonds. Het efficiënt bundelen van bestaande geldbronnen is daardoor niet mogelijk.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- In de Nota Ruimte verwachten we dat er wordt ingezet op integrale gebiedsontwikkelingen met daaraan gekoppeld de gecombineerde inzet van middelen. Verantwoording richting begroting vindt dan nog steeds plaats via de huidige verantwoordingslijnen. Het moet dus ook duidelijk worden gemaakt in de verantwoording welke doelen uit een bepaald programma worden gediend. Doel is om het geormerkte geld efficiënter in te zetten waardoor voor hetzelfde geld meerdere doelen haalbaar worden gemaakt.

Wat doen we zelf?

- We zetten onze regierol in de afstemming rondom het Watersysteem, Taskforce energie, PPLG, Vervoersberaden, Woondeals, Regionale afstemming wonen en bedrijven en recreatieschappen voort. In lijn met het coalitieakkoord investeren we in water, recreatie

en natuur, onder andere via het PPLG.

- We investeren in provinciale infrastructuur en beleidsmaatregelen zoals smart mobility, in woningbouw via de woondeals, het programma OV-knooppunten en nieuwe maatregelen zoals groen in en om de stad via ons programma Groen Kapitaal.

Wat vragen we van het Rijk?

- Grotere flexibiliteit bij het gebiedsgericht bundelen van bestaande financieringsbronnen. Maak het mogelijk deze middelen breed in te zetten op de eerder geschetste randvoorwaarden.
- Meer geld voor groen, recreatie en klimaatadaptatie gekoppeld aan woningbouw (nu zijn financiën gekoppeld aan woningbouw alleen bestemd voor mobiliteit).
- Een mogelijk steviger wetgeving voor het verplicht mee-investeren in mobiliteit, klimaatadaptatie, natuur en recreatie.

(OPNIEUW) VORMGEVEN AAN NOORD-HOLLAND

Omgevingskwaliteit: veel transities komen op ons af die leiden tot veranderingen. Dat is niet nieuw, Noord-Holland is altijd aan verandering onderhevig geweest. Ons huidig beleid is erg gericht op beschermen. Deze veranderingen vragen om opnieuw te definiëren wat we belangrijk vinden om te behouden en wat en hoe we samen veranderingen vorm kunnen geven waarbij waarden zichtbaar blijven.

WAT IS ER AAN DE HAND?

Noord-Holland is prachtig en divers. De cultuurlandschappen van Noord-Holland herbergen de geschiedenis en vormen een deel van de Noord-Hollandse identiteit. Die diversiteit van ons landschap komt mede doordat in Noord-Holland op een relatief klein oppervlak veel verschillende bodemtypen samenkomen. Daarbij is er bij de ingebruikname van het land steeds anders op de condities van bodem en water gereageerd. Dat kwam door culturele verschillen of bijvoorbeeld doordat gedurende de ontginning de financiële en technische mogelijkheden veranderden. Dat alles heeft geleid tot een afwisselend landschap met veel bijzondere plekken, dat hoog gewaardeerd wordt door inwoners en bezoekers.

De opgaven die op ons afkomen hebben een aantal dingen gemeen. Ze zijn urgent, hebben vaak een grote ruimtelijke impact, overstijgen veelal de lokale schaal en hebben het karakter van een transitie. Het stedelijk gebied verandert door verdichting van woningbouw, plaatsing van extra infrastructuur voor de energietransitie of transformatie van een werkgebied naar woningbouw. Ook in het landelijk gebied verwachten we grote effecten door alle opgaven. Voorbeelden hiervan zijn de impact van de energietransitie met windturbines, zonneparken,

energie-infrastructuur en transformatorstations. Maar ook de vernatting van veenweidegebieden die kan leiden tot ander landgebruik en een andere verschijningsvorm, bijvoorbeeld moerasbos en rietlanden. Deze veranderingen beïnvloeden hoe Noord-Holland eruit ziet en wat we daaraan waarderen.

In het (verre) verleden hervormden mensen het Noord-Hollandse landschap al door veenaafgravingen, de aanleg van dijken en het droogmalen van meren tot polders. En ook minder lang geleden zijn er grote keuzes gemaakt in de ruimte. 150 jaar terug was er nog een Zuiderzee, bestond de Wieringermeerpolder nog niet en werd het Noordzeekanaal (grotendeels met de hand) gegraven. In de afgelopen 70 jaar is de verstedelijking in de provincie enorm versneld. Het aantal inwoners verdubbelde terwijl het aantal mensen per huishouden daalde. Het infrastructurele netwerk werd verbeterd, het aardgasnet werd uitgerold, Schiphol werd een van de grootste luchthavens van Europa en Amsterdam werd een groot internationaal internetknooppunt. Verandering van ons landschap is dan ook niet nieuw maar van alle tijden.

Hoe hoger de druk op de ruimte en op ons buitengebied was, hoe groter de behoefte werd de kwaliteit ervan te beschermen. Een mooi landschap, met cultuurhistorisch erfgoed en ruimte voor een groeiende recreatieve behoefte is onmisbaar als gezonde en fijne leefomgeving. Dit draagt bij aan het welzijn van onze inwoners en past ook bij de maatschappelijke tendens om meer oog te hebben voor brede welvaart. In de Omgevingsvisie is opgenomen dat we onze natuurgebieden, cultuurlandschappen en erfgoed willen behouden en versterken en dat ontwikkeling

Nationale opgave: Maatschappelijke opgaven worden in samenhang opgepakt

Nationale opgave: Behouden/versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten

nu

2030

2050

2100

hierbinnen en het beheer ervan passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen. Dit is in de Omgevingsverordening verder uitgewerkt met o.a. de beschermingsregimes Natuurnetwerk Nederland (NNN), Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL), UNESCO werelderfgoed, de bescherming van archeologisch en cultureel erfgoed en de verplichting om bij een ontwikkeling in het landelijk gebied rekening te houden met de principes van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. In eerste instantie hebben onze beschermingsregimes, zoals de naam al zegt, een beschermende werking. Reguliere ontwikkelingen zijn niet altijd mogelijk binnen deze gebieden en wat wel kan, moet voldoen aan bepaalde eisen. Op dit moment is de lijn dat 'ontwikkelingen van groot openbaar belang' doorgang vinden als er geen alternatieven zijn.

Zorgvuldig omgaan met de waarden van het landschap en de natuur is de onderliggende kernboodschap achter onze beschermingsregimes en ruimtelijke kwaliteitsinstrumenten. Met de toenemende druk op het landschap door de noodzakelijke transitie en grote opgaven waar we voor staan, neemt ook het belang van die zorgvuldigheid toe. Voorbeelden als de mogelijke aanleg van een 380 KV door UNESCO werelderfgoed gebied in de Beemster tonen echter aan dat bescherming soms niet langer mogelijk is, en er behoefte is aan een meer op transitie gerichte benadering. Hoewel we de precieze impact van de transitie op Noord-Holland nog niet kennen, weten we al wel dat we niet alles zullen kunnen behouden zoals het is. Ons huidige beleid is niet voldoende toegerust op de transitie. Daarom is het nodig om het huidige beleid aan te passen.

Het is bij zo'n op transitie gerichte benadering belangrijker dan ooit om zorgvuldig vorm te geven aan de mogelijk nieuwe landschappen die hieruit voortkomen. En te benoemen welke

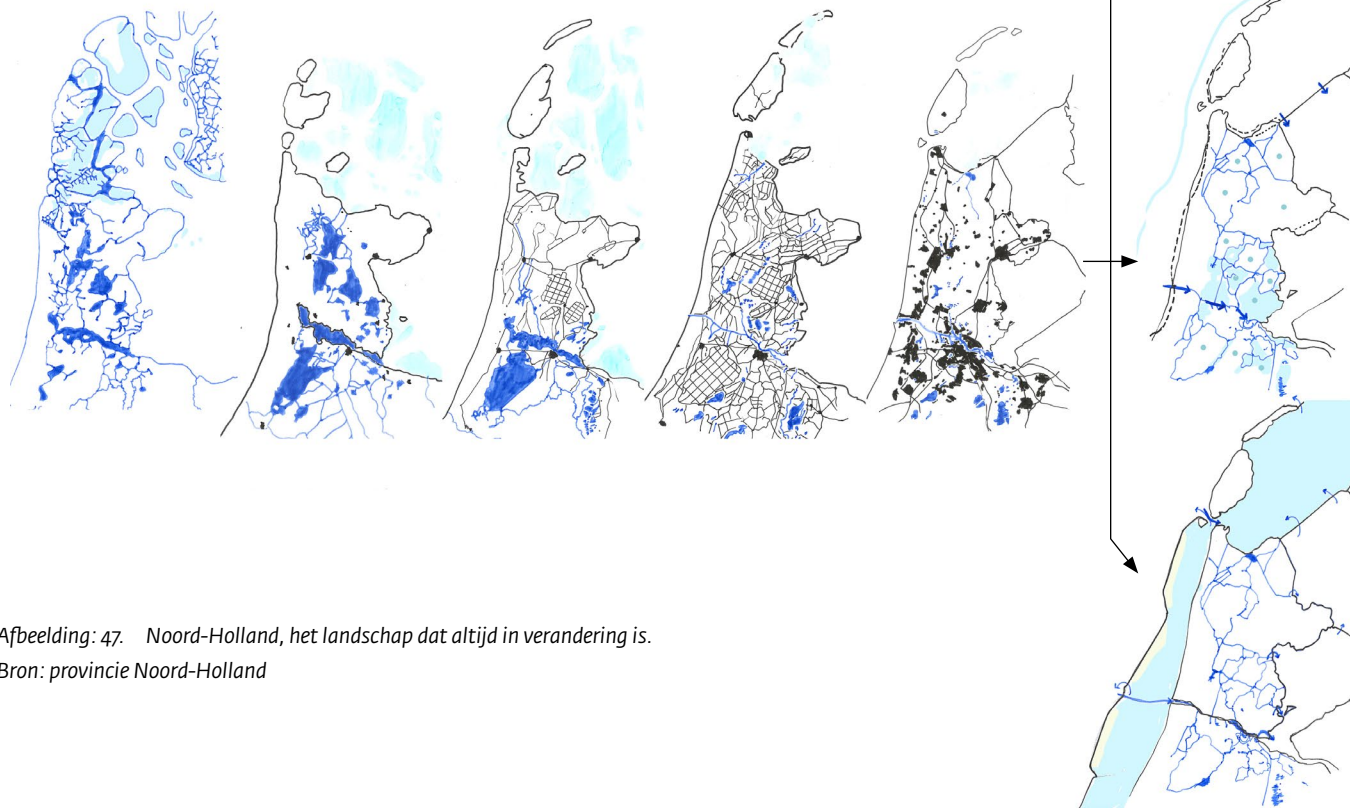
waarden we willen behouden. In een wereld die steeds sneller om zijn as lijkt te draaien, zoeken we plekken en dingen waaraan we ons vast kunnen houden, waarin we ons gezamenlijke verleden kunnen herkennen. Tegelijk willen we - of moeten we - ook het nieuwe omarmen. Een goede vormgeving daarvan, én een respectvolle inpassing in het bestaande landschap zijn voorwaardelijk voor maatschappelijke acceptatie van veranderingen. Juist ook met het oog op het belang van brede welvaart. We willen dat Noord-Holland zich blijft onderscheiden door een grote diversiteit aan verschillende landschappen, die onmiskenbaar zijn verbonden met het verleden en ruimte bieden aan de toekomst.

WAAR KOMT HET OP NEER?

Het (opnieuw) vormgeven van Noord-Holland lukt alleen als bij grote vormende projecten het verbeteren van de leefomgeving het uitgangspunt is. Dat vraagt om een stevige verankering van het creëren van omgevingskwaliteit als nevendoelelstelling in wetgeving.

BOTSINGEN EN KANSEN MET ANDERE OPGAVEN

Het lijkt soms alsof aandacht voor omgevingskwaliteit en het werken vanuit de waarde van de omgeving vertragend kan werken. Maar goed en tijdig meegenomen biedt het juist houvast voor het behalen van meervoudigheid in doelstellingen en kan het bijdragen aan het maatschappelijke draagvlak. Bij het opnieuw vormgeven van Noord-Holland moeten we afwegingen maken waar ontwikkelingen met elkaar schuren en kansen identificeren waar ze elkaar versterken. Bijvoorbeeld, het opzetten

Afbeelding: 47. Noord-Holland, het landschap dat altijd in verandering is.
Bron: provincie Noord-Holland

van het waterpeil kan zowel gunstig als ongunstig uitpakken voor het beschermen van archeologische waarden. De diepte waarop energie-infrastructuur wordt aangelegd door het gebied van het Oer-IJ maakt het verschil tussen het creëren van een kilometerslange opgraving (1 m diepte) of het in situ behoud (3 m diepte). Het inzetten op meer biodiversiteit buiten natuurgebieden door meer groenblauwe dooradering draagt bij aan het prettiger maken van het landschap. Tegelijkertijd vraagt de omzetting naar kringlooplandbouw ook ruimte voor

extra bebouwing voor het verwerken van reststromen en het sluiten van kringlopen. Het werken vanuit waarden in een gebied en het creëren van waarden biedt kansen om de leefkwaliteit in een gebied te versterken. Denk bijvoorbeeld aan het openleggen van historische waterwegen voor waterafvoer of berging. Of het herstel van groen in historische binnensteden, het beschermen van dorpsgezichten, herbestemming van erfgoed tot woonbestemming of speciale windmolens die passen bij het karakter van de Beemster.

BETROKKEN PROGRAMMA'S EN VISIES

Als vertrekpunt voor het opnieuw vormgeven aan Noord-Holland zijn de volgende beleidskaders van belang.

Programma Mooi Nederland

In het programma 'Mooi Nederland' staat ruimtelijke kwaliteit centraal. Het programma werkt aan een gedeeld beeld van de toekomst van ons land en regelt nieuwe concepten voor de inrichting van gebieden.

Omgevingsvisie NH2050

Uit de Omgevingsvisie: "Noord-Holland beschikt over een unieke en rijke variatie aan (open) landschappen, ruimtelijke structuren, aardkundige en archeologische waarden, cultuurhistorie en gebouwd (wereld)erfgoed. De provincie onderscheidt zich door haar openheid, de grote afwisseling en de contrasten in het landschap. Deze karakteristieken reflecteren de rijke ontstaansgeschiedenis en maken het aantrekkelijk voor mensen om hier te wonen, voor bedrijven om zich hier te vestigen en voor recreanten en toeristen om hier te verblijven. Voor de leefomgevingskwaliteit is het essentieel deze waarden en karakteristieken van landschap en cultuurhistorie te benoemen, te behouden, waar nodig adequaat te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen."

PPLG – Een beleefbaar landelijk gebied

Om de opgaven in het landelijk gebied in samenhang op te pakken zet de provincie Noord-Holland het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) op, in navolging van het Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het is bedoeld als samenhangend beleidskader voor het landelijk gebied. In het PPLG wordt een uitwerking opgenomen van de nationale opgaven voor biodiversiteit, stikstof, water en bodem, klimaat en het perspectief voor de landbouw. De thema's woningbouw, energievoorziening, infrastructuur en economie worden niet uitgewerkt in het PPLG en komen in dit Ruimtelijk Voorstel uitvoerig aan bod. Zoals in het PPLG is aangegeven, zal de ruimtelijke afweging tussen de belangen uit het PPLG en de overige belangen in dit Ruimtelijk Voorstel plaatsvinden. Het PPLG is daarmee een belangrijke bouwsteen van het Ruimtelijk Voorstel. Het PPLG bevat een uitwerking van de provinciale doelstellingen voor het landelijk gebied op de thema's landschap, erfgoed en recreatie (PPLG H2.7 Een beleefbaar landelijk gebied).

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De leidraad is een provinciale handreiking voor het inpassen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het landschap, zoals bebouwing, agrarische bedrijven, infrastructuur of vormen van energieopwekking. Daarnaast bieden de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie en de handreikingen gemaakt voor inpassing energie-infrastructuren een duidelijke basis voor inpassing van projecten. De Leidraad geeft gebiedsgerichte én ontwikkelingsgerichte beschrijvingen en biedt zo toepasbare informatie over de manier waarop ruimtelijke ontwikkelingen kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie beoogt met deze Leidraad om samen met bijvoorbeeld gemeenten, ontwikkelaars en initiatiefnemers te werken aan het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap en de cultuurhistorie.

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en waar mogelijk versterking en ontwikkeling van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het BPL is beschreven in kernkwaliteiten per deelgebied. De voormalige beschermingsregimes Bufferzones, Aardkundig Monument en Weidevogelleefgebied zijn geborgd in de kernkwaliteiten.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, gericht op de wezenlijke kenmerken en waarden van natuur en landschap) en Provinciale Monumenten hebben een eigen regime en vallen daarom buiten het BPL-regime.

Beleidskader Erfgoed & Cultuur

Erfgoed en cultuur dragen sterk bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. Noord-Holland heeft veel culturele organisaties en initiatieven, monumenten, (wereld)erfgoed, bijzondere archeologische vindplaatsen en historische cultuurlandschappen. Dit levert een aantrekkelijk woon- en verblijfklimaat op. Dit is uitgewerkt in het Beleidskader Erfgoed & Cultuur. In het beleidskader zijn als opgaven benoemd:

1. transformatie van het cultuurlandschap

Een van de speerpunten voor het beleid is dat cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen. We vertalen dat in het Ruimtelijk Voorstel in 'erfgoedinclusief ontwikkelen';

2. leegstand, herbestemming en verduurzaming

De focus ligt op continuïteit in gebruik en duurzame exploitatie, waarbij sociaal-maatschappelijke waarden behouden blijven;

3. bereikbaarheid en toegankelijkheid van de culturele infrastructuur

Het is zaak dat er voldoende en toegankelijke culturele voorzieningen blijven, ook als er vele duizenden woningen worden bijgebouwd.

Overige relevante programma's

- Noord-Holland Noord regioprofiel 2021 'Zee aan ruimte,

land vol cultuur'

- MRA Regioprofiel 2019-2024 'Meer dan de delen, Programma Kunst, Cultuur en Erfgoed'
- Uitvoeringsprogramma Hollandse Waterlinies Noord-Holland 2022-2025
- Uitvoeringsprogramma Herstel Liniedijken 2021-2025
- Ruimtelijk beleidsplan Stelling van Amsterdam
- Beeldkwaliteitsplan Stelling van Amsterdam

Afwegingskader energieopwekking**Hollandse Waterlinies**

Een eerste stap in de transitiegerichte benadering binnen de grenzen van Werelderfgoed Hollandse Waterlinies is gemaakt met het opstellen van het 'Afwegingskader energieopwekking Hollandse Waterlinies'. Dit stuk is een goed hulpmiddel bij eventuele ontwikkelingen en mogelijke aantasting van de kernkwaliteiten.

WAT AGENDEREN WE?

6.1 Passen we onze beschermingsregels voor landschap en cultuur aan vanwege transitie?

Ons huidige beleid is veelal gericht op bescherming van de bestaande intrinsieke en toegekende waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie. Op circa 50% van het landelijk gebied ligt een beschermingsregime (N2000, NNN, BPL, Unesco-werelderfgoed, stiltegebieden, archeologisch en gebouwd en groen erfgoed). Nu al is echter duidelijk dat een deel van de transitie-opgaven ook zal landen binnen een of meerdere beschermingsregimes:

- Een aantal zoekgebieden voor zonne- en windenergie op land, aangewezen in de Regionale Energiestrategieën (RESsen), ligt bijvoorbeeld (deels) in beschermd gebied.
- In het zoekgebied van de 380kV-hoogspanningsleiding tussen het Noordzeekanaalgebied en Noord-Holland Noord liggen de werelderfgoederen van de Beemster en de Hollandse Waterlinies. Ook de uitbreiding van de 380kV-hoogspanningsleiding Diemen-Ens doorkruist de Waterlinies.
- Om CO₂-uitstoot en verdere bodemdaling tegen te gaan worden in het NPLG en PPLG verkend of en waar het peil opgezet moet worden in veengebieden. Peilopzetting kan positief uitpakken voor de bescherming en conservering van archeologische vindplaatsen. Maar als op deze plekken moerasbos of rietlanden mogen ontstaan die CO₂ op kunnen slaan, zal dat deze vindplaatsen mogelijk juist aantasten.

Ook veranderen dan specifieke kernwaarden zoals openheid en de habitat voor weidevogels.

- Klimaatverandering (hitte, droogte, verzilting, wateroverlast en overstroming) heeft effect op ons erfgoed en beschermde landschappen.
- Aanlandingen wind op zee doorkruisen de Atlantikwall en ondergrondse bekabeling naar transformatorstations doorsnijden gebieden van archeologische waarden.
- De omslag naar kringlooplandbouw vraagt om aanpassingen, zoals extensivering, ruimte voor verbreding van activiteiten, het verwerken van reststromen en energie-opwekking op het erf. Dit vraagt om afwijkingen van het bouwvlak en past niet altijd binnen de regels van het BPL.

De aankomende veranderingen kunnen nopen tot het maken van keuzes in welke landschappen en welk erfgoed we willen behouden (en in welke omvang), en welke we niet kunnen of willen behouden. Op het moment dat bescherming niet langer mogelijk is, kiezen we voor een op transitiegerichte benadering. Dit betekent niet dat we geen waarde meer hechten aan het bestaande, maar dat dit het vertrekpunt vormt voor verdere ontwikkeling met kwaliteit. We kijken dan ook naar kansen die er liggen voor het landschap en het erfgoed. Er zijn immers ook plekken die niet beschermd, maar wel behoudenswaardig zijn in de ogen van bewoners. In een enkel geval betekent het zelfs dat een volledig nieuw landschap ontstaat met nieuwe waarden.

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

Niet alles kan behouden worden zoals het is. Wees daar eerlijk over in de nota Ruimte en geef duidelijk aan welke consequenties het kiezen voor bepaalde ontwikkelingen heeft voor erfgoed, cultuur en landschap. Geef aan welke waarden vanuit landelijk perspectief absoluut behouden moeten blijven.

Wat doen we zelf?

- We sturen op de kwaliteit en diversiteit van onze Noord-Hollandse landschappen en onderzoeken of er invloed is van de opgaven die ruimte zoeken in onze landschappen.
- Als we verwachten dat er invloed is van de transitie op de huidige landschappen en structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie maken we inzichtelijk wat het betekent voor de kernwaarden, ambities en ontwikkelprincipes en passen daar de Leidraad op aan.
- We betrekken inwoners bij het bepalen van de gewenste omgevingskwaliteit en de lange termijn toekomst van Noord-Holland.
- We maken een afwegingskader hoe om te gaan met de gevolgen voor erfgoed bij klimaatverandering.
- We werken verder aan richtlijnen voor de omgang met waardevol erfgoed zoals behoudenswaardige stolpboerderijen zodat voor eenieder duidelijk is hoe we

omgaan met beschermen van waardevol erfgoed en hoe we omgaan met transitie in relatie tot waardevol erfgoed.

- We ontwikkelen een referentiekader voor culturele voorzieningen om daarmee beter te kunnen bepalen wat er nodig is voor een waardevolle leefomgeving en hoe er gebruik kan worden gemaakt van erfgoed.
- Binnen de NOVEX MRA onderzoeken we de mogelijkheden van landschaps- en natuurinclusief verstedelijken.

Wat vragen we van het Rijk?

Van het Rijk verwachten we een stevige inzet op omgevingskwaliteit. Naast het aanjagen en stimuleren (MOOI Nederland) vragen we:

- Een standpunt over hoe om te gaan met transitie in en bij de Unesco werelderfgoederen.
- Een standpunt over hoe om te gaan met en de gevolgen voor het erfgoed in relatie tot het Verdrag van Malta bij grote fysieke transitie.

Een voorbeeld van ontwikkelen op basis van bestaande waarden is 'erfgoedinclusief ontwikkelen'. Uitgangspunt hiervan is: niet de bevrozing van het erfgoed, maar ontwikkelingsgericht meebewegen op basis van erfgoedwaarden en hierbij de tijdlagen in het landschap herkenbaar houden. Dit is gebeurd bij de Markermeerdijk, waar de nieuwe dijk de lijnen van de historische dijken volgt en deze zichtbaar laat in het landschap. Er is een tijdlaag toegevoegd.

Een ander voorbeeld speelt in Waterland. Dat bestaat uit lager liggende droogmakerijen in het hoger liggende,

slotenrijke veengebied. Deze combinatie leidt tot een ruimtelijke variatie en schaal die – naast de openheid – gewaardeerd worden. Door de kwaliteiten van het landschap als onderlegger te nemen kan deze waarde behouden worden bij een veranderend waterpeil en grondgebruik. In een transformerend Waterland kunnen misschien niet alle weidevogelgebieden behouden blijven, maar kunnen wel nieuwe waarden in de vorm van hogere hooilanden en vernatte droogmakerijen (waterberging, natte teelten) worden toegevoegd. Dit heeft weliswaar een andere signatuur, maar de variatie en schaal van het landschap blijven.

6.2 Maken we omgevingskwaliteit volwaardig onderdeel in de besluitvorming bij alle programma's en projecten?

Het bereiken en in stand houden van een goede omgevingskwaliteit is een hoofddoel geworden van de Omgevingswet. Iedereen die iets verandert in de fysieke leefomgeving is verplicht de omgevingskwaliteit niet alleen te behoeden, maar zelfs te verbeteren. Het sturen op en creëren van omgevingskwaliteit vraagt om een verruiming van het begrip ruimtelijke kwaliteit naar een omgevingskwaliteit die gunstige condities schept voor brede welvaart en welzijn, waarbij verbetering van de ecologische en maatschappelijke meerwaarde uitgangspunt is. Belangrijk is hierbij dat het gaat om integrale omgevingskwaliteit³¹, waarbij ruimtelijke kwaliteit, identiteit, economie, erfgoed, ecologie, cultuur en sociaal maatschappelijke factoren in samenhang worden meegenomen. Zo kan beter worden gestuurd op de kenmerken en behoeften van een specifieke locatie en meervoudig ruimtegebruik. Bovendien wordt erfgoed steeds meer een zaak van inwoners. Bij de ratificatie van het Verdrag van Faro zijn afspraken gemaakt over het democratiseren van erfgoed. Het draait erom dat gebruikers, omwonenden, kortom, iedereen, bepaalt wat van waarde is en welke waarde.

Omgevingskwaliteit zou als zelfstandig doel vanaf de start van de planvorming moeten worden meegenomen in integrale afwegingen. Dat vraagt vooraf duidelijke kaders en hardere afspraken tussen overheden en ontwikkelaars/ondernemers over het beschermen én creëren van omgevingskwaliteit. De afspraken dienen zowel te gaan over de gewenste

verschijningsvorm en positieve impact op maatschappelijke doelen als over de daarbij horende investeringen. Dat dit goed kan uitpakken blijkt bijvoorbeeld uit het traject Ruimte voor de Rivier. Het project had een dubbeldoelstelling: het vergroten van de waterveiligheid én het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit. Projecten gericht op waterveiligheid werkten uiteindelijk positief uit op de landschappelijke en stedelijke kwaliteit, biodiversiteit, cultuurhistorie, beleving en recreatie. De gewenste omgevingskwaliteit en de daarvoor benodigde financiële inzet, zijn vanaf de start ingebracht en bewaakt. In veel andere voorbeelden zien we dat wanneer dit niet gebeurt, de omgevingskwaliteit het onderspit delft. Wij willen daarom dat werken vanuit omgevingskwaliteit een doel en uitgangspunt wordt in alle programma's, gebiedsprocessen en projecten vanaf het begin van de planvorming.

Recreatie locaties en natuurnetwerk

Legenda:

Provinciale structuren

- stolpenstructuur
- IJdijken / Oer-IJ
- Vaarten & kanalen
- Westfriese Omringdijk

Landschapstypen Leidraad

- Aandijkingenlandschap
- Droogmakerijenlandschap
- Jonge duinlandschap
- Keileemlandschap
- Landschap voormalige Zuiderzee
- Oude zeekeilandlandschap
- Strandwallenlandschap
- Stuwwallenlandschap
- Veenpolderlandschap
- Veenrivierenlandschap
- Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)

Afbeelding: 48. Ensembles en structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.
Bron: provincie Noord-Holland

Wat agenderen we voor de Nota Ruimte?

- Geef aan en maak inzichtelijk dat omgevingskwaliteit als gelijkwaardige doelstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen en werk dit nader uit. Daarbij hoort ook het borgen van ambities, zowel procesmatig, juridisch als financieel. Dit om vrijblijvendheid tegen te gaan en mooie ambities die in praktijk niet of nauwelijks gerealiseerd kunnen worden te voorkomen.

Wat doen we zelf?

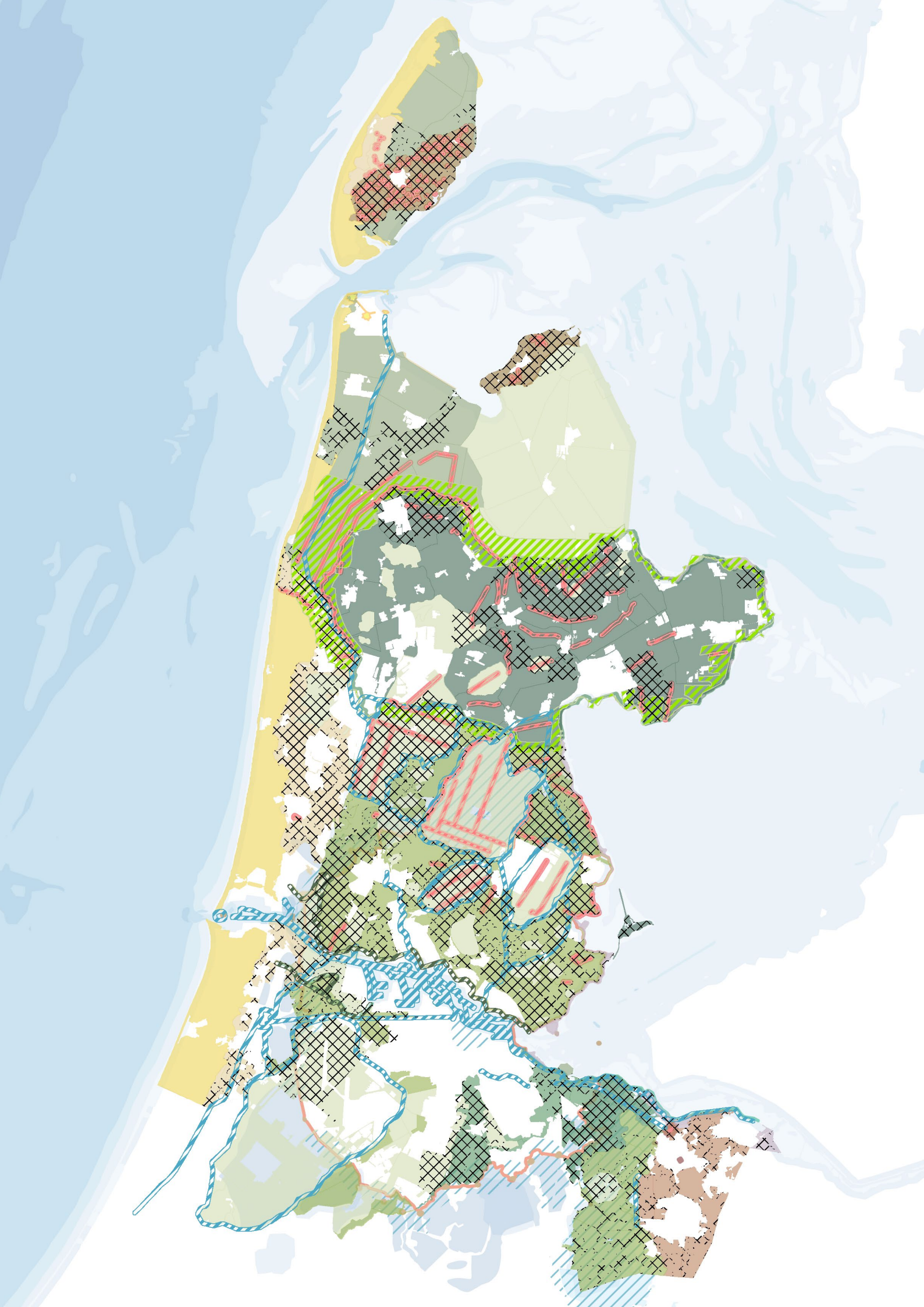
- We werken gebiedsgericht aan onze opgaven waarbij we het creëren van omgevingskwaliteit vanaf de start van de gebiedsprocessen inbrengen. Daarbij brengen we in kaart wat de gevolgen zijn van een voorgestelde verandering en wat de gevolgen zijn voor andere opgaven die tegelijkertijd in een gebied spelen.
- We onderzoeken waar aanpassingen en aanvullingen in ons huidig ruimtelijk instrumentarium nodig zijn om omgevingskwaliteit te borgen in de planvorming. We vertalen de resultaten door in ons omgevingsbeleid. Op het moment dat bescherming niet langer mogelijk is, stellen we nieuwe eisen om omgevingskwaliteit toe te voegen.

Wat vragen we van het Rijk?

Van het Rijk verwachten we een stevige inzet op omgevingskwaliteit. Naast het aanjagen en stimuleren (MOOI Nederland) vragen we:

- Omgevingskwaliteit (duidelijker) als randvoorwaarde te borgen bij nieuwe ontwikkelingen via juridisch afdwingbaar instrumentarium.
- Het goede voorbeeld te geven en omgevingskwaliteit te verankeren als gelijkwaardige doelstelling in alle ruimtelijke programma's en projecten waar het Rijk aan werkt.
- Te zorgen voor afstemming bij provincie-overstijgende ingrepen of gevolgen.

31 Onder 'omgevingskwaliteit' verstaan we het geheel aan kwaliteiten die de waarde van de fysieke leefomgeving bepalen. Vanuit ons bestaande beleid gaat het hier om een samenvoeging van ruimtelijke kwaliteit (belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde) en milieukwaliteit (gezondheid en veiligheid).

OP WEG NAAR DE TOEKOMST VAN NOORD-HOLLAND: WE KUNNEN DE GROTE OPGAVEN AAN DOOR KEUZES TE MAKEN MET LEF!

Op weg naar de toekomst van Noord-Holland

Dit Ruimtelijk Voorstel geeft aan wat de ruimtelijke vraagstukken zijn waar we de komende jaren aan willen werken. Het zijn vraagstukken die voortkomen uit autonome ontwikkelingen die op ons afkomen, zoals klimaatverandering, bevolkingsgroei en de achteruitgang van biodiversiteit. Hiertoe moeten we ons verhouden. We zijn ambitieus in hoe we met deze ontwikkelingen omgaan en op welke manier we ze willen oplossen. We bouwen hierbij voort op het Noord-Holland zoals het zich tot nu toe heeft ontwikkeld. We maken gebruik van de waarden, identiteiten en kracht die onze provincie heeft. Om de grote opgaven van vandaag en morgen op een goede manier een plek te geven, verwachten we dat het aanzien van Noord-Holland soms zal veranderen. Maar wel op zo'n manier dat we ervoor zorgen dat toekomstige generaties in Noord-Holland fijn kunnen blijven leven in onze dorpen en steden. Om dit voor elkaar te krijgen, zetten we een aantal beleidskeuzes uit het verleden door, maar zal er gedeeltelijk ook een koerswijziging nodig zijn. Dat vraagt wel een aantal keuzes met lef. Want niet

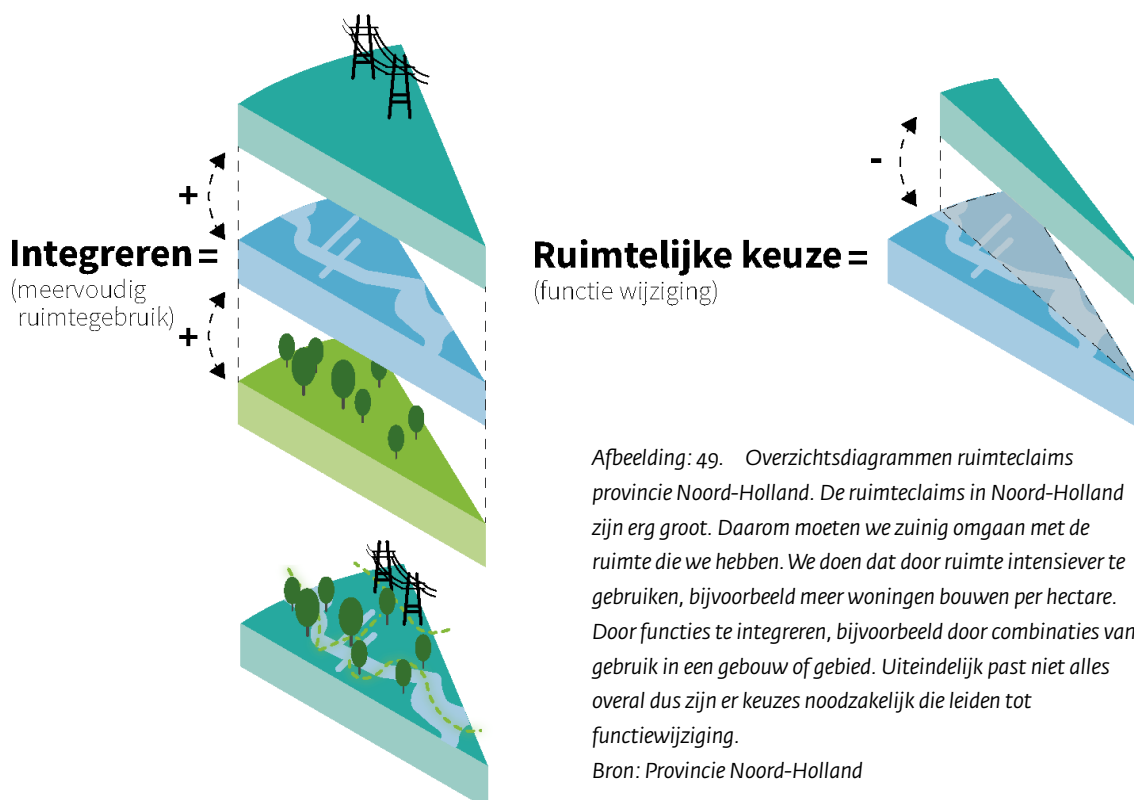
alles past overal en niet alles kan worden gecombineerd. Dit Ruimtelijk Voorstel is het startsein voor de discussie over die keuzes.

Naar een actualisatie van de Omgevingsvisie

De vraagstukken die in dit Ruimtelijk Voorstel zijn beschreven zijn merendeels niet nieuw. Ze worden ook al beschreven in onze Omgevingsvisie NH2050. Een deel van ons langetermijnbeleid is hier dan ook al op toegesneden. Vanwege nieuwe inzichten die in de afgelopen 5 jaar zijn ontstaan en verbeterde informatie is aanpassing en aanvulling van ons beleid nodig. Het Ruimtelijk Voorstel is daarmee ook de opmaat voor een actualisatie van onze Omgevingsvisie NH2050.

Zuinig omgaan met ruimte

Bij elkaar opgeteld hebben alle ambities een aanvullende ruimtevrage van indicatief 27% van de provincie Noord-Holland bovenop het bestaande ruimtegebruik. De ontwikkelrichting die nu al in ons beleid vervat zit, en toekomstbestendig lijkt, is zuinig omgaan met de ruimte die we hebben. Dat begint met besparen, het niet gebruiken van ruimte.

Afbeelding: 49. Overzichtsdiagrammen ruimteclaims provincie Noord-Holland. De ruimteclaims in Noord-Holland zijn erg groot. Daarom moeten we zuinig omgaan met de ruimte die we hebben. We doen dat door ruimte intensiever te gebruiken, bijvoorbeeld meer woningen bouwen per hectare. Door functies te integreren, bijvoorbeeld door combinaties van gebruik in een gebouw of gebied. Uiteindelijk past niet alles overal dus zijn er keuzes noodzakelijk die leiden tot functiewijziging.

Bron: Provincie Noord-Holland

Zuinig omgaan met ruimte: door te sturen op clustering

Door het sturen op nabijheid van wonen en werk, hoeven mensen minder ver naar hun werk te reizen. Daardoor is minder extra ruimte voor mobiliteit nodig. Door nabijheid van functies kan vervoer van grondstoffen beperkt worden. Door besparing op energie en het koppelen van opwek aan verbruik zetten we in op het beperken van opwek en transport van energie. Het sturen hierop doen we door het voortzetten en versterken van ons beleid op het clusteren van functies. Deze clustering is altijd gekoppeld aan onze netwerken. Het gaat dan om:

- industriecusters bij energieknooppunten;
- circulaire economie op bedrijventerreinen bij stedelijk gebied;
- grootschalig wonen en werken bij OV-knooppunten.

Zuinig omgaan met ruimte: door te sturen op meervoudig en intensiever ruimtegebruik

Een tweede uitgangspunt dat we voort willen zetten, gericht op zuinig zijn met de ruimte, is het inzetten op meervoudig en intensiever ruimtegebruik. Daar waar we inzetten op nieuwe ontwikkelingen, denk aan nieuwe woningen, nieuwe bedrijventerreinen, of de aanleg van nieuwe energiesystemen, zal het zo veel mogelijk gericht moeten zijn op het behalen van meerdere doelstellingen. Dit draagt ook bij aan het efficiënter inzetten van middelen. Zeker in een tijd waarin middelen, qua financiën, grondstoffen en arbeidspotentieel schaars zijn. Dit vraagt om aandacht voor de randvoorwaarden waaronder deze ontwikkelingen zich kunnen voltrekken. Over die randvoorwaarden wordt al veel gesproken, het blijkt in praktijk weerbarstig om ze ook daadwerkelijk waar te maken. Daarom willen we randvoorwaarden afdwingbaar maken. Toekomstbestendig ontwikkelen staat daarin centraal. Denk hierbij aan klimaatadaptief en natuurinclusief ontwikkelen en betaalbaarheid van woon- en werkruimte.

Zuinig omgaan met ruimte: door selectief te zijn in wat wordt gefaciliteerd

Het derde waar we op willen sturen als het gaat om zuinig ruimtegebruik is dat we nog meer dan in het verleden, selectief moeten zijn over waar we ruimte voor willen maken en houden. Als ruimte beperkt is, moeten we ons afvragen welke vormen van ruimtegebruik en economische ontwikkeling bijdragen aan het Noord-Holland dat inwoners willen. Niet alles past overal. Dat gaat ook letterlijk over de juiste functies op de juiste plek, waarbij een brede integrale afweging moet worden gemaakt. Bijvoorbeeld grote energievragers dicht bij energieknooppunten plaatsen of het weren van bedrijven in een lage milieucategorie op industrieterreinen met een hoge milieucategorie.

Afbeelding 50: Overzichtsdiagrammen ruimteclaims provincie Noord-Holland. De ruimteclaims in Noord-Holland zijn erg groot. Daarom moeten we zuinig omgaan met de ruimte die we hebben. We doen dat door ruimte intensiever te gebruiken, bijvoorbeeld meer woningen bouwen per hectare. Door functies te integreren, bijvoorbeeld door combinaties van

gebruik in een gebouw of gebied. Uiteindelijk past niet alles overal dus zijn er keuzes noodzakelijk die leiden tot functiewijziging. Bron: Provincie Noord-Holland

Ruimte houden voor een toekomstbestendig landelijk gebied en energietransitie

Veel gaat dus om het intensiever en zuinig gebruik van de ruimte die we hebben. Er zijn echter ook functies die ruimte nodig hebben en houden. Deze functies landen veelal in het landelijk gebied. Door zuinig om te gaan met de ruimte die we hebben, kunnen we aan deze broodnodige functies ook ruimte bieden. Hierdoor blijft en ontstaat er ruimte voor:

- de wateropgaven.
- de energietransitie.
- kringlooplandbouw (inclusief mogelijkheden voor extensivering waar nodig).
- natuurontwikkeling in combinatie met recreatie.
- mogelijkheden voor kleinschalige woningbouw bij kernen als bijdrage aan leefbaarheid en het voorzieningenniveau in de dorpen.

Omgevingskwaliteit als uitgangspunt met ruimte voor transities en nieuwe kwaliteiten

Voor alle ruimtelijke opgaven geldt dat we ze op zo'n manier willen oppakken dat de omgevingskwaliteit, één van de redenen waarom Noord-Holland zo in trek is, minimaal gelijk blijft. We hebben als Noord-Holland al een sterke traditie in het beschermen en aantrekkelijk houden van onze landschappen. Duidelijk is dat met de opgaven die er aan komen niet alles kan blijven zoals het is. Daarvoor zullen we ruimte moeten creëren in ons beleid voor het behouden van omgevingskwaliteit, rekening houdend met alle transities. Dit zullen we moeten doen door te definiëren wat we belangrijk vinden om te behouden en waar en hoe we veranderingen aan kunnen. Op zo'n manier dat waarden zichtbaar blijven en ook nieuwe kwaliteiten kunnen ontstaan. Maar we zullen soms ook afscheid moeten nemen van het Noord-Holland zoals we dat tot nu toe kennen.

Keuzes maken met lef

Als we deze lijn volgen dan kunnen we de grote opgaven in Noord-Holland aan. Dat vraagt wel om een aantal keuzes met lef. Op een aantal spannende punten zal het roer om moeten ten opzichte van ons huidige handelen en zullen we een standpunt moeten innemen. Dit gaat onder andere om de volgende vraagstukken:

- De manier waarop we het zoetwateraanbod in balans brengen met de zoetwatervraag.
- Het geven van ruimte aan water en de consequenties die dit kan hebben voor huidig en toekomstig landgebruik.
- Het type economische ontwikkeling dat we willen faciliteren en vormen van landgebruik waar we ruimte voor willen houden in Noord-Holland. Durven we selectief te zijn in welke bedrijven we waar willen faciliteren? Niet alles past meer. Durven we in te zetten op kwalitatieve in plaats van kwantitatieve groei van onze economie?
- Hoe we omgaan met de urgentie die komt kijken bij het

oplossen van energienetcongestie. Gaan we onvoorwaardelijk mee in het zo snel mogelijk ruimte creëren om de netcongestie op te lossen ongeacht de consequenties of wegen we andere opgaven mee, zoals bijvoorbeeld waterveiligheid, het toevoegen omgevingskwaliteit en ruimtelijk economische impact? En welke opgaven zijn daarbij meer of minder belangrijk in de afweging?

- Hoe en aan welke vormen van energieopwekking we na 2030 ruimte gaan geven?
- De manier waarop we omgaan met gezondheid. Maken we gezonde leefomgeving leidend en laten we industrie- en woonfuncties zich pas in elkaars nabijheid ontwikkelen als een gezondere leefomgeving geborgd is?
- Hoe we de woningnood oplossen en inzetten op het versnellen van de bouwproductie van al in voorbereiding zijnde plannen.
- Wat we een aanvaardbare leefomgeving vinden bij het ontwikkelen van nieuwe woningen. Welke randvoorwaarden vinden we het meest belangrijk? Wat is daarbij aanvaardbaar op onderwerpen als bereikbaarheid, klimaat- en toekomstbestendig bouwen, natuurinclusief bouwen luchtkwaliteit of erfgoed?
- De bereikbaarheid is in het geding met alle woningbouw en economische ontwikkelingen. Accepteren we deze ontwikkeling of gaan we sterker sturen op het STOMP-principe, de schaa sprong in het openbaar vervoer in de MRA en het beter benutten van de huidige mobiliteitsnetwerken?
- Hoe we omgaan met het faciliteren van goederenstromen in relatie tot een gezonde en prettige leefomgeving.
- Welke omgevingskwaliteit we willen behouden en waar willen we juist ruimte geven aan transitie in combinatie met het ontwikkelen van nieuwe omgevingskwaliteit. Dit betekent soms afscheid nemen van bestaande kwaliteiten.

Integraal werken als noodzaak om keuzes te kunnen maken

Er is een aantal belangrijke opgaven en transitie die elkaar in de weg zitten. Geen van die opgaven is van een overheersend belang. Dus we moeten een manier vinden om ze op de beste mogelijke manier te combineren. En dat gaat alleen als we echt integraal werken. De keuzes zijn situationeel, en ook hier zal vaak een transitiegerichte benadering nodig zijn: hoe ziet het eruit als we de belangrijkste dingen wel combineren. En daar sneuvelen altijd enkele zaken bij, ook zaken die al lang bestaan, of dat nu gaat om bedrijven, landschappen of andere belangrijke zaken. En dat is nu precies waar lef voor nodig is, integraliteit is geen rozige wereld waarin alles met een compromis kan worden opgelost.

Samenwerken en gebiedsgerichte uitwerkingen

Geen enkele overheid kan dit alleen aan. De opgaven liggen niet alleen op de laag van de provincie, maar ook bij de gemeenten, waterschappen, het Rijk en soms zelfs Europees schaalniveau. We hebben daarom in dit Ruimtelijk Voorstel aangegeven wat we zelf willen oppakken en wat duidelijk bij het Rijk ligt. Met gemeenten en waterschappen zullen we in een later stadium specifieke afspraken maken, mogelijk in gebiedsarrangementen. Met belangenorganisaties en initiatiefnemers in ruimtelijke ontwikkelingen alsmede met onze inwoners zullen we het gesprek aangaan over de toekomstige ontwikkelingen en de vraag wat voor Noord-Holland zij in de toekomst willen.

Op hoofdlijnen kunnen we beslissingen nemen voor Noord-Holland als geheel. De echte uitwerking en keuzes zullen echter voor een groot deel naar voren komen in deelgebieden. Daarom is nu al gestart met de uitwerking in de NOVEX-gebieden en maken we samen met onze partners een ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord met daarin aandacht voor specifieke gebiedsopgaven.

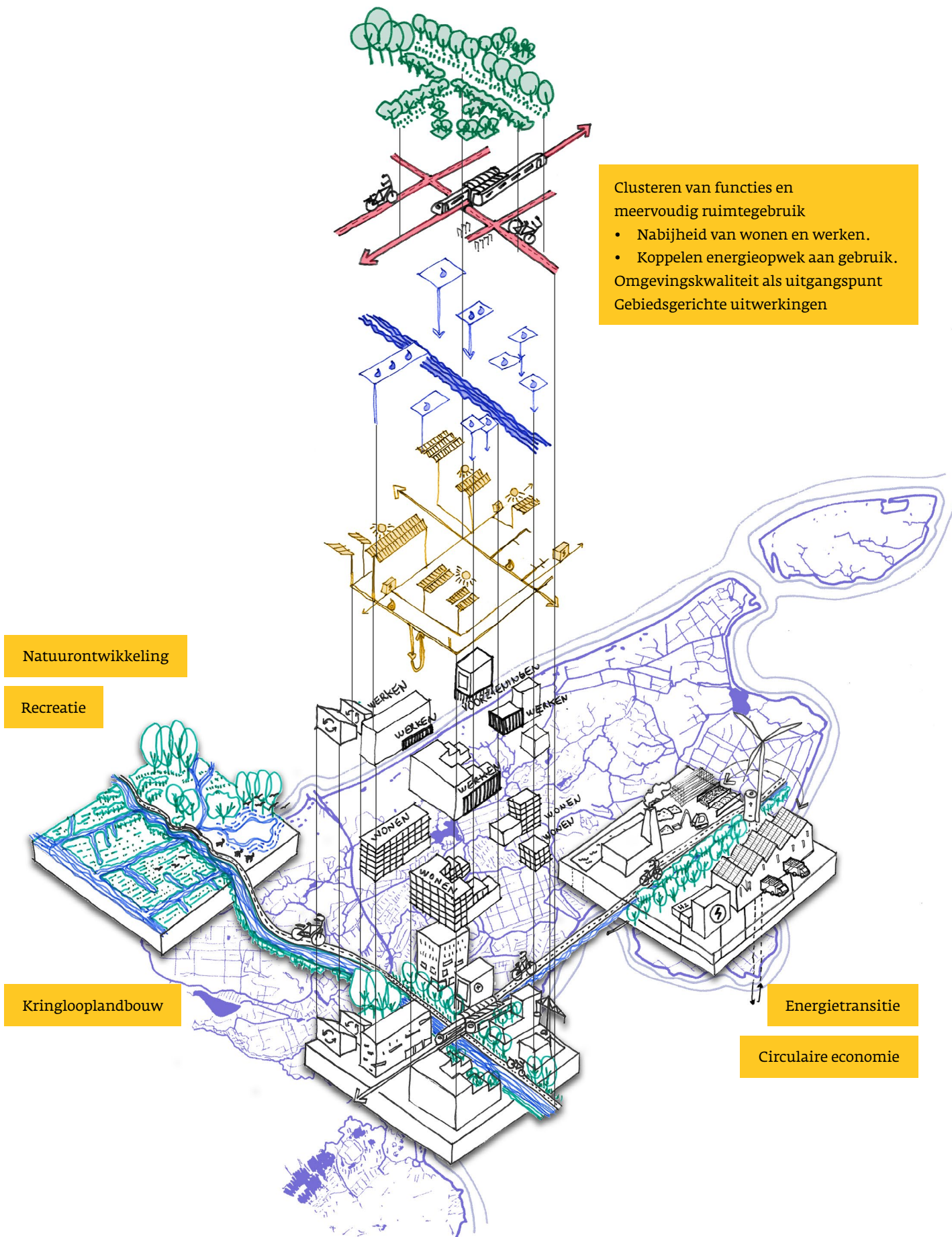
Het Rijk heeft hierbij een belangrijke rol: landelijke keuzes zijn nodig voor een gelijk speelveld en het voorkomen van afwenteling

Los van het schaalniveau is een gelijk speelveld ook een belangrijk argument om te vragen aan het Rijk om bepaalde ontwikkelingen landelijk op te pakken. Veel bedrijven en projectontwikkelaars zijn landelijk actief. Randvoorwaarden die overal gelijk zijn en ruimte bieden voor het aanpassen van bedrijfsvoering geven eenduidigheid in regels en dwingen innovatie af. In de ene provincie verplicht worden bij te dragen aan klimaatadaptieve maatregelen en in de andere niet, levert dat een ongelijk speelveld op. Een andere belangrijke reden om regelgeving landelijk te verankeren is het voorkomen van afwenteling of een waterbedeffect. Als in de ene provincie strenger wordt omgegaan met randvoorwaarden voor een gezonde leefomgeving dan in een andere provincie, bestaat de kans dat bedrijven zich op een andere plek vestigen waar de inwoners vervolgens met nadelige milieueffecten worden geconfronteerd. Kortom: het Rijk zal een belangrijke partner zijn bij het voor elkaar krijgen van de transitie.

Start van een proces naar keuzes

Dit Ruimtelijk Voorstel is de start van een langer lopend proces op zoek naar oplossingen om onze provincie ook in de toekomst een prettige en gezonde leefomgeving te bieden. We zullen hiervoor de samenwerking zoeken met medeoverheden, kennisinstellingen, belangenorganisaties. De inwoners van Noord-Holland zullen betrokken worden. Het zijn uiteindelijk zij en volgende generaties Noord-Hollanders die voorop staan bij het zoeken naar oplossingen voor de toekomstige ontwikkeling van de provincie.

Afbeelding: 50. Concept synthese van de drie perspectieven met water en bodem als ondergrond.

Bron: provincie Noord-Holland

BIJLAGEN

AFKORTINGEN

BIJLAGE 1: NOVEX MRA

BIJLAGE 2: NOVEX NOORDZEEKANAALGEBIED

BIJLAGE 3: NOVEX SCHIPHOLREGIO

BIJLAGE 4: NOVEX-GEBIED GROENE HART: ONTWIKKELPERSPECTIEF 1.0 GROENE HART 2050

BIJLAGE 5: ONTWIKKELPERSPECTIEF NOORD-HOLLAND NOORD

AFKORTINGEN

zBCM	2 Miljard Kubieke Meter Gas
ARK/NZK	Amsterdam Rijnkanaal Noordzeekanaal
ARO	Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling
BBES	Battery Energy Storage Systems
BO	Bestuurlijk Overleg
BO-MIRT	Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
BPL	Bijzonder Provinciaal Landschap
BRP	Bruto Regionaal Product
BRS	Bestuurlijke Regie Schiphol
BZK	Binnenlandse Zaken
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CES	Cluster Energie Strategieën
CO₂	Koolstofdioxide
CO₂-eq	Koolstofdioxide equivalent
CRa	College van Rijksadviseurs
EU	Europese Unie
eVTOL	Electrical Vertical Take Off and Landing
EZK	Economische Zaken en Klimaat
GLB-NSP	Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid – Nationaal Strategisch Plan
GS	Gedeputeerde Staten
HA	Hectare
HTO	Hoge Temperatuur Opslag
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
IPO	Interprovinciaal Overleg
I&W	Infrastructuur en Waterstaat
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	Kaderrichtlijn Water
KV	Kilovolt
KZH	Klimaatbestendig Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem
LNV	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MAAS	Mobility As A Service
MIEK	Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
MRA	Metropoolregio Amsterdam
MTB	Multimodaal Toekomstbeeld
MW	Megawatt
N2000	Natura 2000
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
NAS	Nationale Adaptatiestrategie

NIMBY	Not In My Backyard
NH	Noord-Holland
NHN	Noord-Holland Noord
NHZ	Noord-Holland Zuid
NMF	Natuur- en Milieufederatie
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NNTB	Nog Nader Te Bepalen
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra om uitvoeringskracht toe te voegen aan de Nationale Omgevingsvisie
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NPCE	Nationaal Programma Circulaire Economie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NUP KA	Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie
NVM	Nederlandse Vereniging van Makelaars
NZKG	Noordzeekanaalgebied
OER	Opwek Energie op Rijksgrond
OV	Openbaar Vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PCER-NH	Provinciale Circulaire Economie Rapportage Noord-Holland
PCES	Provinciale Cluster Energie Strategie
PEH	Programma Energie Hoofdstructuur
PMIEK	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
PPLG	Provinciaal Programma Landelijk Gebied
PS	Provinciale Staten
RCR	Rijkscoördinatie-regeling
RES	Regionale Energiestrategie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RLI	Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur
RSW	Regionale Structuur Warmte
SBAB	Samen Bouwen Aan Bereikbaarheid
STOMP	Stappen Trappen Openbaar vervoer Mobility as a service Privé autovervoer
TWh	Terawattuur
UNESCO	United Nations Education Scientific and Cultural Organization
VAWOZ	Rijksprogramma Verkenning Aanlanding Wind Op Zee
VHR	Vogel- en habitatrictlijnen
VTH	Vergunningverlening Toezicht en Handhaving
VTOL	Vertical Take Off and Landing
WBS	Water en Bodem Sturend
WKO	Warmte- en Koude Opslag
WOZ	Wind Op Zee
WUR	Wageningen University & Research

BIJLAGE 1: NOVEX MRA

Binnen het kader van NOVEX-MRA wordt gewerkt aan een Uitvoeringsagenda. Dit is de basis voor de uitvoering van het Verstedelijkingsconcept MRA (Ontwikkelperspectief NOVEX MRA). En zorgt voor onderbouwing van de ruimtelijke keuzes die de komende 4 tot 10 jaar gemaakt moeten worden. De opzet voor het Uitvoeringsprogramma sluit aan bij de drie hoofdpogaven uit het Ontwikkelperspectief MRA:

1. Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat
2. Groenblauw netwerk in en om de stad
3. Ordenende netwerken: watersysteem, energie, circulaire economie

De Uitvoeringsagenda wordt de komende maanden nog nader ingevuld, met als streven die in het Bestuurlijk Overleg MIRT van 2024 voor te leggen. De Uitvoeringsagenda MRA bouwt voort op de afspraken die zijn gemaakt in het Verstedelijkingsconcept en laat de uitwerkingen die worden opgepakt in (met name) NOVEX NZKG en NOVEX Schipholregio ook daar.

Het landelijk gebied is een belangrijk onderdeel van het Ontwikkelperspectief, stad en land zijn nauw met elkaar verbonden en kunnen niet zonder elkaar, als twee kanten van dezelfde medaille. Het groenblauwe netwerk illustreert dat fraai, omdat het stad en land met elkaar verbindt. Net als de onderliggende systemen van mobiliteit, water en energie. Wat mobiliteit betreft, hebben Rijk en regio in de MRA gezamenlijk het Multi Modaal Toekomstbeeld opgesteld, waarin een aantal principes staat weergegeven die richting geven aan de (zeer grote) mobiliteitsopgave die de NOVEX MRA met zich meebrengt.

Wat nog ontbreekt (onder meer), en waar het Ruimtelijk Voorstel en de MRA met elkaar oplopen, is een watersysteemanalyse. Onderzoeken rond het watersysteem die in het kader van het Ruimtelijk Voorstel worden uitgevoerd, zullen dan ook aanvullend zijn op de studies die in het kader van onder meer de MRA-uitvoeringsagenda worden gedaan, en vice versa. Ook op het gebied van energie-infrastructuur en de koppeling aan ruimtelijk-economische ontwikkelingen komen er mogelijk aanvullende verkenningen.

Waar schuurt het met het Ruimtelijk Voorstel?

Zoals beschreven is het Ontwikkelperspectief MRA geheel in lijn met het Ruimtelijk Voorstel en vormt het een bouwsteen ervoor. Wel worden op het gebied van Water en Bodem Sturend en het energiesysteem in het kader van het Ruimtelijk Voorstel nadere uitwerkingen en studies gedaan, die invloed kunnen hebben op het Ontwikkelperspectief MRA. Deze aanvullingen en studies worden in gezamenlijkheid en/of afstemming gedaan. Vooralsnog liggen eventuele schuurpunten eerder richting uitvoering. Met name de in het ontwikkelingsperspectief benoemde randvoorwaarden om complete steden te kunnen realiseren, stuiten op problemen van met name financiële aard. Veel van de randvoorwaarden, zoals klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen als ook voldoende recreatieve mogelijkheden in en om stedelijk gebied, worden onvoldoende geborgd. Ook de benodigde middelen voor de Schaalsprong in het openbaar vervoer van de regio zijn onvoldoende beschikbaar (zie ook hoofdstuk 5). Het wordt door alle partijen (zowel Rijk als regio) in teksten onderschreven, maar vindt vooralsnog geen navolging in het vrijmaken van de daarbij benodigde investeringen bij alle betrokken partijen.

BIJLAGE 2: NOVEX NOORDZEEKANAALGEBIED

Het Noordzeekanaal is sinds het is gegraven de economische drager van de regio Noordzeekanaalgebied. De regio bestaat uit drie deelgebieden met elk een eigen karakter: In de IJmond domineert de (offshore)industrie en visserij, in de Zaanstreek voedselindustrie, en de Amsterdamse haven is groot in import, opslag en vervoer van brandstoffen. In het Noordzeekanaalgebied speelt een aantal grote opgaven en dient een aantal transitie van nationaal belang vorm te krijgen. Het gaat om onder meer:

- het vormgeven van de economische transitie naar groene brandstoffen, een snelle verduurzaming en circulaire economie,
- het realiseren van een groot aantal woningen in combinatie met het werken aan een gezondere leefomgeving,
- het anticiperen op klimaatverandering en de daarmee verbonden specifieke uitdagingen, zoals verzilting, watertekort en wateroverschot.

In het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied worden de thema's gezonde Leefomgeving, haven economie, circulaire economie, energietransitie, landschap en ecologie, woningbouw en water, in samenhang tegen elkaar afgewogen en wordt aangegeven hoe deze functies ruimtelijk kunnen worden ingepast in het Noordzeekanaalgebied. Het Noordzeekanaalgebied is een deelgebied van de Metropoolregio Amsterdam. In het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied is daarom aangesloten bij de in het Verstedelijkingsconcept MRA (inmiddels Ontwikkelperspectief NOVEX MRA; zie vorige paragraaf) geformuleerde kaders op het vlak van bijvoorbeeld woningbouw, energietransitie,

landschap en economie. Vervolgens zijn deze nader uitgewerkt voor het Noordzeekanaalgebied. Daarnaast is aanvullende informatie betrokken die ten tijde van het Verstedelijkingsconcept MRA nog niet inzichtelijk was, bijvoorbeeld op het uitgangspunt Water en Bodem Sturend.

Het bieden van een gezonde Leefomgeving is één van de hoogste prioriteiten in het Noordzeekanaalgebied. De geformuleerde oplossingsrichting wordt herkend als de juiste richting. Maar om daadwerkelijk stappen te zetten op weg naar een gezonde leefomgeving zijn concrete maatregelen nodig. Waarbij bijvoorbeeld het instrumentarium voor het bevoegd gezag (provincie en gemeenten) volledig wordt benut en ook nationale wet- en regelgeving wordt aangescherpt. Het is zaak om deze zaken in de Uitvoeringsagenda NZKG te borgen. In 2024 wordt de Uitvoeringsagenda NOVEX-NZKG opgesteld. In 2027 wordt een nieuwe versie van het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied opgeleverd. Dat geeft ook de mogelijkheid om eventuele ontwikkelingen vanuit het Ruimtelijk Voorstel (of elders) een plek te geven in een volgende versie.

Waar schuurt het met het Ruimtelijk Voorstel?

Evenals bij NOVEX MRA liggen het Ontwikkelperspectief NZKG en het Ruimtelijk Voorstel in elkaars verlengde. En ook hier geldt dat op het gebied van onder meer Water en Bodem Sturend en het energiesysteem het Ruimtelijk Voorstel mogelijk nadere uitwerkingen en studies formuleert, die invloed kunnen hebben op het Ontwikkelperspectief NZKG.

BIJLAGE 3: NOVEX SCHIPHOLREGIO

De NOVEX-Schipholregio richt zich op het vinden van een nieuwe balans tussen het belang van een internationale luchthaven voor Nederland en de kwaliteit van de leefomgeving rond luchthaven Schiphol. Met andere woorden, het richt zich op het verbinden tussen landzijdige en luchtzijdige opgaven. Inhoudelijk ligt de focus op het herstellen van de balans tussen de toegevoegde waarde van Schiphol aan de brede welvaart en de negatieve effecten op de leefomgeving.

Om de leefomgevingskwaliteit te verbeteren moeten er afspraken worden gemaakt over de reductie van emissies als geluid, stikstof en ultrafijnstof als ook over het ruimte bieden aan ontwikkelingen zoals natuurherstel, woningbouw, infrastructuur en de verbetering van het elektriciteitsnet. Het verminderen van het aantal vliegtuigbewegingen is een eerste stap en vormt het ijkpunt voor de toekomstige verdere verbetering van de leefomgevingskwaliteit.

De volgende acht opgaven worden in het Ontwikkelperspectief uitgewerkt:

1. Samenhang tussen de verbetering van de leefomgevingskwaliteit en andere programma's en geografische mogelijkheden rondom Schiphol
2. Ruimtelijke ontwikkeling, leefbaarheid en woningbouw
3. Toekomstbestendig maken van het landelijk gebied
4. Verduurzaming van de industrie
5. Versnellen van de versterking van het elektriciteitsnet
6. Aanpak van de geluidbelasting als gevolg van Schiphol
7. Aanpak van de luchtkwaliteit en ultrafijnstof
8. Aanpassingen van ruimtelijke beperkingen

Het Ontwikkelperspectief Schipholregio draagt bij aan de Ruimtelijke Voorstellen van de verschillende betrokken provincies, dus ook (en vooral) aan dat van Noord-Holland.

De focus van NOVEX Schipholregio ligt op de gezonde leefomgeving, dat wil zeggen op het verminderen tot verwaarloosbaar maken van gezondheidseffecten als gevolg van de luchtvaart. De inzet op de kwaliteit van de leefomgeving (leefbaarheid) gebeurt enerzijds door bescherming te bieden tegen geluidhinder en luchtvervuiling en anderzijds door maatregelen die bijdragen aan de gezonde leefomgeving te bevorderen. Emissievermindering kan door het aantal vluchten te verminderen en/of het gebruik van stillere en schonere vliegtuigen. Maatregelen als adaptief bouwen, natuurinclusief ontwikkelen, verbeteren van de kwaliteit van de gebouwde en onbebouwde omgeving (openbare ruimte) en van de bereikbaarheid helpen in de bevorderende sfeer.

Uiteindelijk moet deze NOVEX-aanpak tot gezondheidswinst leiden. NOVEX Schipholregio werkt aan verkenningen naar de systematiek om de gezondheid beter te beschermen. Daar horen ook aangescherpte normen bij.

Vooralsnog komt er dus geen ruimte vrij! De tendens is wel om 'tot op de rand' van wat wettelijk mogelijk is woningbouw te realiseren. Uit oogpunt van een gezonde leefomgeving wordt een explicietere afweging gevraagd.

Binnen de Schipholcontourensystematiek zet het ontwikkelperspectief in op een extra contour. Daarin gelden dan geen beperkingen maar moet er wél een scherpere afweging gemaakt worden, al dan niet met aanvullende maatregelen om de gezondheid te bevorderen.

In de Uitvoeringsagenda Schipholregio worden meerdere verkenningen opgenomen om aanvullende ruimtelijke keuzes in beeld te brengen. Naast een verkenning naar normering en het uitwerken van aandachtsgebieden gaat het om een toekomstverkenning voor 2050: wat is de rol van luchtvaart en luchthaven (vanuit mobiliteit, economie, duurzaamheid gezondheid) en wat zijn daarvan de ruimtelijke consequenties? Welke keuzes komen daar uit voort?

Voor deze verkenning(en) wordt afgestemd met het Ruimtelijke Voorstel en de lopende inhoudelijke programma's in het gebied.

Waar schuurt het met het Ruimtelijk Voorstel?

De focus van het Ontwikkelperspectief Schipholregio is geheel in lijn met de discussie die in het Ruimtelijk Voorstel wordt gevoerd over het vergroten van een gezonde leefomgeving. Ook hier ligt een mogelijk schuurpunt richting uitvoering. Het creëren van een gezondere leefomgeving rondom de luchthaven vraagt om een brede definitie van gezonde leefomgeving en van maatregelen die daar een bijdrage aan leveren en die, bij elkaar opgeteld, leiden tot een gezondere leefomgeving. Hier hoort ook investeringskracht bij om die maatregelen daadwerkelijk uit te kunnen voeren. Een te enge definitie zal onvoldoende zijn om de ambities ook echt waar te maken.

In de uitvoeringsagenda wordt met name de discussie over normering en aandachtsgebieden bij meer dan alleen luchtvaart geagendeerd en gekoppeld aan het NMP (Nationaal Milieu Programma). Het gaat daarbij om inzicht in de totale situatie op (of het algehele beeld van) een locatie, in plaats van enkel een individuele bron. Dat sluit aan bij de sturingsystematiek in de Omgevingswet.

BIJLAGE 4: NOVEX GROENE HART

Het Bestuurlijk Platform NOVEX-Groene Hart heeft het Ontwikkelperspectief 1.0 vastgesteld, met richtinggevende uitspraken voor de verdere beleidsontwikkeling binnen de deelnemende partijen.

De in 2022 gesloten Bestuursovereenkomst Groene Hart vormt de basis voor het Ontwikkelperspectief. Daarin zijn klimaatverandering en verlies van biodiversiteit de grote opgaven, naast het werken aan de groene identiteit en het vernieuwen en versterken van het Groene Hart als zelfstandig woon-werk- en leefgebied.

Deze drie 'kenmerkende gebiedseigenschappen' zijn randvoorwaardelijk voor de ontwikkelopgaven in het Groene Hart

- Bodemgesteldheid: het stabiliseren van veenbodems (ter voorkoming van CO₂-uitstoot en om de bodemdaling te remmen) en het voorkomen van verzilting.
- Robuuste inrichting van het watersysteem.
- Landschappelijke kwaliteit: doorontwikkelen van waardevolle gebiedskenmerken.

Van daaruit is een aantal ontwikkelprincipes opgesteld, om meer richting te kunnen geven aan het oppakken van de opgaven. Water en bodem Sturend als principe wordt omarmd, zij het met bepaalde nuances; de landbouw moet ruimte houden en perspectief worden geboden.

Uit oogpunt van leefbaarheid en bevordering van de regionale economie zet het Groene Hart in op betere bereikbaarheid van het gebied en het mogelijk maken van duurzame-energieopwekking. Als het gaat om natuur en biodiversiteit is het streven om de wettelijke doelen voor VHR (Vogel- en Habitatrichtlijn) en KRW (Kader Richtlijn Water) te behalen. Dit past bij de ambities in dit Ruimtelijk Voorstel.

Waar schuurt het met het Ruimtelijk Voorstel?

Het Ontwikkelperspectief Groene Hart 1.0 sluit goed aan op het Ruimtelijk Voorstel als ook op de ambities van NOVEX Schipholregio en NOVEX MRA. Overstijgende keuzes rond met name het onderwerp Water en Bodem Sturend zijn wel richtinggevend voor de verdere ontwikkeling van het Groene Hart. NOVEX Groene Hart heeft duidelijkheid nodig over wat de betekenis van Water en Bodem Sturend is, mede, en niet in de laatste plaats, in relatie tot het Nationaal Programma en de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (NPLG en PPLG's). Schuurpunten zijn in ieder geval te verwachten richting de uitvoering waarin wordt gestuit op sectoraal opgerichte financiering. De criteria in elk van de al aanwezige of nieuw op te richten fondsen staan in de weg om integraal en gebiedsgericht doelen en daarmee financiën te koppelen.

BIJLAGE 5: ONTWIKKELPERSPECTIEF NOORD-HOLLAND NOORD

Anders dan in de MRA ontbreekt er een integrale, bovenregionale ruimtelijke visie voor Noord-Holland Noord (de regio's Alkmaar, Westfriesland en de Kop van Noord-Holland). Deze is essentieel om alle grote nationale en bovenregionale ruimtelijke opgaven af te wegen en de juiste keuzes te maken welke ontwikkelingen waar kunnen plaatsvinden en waar het Rijk voor nodig is. Noord-Holland Noord bestaat voor een groot deel uit landelijk gebied, waarin grote veranderingen worden voorzien als gevolg van de bijvoorbeeld de opgaven om de biodiversiteit te vergroten, de landbouw te verduurzamen en te innoveren en de energie-infrastructuur uit te breiden (onder andere via de aanlanding van wind van zee en een nieuwe 380 kV leiding), waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met het principe van water en bodem sturend. Daarnaast zijn er ook opgaven ten aanzien van leefbare steden en regio's, met de noodzaak om tot 2030 40.000 woningen te bouwen en de steden en dorpen bereikbaar te houden, de inwoners voldoende recreatiemogelijkheden te bieden, te zorgen voor voldoende werkgelegenheid en inzet op het behouden en verbeteren van de brede welvaart. Wat dat laatste betreft heeft het rapport "Elke regio telt" aangetoond dat de ondersteuning van regio's vanuit het Rijk niet toereikend is geweest. Om de achterstanden op het gebied van onder meer gezondheid, onderwijs, bereikbaarheid en economische welvaart goed aan te pakken, is langdurige aandacht nodig.

Noord-Holland Noord is geen NOVEX-gebied. De grote opgaven die er spelen en de betrokkenheid van het Rijk daarbij rechtvaardigen evenwel een aanpak die vergelijkbaar is met de NOVEX-gebieden. Daarom is de provincie Noord-Holland een traject gestart om samen met gemeenten, hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en niet-overheden een ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord op te stellen.

Het ministerie van BZK heeft inmiddels toegezegd waar mogelijk hierbij aan te sluiten en de provincie Noord-Holland heeft in haar coalitieakkoord "Verbindend vooruit" opgenomen dat zij samen met de gemeenten in Noord-Holland blijven werken aan een langjarig perspectief voor de regio.

Om het Ruimtelijk Voorstel te kunnen voeden vanuit Noord-Holland Noord is een inventarisatie en analyse van de opgaven gemaakt binnen de perspectieven uit het startpakket van het Rijk (inclusief water en bodem sturend). Dat heeft geresulteerd in een Inventarisatie- en vervolgens een Analysedocument. Dat laatste doet feitelijk en agenderend verslag van de inventarisatie van 21 ruimtelijke opgaven in Noord-Holland Noord en benoemt de hoofdkeuzevraagstukken die daaruit naar voren komen. Het maakt nog geen keuzes; die volgen aan de hand van het op te stellen Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. Het Analysedocument geeft input vanuit Noord-Holland Noord aan het Ruimtelijk Voorstel, met specifieke aandacht voor de volgende hoofdpunten waar het Rijk bij nodig is:

- Zoetwaterbeschikbaarheid en waterveiligheid
- Energienetwerken
- Transitie landelijk gebied
- Leefbare steden en regio's (woningbouw, mobiliteit, economie, gezonde leefomgeving, brede welvaart)

Zie voor verdere toelichting hierop het Analysedocument Noord-Holland Noord (PM link) (met name paragraaf 6.7). Het Analysedocument wordt vanaf begin 2024 uitgewerkt in een Ontwikkelperspectief NHN, in samenwerking met gemeenten en hoogheemraadschap, met betrokkenheid van het Rijk en niet-overheden.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl

Eindredactie

Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging

The Creative Hub - Canon

Haarlem, juli 2024